

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ -- ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ Γ. Κ. ΠΩΠ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΔΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΦΥΛΛΟΥ

[Ἐκαστον Μηνιαῖον Παράρτημα θ' ἀποτελεῖται ἐξ 128 τοῦλάχιστον σελίδων. Οἱ συνδρομηταὶ λαμβάνουσι τὸ Μηνιαῖον Παράρτημα ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως. Οἱ τακτικοὶ ἀναγνώσται ὀφείλουσι νὰ πέμπον εἰς τὰ Γραφεῖά μας κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς τὰ ἀγορασθέντα φύλλα τῶν «Ἀθηνῶν» διὰ νὰ λάβωσι τὸ Παράρτημα δωρεάν καὶ ἀπηλλαγμένον ταχυδρομικῶν τελῶν].

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΙΣ ΟΔΩΝ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ
[ΕΙΣΟΔΟΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ]

ΑΘΗΝΑΙ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ Γ. Κ. ΠΩΠ

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ 10 ΛΕΠΤΑ

ΤΙΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΜΩΝ

[Διά τὰς «Ἀθήνας» καὶ τὸ Μηνιαῖον Παράρτημά των ἐξ 128 τοῖς ἀξιότιμον δεσφίδων ἀποτελούμενον κατὰ μῆνα]

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἐτησίαν..... Δρ. 30 Ἐτησίαν..... Φρ. χρ. 40

Ἐξάμηνος..... » 16 Ἐξάμηνος... Φρ. χρ. 20

ΕΚΑΣΤΟΝ ἘΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.,

Πωλούμενον χωριστὰ, τιμᾶται:

Ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ δρ. 2 καὶ ἔν τῷ Ἐξωτερικῷ φρ. χρ. 2,50

Ἐλευθερον ταχυδρομ. τελῶν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ Δ' ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ «ΑΘΗΝΩΝ»

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1908

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ.....	σελ. 3	Η ΓΕΦΥΡΩΤΙΚΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ὑπὸ Γεωργ. Β. Γράβαρη ὑπολογαῶ τοῦ Μηχανικοῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς Ἐφη- μοσμένης Μηχανικῆς παρὰ τῇ Σχολῇ τῶν Ἐδελφίδων.....	σελ. 87
ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΡΗΣΤΑ- ΣΕΩΣ ΓΕΓΟΝΟΤΑ.....	» 4	Ο ΦΟΥΛΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΤΟΥ ὑπὸ William J. Roe.—Μετάφρασις Κων. Καλλιμαχάκη.....	» 89
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.....	» 5	Η ΚΑΤΑΡΑ Διήγημα τοῦ Ούγγρου συγγρα- φέως V. Racosy κατὰ μετάφρασιν Θεο- δω. Ζωιοπούλου.....	» 91
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.....	» 6	ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ ΑΠΟΤΥΧΟΥΣΑ ὑπὸ Μιχ. Γ. Λαυ- πρινίδου.....	» 93
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.....	» 8	Η ΝΕΡΑ-ΓΙ-ΔΑ ΤΟΥ ΜΕΣΗΜΕΡΙΟΥ ὑπὸ Ἀγγέλου Τανάγρα.....	» 98
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΑΘΗΝΩΝ ὑπὸ Ἰωάννου Φωτίου τραπεζομεσίτου.....	» 10	Ο ΔΑΒΙΔ ΩΣ ΣΥΝΘΕΤΗΣ ὑπὸ Θεοφρά- στου Ι. Σακελλαρίδου Μουσικοσυν- θέτου.....	» 102
Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	» 11	Λ' OEUillet-ROUGE Ἀδόμος Βαλλισμός, διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ ἄσμα. Στίχοι Maurice de Féraudy - Μουσική Rodolphe Berger.....	» 104
ΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΑΙ ΤΩΝ ΠΑΓΑΣΩΝ ὑπὸ Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου ἐφόρου τῶν Ἀρ- χαϊοτήτων Θεσσαλίας.....	» 13	ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ — Ἐπιστήμαι — Γράμματα—Τέχναι.....	» 108
Η ΦΥΣΙΣ ὑπὸ Δ. Αἰγινίτου Διευθυντοῦ τοῦ Ἀστεροσκοπείου καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου.....	» 17	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ — Παιδαγω- γικά ζητήματα—Ἡ Μαγειρικὴ τῆς Οἰκο- κυρᾶς—Ἡ Συρμός καὶ τὸ Καλλυντήριον τῶν Κυριῶν—Ἰατρικὰ Δελτία, Πρακτι- καὶ Γνώσεις—Γνώμαι καὶ Παροιμίαι— Μικροὶ Διαγωνισμοὶ — Ποικίλα — Εἰδο- ποιήσεις.....	113-128
ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛ. ΣΤΡΑΤΟΥ Η ΔΟΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΦΙΔΟΣ ὑπὸ Σπ. Δὲ Βιάζη.....	» 21		
ΗΜΕΔΑΠΙΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΙ ὑπὸ Σπ. Πα- γανέλη.....	» 29		
Ο ΧΡΥΣΟΣ ὑπὸ Κωνσ. Μπεδοπούλου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Διευ- θυντοῦ τοῦ Πολυτεχνείου.....	» 43		
ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ὑπὸ Ὁ- θων. Α. Ρουδοπούλου Διευθυντοῦ τῆς Ἐμπορικῆς καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκα- δημίας.....	» 54		
ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ κατὰ μετάφρα- σιν Στ. Ι. Βουτυρά.....	» 57		
ΡΟΔΑΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΜΙΑ, Ποιήματα ὑπὸ Θρασ. Ζωιοπούλου.....	» 84		

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ἡμέραι 28 — Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς Ἰχθῦς

Σ.	Π.	Ἡμ. ἐβδ.	
1	Παρασκ.	Τρύφωνος μάρτυρος	
2	Σάββατ.	Τῆς Ὑπαπαντῆς	
3	Κυριακή	Ἀρχίζει τὸ Τριῦδιον Τελώνου καὶ Φαρισ.	
4	Δευτέρα	Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου	
5	Τρίτη	Ἀγάθης μάρτυρος	
6	Τετάρτη	Βουκόλου καὶ Φωτίου	
7	Πέμπτη	Παρθενίου καὶ Λουκά	
8	Παρασκ.	Θεοδώρου τοῦ στρ. Ζαχαρίου τοῦ προφ.	
9	Σάββατ.	Νικηφόρου μάρτυρος	
10	Κυριακή	Τοῦ Ἀσώτου Χαλαμάπου ἱερομ.	
11	Δευτέρα	Βλασίου καὶ Θεοδόρας	
12	Τρίτη	Μελετίου ἀρχιεπ. Ἀντιοχ.	
13	Τετάρτη	Μαρτυμιανοῦ ὁσ.	
14	Πέμπτη	Λύξεντιου ὁσ.	
15	Παρασκ.	Ὀνησίμου τοῦ Ἀποστόλου	
16	Σάββατ.	Ψυχροδάββατον Παμφίλου μ.	
17	Κυριακή	Λέοντος Πάπα Ρώμης	
18	Δευτέρα	Κόνωνος μ.	
19	Τρίτη	Ἀρχιπύου ἀποστ.	
20	Τετάρτη	Λέοντος ἐπισκ. Κατάης	
21	Πέμπτη	Τιμοθέου καὶ Εὐσταθίου	
22	Παρασκ.	Τῶν ἐν Εὐγενίσις μαρτ.	
23	Σάββατ.	Ψυχροδάββατον Πολυκαρπου, Πολυχρ.	
24	Κυριακή	Τῆς τυροφάγου Εὐρεσ. κερ. Προδρ.	
25	Δευτέρα	Μεγ. Τεσσαρακοστῆ Ταρσ. ἀρχιεπ.	
26	Τρίτη	Πορφυρίου ἐπισκ.	
27	Τετάρτη	Προκοπίου τοῦ Δεκαπολίτου	
28	Πέμπτη	Βασιλείου τοῦ ὁμολ.	
29	Παρασκ.	Κασσιανοῦ τοῦ Ρωμαίου	

ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

3 Φεβρουαρίου Πανσέληνος ὥρα 10, καὶ λ. 40 μ. μ.
11 » Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρα 4,
λεπτά 58 π. μ.
17 Φεβρουαρίου Νέα Σελήνη ὥρα 8, λ. 31 π. μ.
24 » Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρα 11 καὶ
λεπτά 16 π. μ.

ΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ

Α'. Κυριακή 4 Φεβρουαρίου Ματθ. 14—21.
Β'. Κυριακή 11 Φεβρουαρίου Ἰωάν. 44—53
Γ'. Κυριακή 18 Φεβρουαρίου Μάρκ. 1—12.
Δ'. Κυριακή 25 Φεβρουαρίου Μάρκ. 34—38 θ'

ΜΕΓΑΛΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

2 Φεβρουαρίου Τῆς Ὑπαπαντῆς
10 » Τοῦ Ἀσώτου
23 » Ψυχροδάββατον
25 » Ἀρχ. ἡ Μεγ. Τεσσαρακοστῆ

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ὁ Ἰανουάριος μὴν ὑπέθεε φοβερός εἰς ψύχη δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Αἱ χιόνες ἀφθονοὶ κατέπεσαν, αἱ σιδηροδρομικαὶ συγκοινωνίαι πολλαχοῦ διεκόπησαν καὶ εἰς Παρισίους ἐφθασε τὸ θερμόμετρον 27 ὑπὸ τὸ μηδὲν εἰς δὲ Βιέννην καὶ Βερολίον 32 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Τὰ ψύχη ταῦτα καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπῆλθον ἰσχυρότατα μετὰ βροχῶν πολλαχού. ἀφθονοὶ δὲ χιόν κατέπεσαν ἐπὶ διήμερον καλύψασα τὴν πρωτεύουσαν.

Οὕτω καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐσημειώθησαν πολλαχοῦ θάνατοι ἐκ ψύχους. Μία δὲ ἀμαξοστοιχία τοῦ Λαρισιακοῦ ἐρχομένη ἐκ Χαλκίδος ἀπεκλείσθη ἐκ τῶν χιόνων καὶ διενυκτέρευσε ἐν αὐτῇ παρὰ τὸ Σχηματῆρι οἱ ἠγούντες ἐπιβάται τῆς.

ΔΗΜΩΔΗ ΔΙΣΤΙΧΑ ΤΟΥ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ὁ Φλεβάρης κ' ἂν φλεβίξῃ
τοῦ καλοκαιριοῦ μυρίζει

Τοῦ Φλεβάρη ἂν οἱ τρεῖς τοῦ καλαῖς, ὄλαις τοῦ κακαῖς.
Μ' ἂν τρεῖς τοῦ κακαῖς, ὄλαις τοῦ καλαῖς.

1 Φεβρουαρίου

1862.—Έναρξις τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως. Κατάληψις τῆς πόλεως καὶ τῆς Ἀκροναυπλίας ὑπὸ τῶν Ἐπαναστατῶν.

3 Φεβρουαρίου

1823.—Ίπτα τῶν Τούρκων ἐν Κισσάμῳ καὶ Σελίνῳ τῆς Κρήτης.

4 Φεβρουαρίου

1843.—Θάνατος ἐν Ἀθήναις τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, ἀντιστρατήγου καὶ Συμβούλου τῆς Ἐπικρατείας, προσελθὼν ἐξ ἀποπληξίας.

5 Φεβρουαρίου

1822.—Οἱ Ἕλληνες ἀποκρούουσι τοὺς ἐκ Χανίων ἐκστρατεύσαντας Τούρκους καὶ ἀναγκάζουσιν αὐτοὺς νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια ματαιώσαντες οὕτω τὴν μετάβασιν αὐτῶν εἰς Ρέθυμιον.

6 Φεβρουαρίου

1790.—Ὁ Λάμπρος Κασιώνης παρὰ τὴν Ἄνδρον συνάψας τριῶρον μάχην πρὸς τὸν τουρκικὸν στόλον κατανακί καὶ καταδιώκει αὐτὸν μέχρι τῆς νυκτός.

7 Φεβρουαρίου

1828.—Διοργάνωσις τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια.

8 Φεβρουαρίου

1862.—Ήττα τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Χάν κυβερνητικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν ἐπαστατῶν ἐν Ναυπλίῳ.

9 Φεβρουαρίου

1695.—Ὁ ὑπὸ τὸν Ζάνον Ἐνετικὸς στόλος μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Χίου, συναντήσας τὸν ὑπὸ τὸν καπετὰν πασῶν Χουσεῖν τουρκικὸν στόλον συνάπτει πρὸς αὐτὸν μάχην, ἅλλ' ἠττηθεὶς μετὰ μεγάλων ζημιῶν ὑποχωρεῖ.

10 Φεβρουαρίου

1828.—Καταστροφή τῶν τειχῶν τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ πυρπόλησις τῶν οἰκιῶν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμ καὶ κατάβασις τῶν Αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων εἰς Μεσσηνίαν.

11 Φεβρουαρίου

1825.—Κατάπλους εἰς Μεθόνην τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

12 Φεβρουαρίου

1688.—Ὁ Μοροζίνης μετὰ τῶν ἄλλων Ἐνετῶν στρατηγῶν, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν κατεχομένην ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀποφασίζουσι ἐν συμβουλίῳ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἀρδην καταστροφὴν τοῦ ἱεροῦ βράχου· ἅλλ' εὐτυχῶς δὲν ἐξετελέσθη ἡ ὀλεθρία αὕτη ἀπόφασις τῶν Ἐνετῶν πσευδόντων πρὸς ἀναχώρησιν ἐνε-

κεν τῆς φθορᾶς ἣν ὑφίστατο ὁ στρατὸς αὐτῶν ἐκ τῆς πονόου, ἀρκεσθέντες εἰς τὴν ἀπογύμνωσιν αὐτῆς.

13 Φεβρουαρίου

1825. Ἀπόβασις 5 χιλ. Ἀράβων ὑπὸ τὸν Ἰβραήμ ἐν Μεθόνην.

14 Φεβρουαρίου

1772. Ὁ ἀτρόμητος ἀρματολὸς Μητρομάρας ἀφοῦ διέσπειρε τὸν τρόμον ἀνά τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀποθνήσκει μολόμενος κατὰ τῶν Τούρκων.

16 Φεβρουαρίου

1828. Ἐπιθεώρησις ἐν Δαβαλίᾳ τῶν νεοστὶ διοργανωθέντων σωμάτων τοῦ πεζικοῦ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια.

17 Φεβρουαρίου

1826. Ἡ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου ἀπέκρουσε τὰς ἐπιχειρημένας ἐφόδους τῶν Ἀράβων. Ὁ Ἰβραήμ ἠττηθεὶς ἐξήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Κιουταχί.

18 Φεβρουαρίου

1822. Σύστασις Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου περὶ τὰς Πατρας ἐξ 6.300 ὑπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην.

20 Φεβρουαρίου

1822. Ὁ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μιαούλην ἠνομιένος στόλος τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων προσβάλλει ἐξωθεν τὸν Πατρῶν τὸν Τουρκικὸν στόλον καὶ μετὰ πεντάωρον ἀγῶνα ἀναγκάζουσιν αὐτὸν εἰς ἀτακτον φυγὴν ἵνα σωθῆ εἰς τὴν λιμένα τῆς Ζακύνθου.

24 Φεβρουαρίου

1821. Προκήρυξις Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου πρὸς τὸν Πανελλήνιον παρακινουῦντος αὐτοὺς εἰς ἐπανάστασιν.

25 Φεβρουαρίου

1822. Ἐκστρατεία τῶν ὑπὸ τὸν Μεχμέτ πασῶν Τούρκων ἐκ Πατρῶν κατὰ τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἑλλήνων.

26 Φεβρουαρίου

1822. Μάχη παρὰ τὴν Ἀχαΐαν μετὰ τὸν Ἑλλητικὸν ὑπὸ τὸν Δ. Πλαπούταν, Γενναῖον Κολοκοτρώνην καὶ Κορ. Πετμεζῆν κατὰ 2 χιλ. Τούρκων. Ήττα καὶ τροπὴ τῶν Ἑλλήνων.

27 Φεβρουαρίου

1824. Καθυπόταξις Ἀποιορῶνον ὑπὸ Χουσεϊμπέη.

28 Φεβρουαρίου

1826. Ἄλωσις τῶν παρὰ τὸ Μεσολόγγιον νησιῶν Νιτομά ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐκ τῶν 200 Ἑλλήνων οἱ πλεῖστοι φοννύονται πολεμήσαντες ἠρωϊκῶς.

Υπεῖρε πολυθρόνος καὶ ὄντως παραδομένη ἢ πολιτικὴ κατάστασις τοῦ λήξαντος μηνὸς Ἰανουαρίου.

Μετὰ τὴν ψηφοφορίαν ἐπὶ τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος ἐξ ἧς ἐθεωρήθη κλονισθεῖσα ἡ θέσις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, καίτοι ἐπὶ πάντος πλειονοψηφίαν ἀπέναντι τῆς συνασπισθείσης ἀντιπολιτεύσεως, διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς καὶ μόλις τὴν 22 Ἰανουαρίου ἐπανελήφθησαν. Ὁ κ. Α. Σιμόπουλος δὲν εἶχε παραιτηθῆ.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ κ. Δ. Ράλλης περιήλθε εἰς τινὰς τῆς Θεσσαλίας καὶ πολλὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου, ὁπόθεν ἐπανελθὼν ἐγένετο ἀπὸς ὑπὸ διαδηλώσεως φίλων του καὶ ἄλλων ἀντιπολιτευομένων.

Τὴν ἐπιούσαν τῆς συνεδριάσεως ὁ κ. πρωθυπουργὸς ἔθεσε ζήτημα ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν αἴσθησιν ἄλλης συζητήσεως.

Ἐπὶ τῷ μεταξὺ τῆς ψηφοφορίας τῆς 18ης Ἰανουαρίου ἐδόθη ἐρμηνεῖα τοιαύτη εἰς τὸ ἐπιτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας, ὥστε ἔπρεπε νὰ καθίστη ἀμφιβολίας τινὰς τὰς ὁποίας εἶχε παρὰ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς.

Ἡ ἀντιπολίτευσις τότε παρετήρησεν, ὅτι ἀνὰ τὴν ἀμφιβολίαν τοιαύτην δὲν ἔπρεπε ν' ἀναβῆ ἡ ἐπιτοὶα τῆς Βουλῆς ἐπὶ 33 ἡμέρας τὴν σύγκλησιν τῆς Βουλῆς, διότι τοῦτο δὲν εἶνε οὔτε κοινοβουλευτικόν οὔτε συνάδει πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς χώρας.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐθεώρει ψηφοφορίαν νέας ἐκδηλώσεως ἐμπιστοσύνης ὡς ζήτημα οἰκογενειακὸν τῆς πλειονοψηφίας, καὶ οὐκ εἶνε μόνον ὑπῆρξαν οἱ ἀποχωρήσαντες, ὁ δὲ κ. πρωθυπουργὸς ἔλαβε πάντως ἐμπιστοσύνην διὰ τῆς παλαιᾶς ψηφοφορίας, ὡς ἐπὶ τῷ τότε τοιαύτην καὶ ὁ κ. Α. Σιμόπουλος ἦσαν ὑποχρεωμένοι ν' ἀποχωρήσουν.

Ἀπορῆσαν δὲ οἱ Ράλλικοὶ σύσσωμοι καὶ οἱ

φίλοι τοῦ κ. Στ. Δραγοῦμη. Οἱ Μαυρομιχάτικοὶ ἔμειναν καὶ οὕτω ἐπὶ 113 ψήφων ἢ κυβερνήσις ἔλαβεν 82.

Εὐθὺς ὁμοῦ μετὰ τὴν ψηφοφορίαν ἀνῆλθεν ὁ κ. Α. Σιμόπουλος εἰς τὸ βῆμα, ὑπέβαλε νέαν σταφιδικὴν σύμβασιν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι παραιτεῖται.

Πάντα ταῦτα εἶχον προετοιμασθῆ ὡς ἐγένοντο.

Διατὶ εἶπεν ὁ κ. Α. Σιμόπουλος ἐπὶ τόσας ἡμέρας ἀφοῦ ἐσκόπει νὰ παραιτηθῆ, διατὶ παρητήθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, παραμένει ἄγνωστον.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐπελθοῦσα λύσις ἀναλαβόντος τοῦ κ. Ν. Καλογεροπούλου προσωρινῶς καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, ἐπήνεγκε σύμπληξιν μὲν τῆς κυβερνητικῆς μεριδος ἀλλὰ καὶ διάσπασιν ἐκεῖθεν, ὡς ἐβεβαιώθη, τοῦ κ. Α. Σιμοπούλου μετὰ πεντάδος ἄλλων φίλων του βουλευτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ συνεδριάσεις ἐξηκολούθησαν συζητουμένης πάντοτε τῆς σταφιδικῆς συμβάσεως ἧς ὑπάρχει ἀνάγκη μετὰ τὴν παράβασιν ἄρθρου τινὸς τῆς ἀρχικῆς συμβάσεως, γενομένων δεκτῶν χρηματικῶν ἐγγυήσεων ἀντὶ ἐισφορᾶς καὶ φόρου εἰς εἶδος. Κατὰ τὴν νέαν αὐτὴν σύμβασιν, αἱ ἐγγυήσεις κατατίθενται εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ δι' αὐτῶν θ' ἀγορασθῆ σταφίς μέχρι ποσοῦ 18 ἑκατομμυρίων ἐνετικῶν λιτρῶν.

Οὕτω ὑπολογίζεται, ὅτι αἱ συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐν ζωηρᾷ πάντοτε ἀντιδράσει τῆς ἀντιπολιτεύσεως μέχρι τῆς ὑποβολῆς τοῦ ναυτικοῦ προγράμματος τῆς κυβερνήσεως, ὁπότε ἡ ἀντίδρασις θὰ εἶνε ζωηροτάτη, ἄγνωστον δὲ ἂν θὰ προκαλέσῃ καὶ ὑπουργικὴν κρίσιν.

Οὕτω ὁ Φεβρουάριος ἀπὸ κοινοβουλευτικῆς ἀπόψεως θὰ εἶνε μὴν λίαν ἐνδιαφέρων διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1908

Κατά τὸν λήξαντα μῆνα πολλὰ ἐπῆλθον καὶ πολ-
λαὶ τῶν Διπλωματικῶν ἀτραπῶν ἀπεκαλύφθησαν αἰ
δυσωδίαι. Αἱ ὑπὸ τοῦ βαρῶνου δ' Αἰρενταλ, Καγκελα-
ρίου τοῦ Καισαροβασιλέως Φραγκίσκου Ἰωσήφ, γενό-
μενα: δηλώσεις ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Ἐπιτροπείας τῆς Οὐγγρικής Ἀντιπροσωπείας, προ-
κάλεσαν σχόλια καὶ κρίσεις, ὧν ἡ ἀπήχησης συγκινεῖ
ἐτι τῶν διαφόρων Μεγάλων Δυνάμεων τὰ Ἀνακτοβου-
λία, καὶ δὴ ἐκεῖνα, ἃ ἐνεῖδον ἐν τῇ πραγματώσει ἐπαγ-
γεθέντων παρὰ τοῦ Αὐστριακοῦ βαρῶνου ἔργων διά-
ψευσον πόθων, ἐλπίδων καὶ βλέψεων. Καὶ τὰ ταρα-
ξάντα τὴν εὐαισθησίαν τῶν Ἀνακτοβουλιῶν σημεῖα
τῶν ἐηλώσεων τοῦ Αἰρενταλ ἀναφέρονται εἰς τὰ περὶ
ἐπεκτάσεως τῶν ἐν τῇ Αἴμῳ σιδηροδρομικῶν δικτύων
λεχθέντα.

Ἡ Αὐστροουγγαρία εὐχεταὶ καὶ μελετᾷ τὴν κατα-
σκευὴν τῶν ἐξῆς ἐνωτικῶν γραμμῶν, ὡς ρητῶς λέγε-
ται ἐν ταῖς ἐνώπιον τῆς Οὐγγρικής Ἐπιτροπείας δη-
λώσεσι: α') Γραμμῆς ἐνούσης κατὰ τὴν Βαρδίσταν
τὸν Βοσνιακὸν σιδηροδρόμον μετὰ τοῦ Σερβικοῦ. β')
Γραμμῆς ἐνούσης τὸν Βοσνιακὸν σιδηροδρόμον μετὰ
τοῦ μέχρι Μητροβίτσας Τουρκικοῦ. γ') Γραμμῆς ἐ-
νούσης τοῦς Ἑλληνικοῦς σιδηροδρόμους μετὰ τῶν
Τουρκικῶν καὶ δ') Γραμμῆς ἐνούσης τὸ Κάττα-
ρον, εὐλίμενον πόλιν τῆς Δαλματίας, μετὰ τῶν
Μαυροβουνιωτικῶν παραλίων. Διὰ τῶν γραμμῶν τού-
των, ἢ Αὐστροουγγρική Κυβέρνησις θεωρεῖ ἀσφαλῶς
ἐπικειμένην τὴν κατασκευὴν, οὐ μόνον θὰ ἐξυπηρε-
τεῖτο ἢ διὰ τῶν Αὐστροουγγρικῶν σιδηροδρόμων ἐμπο-
ρικὴ κίνησις τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβίας πρὸς
τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος διὰ τοῦ Καττάρου τῆς Δαλ-
ματίας, οὐ μόνον θὰ ἐνσχυετο ἢ ἐπὶ τὸ Μαυροβούνιον,
τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Ἀλβανίαν ἐπιρροὴ τοῦ Δουαδικοῦ
Κράτους, ἀλλὰ καὶ θὰ διηνοίγετο ὁδὸς ἐκ τῆς Κεν-
τρῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Αἴγυπτον διὰ τῆς Βιέννης,
τῆς Βουδαπέστης, τοῦ Σαραγιέβου καὶ τοῦ Πειραιῶς,
ἧτις θὰ ἦτο καὶ ἡ βραχυτέρα πρὸς τὰς Ἰνδίας. Ἡ
γραμμὴ Βαρδίστας εὐρίσκειται ἐν τῇ περαιοσθαί. Ἡ
γραμμὴ Μητροβίτσας εἶνε ὑπὸ μελέτην, τοῦ Σουλτά-
νου ἐπιτρέψαντος, κατὰ τὰ τελευταῖα τηλεγραφήματα,
τὴν ἐναρξίν τῶν τοπογραφικῶν μελετῶν, μεθ' ἃς θ' ἄρ-
ξῆται καὶ τῆς γραμμῆς ἢ κατασκευῆ. Ἡ ἐνωτικὴ
γραμμὴ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Τουρκικῶν σιδηροδρό-
μων ἄγνωστον ἐτι εἶνε ὅποιαν θὰ λάδῃ κατεύθυνσιν,
διότι οὔτε ἡ συγκατάθεσις τοῦ Σουλτάνου πρὸς μελέ-
την αὐτῆς ἐδόθη οὔτε καθωρίσθη τὸ σημεῖον, ἐφ' οὗ

θὰ γένηται ἡ συνάντησις τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Του-
ρκικῶν γραμμῶν. Ὁ βαρῶνος ὁμοῦ Αἰρενταλ ἀπέδει-
ξε ταχέως θὰ διακανονισθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο, τῆς
γεῖρας τῆς ἐν Κωνσταντινίῳ Αὐστριακῆς Προσέβιας
γραμμῆς Καττάρου-Μαυροβουνιωτικῶν παραλίων
ἤδη ὑπὸ μελέτην, ἅμα δ' ὡς τὰ πορίσματα τῆς με-
λέτης ταύτης συγκεντρωθῶσι θὰ διεξαχθῶσιν εἰδικαί
ταξὺ Αὐστρίας καὶ Μαυροβουνίου διαπραγματεύσεις
ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ 29 ἄρθρου τῆς Βερολινείου Συνθήκης.

Αἱ περὶ τῶν σιδηροδρομικῶν τούτων γραμμῶν
λέξεις τοῦ βαρῶνου δ' Αἰρενταλ κατετάραξαν ἐπὶ
ἐν Πητρούπολει καὶ Ρώμῃ ἐπισήμους κύκλους, οἵτινες
ἀντιτάσσονται εἰς τὴν ἐνωσιν τῶν Ἑλληνικῶν σιδη-
ροδρόμων μετὰ τῶν Τουρκικῶν καὶ εἰς τὴν ἐνωσιν τοῦ
Βοσνιακοῦ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ τῆς Μη-
τροβίτσας, διότι διὰ τῆς πρώτης μὲν ἐνωτικῆς γραμμῆς
τίθεται εἰς σιδηροδρομικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Βο-
λάδος ἢ Μακεδονίας, ἣν θέλουσιν οἱ Σλαῦοι ἀπομακρ-
κρυσμένην τῆς Ἑλλάδος, καὶ διανοίγεται ἢ βραχυτέρα
πρὸς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς Ἰνδίας ὁδὸς, ἣν ἀπο-
κρούουσιν οἱ Ἴταλοι, ὡς ζημιούσαν τὸ Βρονόησον
τὴν Βενετιάν, τὴν Νεάπολιν, διὰ τῆς δευτέρας ἢ
γραμμῆς οἱ Αὐστριακοὶ ὑπεισδύουσι βαθύτερον ἐν τῇ
Ἀλβανίᾳ, εἰς ἣν ἔχουσι βλέψεις ἐπ' ἰσῆς οἱ Ἴταλοι
καὶ ἔρχονται εἰς ἄμεσον συγκοινωνίαν πρὸς τὴν Ἰτα-
σαλονικήν, ὅπερ δὲν θέλουσιν οἱ Σλαῦοι. Αἱ ἀναρ-
σεις τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἰταλίας εἰς οὐδὲν ἠθρο-
ξοῖσι πρακτικὸν ἀποτέλεσμα βεβαίως, ἀλλὰ μα-
ροῦσιν ἐν ὁποίοις διαύλοις κυλινδεῖται τῶν Μ. Δυνά-
μεων ἢ προοδευτικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ δράσις!

Ἐὰν ὁμοῦ αἱ δηλώσεις τοῦ Αἰρενταλ προὐκάλεσαν
ἀντιδράσεις, προκειμένου περὶ τῶν διαφόρων σιδη-
ροδρομικῶν δικτύων, δὲν ἐκρίθησαν δυσμενῶς αἱ ἄλλαι
αὐτοῦ δηλώσεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐν Μακεδονίᾳ
ἐκρυθμὸν κατάστασιν, ἣν ὁ εὐγενὴς βαρῶνος ἀπέδει-
κε παραδόξως εἰς ἐξέλιξιν ἐπαναστατικῆς κινήσεως
τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων, ὅπερ
εἶνε ἀληθές. Ὁ Αὐστριακὸς Καγκελάριος ἐν μέρει
σιδηροδρομικῶν ζητήματι ἐπέδειξε ποιῶν τὴν ἐπιρροὴν
τῆς Ἑλλάδος εὐνοίαν, ἐν δὲ τῇ ζητήματι τῆς Μακε-
δονίας, ὅπερ κυρίως καὶ πρώτιστα διαφέρει τοῦς Ἑλ-
ληνας, ἐτήρησε γλῶσσαν ἐνσχύουσαν τὰς περὶ ἐπι-
ναστατικὸν κινήματος ἐν Μακεδονίᾳ θεωρίας τοῦ
Σλαύων, καθ' ὧν σύσσωμος ἐξηγγέρθη ὁ Ἑλληνας
ἀπὸ τοῦ 1903 καὶ ἐντεθεὶς, καταπνίξας τὴν ἐπιρροὴν
θεῖσαν δημιουργίαν ψευδοεπαναστάσεως ἐν τῇ Μακε-

δονίᾳ, ἧτις οὐδὲν τὸ κινδὸν ἔχει πρὸς τοὺς ἐπὶ-
καὶ ξένους ἐπιδρομείς, τοὺς ὡς ἐλευθερωτὰς καὶ
ἐπαναστάτας προβάλλοντας. Περὶ τοῦ σοβαρωτάτου
ζητήματος σιγὴν ἰχθύος ἐτήρησεν ἡ Ἑλληνικὴ
Κυβέρνησις, ἧς ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργός, «εἰ-
ρηλικώτατος τὸν νοῦν, χαλαρὰν ἐξέτεινε τὴν χεῖρα
ἐπὶ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικὴν ὑπόθεσιν», κατὰ τὴν
ἐπισημὴν ἔκφρασιν τοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦ Γνα-
ίου Μακεδονοῦ γράψαντος περὶ τῆς Μακεδονικῆς κρί-
σεως διαπρεπεστάτου ἐξ Ἀττικῆς πολιτευτοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐκ τῶν δηλώ-
σεων τοῦ βαρῶνου Αἰρενταλ ἀποκαλυφθέντα, δι' ὧν ἐ-
παύθη καὶ πάλιν ἐτι, βλέψεις ταπεινοῦ συμφεροντο-
λογικοῦ πεδίου, ὑστεροβουλία: ἀκατανόμαστοι καὶ ἀν-
επιτήρητοι πολλαπλαῖα διαπνέουσι τῶν Ἰσχυρῶν τῆς Γῆς τὸ
ἔργον, οὐχὶ δ' αἱ μετὰ τόσων ἐπαγγελιῶν διακηρυσσό-
μεναι εἰλικρινεῖς δῆθεν προθέσεις περὶ διαρρυθμίσεως
τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος καὶ τῆς ὅλης Ἀνατολι-
κῆς ὑποθέσεως κατὰ τρόπον ἱκανοποιούντα τοὺς γηγε-
νῆς καὶ διατηροῦντα ἀπαράθραυστον τὴν ἀκεραϊό-
τητα τῆς Τουρκίας, ἧς σήμερον μόνη ἡ ἀσθενὴς καὶ
ἐκπνέουσα Ἑλλὰς ἐπιβαρύνεται. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς
ἐπισήμους ἀνακοινώσεις τῶν Κυβερνήσεων τοῦ Λον-
δίνου καὶ τῶν Παρισίων, αὐταὶ δύνανται νὰ συνοψι-
σθῶσιν εἰς κατὰκρίσιν παρὰ τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνή-
σεως τοῦ Μυσταγγεῖου Προγράμματος, ἀνεπαρκοῦς καὶ
ἀσχετοῦς κρινόμενου, καὶ εἰς σιωπηρὸν ἔπαινον αὐτοῦ
παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, κρινούσης καὶ βλε-
πέουσης αὐτὸ ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν ρωσικῶν βλέψεων,
ἐπεὶ ἃς συμπαθῶς ἔχει ἡ Κυβέρνησις τῆς Δημοκρα-
τίας ἕνεκα τῆς Γαλλορωσικῆς Συμμαχίας.

Οἱ Βούλγαροι εἶδον πίπτουσαν τὴν Σταμπούλφι-
κὴν Κυβέρνησιν, ἣν ἀντικατέστησεν ἡ ὑπὸ τὸν κ. Μα-
λίνοφ λεγομένη δημοκρατικὴ Κυβέρνησις. Ὁ κ. Μα-
λίνοφ, ὑπηρετήσας ἐν τῇ ρωσικῇ στρατῷ καὶ ἐν
Ρωσίᾳ τὰ νομικὰ σπουδάσας, διεδέχθη ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ
τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος τὸν ἀποθανόντα Καραβέ-
λωφ, οὐ γνωστὴ πάντοτε ὑπῆρξεν ἢ πρὸς τὴν Ρωσίαν
ἀφοσίωσις καὶ προσήλωσις. Τὸ λεγόμενον δημοκρατικὸν
βουλγαρικὸν κόμμα, ἐν τῇ προελάσει τῶν Γερμανῶν
τὸν φοβερώτερον διὰ τοὺς Σλαύους διαβλέπον κίνδυ-
νον, ἐκ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ ἀπεκδέχεται τὴν σωτηρίαν.
ἔχον δὲ περὶ τὰς μεθόδους τῆς Σλαυικῆς ἐπικρατή-
σεως τὰς αὐτὰς ἃς καὶ οἱ Πανσλαυϊσταὶ ὑπόλους καὶ
προσβλητικὰς ἰδέας, δὲν κηρύττει διαπρυσίως τοὺς περὶ
ἐπεκτάσεως τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὴν Μακεδονίαν ἐν-
δομῆχους τῶν Σλαύων πόθους, ἀλλ' ὑπὸ αὐτονομικὸν
καταπότιον ἐξεργάζεται τὴν πραγμάτωσιν τῶν περὶ
Μεγάλῃς Βουλγαρίας ὑποθηκῶν τῆς Συνθήκης τοῦ
Ἁγίου Στεφάνου. Τούτων ὅλων ἕνεκα ὀλιγωτέρους
κινδύνους παρουσίαζεν ἢ ἀγρίως καὶ βαρβάρως εἰλι-
κρινῆς στάσις τῆς Σταμπούλφικῆς Κυβερνήσεως, κη-

ρυττούσης πόλεμον καὶ διωγμὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων
ἀπροκαλύπτως, τῆς ὑπόουλου καὶ ἀδροεποῦς τακτι-
κῆς, ἣν ἡ Κυβέρνησις τοῦ κ. Μαλίνοφ θὰ ἐγκαινί-
σῃ, ἐὰν τὰ ραγδαίως ἐπερχόμενα γεγονότα ἐπιτρέψωσι
τοῦτο. Ἴδου διὰ τί θὰ ηὔχόμεθα, ἵνα ἐνταθῇ ἡ προσο-
χὴ τῶν ἰθύνοντων τὰ καθ' ἡμᾶς, οἵτινες οἰκτρὰν θὰ
ἐπλανῶντο πλάνην, ἐὰν δὲν κατώρθουν ἀσφαλῶς ν'
ἀντιληφθῶσι τοὺς ἐκ τῆς νέας πολιτικῆς τῶν Βουλγά-
ρων ἐπιφαινομένους κινδύνους.

Αἱ προσπάθειαι τῶν Σέρβων καὶ Μαυροβουνίων
πατριωτῶν πρὸς προαγωγὴν τῆς Νοτιοσλαυικῆς Ἰ-
δέας διὰ τῆς ἐνώσεως Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου δὲν
ἐξεδηλώθησαν ἔντονοι κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα, διότι
ἡ ἀνακαλυφθεῖσα κατὰ τοῦ Ἡγεμόνος Νικήτα πολι-
τικῆ συνωμοσία περιέστειλε τῶν Νοτιοσλαύων πα-
τριωτῶν τὴν ὁρμήν. Ἐὰν ὁμοῦ οἱ Νότιοι Σλαῦοι ἀνέ-
βαλον κατ' ἀνάγκην πᾶσαν ἔντονον ἐκδήλωσιν ἐν τῇ
ἐπιδίωξι: τοῦ πόθου αὐτῶν, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου, ἐτι
ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ δὲν θάνακῦψη ζωηρότερον τὸ Νο-
τιοσλαυικὸν Κίνημα. Ἐὰν ἐξαίρεση τις τὰς συχνολά-
τας μετὰ τῶν Ἀλβανῶν συρράξεις τῶν Σέρβων καὶ
τῶν Μαυροβουνίων, κατὰ τὰλλα ἡσυχίαν ἄγουσι τὰ
δύο Νοτιοσλαυικὰ Κρατίδια, ὡς καὶ ἡ Ρουμανία, ἧ-
τις, μὴ κατανοήσασα ἐτι ὁποῖοι Βορειοσλαυικοὶ καὶ
Νοτιοσλαυικοὶ ἀπειλοῦσιν αὐτὴν κίνδυνοι, δὲν προσε-
πάθησεν, οὔτε κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα, ἵνα, αἰρομέ-
νων τῶν μεταξὺ Ρουμανίας καὶ Ἑλλάδος διαφορῶν,
ὀφειλομένων εἰς τῶν Ρουμάνων τῶν δουλεμπορικῶν
ἀντισυγκωμάτων τὸ πολιτικὸν σύστημα, ἐπέλθῃ εἰλι-
κρινῆς συμφιλίωσις μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν, αἵτινες
μετὰ τῆς Τουρκίας ἀποτελοῦσι τὸν μόνον ἐν τῇ Ἀνα-
τολίᾳ προμαχῶνα κατὰ τῆς Σλαυικῆς πριελεύσεως.

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου, τῇ αὐτῇ στοιχοῦσα
πάντοτε τακτικῇ, ἐν τῇ διαίρειν καὶ βασιλεῦειν ἐνο-
ρῶσα τὴν διάσωσιν οὐχὶ τῆς Τουρκίας, ἣν κατα-
προδίδει, ἀλλὰ τοῦ σαλευομένου ἐν Γαλλίᾳ θρόνου,
πλήσσει συστηματικῶς τὰ ἐν Τουρκίᾳ ἐξ ἑκατομ-
μύρια Ἑλλήνων ἐν τῇ Ἐθνικῇ αὐτῶν Ἀρχῇ, τῇ
Οἰκουμένῳ Πατριάρχῳ, οὐ κατεκπατεῖ τὰς
προνομίας, εἰ καὶ αὐταὶ ἀποτελοῦσιν ἀκρογωνναῖον
καὶ ἀναπόσπαστον τμήμα τῶν θεμελιωδῶν Νόμων
τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπιτρέπει τὴν ἐν Πέραν τῆς
Κωνσταντινουπόλεως ἐγκατάστασιν τῆς Βουλγαρικῆς
Ἐξαρχίας, κατὰ ρητὴν παράβασιν τῶν διατάξεων τοῦ
Κανονικοῦ Δικαίου, δι' Ἐπισήμων καὶ Διεθνῶν πρά-
ξεων κατοχυρωθέντος καὶ ἀπαρτίζοντος σπουδαίοντα-
τον μέρος τῶν Ὄθωμανικῶν Κωδίκων, ἐγκαθιστᾷ ὑπὸ
τὸ ἐνδύμα τῆς ρυπαρᾶς τῶν βουλγαρῶν κληρικῶν
μηλωτῆς προπαγανδικῆ καὶ ἀναρχικῆς κέντρα ἀνά
τὴν Τουρκίαν πᾶσαν καὶ παρασκευάζει, οὔτω
πολιτευομένη, τὴν ἐκπτωσιν τῆς Τουρκίας παρὰ
τὰς διαμαρτυρίας τῶν ἐν Τουρκίᾳ φιλελευθέρων,

ων αι διαμαρτυρια: δια Συνεδριων Νεοτουρκικων εν Παρισιοις και εν Καϊρω απειλητικωτατα διαδηλουνται. Τα σημεια των καιρων, η τωσων ηφαιστωιδων νεφων συγκεντρωσις, αι των ξενων προπαγανδων εν ταϊς Αλβανικαϊς χωραις εντεινόμεναι ενέργειαι, η από τινος, αφ' ης μάλιστα δια της τελευταίας ρωσσοϊαπωνικης Συνθήκης απετράπη, επί του

παρόντος τουλάχιστον, πάσα εν τη Απω Ανατολική, εκδηλουμένη ενεργός ανάμιξις της Ρωσσίας εν ταϊς υποθέσει της εγγύς Ανατολής, τὰ τέλος μαρτυροῦσι, ὅτι ἡ ἐπερχομένη ἀνοιξις πάλιν ἔστωσ ἐπιφυλάσσει ἐκπλήξεις καὶ πολλὰς τροπὰς ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζητήματος.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1908

Τὸ προέχον γεγονός, κατά τε τὴν ἀπαίσιαν αὐτοῦ ἐκτύλιξιν καὶ κατὰ τὴν ἀνατρεπτικὴν σημασίαν τάξεωσ ὄλης πραγμάτων, ἦν ἡδύνατο νὰ ἔχη, ὑπῆρξεν ἡ ἐν Λισσαβῶν βασιλοκτονία, τῆσ θύματα ἔπεσαν ὁ Βασιλεὺσ Κάρλοσ τῆσ Πορτογαλλίας καὶ ὁ πρίγκηψ Διάδοχοσ Λουδοβίκοσ Φίλιπποσ, ὡσ ἐκ θαύματος σωθέντων τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ Βασιλέωσ Μανουήλ καὶ τῆσ Βασιλίσσησ Μαρίας Ἀμαλίας. Τὸ ἀπαίσιον γεγονός, τὸ κατατράξαν τὴν Εὐρώπην ἐλόκληρον, ἐπῆλθεν ὑπὸ περιστάσεισ, προκαλοῦσασ βαθεῖαν τὴν συγκίνησιν καὶ τὸν ἀποτροπιασμόν. Ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια, ἐπιστρέφουσα ἐφ' ἀμάξης ἐξ ἐξοχικοῦ περιπάτου, ἐπυροβολήθη ραγδαίωσ ἐν μιᾷ τῶν κεντρικωτέρων πλα-

Ὁ φονευθεὶσ βασιλεὺσ τῆσ Πορτογαλλίας Κάρλοσ

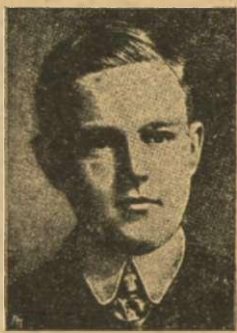
τειῶν τῆσ Λισσαβῶνοσ. Σκηνὴ πανικοῦ καὶ σκηνὴ ὀδυνηρᾶσ συγκινήσεωσ ἐπηκολούθησαν, τῶν πυροβολισμῶν διασταυρουμένων καὶ ὑπὲρ τούτουσ ἀκουομένησ γοερᾶσ κραυγῆσ μιᾶσ Βασιλίσσησ, μιᾶσ συζύγου, μιᾶσ μητρός, ἡτισ ἀπώλεσεν ἐν μιᾷ στιγμῇ καὶ βασιλέα καὶ σύζυγον καὶ υἱόν. Καὶ τὸ πλῆθοσ ἐξαλλον εἶδε τὴν Βασιλίσσαν Ἀμαλίαν προφυλάττουσαν δια τοῦ ἰδίου σώματοσ τὸν δευτερότοκον υἱὸν αὐτῆσ, οὐ μόνον ἐφείσθησαν αἱ θανατηφόροι τῶν πυροβολούτων βολαί. Φοβερόν τὸ θέαμα καὶ φοβερώτερον τὸ δράμα.

Ἀλλὰ τίνεσ οἱ λόγοι καὶ ποῖαι αἱ ἀφορμαί τῆσ βασιλοκτονίασ; Ἐν ἀρχῇ ὑπετέθη, ὅτι προέκειτο περὶ κοινοῦ ἀναρχικοῦ ἐγκλήματοσ, ὀφειλομένου εἰσ ἀνισόροπον ἢ ἐκφυλον κακούργου ἐνστικτον. Βραδύτερον ὁμωσ ἐξηκριδύθη, ὅτι προέκειτο περὶ πολιτικοῦ ἐγκλήματοσ, ὀφειλομένου εἰσ πολιτικῶν κομμάτων ἀντίδρασιν κατὰ τῶν ἀπολυταρχικῶν τάσεωσ, ἄσ ἀπὸ τινος χρόνου ὁ Βασιλεὺσ Κάρλοσ καὶ ὁ Πρωθυπουργὸσ Φράγκο ἐπέδειξαν.

Πράγματι αἱ ὁμότητεσ καὶ ὁ συστηματικὸσ τῶν

φιλελευθέρων, καὶ δὴ τῶν δημοκρατικῶν, οἷω εἶχεν ἐξεγείρη τοὺσ τελευταίουσ κατὰ τε τῆσ Βασιλείασ καὶ κατὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Φράγκο. Αἱ περικηρύξεισ καὶ αἱ ἀπειλαί τῶν δημοκρατικῶν, τὰ ἐντελούμενα στασιαστικὰ κινήματα, ἡ ὑποποτισ τοῦ στρατοῦ στάσισ, αἱ συστάσεισ τοῦ Παγκοσμίου τύπου, προϊδόντοσ τὴν ἐπελθοῦσαν φοβεράν ἐκρηξίν τῆσ λαϊκῆσ ὀργῆσ, καὶ αἱ συμβουλαί τοῦ Βασιλέωσ τῆσ Ἀγγλίας Ἐδουάρδοσ, αἱ διαδιεσθεῖσαι δια τοῦ ἐν Λισσαβῶν Πρεσβευτοῦ τῆσ Ἀγγλίας, δὲν ἴσχυσαν, ἔνσ μεταβάλωσι τὴν ἀδιάλλακτον τακτικὴν τοῦ Βασιλέωσ καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Ἐκτοτε διεφαίνετο εὐκρινῶσ πλέον, ὅτι εἰσ τὴν βίαν θάντετάσσετο ἡ βία, ἡ ἀπαίσια ἐκείνη βία, ἡ καταλήγουσα εἰσ τὰσ μιαρὰσ τῆσ Βασιλοκτονίασ ἀτραπούσ. Ἀλλ' οὔτε ἡ διαφανομένη αὐτῇ φοβερὰ λύσισ συνενίκησε Βασιλέα καὶ Πρωθυπουργόν, οἷπωσ ἐξηκολούθησαν τὴν ἀδιάλλακτον αὐτῶν τακτικὴν. Βεβαίωσ ἡ ἐν Πορτογαλλίᾳ τάστασισ δὲν ἦτο καλῇ. Ἡ συναλλαγὴ ὑπέσκαπτε τοῦ οἰκητικοῦ ὀργανισμοῦ τὰ μέλια, τὰ κόμματα ἐμάχοντο καὶ οὐδὲν ὑπὲρ τῆσ χώρασ ἐπραττον, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τῆσ διασπαθίσεωσ τοῦ ὀργανισμοῦ χρημάτοσ ἐδίδετο ἔσθην, διότι ὁ Βασιλεὺσ Κάρλοσ δαπανῶν ἀμέτροσ τὴν ἐπιτήρησιν αὐτοῦ, ἤρξατο πρὸσ ξοφλῶν ἐπιχορηγήσεισ τῶν ζητῶν αὐξήσεισ αὐτῶν. Αἱ ἐννομεναι παρὰ τοῦ δημοκρατικοῦ βουλευτοῦ κ. Σαντάνο ἀποκαλύψει ἡγεγονῶσ ἐκπληκτικὰ πράγματα. Ὁ Βασιλεὺσ συνήλθε

Ὁ φονευθεὶσ Διάδοχοσ Λουδοβίκοσ Φίλιπποσ

καὶ ἐπὶ τῶν δημοκρατικῶν κομμάτων. Ἡ συναλλαγὴ ὑπέσκαπτε τοῦ οἰκητικοῦ ὀργανισμοῦ τὰ μέλια, τὰ κόμματα ἐμάχοντο καὶ οὐδὲν ὑπὲρ τῆσ χώρασ ἐπραττον, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τῆσ διασπαθίσεωσ τοῦ ὀργανισμοῦ χρημάτοσ ἐδίδετο ἔσθην, διότι ὁ Βασιλεὺσ Κάρλοσ δαπανῶν ἀμέτροσ τὴν ἐπιτήρησιν αὐτοῦ, ἤρξατο πρὸσ ξοφλῶν ἐπιχορηγήσεισ τῶν ζητῶν αὐξήσεισ αὐτῶν. Αἱ ἐννομεναι παρὰ τοῦ δημοκρατικοῦ βουλευτοῦ κ. Σαντάνο ἀποκαλύψει ἡγεγονῶσ ἐκπληκτικὰ πράγματα. Ὁ Βασιλεὺσ συνήλθε

κατὰ τῶν καίροσ Κυβερνήσεωσ, παρ' ὧν χρημάτα δια τὴν παραχῆν τῆσ ὑποστηρίξεωσ ὄστωσ ἡ συναλλαγὴ, καθ' ὄλην τὴν γραμμὴν καὶ τρόπον αὐθαδῶσ προκλητικόν, διέφθειρε τὰ ἐν Πορτογαλλίᾳ. Τὰ πράγματα ταῦτα προὐκάλεσαν τὴν γενικὴν κατακραυγὴν, ἐξήγειραν τὴν Κοινὴν Γνώμην καὶ ἐδημιούργησαν τὸ ἀντιδυναστικόν ὄσπερ ὀσημέραι ἐπιφόβοσ ἐλάμβανε διαστάσῃ. Ὁ Πρωθυπουργὸσ Φράγκο, πάντωσ οὐχὶ κοινὸσ ἀνὴρ, εἰσ τὸ ἀντιδυναστικόν ρεῦμα ἀντέταξε ἀντίδρασιν.

Περίεκοψε περιττὰσ δαπάνασ, προήλθεν εἰσ οἰκονομικῶσ ὄλοσιν ὄλων ἐκατομμυρίων, προσεπάθησε νὰ παύσῃ τὴν μαινομένην συναλλαγὴν, ἀλλὰ, ἐὰν ἐλάμβανε τὰ μέτρα κατὰ τῶν κομμάτων, δὲν ἐπεδείκνυε τὴν αὐτὴν αὐστηρότητα καὶ πρὸσ τὸν Βασιλέα, οὐ τὸ πρῶτον εἶχε ἐκπορεύσει τῆσ συναλλαγῆσ τὴν ταπεινὴν ἀπολυταρχικὰσ βλέψεισ τοῦ Ἡγεμόνοσ. ὄστωσ ἡ ἀπορροῦσ ἀντιθέτωσ συμφερόντων, ὁ περιορισμὸσ τῶν δημοκρατικῶν καὶ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν, ἡ καταπάτησισ τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ βασιλεὺσ προήρξατο δια τοῦ πρωθυπουργοῦ αὐτοῦ εἰσ τὰ μέτρα ταῦτα, ἔνα ἀνεξελέγκτωσ διαχειρίζεται τὴν ἐξουσίαν τῆσ Πολιτείασ καὶ τὸ δημόσιον ταμείον, ἐδημιούργησαν ἡφαιστειογενῆ ἀτύσφαιραν, προκαλέσαν ἐντόνοσ ἀντιδράσεισ, παρῶσθον ὄπλα εἰσ τὰσ μελετώντασ εἰσ τὴν ἐπὶ τὸ φιλελευθερότερον μετὰ τὸν ὄλοσιν τοῦ Πολιτεύματοσ καὶ ὄπλισαν τὰσ χεῖρασ ἐκείνων, οἷτινεσ τὴν ἀπαίσιωτέραν ἐξετέλεσαν βασιλοκτονίαν.

Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία

Πατριωτικὴ καὶ ὑπέροχοσ μορφή τῆσ Βασιλίσσησ Ἀμαλίας καὶ αἱ εἰλικρινεῖσ τοῦ νεαροῦ Βασιλέωσ Μανουήλ δηλώσεισ ἐξημερῶσ τὴν Κοινὴν Γνώμην καὶ κατήρνασαν τῶν μαινομένων ἀδιελάκτων ἀντιπαρῶν τὴν ὀρμὴν, ἀλλὰ τὰ πράγματα δὲν ἐξωμαλύνθησαν τελείωσ οὔτε παρέχουσι πᾶσαν ἐγγύησιν τάξεωσ καὶ ἡσυχίασ. Πάντωσ ὄμωσ, παρὰ τοὺσ ἐκδηλωμένοσ φόβοσ, τῆσ Βασιλίσσησ ἡ εὐγένεια καὶ τοῦ Βασιλέωσ Μανουήλ ἡ μετριόπαθεια θὰ συγκομίωσι τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἄσ ἀπὸ πολλοῦ δὲν βλέπει ἡ Κοινὴ Γνώμη.

Ἐν τῇ γείτον χωρῇ, τῇ Ἰσπανίᾳ, ἐξαιρετικὰ ἐλήρησαν τὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν Βασιλέων, ἐκ φόβου μὴ ἡ ἐν Πορτογαλλίᾳ βασιλοκτονία ἐπιφόβοσ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν δημοκρατικῶν καὶ ἀντιβασιλικῶν κομμάτων. Ἀλλὰ ἡ σφόδρον τῆσ χώρασ διοίκησισ, ἐν περιουλίᾳ καὶ οἰκονομικῇ ἀνελίξει ἐκδηλουμένη, ἀποτρέπει τὸν φόβον ἀντιδυναστικῆσ ἐκρήξεωσ. Ἡ Ἰσπανία σήμερον ἀξιομίμητον παράδειγμα σωφροσύνησ Πολιτείασ, ἡσ ἡ ἀποκλειστικὴ μέριμνα στρέφεται περὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆσ χώρασ καὶ τὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν, ἄσ ἀνεπουλώσεισ ἀπῆλθεν ὁ μακρὸσ Ἰσπανοαμερικανικὸσ πόλεμοσ. Ἐν Μαρόκῳ ἡ εἰρηρικὴ προέλασισ (règlementation) τῶν Γάλλων συναντᾷ πολλὰσ δυσχερείασ, ἀπῆλθε τῆσ Δημοκρατίασ. Καὶ εἶνε ἀληθὲσ ὅτι ὁ ἀρνηστικὸσ τῶν ρωσσιαλιστῶν κ. Ζωρὲσ προέτεινε τὴν ἐγκαταλείψει τῆσ ἐπιχειρήσεωσ, ἀλλ' ὁ πρῶτην ὑπουργὸσ τῶν ἐπιθεωρητῶν κ. Δελκασὲ καὶ ὁ νῦν τοιοῦτοσ κ. Πισσὼν

δια τῶν δηλώσεωσ καὶ ἐξηγήσεωσ αὐτῶν προὐκάλεσαν τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὰσ ἐπικορητίσεισ τῆσ Γαλλικῆσ Βουλῆσ καὶ τοῦ Γαλλικοῦ Ἔθνοσ ὄλοκληροῦ, διότι οὐ μόνον ἀπέδειξαν τὸ σωστικόν, ἀπὸ ἐκπολιτιστικῆσ ἀπόψεωσ τῆσ προελάσεωσ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀκίνδυνον καὶ ἀσφαλὲσ τῆσ θέσεωσ τῆσ Γαλλίασ. Ἡ Γαλλία, ἔχουσα τὴν μετὰ τῆσ Ἰταλίασ φιλίαν, τὴν μετὰ τῆσ Ἰσπανίασ συμφωνίαν, τὴν μετὰ τῆσ Ἀγγλίασ ἐγκάρδιον συνεννόησιν καὶ τὴν μετὰ τῆσ Ρωσσίασ συμμάχιαν, οὐδένα φοβεῖται, πολὺ δὲ περισσότερον τὴν Γερμανίαν. Τὸ πρῶτόκολλον τῆσ Ἀλγεθῆρασ, διέγραψε τὴν ὄρασιν καὶ τὴν θέσιν τῆσ Γαλλίασ ἐν Μαρόκῳ, οὐδεὶσ δὲ θὰ πείσῃ αὐτὴν νὰ παρατηρή τῶν ἀναγνωρισθέντων τοῖσ Γάλλοισ δικαίωων. Ἡ Γαλλία ἐπιδιώκει τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων καὶ συμφερόντων αὐτῆσ, τὴν ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τῶν ξενῶν καθ' ὄλου καὶ τὴν προοδευτικὴν διάπλασιν τῆσ χώρασ, ἡν οὔτε δια προτεκτορίτου οὔτε δια κατακτήσεωσ ἐπιζητεῖ νὰ προσαρτήσῃ ἑαυτῇ ἡ Γαλλία, διὸ καὶ ἀπέχει ἀπὸ πάσῃσ ἀναμίξεωσ εἰσ τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τοῦ Σερβικοῦ Κράτοσ καὶ εἰσ τὸν μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων Σουλτάνων ἀγῶνα. Αὐτῇ εἶνε ἡ ἐν τῇ Μαροκινῇ ζητήματι πολιτικὴ τῆσ Γαλλίασ, ὡσ ἐξήγησαν ὁ Δελκασὲ καὶ ὁ Πισσὼν. Ὑπὸ τοιαύτην ἐννοίαν ἐργαζομένη ἡ Κυβέρνησισ τῆσ Δημοκρατίασ πολλὰσ κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἐπέτελεσε προόδουσ ἐν Μαρόκῳ, εἰ καὶ, ὡσ παρετήρησεν ὁ πολὺσ Λερουᾶ Μπωλιῲ, τὸ ἐν Μαρόκῳ ἔργον δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων, ἄπερ διαρρυθμίζονται ταχέωσ.

Αἱ ἐνώπιον τῆσ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐπιτροπείασ τῆσ Οὐγγρικῆσ Ἀντιπροσωπείασ δηλώσεισ τοῦ Αὐστριακοῦ καγκελαρίου καὶ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆσ Αὐστρίασ καὶ τῆσ Οὐγγαρίασ βαρῶνου δ' Αἶρενταλ ἀπετέλεσαν σοβαρώτατον καὶ σπουδαιότατον θέμα συζητήσεωσ καὶ κρίσεωσ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Τύπῳ. Περὶ τοῦ μέρουσ τῶν δηλώσεωσ τοῦ ἀφορῶντοσ εἰσ τὰ Ἀνατολικὰ πράγματα, γράφομεν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐπιθεωρήσει ἡμῶν. Ἐνταῦθα θὰ διαλάβωμεν τινα περὶ τῶν λεχθέντων δια τὴν καθ' ὄλου ἐξωτερικὴν τῆσ Αὐστρουγγαρίασ πολιτικὴν, ἐξ ὧν ἀπεικονίζεται ἡ ὄλη Παγκόσμιεσ πολιτικὴ. Κατὰ ταῦτα ἐκδηλοῦται παγκόσμιος προσπάθεια πρὸσ εἰρηρικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν Ἐθνῶν. Τὴν τοιαύτην προσπάθειαν καὶ τάσιν ὑπεδοήθησαν σειρὰ ὄλη μοναρχικῶν συναντήσεωσ καὶ διασκέψεισ μεταξὺ τῶν διαφόρων ὑπουργῶν, ὡσ καὶ διομολογηθεῖσαι συνεννοήσεισ καὶ συμφωνίαι μεταξὺ Ρωσσίασ καὶ Ἰαπωνίασ, μεταξὺ Ρωσσίασ καὶ Ἀγγλίασ, μεταξὺ Γαλλίασ, Ἀγγλίασ καὶ Ἰσπανίασ. Εἰσ τὴν προσπάθειαν ταύτην ὀφείλεται καὶ ἡ βελτίωσισ τῶν Ἀγγλογερμανικῶν σχέσεωσ, αἷτινεσ δὲν παρουσιάζουσι πλέον, χάριε εἰσ τοὺσ ἰθύνοντασ τὰ τῆσ Ἀγγλίασ καὶ τὰ τῆσ Γερμανίασ, τὴν ἡν παρουσιάζον μέχρι ἐπ' ἐσχάτων ὀξύτητα. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖσ σχέσεισιν Αὐστρίασ καὶ Ἰταλίασ, κατὰ τὰσ διαθεβαίωσεισ τοῦ Αὐστριακοῦ Καγκελαρίου, παρετηρήθη βελτίωσισ, παρὰ τὰσ ἐκάστοτε ἀνανεουόμενασ ἀσημάντουσ παρεξηγήσεισ. ὄστω, κατὰ τὸν βαρῶνον δ' Αἶρενταλ, καταβάλλεται παρὰ τῶν Ἰσχυρῶν τῆσ Γῆσ ἐνδελεχὴσ μέριμνα πρὸσ ἐδραίωσιν τῆσ εἰρηρικῆσ ἐξελίξεωσ, ἡτιεσ θὰ ἐπιτευχθῇ δι' ἐγγυήσεωσ ἀσφαλιζουσῶν τοῖσ λαοῖσ τὴν ἀκώλυτον ἐπὶ τὰ πρόσω κίνησιν ἐν τῇ ὀδῷ τῆσ ἡθικῆσ καὶ ὄλικῆσ προόδου. Εὐχόμεθα νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ βε-

βαίως και ή πρόβλεψις του εύγενοϋς βαρώνου, ει και αι μεταξυ των διαφόρων Δυνάμεων σχέσεις ελέγχονται ουχι τόσφ εγκάρδιοι, ως εν τη Ανατολική Επιθεωρήσει ήμων γράφομεν.

Εάν άρα εξαίρεση τις τά περι πολέμου μεταξυ Τουρκίας και Περσίας άδόμενα και τά περι πολέμου μεταξυ Ρωσίας και Τουρκίας επ' εσχάτων των ήμερων κυκλοφορήσαντα, ά δέον ν' άποδοθώσιν εις δονκιχωτικά φληναφήματα των εν Ρωσία υπερενταμένα έχόντων τά νεύρα άπολυταρχικών, ως βα-

ρέως φερόντων τάς προόδους της φιλελευθέρας σεως εν τη επικρατεία των Τσάρων, ό μόν Ίανριος, όν κατερρύπανε τό έσωτερικής φύσεως της Λισσαβώνος δράμα, δέν παρουσίασε κατόρουν αυτού εξαίρετως σοβρα πολιτικά γεγονότα, ρεσκεύασε δ' όμως παρεξηγήσεις και κρίσεις, ή ή ειρηνική εξέλιξις, ίνα μεταχειρισθώμεν την του βαρώνου δ' Αϊρενταλ, θά εκδηλωθή κατά τόν πόμονον μήνα του σωτηρίου έτους 1908.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1908

Κατά τάς τελευταίας ειδήσεις εξ Ευρώπης ό έπίσημος τόκος προεξοφλήσεως εν Αγγλία ιδίως ένκα διαφόρων γεγονότων εξέπεσε εις τό ελάχιστον ήτοι 4 ο)ο καθώς και σχετική τοιαύτη βελτίωσις τόκου παρετηρήθη και επί των άλλων Ευρωπαϊκών πόλεων καθώς και εν Αιγύπτω.

Όσον δ' άφορά την σχετικήν έκπτωσιν του τόκου και την παρατηρηθείσαν υπερτίμησιν επί της τιμής των διαφόρων άξιών εν τη ένταυθα χρηματαγορά μας, δέον ν' άποδοθώ αυτή εις την άπονομήν άρκούντως ικανοποιητικών μερισμάτων δηλονότι ή Εθνική Τράπεζα διένειμε μέρισμα διά την Βαν έξαμηνίαν του 1907 δρ. 100 κατά μετοχήν αναλογούν 5 1)2 ο)ο έτησίως ή Τράπεζα Αθηνών δρ. 5 κατά μετοχήν μετά του προηγούμενου εκ δρ. 4 αναλογούν 9 ο)ο. Η Τρ. Ανατολής δέν ώρισεν εισέτι μέρισμα άλλα κατά τάς πληροφορίας μας έσεται άρκούντως ικανοποιητικόν. Η Λαϊκή Τράπεζα έδωκεν δι' άμφοτέρας τάς έξαμηνίας δρ. 6,75 αναλογούν 7 ο)ο.

Η Τράπεζα Κρήτης έδωκεν δρ. 6,10 αναλογούν 6 ο)ο.

Όσον δ' άφορά τά μερίσματα των διαφόρων Εταιρικών Μετοχών, την πρώτην θέσιν κατέχει ή Εταιρία του Ελληνικού Πυριτιδοποιείου ήτις έδωκε μέρισμα δρ. 7 αναλογούν εις την σημερινήν σύ των άξιών 9 ο)ο και αν ανατρέξωμεν εις τον ισολογισμόν αυτής θέλομεν παρατηρήσει ότι ένφ ήδύνατο τά διανεμήν μέρισμα πολύ άνώτερον, εν τούτοις έπροτίμησεν τό Συμβούλιον της να διανεμήν τό άνω μέρισμα, μεταφέρον τό υπόλοιπον εις νέον, αναλογούν πρὸς έτέρας δρ. 4 έφ' εκάστης μετοχής ώστε συνιστώμεν την αγοράν τοιούτων μετοχών προκειμένου να ένδύση τις κεφάλαιόν τι εις εταιρικάς μετοχάς.

Εταιρία Δημοσίων και Δημοτικών Έργων έδωκε μέρισμα δρ. 4 διά τό έτος 1906 και 1907 αναλογούν επί της τρεχούσης τιμής πρὸς 6 ο)ο.

Εταιρία Σιδηροδρόμων Αθηνών Πειραιώς έδωκε μέρισμα δι' όλον τό έτος 1907 δρ. 21 αναλογούν 5 3)4 τοίς ο)ο.

Εταιρία Σιδηροδρόμων Θεσσαλίας έδωκε μέρισμα δι' όλον τό έτος 1907 δρ. 8 αναλογούν 6 ο)ο.

Εταιρία υπεργών προσόδων έδωκε μέρισμα δι' όλον τό έτος 1907 δραχ. 19 1)2 αναλογούν 6 ο)ο.

Μετοχαι Έθνικής Τραπέζης ήνοιξαν 3962 1)2 άνήλθον 3995 και μετά την άφαίρεσιν του εκ δρ. 100 μερισματος έκλεισαν 3875.

Μετοχαι Τραπέζης Αθηνών ήνοιξαν 131 άνήλθον 134 1)4 και έκλεισαν 131 3)4.

Μετοχαι Τραπέζης Ανατολής ήνοιξαν 129 άνήλθον 135 3)4 και έκλεισαν 135.

Μετοχαι Τραπέζης Κρήτης ήνοιξαν 137 άνήλθον 138 1)2 και μετά την έκκοπήν του μερισματος κατήλθον 134 και έκλεισαν 138.

Λαϊκής Τραπέζης ή τιμή αυτών κυμαίνεται μεταξύ 100 έως 103 και τουτο διότι δέν εισήχθησαν εισέτι διαπραγματέυσιν εν τφ χρηματιστηρίω μας.

Όσον δ' άφορά τάς μετοχάς των διαφόρων εταιρειών παρατηρούμεν τά ακόλουθα :

Μετοχαι Λαυρίου ήνοιξαν 71 1)2, άνήλθον 71 1)2 και έκλεισαν 69 1)4.

Μετοχαι Σιδηροδρόμων Πελοποννήσου ήνοιξαν 100 1)2, άνήλθον 103 3)4 και έκλεισαν 103 1)4.

Σιδηροδρόμων Θεσσαλίας ήνοιξαν 132, άνήλθον 132 και μετά την έκκοπήν του μερισματος κατήλθον 128 και έκλεισαν 128.

Μετοχαι Δημοσίων Έργων ήνοιξαν 65, άνήλθον 65 3)4 και μετά την έκκοπήν του μερισματος έκλεισαν 65 3)4.

Μετοχαι Πυριτιδοποιείου ήνοιξαν 84 και μετά την έκκοπήν του μερισματος έκλεισαν 80 1)2.

Ηλεκτρικής Εταιρίας ήνοιξαν 97 1)2, άνήλθον 97 1)2 και έκλεισαν 99 3)4.

Μετοχαι Προνομιούχου Εταιρίας « Ένιαίας » και Ηλεκτρικοί Τίτλοι αυτής των μέν πρώτων ή τιμή ήνοιξε 271 άνήλθε 286 έκλεισεν 285, των δε δευτέρων ή τιμή ήνοιξεν 53 κατήλθε 48 και έκλεισε 53.

Μετοχαι Πανελληνίου Ατμοπλοίας ήνοιξαν 162 κατήλθον 152 και έκλεισαν 150.

Σιδηροδρόμου Αθηνών Πειραιώς ήνοιξαν 360 κατήλθον 358 άνήλθον 364 1)2 και έκλεισαν 359.

Επισκοπούντες τάς διακυμάνσεις της τιμής των Λεωφορέων Όμολογιών της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος παρατηρούμεν ότι αι μέν των 3 ο)ο ήνοιξαν 459 άνήλθον 459 και έκλεισαν 456 1)2, αι δε του 4 ο)ο ήνοιξαν 459 άνήλθον 459 και έκλεισαν 456 1)2, αι δε του 5 ο)ο ήνοιξαν 459 άνήλθον 459 και έκλεισαν 456 1)2.

Το Συνάλλαγμα επί Παρισίων ήνοιξεν 112 3)4 κατήλθεν 111 3)4 και έκλεισεν 112 1)4.

Το δε είκοσάγραχον ήνοιξεν 22,35 άνήλθε 22,35 και έκλεισεν 22,35.

Η τιμή των Εθνικών ήμων δανείων του έτους 1884 του 1887 και του 1889 εν Αγγλία ήνοιξε 100 κατήλθε 100 και έκλεισε 100.

Η σχετικήν ύψωσιν υπέρ την μίαν και ήμίσειαν λίραν.

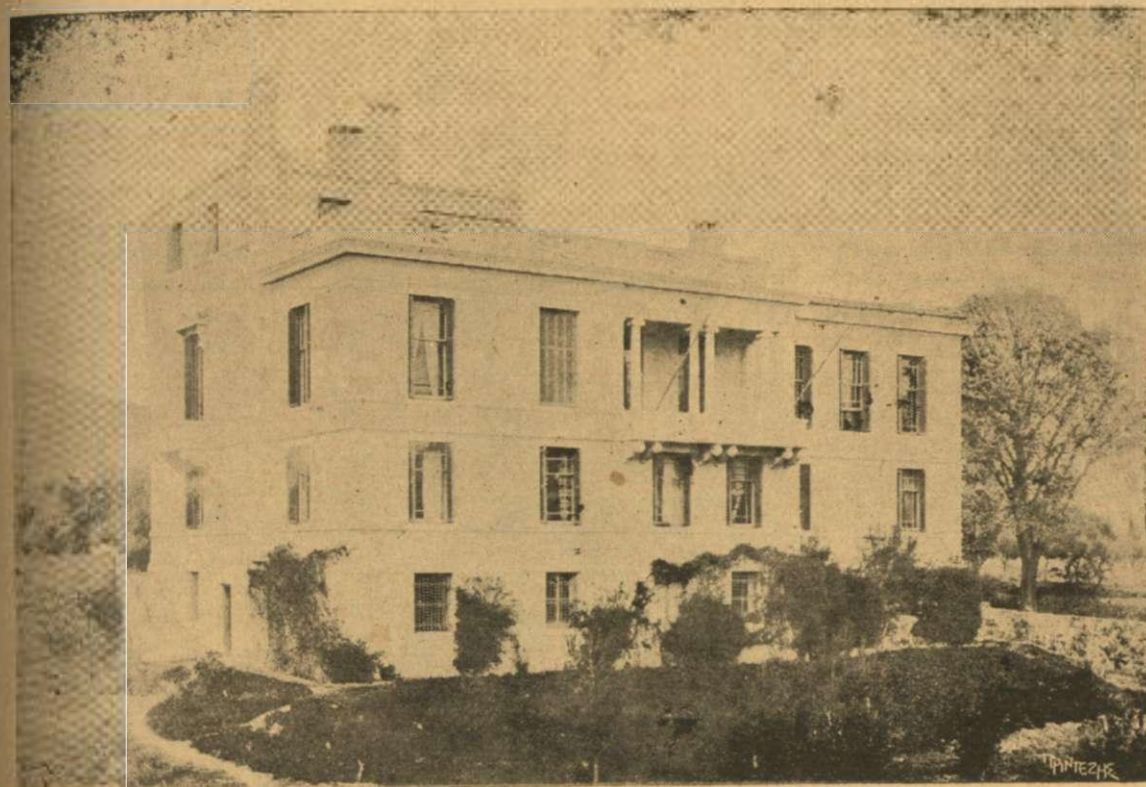
ΙΩΑΝ. ΦΩΤΙΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Αρτι συμπληρωθείσης είκοσιπενταετίας από της ίδρύσεως της ένταυθα Αμερικανικής Σχολής των κλασσικών σπουδών, παρέχουσα συνοπτικώς την ιστορίαν του έπιφανούς τούτου επιστημονικού ιδρύματος, όπερ εν τω μέγιστων ύπηρεσιών άς παρέσχε και εξακο-

πιστήμια, τά μέν παρέχοντα συνδρομήν εκ του ίδιου αυτών ταμείου, τά δε δι' έράνων ενεργουμένων εν τη δικαιοδοσία αυτών και παρά τοις σοφοίς της περιφέρειας των. Βραδύτερον και πολλά άλλα Αμερικανικά Πανεπιστήμια προσετέθησαν, ούτως ώστε δ όλικώς αυ-

Η Αμερικανική Σχολή

λούθει παρέχον εις την Ελληνικήν αρχαιολογίαν και τα Ελληνικά γράμματα, καθιστά έτι στενωτέρους τούς δεσμούς, οτινες συνδέουσι την ήμετέραν πατρίδα προς τό μέγα Αμερικανικόν έθνος.

Κατά τό 1879 ιδρύθη εν ταίς Ηνωμέναις Πολιτείας της Αμερικης υπό άνδρων έπιφανών μεγάλη αρχαιολογική εταιρία υπό τό όνομα « Archaeological Institute of America », σκοπούσα μελέτας, έρευνας και άνασκαφάς αρχαιολογικάς καθ' άπασαν την ύφήλιον, ιδία δε εν Αμερικη και εν τφ Παλαιφ Κόσμω εν ταίς χώραις του αρχαίου πολιτισμού. Το έργο τουτο δέν έβράδυνε να έπιδιώξη δι' ιδιαίτερας φροντίδος την μελέτην της ήμετέρας πατρίδος.

Όσοι δύο έτη μετέπειτα συνέστησεν έπιτροπήν προς την Αμερικανικήν Σχολήν κλασσικών σπουδών εν Αθήναις, ή λήξη τό έτος 1881 συνελέθησαν χρήματα έπιτροπής, ώστε να γείνη έναρξίς εργασιών εν τοις πρώτοις προσήλθον επίκουρα 14 Αμερικανικά Πανε-

των αριθμός άνήλθεν εις 27. Καί εν αρχή μέν (1882) έγκαθιδρύθη ή Σχολή εν οικοδομήματι της λεωφόρου Αμκλίας, πέντε δε έτη βραδύτερον τη γενναϊοδωρία της Ελληνικής Κυβερνήσεως και πολλών Αμερικανών φιλαρχών, απέκτυσε τό εν τη δδφ Σπυσιόπου ιδιον έδρυμα.

Η κεντρική έπιτροπή (ήτις εξαμελής εν αρχή άποτελείται νυν εκ 50 περίπου μελών ών οι πλείστοι καθηγηται της Ελληνικής και της Αρχαιολογίας εν τοις Πανεπιστημίοις των Ηνωμένων Πολιτειών), κατά τά πρώτα εξ έτη έπεμπεν έτήσιον διευθυντήν εκ τινος των Πανεπιστημίων, (ών πρώτος ήν ό καθηγητής W. Goodwin του Πανεπιστημίου Harvard) κατόπιν δε πολυετή ταχτικόν διευθυντήν και έτερον έτήσιον. Πρώτος πολυετής διευθυντής έγένετο ό κ. Waldstein (1889—1892) Αμερικανός μέν την πατρίδα και διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Κολομβίας, τέως δε καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κανταβριγίας,

κατόπιν δὲ ἐπὶ δεκαετίαν δ κ. Richardson (1893—1903) τέως καθηγητῆς τοῦ κολλεγίου Dartmouth καὶ δ κ. Heermance ἀποθανῶν μετὰ διετίαν ἐν Ἀθήναις. Τούτου διάδοχος ὁ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπαξίως τὴν σχολὴν διεύθυνεν κ. Hill.

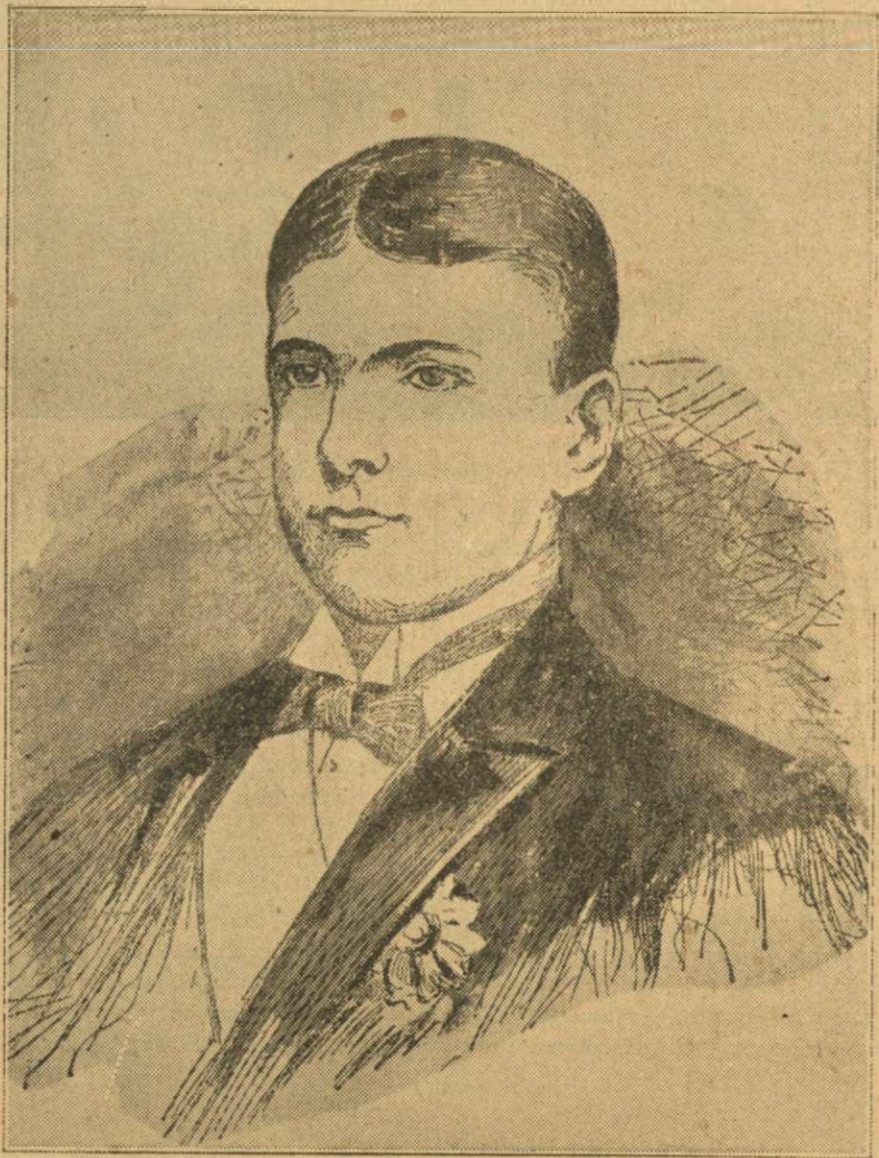
Οἱ ἐταῖροι τῆς Σχολῆς ἦσαν ἐν ἀρχῇ ἀριθμοῦ ποικίλου ἀπὸ 1—7· ἀπὸ τινων δὲ ἐτῶν πλὴν ἄλλων ἐταίρων εἰσὶ τέσσαρες ὑπότροφοι, ὧν εἰς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, εἰς τῆς Σχολῆς, εἰς τοῦ Πανεπιστημίου Harvard καὶ εἰς ἀρχιτέκτων τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶν Ἰνστιτούτου Carnegie ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἄλλων πανεπιστημίων. Ἄχρι τοῦδε ἐγένοντο ἐν δὲ ἐταῖροι 173.

Ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων τῆς Σχολῆς ἔργων ἦσαν αἱ ἀνασκαφαί. Τούτων αἱ μᾶλλον ἀξίαι λόγου ἦσαν ἡ τοῦ Θορικοῦ (1886), δι' ἧς ἀνεκαλύφθη τὸ ἐκεῖ θέατρον, ἡ τῆς Σικυῶνος (1887) ἀποκαλύψασα ἐπίσης τὸ ἐκεῖ θέατρον, ἡ τοῦ δήμου Ἰκαρίας (1888), δι' ἧς, πρὸς τοῖς γενομένοις εὐρήμασι, προσδιωρίσθη ἡ θέσις τοῦ ἐκεῖ δήμου, ἡ τῶν Πλαταιῶν (1890), δι' ἧς ἀνεκαλύφθησαν λείψανα ναοῦ καὶ πολλοὶ ἐπιγραφαί, ἡ τῆς Ἐρετρίας (1889, 1891, 1892) ἀγαθοῦσα εἰς φῶς τὸ θέατρον, μικρὸν γυμνάσιον, ἀρχαῖον ναὸν καὶ νεκροταφεῖον τῶν καλῶν χρόνων, ἡ τοῦ Ἀργεῖου Ἡ-

ραίου (1892—5), δι' ἧς ἀνεσκάφησαν τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων καὶ ὁ τοῦ Παιονίου κλείτου τῶν ἑλληνικῶν χρόνων. Τέλος αἱ τῆς Κορίνθου σπουδαιόταται πασῶν καὶ διὰ τὰ ἀνακαλυφθέντα μνημεῖα καὶ λοιπὰ εὐρήματα καὶ διὰ τὴν ἐξακριβωσιν τῆς τοπογραφίας τῆς Ἀρχαίας Κορίνθου. Διὰ τὰς ἀρξάμεναι κατὰ τὸ 1896 ἐξακολουθοῦσιν ἄχρι τοῦδε μετὰ μικρῶν διακοπῶν, γενομένης ἄχρι τοῦδε ἐταῖρος 25,000 δολλαρίων περίπου.

Ἐκ δὲ τῶν γενομένων ἄχρι τοῦδε δημοσιεύσαν τῆς Σχολῆς ἐπιφανῆ μάλιστα ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ἔστιν ὁ κατέχει τὸ μέγα δίτομον περὶ Ἡραίου σύγγραμμα, δημοσευθὲν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Waisstein καὶ συνεργασίᾳ πολλῶν διαπρεπῶν ἀρχαιολόγων, ἔργον πολυτελέστατον ἅμα καὶ ἐμβριθέστατον, πηγὴ θαυμασίᾳ γνώσεων οὐ μόνον διὰ τὰ ἐν τῇ Ἡραίῳ μνημεῖα καὶ λείψανα, ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα τὰ μεγάλα ἀρχαιολογικὰ ζητήματα περὶ τῶν μυκηναϊκῶν καὶ ἀρχαϊκῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων. Οὐχ ἴσως ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ θέλουσι καταλάβειν περὶ Ἐρεχθείου καὶ Κορίνθου παρασκευαζόμενα ἔργα ὑπὸ τὴν σοφὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Hill, οὗ ἡ βραβεία ἐπιστημονικὴ μὲν ἔστιν ἐπισημῶς καὶ ὁ ἀναταπόνητος ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΟΚΤΟΝΙΑΝ

Ὁ Νεὸς Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας Μανουήλ Β΄.

ΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΑΙ ΤΩΝ ΠΑΓΑΣΩΝ

[Περίληψις τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων Θεσσαλίας γενομένη τὴν 31 Ἰανουαρίου ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, στενογραφηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν καὶ ἐπιθεωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου κ. Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου διὰ τὸ Παράρτημα τῶν «Ἀθηνῶν»].

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξηκολουθήσαμεν τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας ἐντολῇ καὶ δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

Ἡ κυριώτερα φροντίς ἡμῶν ὑπῆρξε νὰ περισυλλέξωμεν τὰς διεσπαρμένας ἀνά τὴν ὑπαιθρον χώραν ἀρχαιοφθάραι καὶ νὰ συγκεντρώσωμεν αὐτὰς εἰς Βόλον, Λάρισα, Τύρναβον καὶ Ἄλμυρον, ἔνθα ἡ Ἑταιρία ἀπεφάσισε ν' ἀνεγείρῃ Μουσεῖον καὶ Ἀρχαιολογικὰς Συλλογὰς.

Ἡ περισυλλογὴ αὕτη εἶνε τὸ πρῶτον καθήκον ἡμῶν τῶν ἐφόρων Ἀρχαιολόγων, εἰς τὸ ὅσον ἀδιαλείπτως ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἡμῶν ὁ προϊστάμενος τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας ὁ Κράτους κ. Καββαδίας.

Συναφῶς πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐσχολήθημεν καὶ εἰς τοπογραφικὰς μελέτας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἡ ὁποία ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ εἶνε καὶ ὀνομάζεται terra incognita.

Ἐτελέσαμεν δὲ καὶ δοκιμαστικὰ ἀνασκαφὰς εἰς πολλὰ ἀρχαῖα μέρη τῆς Θεσσαλίας.

Ἐργομεν πολλὰ, ἐνῶ θὰ ἀπηγορεύεται νὰ ἐμείνωμεν εἰς ὀλίγα ἔργα διὰ τὸν ἐξῆς λόγον:

Ἐστὶνε γνωστὸν, ὅτι διὰ τὴν ἑλληνικὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν μέχρι τοῦ Ταύρου εἰχομεν πολῦτιμον ὁδηγὸν εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἡμῶν μελέτας τὸν περιηγητὴν Πausanias, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῶν ἀρχαίων τόπων ἀναγνωρίζομεν.

Ἀλλὰ διὰ τὴν βόρειον Ἑλλάδα, ἤτοι τὴν Θεσσαλίαν, Ἠπειρὸν, Ἰλλυρίαν, Μακεδονίαν καὶ Θράκην, οὐδὲν σύγγραμμα ἀρχαίου περιηγητοῦ ἔστιν ὅπου εἰδόμεν ἐρείπια ἐκτεταμένων πόλεων, καὶ τὰς ὁποίας οὐδὲ νὰ ὀνομάσωμεν δυνάμεθα.

Μετὰ τὴν οὖν δι' ἀνασκαφῶν συχνῶν καὶ ἐπιμολογημένων διαλύσει τὴν νεκρικὴν σιγὴν τῆς ἱστορίας ἡ ὁποία ἀπλοῦται ἐπὶ τῶν ἀφώνων σήμερον ἐπιφανῶν τῶν ἀνωτέρω χωρῶν.

Καὶ πράγματι αἱ ἀνασκαφαί τοῦ παρελθόντος ἔ-

τους ἐν Φαρσάλῳ, Φεραῖς, Φθιωτικαῖς Θήβαις, ἐν Δημητριάδι καὶ Παγαφαῖς, καίτοι ὑπῆρξαν δοκιμαστικαὶ ἀπλῶς, ἀπέδωκαν πολλοῦ λόγου ἀξία ἀποτελέσματα:

Ἐν Φαρσάλῳ εὐρέθη ἡ Ἀγορὰ τῆς πόλεως καὶ ἱερὸν τοῦ Διὸς, ἐν Φεραῖς ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ ὁποῦ ἡ σχέσις πρὸς τὴν Βασιλικὴν οἰκογένειαν τῆς παναρχαίας ἐκείνης πόλεως εἶνε γνωστὴ ἐκ τοῦ ὄμοιου μύθου τῆς Ἀλκῆστιδος.

Ἐν ταῖς Φθιωτικαῖς Θήβαις αἵτινες φαίνεται ὅτι εἶνε αἱ ὑποπλάκλαι Θῆβαι τοῦ Ὀμήρου, ἡ ἱερὰ πόλις τοῦ Ἡερίωνος, ἡ πατρίς τῆς Ἀνδρομάχης, εὐρέθη ἐπὶ τῆς κυκλωπέας ἀκροπόλεως ἱερὸν ἐκτισμένον ἐπὶ ἀνακτόρου Μυκηναϊκοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει τὴν θέσιν ἐτέρου προγενεστέρου, ὡς συνέβη ἐν Κνωσῷ τῆς Κρήτης καὶ ἄλλαχού.

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα, καίτοι ἐξηνάγκασαν τὴν ἱστορίαν νὰ ὀμιλήσῃ ὀπωσδήποτε, ὑποχωροῦσι πρὸ τῶν ἐξαιρετῶν εὐρημάτων τῶν Παγασῶν, διὰ τῶν ὁποίων καὶ ἄλλα ζητήματα μέγιστα λύονται, καὶ ἡ ἱστορία οὐχὶ μόνον ἐπανξάνεται, ἀλλὰ

καὶ διαψεύδεται. Εἶνε δὴλα δὴ σήμερον γνωστὸν ὅτι ὁ περιφημὸς υἱὸς τοῦ Ἀντιγόμου, Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς, ἔδρουσε περὶ τὸ 293 π.Χ. τὴν Δημητριάδα διὰ συνοικισμοῦ μικρῶν πολισμάτων τῆς Μαγνησίας εἰς ὄροπέδιον ὄχυρον κυριωροῦν τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Μεταξὺ τῶν κομποπόλεων τούτων ἦσαν καὶ αἱ Παγασαί, αἵτινες συμφώνως πρὸς τὴν ἱστορίαν ἢ θὰ ἐγκατελείφθησαν ἐντελῶς, ὅπως ἄλλαι συνοικισθεῖσαι εἰς τὴν Δημητριάδα, ἢ θὰ εἶχον ἐλαχίστους κατοίκους, οὐσαι κῶμαι αὐτῆς.

Καὶ ὅμως τὰ εὐρήματα, αἵτινα μετ' ὀλίγον θὰ ἴδῃτε, παρουσιάζουσιν ἐνώπιον ἡμῶν τὰς Παγασὰς μεγάλην καὶ διεθνή πόλιν, ἔνθα συγκεντροῦνται ἐκ πάσης Ἑλληνικῆς γωνίας ἄνθρωποι.

Ἀκριβῶς δ' ἡ ἀκμὴ αὕτη συμπίπτει με τοὺς χρό-

Ὁ κ. Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλος

νους τῆς ιδρύσεως τῆς Δημητριάδος καὶ ἔξακολουθεῖ ἐπὶ δύο τοῦλάχιστον αἰώνας συνεχῶς.

Ἐξ ἄλλου αἱ ἀνασκαφαί, τὰς ὁποίας ἐξετελέσαμεν ἐν Δημητριάδι, ἀπέδειξαν ὅτι ἐκεῖ ὀλίγος καὶ πτωχὸς πληθυσμὸς ὑπῆρχε παρ' ὄλην τὴν προστασίαν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, οἱ ὁποῖοι καὶ ναύσταθμον εἶχον ἰδρύσει ἐκεῖ καὶ ἀνάκτορα, ὅπου διήρχοντο τοὺς μῆνας τοῦ θέρους.

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Δημητριάς παρέμεινε ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς της πόλις καθαρῶς στρατιωτικῆ, ἐν ᾧ αἱ Παγασαὶ ἦσαν ἡ κοσμικὴ πόλις τῆς ζωῆς, τῆς ἀπολαύσεως, τοῦ ἐμπορίου, ἀσυγκρίτως παλαιανθρωποτέρα τῆς Δημητριάδος, ἐντὸς τῆς ὁποίας μόλις 4—5 χιλιάδας ἀνθρώπων δύναται νὰ κατοικήσῃ διαρκῶς.

Ἐχομεν λοιπὸν τὴν Δημητριάδα ἀφ' ἑνὸς ἐν εἶδος Βερσαλιῶν ἢ Πόδοδαμ, κέντρον στρατιωτικὸν ἐνθα ἡ αὐτὴ τῆς Μακεδονίας συνέρχεται, περικυκλωμένη ὑπὸ ἰσχυροῦ στρατοῦ, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐκτείνονται αἱ Παγασαὶ τὸ κοσμικὸν κέντρον εἶδος Παρισίων ἢ Βερολίνου.

Ἄλλ' οὐχὶ μόνον τοιαύτας ἐπαυξήσεις καὶ διορθώσεις τῆς Ἱστορίας παρέχει ἡ σκαπάνη. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Παγασῶν σχεδὸν ἀνατρέπεται καὶ ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς, ἀνιδρυσμένη ἐπὶ νέων ὄλως βάσεων.

Διότι εὐρέθησαν ἐν Παγασαῖς διὰ πρώτην φοράν ἐπὶ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ζωγραφίαι ἐπὶ στηλῶν ἐλιτυμβίων εἰς μέγαν ἀριθμὸν, ἐκ τῶν ὁποίων πολλαὶ διατηροῦσι κάλλιστα τὰ χρώματα, ὡς νὰ ἐξῆλθον χθὲς ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν ζωγράφων. Εἶνε δὲ αὐταὶ καὶ λαμπρῶν χρόνων, ἀπὸ τῆς Δ' π. χ. μέχρι τῆς Α' π. χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἐν πρώτοις θέλετε ἴδει ὑπὸ ποίας συνθήκας εὐρέθησαν αἱ ἀνωτέρω ζωγραφίαι.

Ἐπὲρ τὴν θέσιν Καλύβια Ἀλυκῶν ὑποῦται βραχέως λόφος φέρον ἐπὶ τῆς κορυφῆς μέγαν ὄγκον χρώματος ξένου. Τοῦτο ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν ὑποψίαν, ἐπὶ τῇ βάσει καὶ πληροφοριῶν τῶν περὶ κατοίκων, ὅτι κρύπτεται τι ὑπὸ τὸ χῶμα τοῦτο, καὶ ἠρχίσασμεν δοκιμαστικῶς ἀνασκάπτοντες αὐτόν.

Μετά τινων ἡμερῶν ἀποτυχίας συνητήσαμεν τοῖχον κατεσκευασμένον ἐκ ξένου ὑλικοῦ. Ἐνδοτέρω εὗρομεν ἕτερον τοῖχον ἀρχαιότερου οἰκοδομήματος τετραγώνου.

Εὐθύς ἠκάσαμεν ὅτι πρόκειται περὶ πύργου ἐσωτερικοῦ, περὶ τὸν ὁποῖον εἰς μεταγενεστέρους χρόνους κατεσκευάσθη ἕτερος πολὺ μεγαλύτερος.

Ἐκ κεράμων τοῦ ἐσωτερικοῦ πύργου καὶ ἐκ τοῦ ὠραίου τρόπου τῆς τοιχοδομίας ἄνευ συγκολλητικῆς ὕλης κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι κατεσκευάσθη μεταξὺ τοῦ 100 π. Χ. καὶ 50 μ. Χ. περίπου.

Δὲν ἤρρησε δὲ νὰ φανῇ πόθεν ἐλήφθη τὸ ξένον ὑλικὸν διὰ τὸν ἐσωτερικὸν πύργον. Διότι εἰς τὸ διάκενον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ πύργου, ἐνθα σχηματίζει κλίσιν ὁ βράχος, εὗρομεν ἐρριμμένας πολυ-

αριθμοὺς ἐπιτυμβίους στήλας.

Τὸ ὑλικὸν ἄρα ἐλήφθη ἐκ τῶν νεκροταφείων ὁποῖα ἔκειντο ἑκατέρωθεν τοῦ λόφου εἰς τὰ κράσπεδα αὐτοῦ, ὁπόθεν διὰ πυλῶν τοῦ τείχους ἔφερον διὰ ὠφόροι εἰς τὴν ὠραίαν παραλίαν τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν Παγασῶν, ἐνθα φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε πολεμικὸς λιμὴν, κατεχόμενος σήμερον ὑπὸ τῶν λυκῶν.

Εὐλογον ἦτο νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καθ' ὅλα τὰ κενὰ τοῦ τετραγώνου εἶχον ριφθῆ τοιαῦτα στήλα.

Καὶ δὲν διεψεύσθημεν· διότι ἐπεκτείναντες τὴν ἀνασκαφὴν καθ' ὄλην τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν εὗρομεν ἄλλο πλῆθος στηλῶν, ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν ἄρξιν.

Τὸ μέγιστον ὅμως ὑλικὸν ἀπέδωκεν ἡ δυτικὴ πλευρὰ. Περαιτέρω εἶδομεν ὅτι καὶ ὅλος ὁ τοῖχος τῆς ἀρκτικής πλευρᾶς τοῦ ἔξω πύργου εἶχε κτισθῆ ἐκ βράχων, καὶ ὁμοίου ὑλικοῦ ἐπιταφίων μνημείων.

Νατ' ἀνάγκη ἠρχίσασμεν κρημνίζοντες αὐτὸν καὶ ἐξάγοντες τὰ χρήσιμα, ἕως οὗ ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου.

Κατόπιν ἐδοκιμάσαμεν καὶ τοὺς ἄλλους τοίχους καὶ ἔξωτεροῦ πύργου· ἀφοῦ ἐβεβαιώθημεν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔφερον μεγάλας στήλας ἐκτισμένας, ἠρχίσασμεν κρημνίζωμεν αὐτοὺς οὐχὶ ἄνευ λύπης, διότι ἦσαν ἄριστάτα καὶ ἐπιμελέστατα ἐκτισμένοι. Ἄλλ' ἡ ἐργασία τῶν πολυτίμων γραπτῶν στηλῶν ἦτο ἀνωτέρα τῆς διατηρήσεως.

Ἐν τούτοις ὅπου εἶδομεν ὅτι δὲν ὑπῆρχον στήλας ἀφήκαμεν ἀνέπαφον τὸν τοῖχον ἢ τοῦλάχιστον τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ὄψιν.

Μετά τὴν περάτωσιν τῶν ἐργασιῶν τούτων ἔπρεπε νὰ ἴδωμεν τὸ κέντρον τοῦ ἐσωτερικοῦ πύργου. Ἐκ τῶν προτέρων εἶχομεν βεβαιωθῆ διὰ δοκιμῶν, ἐντὸς αὐτοῦ δὲν εἶχε ριφθῆ ξένον ὑλικόν.

Ἄλλὰ πρὸς ἐξακριβωσιν ζητημάτων τῆς Ὀχυρωτικῆς ἔπρεπε νὰ ἀποκαλύψωμεν καὶ τὰ διαμερίσματα τῶν πύργων, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀπέδιδον ἄλλο τι ἰσχυρῆμα.

Καὶ πρῶτον εὗρομεν τὴν εἴσοδον τοῦ ἀρχαιοτέρου πύργου. Αὕτη εἶχε κλεισθῆ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων δι' ὑψηλοῦ καὶ παχυτάτου τοίχου ἐξ ὠμῶν πλίνθων.

Μὴ θέλοντες νὰ διαρρηξώμεν ἐντεῦθεν τὴν εἴσοδον ἐδοκιμάσαμεν ἐκ τῆς ἀντιθέτου, ἦτοι τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς μήπως εὗρομεν ἄλλην εἴσοδον ἐκεῖ ἐνθάδε. Ἄλλὰ δὲν ὑπῆρχε τοιαύτη εἴσοδος καὶ ἀνάγκη ἔπρεπε νὰ διαρρηξώμεν τὸν προηγουμένον τοῖχον, ὅπερ ἐπράξαμεν, ἀφήσαντες τὸ ἀριστερότερον αὐτοῦ καὶ ἀρκεσθέντες μόνον εἰς τὸ δεξιόν. Οὕτω μεταὶ κόπου πολλοῦ θὰ ἐξήγομεν ἐκ μικρᾶς εἰσοδῆς μέγαν ὄγκον χωμάτων.

Ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως ἡ ἐργασία αὕτη ἔδωκεν ἱκανὰ νέα πράγματα.

Ἀπεδείχθη δὴλα δὴ, ὅτι ὁ ἐσωτερικὸς πύργος εἶναι προγενέστερος τοῦ ὅλου τείχους, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει τὰς ἀρχαίας Παγασάς· διότι οἱ πολυαί-

αὐτοῦ ἔχουσι κτισθῆ καὶ κατὰ διάφορον τρόπον καὶ διὰ μεγάλων λαξευτῶν λίθων.

Ἐπιπλέον πιθανόν, ὅτι προτοῦ περιβληθῆ τῆς πόλις ὑπὸ τείχους, ἦτοι περὶ τὸ 500—450 π. χ. ὁ λόφος οὗτος ὡς ὁ μόνος κυριαρχῶν τοῦ πολεμικοῦ κέντρου, εἶχεν ὀχυρωθῆ ἰδιαίτερος ἐν εἶδει ἀκροπόλιν ἵνα προστατεύῃ πρῶτον τὸν λιμένα.

Ἐπιπλέον δὲ μέχρι μὲν ἐνὸς περίπου μέτρου διὰ τῆς πόλις ἔπειτα δὲ δι' ὠμῶν πλίνθων, αἰτίνες εἰς τὴν πόλιν Ὀχυρωτικὴν προτιμῶνται πάντοτε τοῦ λιθίνου τοίχου, ὡς δυσχερέστερον διασειόμενοι καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἀσφαλῆ εἴσοδον εἰς τὸν ἐχθρὸν.

Καὶ ἐπὶ τινος μὲν αἰῶνας ἐπῆρκεσεν ὁ μικρὸς οὐκ ἔσχατος ἔχων πλευρὰς 9×9 εἰς τὴν ἄμυναν καὶ ἐπιτήρησιν τοῦ λιμένος.

Ἄλλὰ κατὰ τὴν Α' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα φαίνεται ὅτι μέγας κίνδυνος ἠπειλίσει τὴν πόλιν, περὶ τοῦ ὁποῦ οὐδεμίαν εἴδησιν παρέχει ἡ Ἱστορία.

Ὁ κίνδυνος ἦτο ἄμεσος καὶ ἀπῆτει κυρίως τὴν εἴσοδον τοῦ λόφου τούτου· φυσικὸν εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ κίνδυνος προήρχετο ἐκ τῆς θαλάσσης, ὁποῦθεν ἐπρόκειτο νὰ ἀποβιβάσῃ στρατὸν ὁ ἐχθρὸς· ὅστις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν λιμένα, τὸν ἐμπορικόν, προτοῦ καταλάβῃ τὸν ἐξωτερικόν.

Πρὸ τοιούτου κινδύνου οἱ κάτοικοι, ἢ οἱ κατέχοντες τὴν πόλιν, ἔσπευσαν νὰ ὀχυρώσωσι τὸν λόφον. Ἐκ τῶν τοιαύτων περιστάσεων, προκειμένου ὑπὲρ πάντων αἰσθῶν δὲν ἐφείσθησαν τῶν τάφων. Χρόνος δὲν ἔπρεπε νὰ λατομήσωσιν, εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου τοῖχον τὰ ὠραία μνημεῖα τῶν προγόνων. Ταῦτα ὅσοι ἐδωκαν τὴν προστασίαν εἰς τοὺς ἀπογόνους.

Ἐκ τούτου διαγράμματος τῶν πύργων, βλέπομεν, ὅτι ἰσοστάτοι καὶ παχύτατοι τοῖχοι κατεσκευάσθησαν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀρχαίου πύργου μέχρι μὲν ἐνὸς καὶ ἡμίσεος περίπου μέτρου ἐκ λίθων τῶν μνημείων, ὑψηλότερον δὲ καὶ πλίνθων ὠμῶν.

Τὰ διάκενα κάτω μὲν ἐκαλύφθησαν διὰ στηλῶν, ἀνωτέρω δὲ ὑψώθη μέγας πλίνθινος τοίχος σχηματίζων εἶδος ἐσωτερικῆς κρύπτῃς εἰς τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν, ἵνα δι' αὐτῆς κυκλοφορῶσιν οἱ πολεμισταί.

Ἐκ τῶν γωνίας ὑπῆρχον δύο ἐσωτερικαὶ κλίμακες κατασκευασταὶ εἰς τὰς ἐπάλξεις, αἰτίνες θὰ ἦσαν εἰς δύο ἀποστάσεις, ἐν μὲν τοῦ ἔξω πύργου χαμηλότερον, ἔπειτα δὲ τοῦ ἐσω ὑψηλότερον. Ἐκ τοῦ πρώτου πιθανόν ὅτι ἐπίπτοντο αἱ λιθοβόλοι, σφαῖραι μεγάλαι λίθιναι φερόμεναι κεχαραγμένα διακριτικὰ γράμματα, ριπόμεναι δὲ ὑπὸ καταπελτῶν ἢ πετροβόλων μηχανῶν ἐκ τῶν ἀναβαινόντων τὸν λόφον ἐχθρῶν. Τοιαῦτα λιθοβόλους εὗρομεν οὐχὶ ὀλίγους.

Περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἀπληπισμένου τούτου ὁ χρόνος δὲν ἔχομεν εἴδησιν, ὅπως καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἡ ἐξέτασις τοῦ τρόπου καθ' ὃν κατεστράφη ὁ πύργος, δίδει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἡ ἀπῆτει ὑπῆρχε κρατερὰ καὶ ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐκυρίευσεν

τὸν πύργον, ἀλλ' ὁ χρόνος ἦτο ὁ καταστρέψας αὐτόν, ἐχθρὸς πάντοτε νικῶν. Τοῦτο ἐξάγομεν ἐκ τῶν κεράμων, αἰτίνες ἔχουσι πέσει κανονικῶς, καὶ ἐκ τῶν χωμάτων, ἅτινα δεικνύουσι φυσικὴν πτώσιν, μάλιστα δ' ἐκ τῶν πλίνθινων τοίχων, οἵτινες ἐσώθησαν μέχρι τριῶν μέτρων ὕψους ἄνευ ρηγματῶν.

Ἄς ἴδωμεν νῦν καὶ τὴν σημασίαν τῶν εἰρημάτων. Ἐκ τῶν εἴκοσι καὶ πλέον ζωγραφιῶν, αἰτίνες σφύζονται ἀκέραιαι καὶ εἰς ἀρίστην κατάστασιν ἀντεγράφησαν πρὸς τὸ παρὸν ἑπτὰ εἰς φυσικὸν μέγεθος διαταγῆ τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τοῦ κ. Ζιλλιερόν, λίαν ἐμπείρου εἰς τοιοῦτου εἶδους ἐργασίας. Τὰ ἀντίγραφα ἐκομίσθησαν ἐνταῦθα.

Πρώτη φροντίς ἡμῶν ὑπῆρξε νὰ χρονολογήσωμεν τὰ ἔργα ταῦτα. Εὐτυχῶς μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν στηλῶν εὐρέθη μία ἀσφαλῶς χρονολογουμένη.

Εἶναι ἡ στήλη τοῦ Ἀντιγένους υἱοῦ τοῦ Σωτίμου· μακρὸν ἔλεγείον ἀναφέρει, ὅτι ἐφονεύθη πρὸ τῶν Φθιωτῶν Θεβῶν μαχόμενος γενναίως ὑπὲρ Φιλίππου τοῦ III βασιλέως τῆς Μακεδονίας ἐναντίον τῶν Αἰτωλῶν.

Ἡ μάχη αὕτη δὲν εἶνε ἄγνωστος· ἀναφέρει αὐτὴν ὁ Πολύβιος διὰ μακρῶν ἐγένετο τῷ 217 π.χ. Ἡ εἰκὼν ἄρα τοῦ Ἀντιγένους εἶνε τοῦ αὐτοῦ ἢ τοῦ ἐπομένου ἔτους, χρόνων σχετικῶς λαμπρῶν, διότι ἱκανὰ ἔτη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος καλύπτει ἦδη ὁ μέγας Ἀπελλῆς, εὐρισκόμενος ἐν τῇ ζωῇ.

Διὰ παραβολῆς τῶν γραμμάτων τῆς στήλης τοῦ Ἀντιγένους πρὸς τὰ γράμματα τῶν ἄλλων στηλῶν, κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ ἀρισται εἶνε κατὰ 50—80 ἔτη προγενέστεραι, δύο δὲ ἢ τρεῖς φθάνοῦσι τὸ τέρας τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, ἄλλαι δὲ τόσαι εἶνε τοῦλάχιστον σύγχρονοι τῇ τοῦ Ἀντιγένους.

Δευτέρα φροντίς ἡμῶν ἦτο νὰ ὀρίσωμεν τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατέχουσιν αἱ στήλαι αὐταὶ τῶν Παγασῶν ἀπέναντι τῶν ὁμοίων μνημείων ἐκ πάντων τῶν ἄλλων μερῶν ἐλθόντων εἰς φῶς.

Τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο δύσκολον· διότι ὁμοίων γραφῶν ἐπὶ μαρμάρου ἐλάχισται μὲν εὐρέθησαν, πέντε ἢ ἕξ ἐν Πομπητῆ καὶ Ἡρακλείῳ, πλείονες εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐσχάτως ἐν Ἰμβραημίᾳ παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου.

Πασῶν τούτων αἱ τῶν Παγασῶν εἶναι ἀσυγκρίτως ὑπέρτεραι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς ἀρχαιότεραι τῶν πλείστων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς αἱ μόναι ἀρίστα διατηρούμεναι ἄνευ σοβαρῶν ἐλλείψεων ἢ ἐξασθενήσεως τῶν χρωμάτων.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν ὑπερέχουσιν ἀσυγκρίτως αἱ στήλαι τῶν Παγασῶν· δὲν εἶναι βεβαίως ἔργα πρώτης τάξεως ζωγράφων, πιθανῶς οὔτε δευτέρας. Ἡ πλειονότης προέρχεται ἐκ χειρὸς ζωγράφων μικρῶν, ἐκ χειροτεχνῶν καθαρῶς.

Οὐχὶ ὀλίγαι ὅμως δεικνύουσι χεῖρα ἠσκημένην, γραμμὰς λεπτὰς, ἀκρίβειαν καὶ δεινότητα εἰς τὸν χρωματισμὸν, ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐμπνευσιν οὐχὶ τυχαίαν. Ἡ παράστασις τῆς ἀρτιόκου γυναικὸς δύναται νὰ

θεωρηθῆ καλλιτέχνημα με ἀξιώσεις, ἔχον τὴν ὀραϊότητα, ἣτις σήμερον χαρακτηρίζει τὰς μικρὰς εἰκόνας τῆς Φλαμανδικῆς Σχολῆς. Ὁ Ἀριστοκλῆς εἶναι ἐπίσης ἔργον οὐχὶ μικρᾶς ἀξίας καὶ ἡ Ἀφροδείσια, χαρυστάτη καὶ τρυφερωτάτη παράστασις ἐνέχει πνεῦμα καὶ δύναμιν μεγάλου τεχνίτου.

Ἐν γένει ἐπὶ τῶν εἰκόνων τούτων εἶναι διακεχυμένη ἡ σκιά καὶ αἱ πρόσφατοι ἀναμνήσεις τῶν ἔργων τῆς τελειοτάτης ἀκμῆς τῆς ζωγραφικῆς τοῦ αἰῶνος μεταξὺ 350—250 π.Χ., καθ' ὃν ἤκμασαν οἱ μέγιστοι τελειωταὶ τῆς τέχνης, ἰδίως ὁ Νικίας, Πανσίας καὶ Ἀπελλῆς.

Ἄλλ' οὐχὶ μόνον εἰς γενικὰς κρίσεις παρέχουσιν ἡμῖν ὑλικὸν αἱ ζωγραφίαι τῶν Παγασῶν· δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν καὶ εἰς μᾶλλον συγκεκριμένα συμπεράσματα ἐξ αὐτῶν, δυνάμεθα αὐτὸ τοῦτο νὰ ἀναγνωρίσωμεν μεταξὺ αὐτῶν μιμήσεις ἐξ ἔργων μεγάλων ζωγράφων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρουσιν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ὡς θαυμασθέντα, ἔργα, ἅτινα μέχρι σήμερον ἐθεωροῦμεν ὡς διὰ παντὸς ἀπολεσθέντα.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου πίνακος ἔχομεν παράστασιν γυναικὸς ἀρτιτόκου ἀποθανούσης· ἐπὶ τῆς κλίνης κοιμᾶται ἡ γυνὴ ὑπνον ἐπικίνδυνον, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς φυσιογνωμίας τῶν ἄλλων μορφῶν. Τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐσώθη μόνον ἡ κεφαλή, δεικνύουσα εὐγενῆ χαρακτηριστικὰ ὀραίου ἀνδρός. Ἡ τροφὸς μετ' ἔκφρασιν τεθλιμμένην σχεδὸν δακρύνουσα, δίδει πληροφορίας οὐχὶ εὐχαρίστους εἰς νεαρὰν μορφήν εἰσερχομένην εἰς τὸν κοιτῶνα.

Τοιαύτην παράστασιν ἀναφέρει ὅτι εἶδεν ἀκριβῶς ἐπὶ ὁμοίας στήλης ἐπιτυμβίου γραπτῆς ἐν Σικυῶνι ὁ Πανσανίας· δὲν λέγει τίς ἔγραψε τὴν εἰκόνα, ἀλλὰ βεβαίως θὰ ἀπησχολήθη εἰς τοῦτο σημαντικὸς ζωγράφος τῆς περιφήμου Σικυωνίας σχολῆς· διότι ὁ περιγητῆς ἀναφέρει μετὰ θαυμασμοῦ τὴν ὀραϊότητα τῆς εἰκόνας ταύτης.

Δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ἡ στήλη αὕτη τῶν Παγασῶν εἶχε βᾶσιν τοιαύτην εἰκόνα μεγάλου ζωγράφου. Ἄλλ' ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Πανσανίου βεβαιούμεθα, ὅτι ἡ εἰκὼν ἐκείνη τῆς Ξενοδίκης δὲν ἔφερε τὴν μορφήν τῆς τροφῆς. Ἴσως ὁ ἐκ Παγασῶν ζωγράφος προσέθηκε τὴν τροφὸν ἐξ εἰκόνας τοῦ Παρρασίου, ὅστις ἔγραψε τροφὸν Θρακτικῶν κρατοῦσαν ἐν ταῖς χερσὶ νήπιον, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλίνιος.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου πίνακος παρίσταται σκηπὴ συνήθης εἰς ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα· εἰς νέος ἀνήρ καθήμενος εὐρηται εἰς χειραψίαν χαιρετισμοῦ μετ' ἄλλου ὄρθου ἴσταμένου. Ὅμοιαν ἀκριβῶς εἰκόνα ἔγραψεν ὁ Τιμόμαχος, ἦτοι δύο ἱματιοφόρους ἀνδρας ἐτοιμους νὰ ὀμιλήσωσιν, ὧν ὁ εἰς παρίστατο καθηήμενος ὁ

ἄλλος ὄρθος. Δὲν εἶναι οὐδόλως ἀπίθανον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν ἀντίγραφον ἢ μίμησιν τῆς γραφῆς τοῦ Τιμομάχου, ἣτις ἦτο ἐπίσης ἐπιτύμβιος.

Ὁ τρίτος πίναξ παριστᾷ νεοκρινὸν συμπόσιον νηθες εἰς ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα· ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν τηρήθη καλῶς, ἀλλ' ὑπὸ τεχνικὴν ἔποψιν εἶναι τῶν ἀρίστων.

Ἐπίσης κοινὸν θέμα χαιρετισμοῦ παριστᾷ εἰκὼν τῆς Πηνελόιδος καὶ τοῦ Ἡροδότου· ἡ αὕτη εἶναι ἀμελοῦς ἐργασίας ὑπὸ τινος χειροῦ κατασκευασθεῖσα.

Ἐπὶ τοῦ πέμπτου πίνακος παρίσταται νεοκρινὸν Μηνόφιλος μετὰ τοῦ δούλου του, ὅστις ἄγει μέλαν κῦνα· ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι μετρίας ἐργασίας, ἀλλ' ἐπὶ τὸ θέμα ἀπαντᾷ ἐπὶ γραφῆς τοῦ περιφήμου ζωγράφου Νικίου ἣν εἶδε καὶ περιγράφει ὁ Πανσανίας.

Ἡ ἕκτη εἰκὼν μία τῶν ἀρίστων παριστᾷ τὴν Ἀρχιδίχην, δέσποιναν ὄριμον πεπλοφόρον καθημένην μεγαλοπρεπῶς ἐν εἶδος Ἡρας ἢ Δήμητρος· ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε προσθήκη τοῦ Παγασαίου ζωγράφου ἀτέχνως παρασταθεῖσα, ἐν ᾗ ἡ δέσποινα ἐπιφανῶς ἀντιγραφῆ ἔκ τινος εἰκόνας τοῦ ζωγράφου Νικίου ἐπίσης, ὅστις λέγεται, ὅτι πρὸ πάντων ἀρχαίων γυναικῶν καὶ ὅτι τόσην ἀντίθεσιν ζωγραφισμοῦ ἔντεχνον ἔδιδεν εἰς τὰς παραστάσεις ἐν ἀνάγλυφῳ. Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν ἐπὶ τῆς εἰκόνας τῆς Ἀρχιδίχης, ἣν ἰδόντες πολλοὶ ἐν πρωτοτύπῳ ἔβλεπον ὡς ἀνάγλυφον.

Ὡραία ἐπίσης εἶνε ἡ ἑβδόμη εἰκὼν παριστᾷ τὸν Ἀριστοκλῆ ἀναπαυόμενον· εἶναι ἔργον τοῦ ζωγράφου τῶν ἀρχῶν τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ὅμοιαν παράστασιν ἀναφέρεται ὅτι ἔγραψεν ὁ μεταγενέστερος τῆς εἰκόνας ταύτης ζωγράφος Σίμος φαίνεται, ὅτι ἡ εἰκὼν τῶν Παγασῶν εἶναι ἀντίγραφον ἢ μίμησιν τοῦ ζωγράφου συγχρόνου τοῦ Ἀπελλοῦ.

Ἄλλὰ καὶ τοῦ μεγίστου τούτου καλλιτέχνου ἔργοι πιθανῶς ἀντίγραφον ἢ μίμησιν ἐν τῇ ὀραϊοτάτῃ τῆς Φίλας.

Τοιαύτης σημασίας εἶναι τὰ εὐρήματα τῶν Παγασῶν, ἅτινα νέας ὁδοὺς διανοίγουσιν εἰς τὴν κατὰ τὴν ἀρχαίαν ζωγραφικὴν. Τὸ δὲ Μουσεῖον Βασιλικῆς ὑπερᾶνέλυβε νὰ οἰκοδομηθῆ ἰδίαις δαπάναις ὁ ἀρχαῖος καὶ φιλεπιστήμων Πηλορεῖτης κ. Ἀθανασάκης, θὰ καταστῆ τὸ προσκύνημα τῶν ἀναμνηστικῶν διαφερομένων μετὰ τὴν λεπτὴν καὶ ὀραίαν τέχνην, ἣν ὁποῖαν εἰς τόσον ὕψος τελειώθη ἤγαγε τὸ πνεῦμα ἐνὸς Πολυγνώτου ἢ Ἀπολλοδώρου, καὶ Ζεύξιδος, Παρρασίου καὶ Ἀπελλοῦ!

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου

Η ΦΥΣΙΣ

Προκλιτοτρόπως ἐφαντάσθη καὶ ἐξέλαθεν ἀνέκαθεν ἡ φύσις τὴν Φύσιν· ὁ φυσιοδίφης ὡς θέμα ἐρεῦνης θεολόγος ὡς μητέρα τῶν θρησκευμάτων, ὁ καλλιτέχνης ὡς πηγὴν ἐμπνεύσεως, ὁ φυσιολόγος ὡς ἐργασιὴν τῆς ζωῆς, ὁ φιλόσοφος ὡς τροφὸν τῆς φιλοσοφίας, ὁ βιομήχανος ὡς δημιουργὸν πρώτης ὑλης καὶ ἀπανθεῖσθαι τὴν ἐλάτρευσε ὡς Θεόν. Ἐπὶ τῆς ἀφ' ἑτέρου τολμηροῦ φιλόσοφου ἀρνηθέντες, καὶ οὐχὶ ὅλως ἀκατάληκτος, αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ, κατ' αὐτοὺς, δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε σώματα, οὔτε πνεύματα, οὔτε δυνάμεις, ἀλλὰ μόνον γεγονότα καὶ νόμοι, ἦτοι συμβεβηκότα καὶ ἀόρατα αὐτῶν.

Ἀλλὰ πᾶσα αἰθερία καὶ αἰσθησιμότης αὐτῶν τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὡς δὲν εἶναι ἀθάσιμοι, εἶνε πόρισμα ἐκείνης ἀντιλήψεως αὐτοῦ: προσωπικῆς ἐντυπώσεως, σχετικῆς πρὸς τὴν μερικὴν ἀποψιν, ὑφ' ἣν ἕκαστος ἀνθρώπος θεωρεῖ τὴν Φύσιν ἢ ἐπικοινωνεῖ πρὸς αὐτήν. Οὐδὲν τὸ γενικόν, τὸ ἀπόλυτον ἐντεθεῖν, τίποτε τὸ βᾶ

ρύνον, τὸ πραγματικὸν ἐκείθεν· τὸ χάος τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς εἰκασίας ἀφ' ἐνός, ἢ ἄβυσσος τῆς ἀβεβητικότητος καὶ τῆς αὐθαιρεσίας ἀφ' ἑτέρου.

Τὸ εἶνε λοιπὸν ἡ Φύσις καὶ τίς ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον; Ἡ Φύσις εἶναι τὸ Πᾶν, φέρον ἐν ἑαυτῇ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς, λέγει ὁ μέγας φυσιοδίφης Humboldt κατὰ δὲ τὸν Ξενοφάνην, τὸ Πᾶν εἶναι Ἐν, καὶ τὸ Ἐν αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός. Ἄρα, κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἑσθασίας ταύτας, ἐξ ὧν ἡ πρώτη πηγάζει ὡς γενεῶν μορφή ἐκ τῆς δευτέρας, ὀνομάζουσα Φύσιν αὕτη λατρεῖται ὡς Θεόν, ἢ Φύσιν, ἣτις ταυτίζεται μετὰ τὸ Σύμπαν, θεωρεῖται ἐνιαῖον ὄν, μοναδικὴ καὶ ἀθάνατος, ἐν αἰωνίᾳ ζωῇ εὐρυσκομένη· δὲν εἶναι σῶμα καὶ οὐκ ἀδρανὲς, ἀλλ' αὐτοτελὲς καὶ αὐθύπαρκτον ὄν, ἢ ἄνευ ἄλλου, κινεῖται καὶ δημιουργεῖ. «Ἡ Φύσις, λέγει Schelling, ἐν τῷ περὶ τῶν τεχνῶν λόγῳ του, δὲν εἶναι ἄλλ' ἀδρανὲς· εἶναι δι' ἐκείνον, ὅστις γνωρίζει τὴν φύσιν, τὸ ὑπατον αὐτῆς μεγαλεῖον, ἢ δημιουργεῖ τὴν δύναμιν τοῦ Σύμπαντος, δύναμιν ἀπαύστως ἀκαταμάχητον, αἰωνία, ἣτις γεννᾷ ἐν τῷ ἰδίῳ στέρεϊ ἑαυτὴν, ὡς ἂν ὑπάρχει, ἀπόλλυται, καὶ ἀναγεννᾶται ἐκ

περιτροπῆς». Ὡς ὄρισε δὲ αὐτὴν διάσημος φυσιολόγος: Ἡ Φύσις εἶναι ὅ,τι αὐξάνει καὶ ἀναπτύσσεται αἰωνίως, ὅ,τι δὲν ἔχει ζώην, εἰμὴ διὰ συνεχοῦς μεταβολῆς μορφῆς καὶ ἐσωτερικῆς κινήσεως. Καὶ ὁ δαιμόνιος τῆς ἀρχαιότητος φυσιοδίφης ὄσον καὶ βαθυγνώμων τῶν αἰῶνων φιλόσοφος, ὁ Ἀριστοτέλης, περὶ τῶν

θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Φύσεως ὀμιλῶν, λέγει: «Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ ὀλοκλήρου τῆς Φύσεως εἶναι ἡ ἀλλοίωσις καὶ ἡ κίνησις, ὅστις δὲν ἀνεγνώρισε τὰς ἀρχὰς ταύτας, δὲν γνωρίζει τὴν Φύσιν» (1). Ἀνέκαθεν δὲ οἱ ἀρχαῖοι: Ἕλληνας ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς φιλοσοφίας τῶν, ἀπέδωκαν εἰς τὴν Φύσιν τὴν θεμελιώδη ἰδιότητα τῆς ἀλλοιώσεως, τῆς μεταβολῆς. «Ὅταν, κατὰ τὴν πρώτην ἐξέγερσιν τῆς σκέψεως, λέγει ὁ Taine, δοκιμάζωσιν (οἱ Ἕλληνας) νὰ ἐνοήσωσι τὸν κόσμον, τὸν φαντάζονται κατ' εἰκόνα τοῦ ἰδίου αὐτῶν πνεύματος: εἶναι τάξις, Κόσμος, ἀρμονία, ὀραία καὶ κανονικὴ διάταξις πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται καὶ μεταμορφοῦνται

ἀφ' ἑαυτῶν. Βραδύτερον οἱ Στωϊκοὶ τὸν παραβάλλουσι πρὸς ἄστυ, κυβερνώμενον ὑπὸ τῶν ἀρίστων νόμων» (2).

Ἄρα, κατὰ ταῦτα, ἡ Φύσις, ὡς δεικνύει· καὶ τὸ δόγμα αὐτῆς, ὑπόκειται διαρκῶς εἰς μεταβολὰς, ὑφίσταται συνεχῶς ἀλλοιώσεις· μεταβάλλει αἰωνίως μορφήν καὶ ἀναπτύσσεται ἀπαύστως· εἶναι ἡ ὕλη διαπνεομένη ὑπὸ τῆς ζωῆς, τὸ Σύμπαν ζωογονούμενον ὑπὸ δημιουργοῦ δυνάμει.

Ἄλλὰ καὶ αἱ σκέψεις καὶ αἱ δοξασίαι αὐταὶ κατ' οὐδὲν διαφωτίζουσιν ἡμᾶς περὶ τῆς πραγματικῆς φύσεως τοῦ Κόσμου· διότι ὁ ἀληθὴς, ὁ πραγματικὸς ὀρισμὸς αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ πραγματικὸς ὀρισμὸς τῆς ὕλης, (ἣς ἡ Φυσικὴ, κατὰ τὰς προσφάτους αὐτῆς ἐρεῦνας, τείνει ν' ἀρνηθῆ ἀπολύτως αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν καὶ νὰ δεχθῆ, ὅτι τὸ πᾶν εἶνε ἐνέργεια, ἠλεκτρισμὸς, παλμοὶ τοῦ αἰθέρος) εἶνε ἀδύνατος. Μετονομάζουσι τὸ Σύμπαν, ἀλλὰ δὲν ὀρίζουσι τὴν Φύσιν· εἶναι ἡ ἀντί-

(1) Ἀριστοτέλους, Φυσικαὶ ἀκροάσεις I III c. 1, σελ. 200, ἐκδ. Bekker.

(2) Taine, Philosophie de l' Art, τ. 2ος, σελ. 110, Paris 1906.

ληψις, ή φαντασία του Παντός, ως αιώνιου ατόμου, ως δημιουργού δυνάμεως, υπό το όνομα της Φύσεως, άλλ' ουχι ό όρισμός αυτής· εινε ή συναίσθησις της ζωογόνου ιδιότητος του μεταβλητού του φυσικού κόσμου, άλλ' ουχι ή έννοια της έσωτερικής φύσεως αυτού. Περιβάλλουσιν έξωτερικώς το Σύμπαν διά νέας μορφής, αλλά δέν εισδύουσιν έν τή έσωτερική ύψη του· παρουσιάζουσι το αυτό πράγμα υπό δύο όψεις, έξ ών μοναδική και άγνωστος ή μία, διφυής και άόριστος ή άλλη· αλλά δέν αποκαλύπτουσιν εις τον Νουόν τās άπειρους ιδιότητας, την έλην φύσιν του. Καί μετ' αυτές ό Νους παραμένει εις την αυτήν σκοτεινήν κατάστασιν, εις την αυτήν θεμελιώδη άγνωσιαν περί της θαθείας έννοίας της Φύσεως, εις ήν διετέλει και πρό αυτών περί του Παντός.

Τήν Φύσιν άντιλαμβάνομεθα και όρίζομεν, ως πᾶν πράγμα, έκ μόνων των προσωπικών, των άτομικών έντυπώσεων· κατ' ουδέν προχωροῦμεν πέραν των αισθημάτων, άτινα αυτή διεγείρει εις τον άνθρωπον· περικλειόμεθα, κατ' ανάγκην, έντός των πεπερασμένων όρίων των δυνατών εις ήμās έντυπώσεων, ών αυτή εινε ή αίτία. 'Αλλ' εινε άραγε τοιαύτη ή Φύσις; Αίσθανόμεθα ήμεις αυτήν ως έχει πράγματι, ύφ' έλας αυτής τās ιδιότητας; ύφ' έλας αυτής τās έπόψεις, καθ' έλην αυτής την έκτασιν; Πρό των έρωτημάτων τούτων ή 'Επιστήμη σταματά· τίς οίδεν; άφοῦ μάλιστα αυτή ή πραγματική της Φύσεως υπόστασις άμφισβητείται! 'Ο Berkley, άρνούμενος την ύπαρξιν της, υποστηρίζει, ότι ή 'Υλη εινε φανταστικόν όν, και ότι όλόκληρον το αισθητόν Σύμπαν άνάγεται εις τάξιν αισθημάτων. 'Ο δέ Taine, μή πιστεύων εις την ύπαρξιν σωμάτων και δυνάμεων, αλλά μόνον κινήσεων και έν γένει γεγονότων και νόμων, θεωρεί την ιδέαν της ούσίας ως ψυχολογικήν άπάτην· δεχόμενος δέ, ότι παριστάμεθα άπλοι θεαταί καταστάσεων και μεταβολών έν τή Φύσει, λέγει: «το πνεῦμα ήμῶν εινε έν τή Φύσει ως το θερμομέτρον έντός λέβητος· όρίζομεν τās ιδιότητας της Φύσεως, διά των έντυπώσεων του πνεύματος ήμῶν, ως σημειοῦμεν τās καταστάσεις του λέβητος έκ των μεταβολών του θερμομέτρου. Περί του ένός, ως και περί του άλλου, γνωρίζομεν μόνον καταστάσεις και μεταβολάς· άμφότερα συνθέτομεν μόνον έκ μεμονωμένων και μεταβατικών δεδομένων». (1).

'Αφ' έτέρου ό Poincaré, θεωρεί την άντικειμενικότητα του κόσμου ως συνείπειαν της κοινής άντιλήψεως αυτού ουχι ύφ' ένός άλλ' υπό πολλών λογικών όντων διά των αυτών έντυπώσεων των αισθήσεων, και τὰ άντικείμενα ως πραγματικά, καθό συνδεόμενα διά κοινού δεσμού, όστις μόνος εινε άντικείμενον έν αυτοίς· ό δεσμός δέ αυτός εινε άμοιβαία σχέσις. Σχετί-

(1) H. Taine Histoire, de la Litterature anglaise τ. 5ος σελ. 345, Paris 1902.

ζων δέ πᾶσαν πραγματικότητα προς τον άνθρωπον, όστις την άντελήφθη, λέγει: « Η άρμονία αυτή, ή όποιαν ή ανθρώπινη διάνοια νομίζει, ότι άνεκαλύφθη έν τή Φύσει, ύφίσταται, πράγματι, έκτός της διανοητικότητας; 'Οχι, άναμφιβόλως πραγματικότης έλας, έξάρτητος του πνεύματος, ύπερ την έννοει ή την σθάνεται, εινά τι άδύνατον. Τόσον έξωτερικός ό άνθρωπος και άν ύπηρεχεν, θα ήτο διά παντός άπρόσιτος ήμās. (1)».

'Αλλ' άδιάφορον! όποιαδήποτε και άν ή πράγματι ή Φύσις, τον άνθρωπον ένδιαφέρει· αυτή κυρίως εινε ειναι δι' αυτόν· αυτή ή μορφή της Φύσεως, ή ύψη ή πίνη, ειναι ή πραγματική δι' ήμās· αυτήν και ήμείς το ανθρώπινον πνεῦμα δύναται να θεωρήσῃ, να ερμηνύσῃ, να γνωρίσῃ. Το έργον του Πνεύματος, δια παρατηρήσεως, του πειράματος και της σκέψεως, σπουδάζοντος την Φύσιν, εινε ή 'Επιστήμη. Διά των όργάνων τούτων της 'Επιστήμης ό Νους συνδέεται έν άνθρωπον προς την Φύσιν· διά της επιστημονικότητας σκαπάνης ή διάνοια εύρνει συνεχώς τον όρατα και καλλωπίζει έξαισίως το στάδιον της ζωής· και

Οδδέν έν τῷ νῷ, δ μή πρότερον έν τή αισθήσει, λέγει ό 'Αριστοτέλης. Η Φύσις ειναι ή μόνη πηγή του κόσμου των ιδεών και της σφαίρας των γνώσεων ήμῶν· ό έσωτερικός του ανθρώπου κόσμος, ό κόσμος των σκέψεων, των έντυπώσεων, των αισθημάτων, των συνειρησεων και των θελήσεων αυτού συνδέεται άρρηκτως και έξαρτάται τελείως έκ του έξω κόσμου του κόσμου των αισθήσεων. 'Ο άνθρωπίνος νους αποδομεί τον ιδεώδη κόσμον διά των υλικών, άτινα πηγάζουσιν έκ της παρατηρήσεως και της σπουδής των φυσικών φαινομένων. «Τὰ έξωτερικά φαινόμενα, προς φει ό Hegel, έν τή Φιλοσοφία της 'Ιστορίας, μεταφράζονται, ούτως εϊπείν, εις τās έσωτερικές καταστάσεις ήμῶν.» 'Ο κόσμος των ιδεών ειναι έμμεσο προϊόν της μελέτης της Φύσεως, όσον ή σφαίρα των γνώσεων ειναι άμεσον έργον της αποκαλύψεως των φυσικών νόμων. «'Ο κόσμος των ιδεών, λέγει ό Humboldt, δέν ειναι έκ φύσεως κόσμος φαινομένων και όνειροπολήσεων, ουδὲ τὰ δι' επιπόνων παρατηρήσεων συλλεγέντα πλούτη διάκεινται προς την Φιλοσοφίαν· ως προς έχθρικήν δύναμιν, άπειλοῦσαν αυτά· ή άντίθετον συμβαίνει: ή άποκάλυψις των μυστηρίων της Φύσεως, ένφ' έξηγεϊ των φυσικών φαινομένων την ποικίλην μορφήν και δεικνύει των φυσικών δυνάμεων την μυστηριώδη ένέργειαν, διατρέφει την Φιλοσοφίαν αυτής και έμπνέει το έκτός των αισθήσεων ιδεώδη Σύμπαν· ό έσωτερικός ούτος κόσμος ειναι το έκ της άνακλάσεως επί της Διανοίας του έξωτερικού κόσμου».

(1) H. Poincaré, La valeur de la Science, σελ. 262, 266.

γεννώμενον έδωλον της Φύσεως. Αυτή ή Μαθηματική, ή μάλλον άφηρημένη και, κατά το φαινόμενον, ή μάλλον αὐτοτελής και άνεξάρτου πραγματικού κόσμου επιστήμη, έκ της μελέτης της φύσεως προήχθη και δι' αυτής ύψώθη εις βαθμόν άναπτύξεως εύρίσκεται σήμεραν· άνευ των φυσικών έρευνών, άνευ των ύπ' αυτών τιθεμένων ένώπιον της ανθρώπινης σκέψεως προβλημάτων, άνευ των υπό της Φύσεως χαρασσομένων εις την διάνοιαν ποικίλων επιστημονικών δρόμων τί θα ήτο σήμεραν Μαθηματική 'Επιστήμη! Αί φυσικαί έρευναί δέν εδούσαν ουδὲ έποδηγήτησαν μόνον τās μαθηματικά, αλλά και τās έυσυστηματοποίησαν και τās άνύψωσαν άνευ αυτών πόσαι πλάναί, όποία σύγχυσις και πόσα στείρωσις θα έδασίλευεν έν τή Μαθηματική! 'Επρεπε να λησμονήσωμεν έντελώς την ίστορίαν της 'Επιστήμης, λέγει ό διάσημος Γάλλος μαθηματικός Poincaré, διά να μη ένθυμηθώμεν, ότι ή έπιθυμία του να γνωρίσωμεν την Φύσιν έσχεν επί της άναπτύξεως των Μαθηματικών την σταθερωτέραν και έπιτυχετέραν επίδρασιν. 'Εν πρώτοις, ό φυσικός μάς προτείνει προβλήματα, των όποιων περιμένει παρ' ήμῶν την λύσιν. 'Αλλά διά της προτάσεως αυτών, προεπήρασεν ήμίν πλουσίως την ύπηρεσίαν, την όποιαν ύπαράζομεν αυτῷ, εάν κάτορθώσωμεν να τα λύσωμεν. 'Ο καθαρός μαθηματικός, όστις θα έλησμόνει την ύπαρξιν του έξωτερικού κόσμου, θα ώμοίαζε προς ζωγράφον, όστις θα ήδύνατο να συνδυάσῃ άρμονικώς τα χρώματα και τὰ σχήματα, αλλά θα έστερείτο των προτύπων. Η δημιουργός δύναμις αυτού θα έστείρει ταχέως (1).

'Αλλ' ή έρευνα των φυσικών φαινομένων ένφ' πλουτίζει την σφαίραν των γνώσεων και εύρνει τον άπλοτον των θεωριών της Φιλοσοφίας, γονιμοποιεί έν γένει την Διάνοιαν και ζωογονεί την δημιουργόν της φαντασίας δύναμιν· έν τή μετὰ της Φύσεως έπιπλοῦν αὐτοῦ ό άνθρωπος, άποκαλύπτων το άληθές, κληρονομεί συγχρόνως και το ώραϊον. Η Φύσις ειναι καλόν και το αγαθόν συγχρόνως· ή θεα των φυσικών φαινομένων, ή μεγαλοπρέπεια των φυσικών εικόπων έκινάουσιν το πνεῦμα, θέλγουσι και το ζῆμα και άνυψοῦσι την φαντασίαν· το έκπαγλον κάλλος των σκηνών της Φύσεως, έξωραϊζον τον κόσμον, έξευραϊζει τον άνθρωπον διά των συκινήσεων, ως γεννᾷ την ψυχήν αυτού το καλόν. Πλήν της 'Επιστήμης και της Φιλοσοφίας, άτινες έκ της Φύσεως πηγάζουσιν όλόκληροι, και αί Καλαί Τέχναι, τὰ Γράμματα και ή Ποίησις ίδίως έξ αυτης έμπνέονται, ύπ' αυτης άρδύονται και ζωογονοῦνται. Εις την Φύσιν έρευνῶσεν ό άνθρωπος τὰ πρώτα αυτού ποιήματα·

(1) H. Poincaré, La valeur de la Science, σελ. 147.

συγκινηθείς έκ του καταπληκτικού μεγαλείου των φυσικών φαινομένων, οίστηλατηθείς υπό της άπαρμιλλου καλλονής των φυσικών σκηνών, προέβη εις την περιγραφήν και έπεχείρησε την έξήγησιν αυτών. Ποητευθείς εθαύμασε και έψαλε το κάλλος του έαρος, το άρωμα των άνθέων, την φαιδρότητα της βλαστήσεως· καταπλαγείς, έξεθείασε τās φυσικές δυνάμεις, άτινες παράγουσι την θύελλαν, γεννώσι την καταγίδα, ρίπτουσι τον κεραυνόν, και σείουσι τὰ όρη. Διά της ποιήσεως έξέφρασε τās αισθητικās έντυπώσεις και τās επιστημονικές ιδέας αυτού· έν ταις περιγραφαίς και ταις έρεύνας των φυσικών φαινομένων συνήργουν ό Νους και ή Φαντασία. Η Ποίησις και ή 'Επιστήμη ήσαν τότε ήνωμέναί· έκουφοροῦντο συγχρόνως ως δίδυμοί άδελφοί υπό της αυτής μητρός, της Φύσεως.

Κατά τους χρόνους εκείνους, έν τή άρχή του ανθρώπινου πολιτισμού, ως και σήμεραν παρὰ τοίς άγρίοις και άπολιτίστοις λαοίς, την άκριβή επιστημονικήν έρευναν άναπληροί ή Φαντασία, την άληθή των φυσικών φαινομένων έρμηνείαν άντικαθιστά ή 'Αλληγορία, αί άλλόκοτοι δυνάμεις, τὰ υπερφυσικά όντα· έν τή άδυναμία, έν ή αναγκαίως εύρίσκεται ό άνθρωπος, όπως έξηγήσῃ όρθως, λογικώς, επιστημονικώς των φυσικών δυνάμεων την ένέργειαν, των φυσικών φαινομένων την παραγωγήν, καταφεύγει εις τὰ Σύμβολα, εις τον Μύθον, εις το Θεϊον. Ούτως, έκ της παρατηρήσεως των φυσικών φαινομένων προέκυψεν ή άρχαία έλληνική θρησκεία και ή συναφής αυτή Μυθολογία. 'Εν τή έρμηνεία της ένεργείας των φυσικών δυνάμεων εύρίσκεται, ως γνωστόν, ή πηγή και έξηγγείται ή άρχή των πλείστων άρχαίων μύθων. Αί έκ του φυσικού κόσμου έντυπώσεις, τὰ αισθήματα, άτινα έγέννα ή γονιμότης, ή καλλονή, ή ποικιλία των φυσικών στοιχείων, ή προς έξήγησιν των φυσικών φαινομένων τάσις του ανθρώπου, ώδήγησαν αυτόν εις την ιδέαν της θεότητος· ή μετὰ της Φύσεως έπικοινωνία άπεκάλυψεν εις αυτόν την ύπαρξιν δυνάμεων, τās όποιās έπροσωποποίησε δι' υπερανθρώπων, θεϊων όντων. 'Εντεῦθεν τὰ φυσικά φαινόμενα άποδίδει εις τās ένεργείας των θεών· ό Ζεύς καλείται όμβριος και όέτιος, ως δημιουργός της βροχής, κελαινεφής ως θεός των μαύρων νεφών, ερίγδουπος ως έργάτης της βροχής, νεφεληγερέτης ως συνχροϊζων τὰ νέφη, αϊγίοχος ως παράγων την καταγίδα· προς έξήγησιν της βλαστήσεως, ό Ζεύς παρίσταται ως σύζυγος της Δήμητρος και πατήρ της Περσεφόνης, καθό γονιμοποιών την Γήν διά των βροχών και της θερμότητος αυτού: ό 'Απόλλων παριστά τον 'Ηλιον και έπιδρά επί των καρπών της Γής, ή 'Αρτεμις την Σελήνην και ένεργεί επί των άγρών, και ούτω καθέξης. 'Εντεῦθεν προκύπτει ή πολυθεία, έχουσα ως άρχήν την λατρείαν της Φύσεως, ως ζώ-

σης, δημιουργού και αθανάτου Δυνάμεως: τὰ φυσικά στοιχεία προσωποποιούνται και πρὸς αὐτὰ βλέπομεν πλειστάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς τοὺς Ἑλληνας ἀπευθυνομένους, ὀμιλοῦντας, ἱκετεύοντας. (1)

Οὕτως ἡ Ἐπιστήμη, ἡ Θεολογία καὶ ἡ Μυθολογία εὐρίσκονται ἡνωμένα ἐν τῇ ποιήσει: περιβαλλόμενα: ποιητικὸν ἔνδυμα, ἐμφανίζονται ὁμοῦ, ὑπὸ μυθολογικὴν μορφήν. Ὁ χωρισμὸς αὐτῶν ἐγένετο βραδύτερον, ἢ διάσπασις καὶ ἡ ἐξέλιξις ἐκάστης αὐτῶν ὑπὸ ἰδίαν, ὑπὸ τὴν ἀληθῆ ὑπόστασιν, ἐπὶ ἡλθε σὺν τῷ χρόνῳ, μετὰ τῆς προόδου καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ ἀληθὲς ἐπιστημονικὸν σπέρμα ἀνεφάνη κατόπιν δὲ ἡ ἐκκόλαψις τῆς Ἐπιστήμης ἐγένετο ὑπὸ τὸν διαυγῆ οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, τῆς δόξας τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἔσον καὶ τὸ ἐξοχὸν δαιμόνιον, συνετέλεσαν εἰς τοῦτο θαυμασιῶς καὶ ἀπεδείχθησαν ἀπαράμιλλα.

Ἄλλ' ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος δὲν εἶνε μόνον πνευματικὸν τέκνον, ἀλλὰ καὶ ἡθικὸν πλάσμα τῆς Φύσεως: ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς δὲν περιορίζεται ἐντὸς μόνου τοῦ διανοητικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως καὶ ἐπὶ τῆς ἡθικῆς διαπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Φύσις ρυθμίζει τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, καὶ διοχετεύει τὰς ἡθικὰς ἀπολαύσεις ἡμῶν. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ, πρὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς θεάματος τῶν σκηνῶν τῆς Φύσεως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐν αὐτῇ κρατούσης ἐλευθερίας, διὰ τῆς ζωογόνου πνοῆς καὶ τῆς φαιδρότητος αὐτῆς, διὰ τῆς γλυκύτητος τῶν ἐντυπώσεων, ἄς γεννᾶ τῶν φυσικῶν εἰκόνων ἢ πυλοποικίλος καλλονῆ, ὡς διὰ μυστηριώδους ἀλληλουχίας, μαγεύεται, ἀνακουφίζεται καὶ φαιδρύνεται. « Ἡ ἀπλὴ ἐπαφὴ τοῦ ἀνθρώπου, λέγει ὁ Humboldt, μετὰ τῆς Φύσεως, ἡ ἐπίδρασις αὐτῆ τοῦ ἐλευθέρου ἀέρος ἔχει πραϋντικὴν δυνάμιν ἀνακουφίζει τὴν ὀδύνην καὶ κατευνάζει τὰ πάθη, ὅταν ἡ ψυχὴ εἶνε βαθέως τεταραγμένη. Τὰ εὐεργετήματα ταῦτα παρέχονται εἰς τὸν ἀνθρώπον, οἷα σδήποτε οὐσης τῆς ζώνης, ἣν κατοικεῖ, εἰς οἰονδήποτε βαθμὸν διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἂν ὑψώθῃ. Τὸ σοβαρὸν καὶ ἐπιβάλλον τῶν ἐντυπώσεων τούτων ἔγκειται εἰς τὸ προαίσθημα τῆς τάξεως καὶ τῶν νόμων, ὅπερ γεννᾶται ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν, ἐν τῇ ἀπλῇ ἐπαφῇ μετὰ τῆς Φύσεως: προέρχεται ἐκ τῆς ἀντιθέσεως, ἣν παρέχουσι τὰ στενὰ ὄρια τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως πρὸς τὸ εἶδωλον τοῦτο τοῦ Ἀπεύρου, ὅπερ ἀποκαλύπτεται πανταχοῦ, εἰς τὸν ἑναστρον θόλον τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὴν πεδιάδα τὴν ἐκτενομένην ἀπειριστίως, εἰς τὸν ὀρίζοντα τοῦ Ὠκεανοῦ. (2) »

Ἄλλ' ἡ μελέτη τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἔχει καὶ ἄλλην, μείζονα ἔτι, τὴν ὑψίστην ἴσως, ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπίδρασιν: πλὴν τοῦ πλοῦτου τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων, ἄς γεννᾶ ἢ ἀποκαλύψις οἷα σδήποτε τῶν ἀπειρων μυστηριωδῶν πτυχῶν αὐτοῦ, πλὴν τοῦ θελγῆτρου καὶ τῶν συγκινήσεων, ἄς προξενεῖ ἢ ἄμεσος μετὰ τῆς

(1) Σήμερον δὲν ἱκετεύομεν πλέον τὴν Φύσιν, τὴν διατάσσομεν: διότι ἀνεκαλύψαμεν τινὰ τῶν μυστικῶν τῆς καὶ καθ' ἑκάστην ἀνακαλύπτομεν νέα. Τὴν διατάσσομεν, ἐν ὀνόματι τῶν νόμων, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ ἀποκρούσῃ, διότι εἶνε ἰδικοί τῆς: τοὺς νόμους τούτους δὲν ζητοῦμεν παρ' αὐτῆς ἀνοήτως νὰ τοὺς μεταβάλλῃ, πρῶτοι ἡμεῖς ὑπείκομεν εἰς αὐτούς. (H. Poincaré, La valeur de la Science σελ. 158.)

(2) A. Humpoldt, Cosmos, τ. 1ος, σελ. 5, Paris 1855.

Φύσεως ἐπικοινωνία, ἐν τῇ σπουδῇ αὐτῆς, ὁ ἄνθρωπος ἀνερχόμενος τῆς ὑψηλῆς σφαίρας τῶν φυσικῶν θεῶν, ὑψούμενος μέχρι τῆς κορυφῆς τῶν εὐγενῶν κρημάτων κατακτήσεων τοῦ πνεύματος, αἰσθάνεται τὴν γαλεῖον τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, διακρίνει τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ ἡ συναίσθησις αὐτῆς τῆς ἰδίας πνευματικῆς δυνάμεως δὲν παρέχει μόνον ἡθικὴν ἀπόλαυσιν μεγίστην, ἀλλὰ καὶ ἐνίσχυσιν ἰδίων δυνάμεων σιγμαντικῆν εἰς τὸν ἀνθρώπον: ἐξ αὐτῆς γεννᾶται ἡ αὐτοπεποιθήσις, ἣτις καθιστᾶ ἰσχυρότερας τὰς τάσεις καὶ ὑψηλοτέρας τὰς πτήσεις αὐτοῦ πρὸς εὐρύτεραν καὶ ἐντελεστέραν κατανόησιν τῆς Φύσεως.

Ἡ μελέτη τῆς μορφῆς τῶν μεταβολῶν καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐξερτήσεως, ἡ ἔρευνα τῆς περιόδου ἐμφανίσεως καὶ τῆς διαδοχῆς τῶν φυσικῶν φαινομένων ἀγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν φυσικῶν δυνάμεων, διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν ὁποίων παράγονται καὶ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἀγνώστων φυσικῶν δυνάμεων, ὑπ' ὧν ταῦτα διέπονται: οὕτως ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, ἀνερχομένη ἐκ τῶν αἰτιατῶν εἰς τὰ ἀπείρητα, ἐλέγχουσα καὶ ἀποκαλύπτουσα τὰς μυστηριώδεις δυνάμεις αἰτινες κυβερνοῦσι τὸν κόσμον, τείνει νὰ ἀναγάγῃ εἰς μίαν ἀρχὴν, εἰς ἓν γενικὸν αἷτιον τὰ ἀπείρητα φυσικὰ φαινόμενα τοῦ Σύμπαντος. Ἡ ἀπλοποίησις αὐτῆ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, τῶν ὑπὸ ποικίλας μορφῆς ἐντὸς τῶν περιπλόκων φυσικῶν φαινομένων ἐκδηλουμένων, εἶνε ὁ ὑψηλότερος σκοπὸς καὶ ὁ εὐγενέστερος καρπὸς τῆς πνευματικῆς δράσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Τῆς ἀπλότητος ταύτης τῶν γενικῶν δυνάμεων τῆς Φύσεως ἀποτέλεσμα, τῆς ἐνιαίας ἀρχῆς τῶν φυσικῶν φαινομένων καρπὸς εἶνε ἡ θαυμασιὰ ἐσωτερικὴ ἁρμονία τοῦ κόσμου, ἣτις, κατὰ τὸν Poincaré, εἶνε ἡ μόνη ἀληθὴς ἀντικειμενικὴ πραγματικότης: ἡ ἁρμονία αὕτη τῆς Φύσεως ἐκδηλοῦται: διὰ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν αὐτῇ γενικῶν, αἰώνιων καὶ ἀναλλοιώτων Νόμων. Τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν λειτουργίαν παγκοσμίων φυσικῶν Νόμων ὀφείλομεν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀστρονομίαν: αὐτῇ μᾶς ἐδείξε πρῶτον οὐ μόνον ὅτι ὑπάρχουσι, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶνε ἀκέραια ἀκαμπτοί: « Ἡ ἀρίστη ἔκφρασις τῆς ἁρμονίας ταύτης λέγει ὁ Poincaré, εἶνε ὁ Νόμος: ὁ Νόμος εἶνε μὴ τῶν μᾶλλον προσφάτων κατακτήσεων τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος: ὑπάρχουσι ἀκόμη λαοί, οἵτινες ζῶσιν ἐν αἰωνίῳ θαύματι, καὶ δὲν ἐκπλήσονται διὰ τὸν Τούναντιον, ἡμεῖς ἔπρεπε νὰ ἐκπληροσώμεθα διὰ τὴν κανονικότητα τῆς Φύσεως. Οἱ ἄνθρωποι ζητοῦσι παρὰ τῶν θεῶν αὐτῶν νὰ δεῖξωσι τὴν ὑπαρξίν των διὰ τῶν μᾶλλον ἀπύστων θαύματα. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ κόσμος εἶνε θεῖος, ἀφοῦ διὰ τοῦτο εἶνε ἁρμονικός. Ἐάν ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τῆς ἰδιοτροπίας (caprice), τίς θὰ μᾶς ἐδείκνυεν, ὅτι δὲν διέπεται ὑπὸ τῆς τύχης; Τὴν κατανόησιν ταύτην τοῦ Νόμου, τὴν ὀφείλομεν εἰς τὴν Ἀστρονομίαν, καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον τῆς Ἐπιστήμης ταύτης μείζον καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕψιστου μείζονος γαλεῖου τῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα σπουδάζει. (1)

Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ

Διευθ. τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου καὶ καθ. τοῦ Πανεπιστημίου

(1) H. Poincaré, La valeur de la Science, σελ. 70.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ἡ γερμανικὴ « Ἐβδομαδιαία Στρατιωτικὴ Ἐφημερίς » ἐδημοσίευσεν πρὸ τινος τὰς ἐντυπώσεις τοῦ διαθεσιμότητα Γερμανοῦ ἀντισυνταγματάρχου Χύμπνερ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ. Τὸ δημοσίευμα αὐτὸ εἶνε ἀξιὸν προσοχῆς τινος, καθ' ὅσον ὁ ἐν τῷ ἀξιωματικὸς ἐταξείδευσε πολλάκις ἐπὶ συνεχῆ ἐπὶ εἰς Γαλλίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ παρατηρήθη μετὰ μεγάλης προσοχῆς πᾶν ὅ,τι σχέσιν ἔχει μετὰ τὸν στρατὸν προσέπιπτεν εἰς τὴν ἀντίληψίν του: κρίνει δὲ ἄνευ τῆς συνήθους προκαταλήψεως, καὶ τῆς ξένοι στρατιωτικοὶ καὶ ἰδίᾳ Γερμανοὶ κρίνουσι τῶν ἄλλων στρατῶν ὅπως ὁ ἴδιος ἐκφράζεται, μεταχειρίζεται διὰ τὰς κρίσεις του μέτρον ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα τῶν Γάλλων, χωρὶς νὰ ἐπιπέσει ἐκ τῆς διαφορᾶς αὐτοῦ πρὸς τὸν γερμανικὸν χαρακτῆρα.

Ὁ κ. Χύμπνερ ἔκαμε πάντοτε τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν εἰς Γαλλίαν ταξείδια του ὡς ἰδιώτης: τὸ ὅποιον ἐκτόλυνεν εἰς αὐτὸν νὰ ἴδῃ καὶ παρακολουθήσῃ ἕκαστα στρατιωτικὰ γεγονότα ἐλευθέρως καὶ χωρὶς ἡ παρουσία του νὰ ἐφευκτῆ τὴν προσοχήν τοῦτο δὲν ἔγινε εἰς αὐτὸν δυνατόν ἐὰν εἶχεν οἷανδήποτε ἐπισημειότητα π.χ. τοῦ στρατιωτικοῦ ἀκολούθου. Εἶπε δὲ ἀξιοσημείωτα τὰ ὅσα ὁ ἴδιος λέγει σχετικῶς πρὸς τοῦτο. « Πολλάκις εἰς προτέρας δημοσιεύσεις μου προσέκαλεσα τὴν προσοχὴν πάντων ἐπὶ τοῦ ὅτι ἐντυπώσεις ἐκ στρατιωτικῶν ἀσκήσεων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν εἶνε προσκεκλημένοι ξένοι ἀξιωματικοί, εἶνε πολὺ πλέον ἀξίαι λόγου ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις τὰς παρεχόμενας ἐκ μεγάλων ἀσκήσεων, κατὰ τὰς ὁποίας εἶνε γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ παραστῶσι εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἀκόλουθον. Ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος συνήθως βλέπει ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶνε ἐκ τῶν προτέρων προητοιμασμένον ὅπως προσπέσῃ εἰς τὴν ἀντίληψίν του. Εἶνε βέβαιον ὅτι θὰ κανονισθῶσιν οὕτω τὰ πράγματα ὥστε νὰ μὴ ἴδῃ τὴν δυσάρεστον εἰκόνα τοῦ στρατοῦ ἐντελῶς ἐξηγητήμενου: βεβαίως δὲν θὰ εἶδῃ τῶν ἡμερησίων καταστάσεων τῆς διαταγῆς τῶν σωμάτων, ἐκτὸς ἴσως τινῶν τῶν καταστάσεων τούτων, ἐκ τῶν ὁποίων προκύπτει ἐξαιρετικὰ ἐνίοτε ἀποτέλεσμα ».

Ὁ κ. Χύμπνερ ἠδυνήθη ἰδίᾳ ἐκ τοῦ σύνεγγυς πλῆθος λεπτομερειῶν σχετικῶν μετὰ τὴν κατάστασιν τοῦ στρατοῦ τῆς Γαλλίας

καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ συλλάβῃ ἀρκετὰ σαφῆ ἰδέαν τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως αὐτοῦ κυρίως ὡς πρὸς τὸ φρόνημα τὸ ἐπικρατοῦν ἐν αὐτῷ. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἡσχολήθη ἐπὶ 5 1)2 ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα καὶ κυρίως κατὰ τὰς ἐποχὰς ἀσκήσεων περιηγήθη σχεδὸν ὅλοκληρον τὴν Γαλλίαν.

Μολοντί ἐταξείδευεν ὡς ἀπλοῦς περιηγητῆς, δὲν ἀπέφευγεν ἐνίοτε δυσάρεστους ἐνοχλήσεις: ἀρκετὰ χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι τῷ συνέβη εἰς Verdun (Γαλλικὸν φρούριον). Ἀφοῦ ἔκαμεν ἐφ' ἀμάξης περίπατον ἀνὰ τὴν πόλιν, προσέχων εἰς πᾶν ὅ,τι στρατιωτικὸν συνήντα καθ' ὁδόν, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν συρμὸν ἵνα συνεχίσῃ τὸ ταξίδιον του: ἀφίνομεν ἤδη τὸν ἴδιον νὰ διηγηθῇ τὴν συνέχειαν.

« Εἶχα ἰδῆ ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν ζωὴν τῆς μικρᾶς πόλεως καθὼς καὶ ἀπὸ τὰ ἀξιοπεριέργα αὐτῆς τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶνε ἡ μητρόπολις, ἡ πύλη τῆς πόλεως, καὶ ὁ πύργος Chaussée. Ἐκτυλίσσω μίαν ἐφημερίδα «le Courriel liberal, organe verdunoise», καὶ ἀναμένων τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τραίνου κάμνω γνωριμίαν καὶ μετὰ τὴν δημοσιογραφίαν τῆς μικρᾶς πόλεως. Ἀμέσως ἐφευκτῆ τὴν προσοχήν μου ἄρθρον πρῶτον βουλευτοῦ καὶ ἄλλοτε ἀξιωματικοῦ περὶ τοῦ μέλλοντος πολέμου καὶ τῶν στρατιωτικῶν παρασκευῶν τῆς Γερμανίας. Αἰφνιδίως ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ εἰσέρχεται εἰς κύριος ὅστις με ἐρωτᾷ εἰς ἀπταιστον Γερμανικὴν γλῶσσαν « Μπα; τί κάνετε ἐδῶ; εἶμαι γερμανὸς ὑπάλληλος τῶν συνόρων ». Μολοντί εὕρισκα τὸν τρόπον τοῦτον τῆς γνωριμίας λίαν παράδοξον, τῷ ἀπήντησα ὅτι πηγαίνω εἰς Metz καὶ τὸν ἠρώτησα μήπως πρόκειται νὰ συνταξείδευσῃ. Ἀλλὰ πλῆθος ἐπιμόνων ἐρωτησεῶν του δὲν μοῦ ἀφῆσε μετ' ὀλίγον ἀμφιβολίαν ὅτι εἶχα νὰ κάμω μετὰ γάλλον ὑπάλληλον. Ἐν τούτοις ὅσον ἐσκεπτόμην ὅτι πᾶς περιηγητῆς ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Verdun, τόσον ἐγινόμεν ἠρεμώτερος, τοῦτο δὲ ἔτι μᾶλλον ἠρέθιζε τὸν ἐρωτῶντα με εἰς τὸν ὅποιον ἔδωκα νὰ ἐνοήσῃ ὅτι ἂν δὲν ἐκανόνιζεν ἀπέναντί μου τὴν πραγματικὴν ἰδιότητά του δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ ἐξακολουθήσω ἀπαντῶν εἰς τὰς ἐρωτήσεις του. Τέλος μοι ἀπεκάλυψε τὴν ἰδιότητά του, καὶ τότε ἠναγκάσθη νὰ τῷ ἀνακοινώσω τὸ ὄνομά μου καὶ τὴν ἰδικὴν μου ἰδιότητα, καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσω εἰς τὸν ἀστυνομικὸν

σταθμόν ακριβῶς ἀπέναντι τοῦ συρμοῦ· ἡ αἰτησίς μου νὰ μείνω ἐν τῷ συρμῷ ἀπερρίφθη ὑπ' αὐτῶν. Τέλος ἀφοῦ μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ διαβατηρίου μου ἤρχισε νὰ μοῦ ἀποτείνῃ ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι ὁμοιάζον μᾶλλον μὲ ἀνάκρισιν, ἠναγκάσθη νὰ τοῦ δηλώσω ὅτι ἐὰν μὲ ἐμπόδιζεν ἀπὸ τὸ ταξιδεῖόν μου, ἠννόουν νὰ τὸ κάμω ζήτημα καὶ τότε τοῦ εἶπον «ce serait pour vous une blamage énorme». Ἀφοῦ ἡ ὑπόθεσις ἐλάμβανε τοιαύτην τροπὴν, ἠναγκάσθη νὰ φανῆ εὐγενέστερος, μοῦ ἠνοιξεν ὁ ἴδιος τὴν θύραν ἑνὸς διαμερίσματος τοῦ συρμοῦ, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἐβλεπεν εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ σταθμοῦ, καὶ μοῦ ἐπέστρεψε τὸ διαβατήριόν μου. Δὲν ἐπρόσεξεν ὅμως ὅτι ἐγὼ ἐξῆλθον ἀμέσως ἐκ τοῦ διαμερίσματος τούτου ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ συρμοῦ καὶ ἀνήλθον πάλιν εἰς τὸ διαμέρισμα ὅπου ἤμην πρότερον καὶ ὅπου ἀκόμη εὐρίσκειτο ἡ ἐφημερίς μου. Μετὰ τὴν ἐκκίνησιν τοῦ συρμοῦ παρετήρησα ὅτι εἰς ὄλους τοὺς σταθμοὺς μέχρι τῶν συνόρων, χωροφύλακες πιθανῶς τηλεγραφικῶς εἰδοποιημένοι· ἐπετήρουν τὸ διαμέρισμα εἰς τὸ ὁποῖον μὲ εἶχεν εἰσαγάγει ὁ γάλλος ἀστυνομικός. Καὶ πάλιν ὅταν τὴν ἐπομένην ἐπανέλαβα τὸ ταξιδεῖόν μου πρὸς Παρισίους ἐδέησε νὰ ὑποστῶ εἰς Frouard νέαν ἐξέτασιν ὅχι ὅμως πολὺ ὀχληράν, καὶ πάλιν ἀργότερα εἰς Angoulême ἐδέησε νὰ ἐξετασθῶ καὶ δηλώσω τὸ ὄνομά μου, τὴν ιδιότητά μου καὶ τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου κατέλυσα.»

Ὁ κ. Χύμπνερ διηγεῖται πληθὺν ἐπεισοδίων ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ εἶναι χαρακτηριστικὰ διὰ τὴν πειθαρχίαν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Εὐρίσκει ὅτι ἡ κατάστασις τῆς πειθαρχίας εἶνε λίαν διάφορος μεταξὺ τῶν διάφορων σωμάτων, καὶ ἀνάλογος πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ διαμερίσματος ἐκ τοῦ ὁποίου ἕκαστος σῶμα στρατολογεῖται. Αἱ διαφοραὶ δ' αὗται εἶναι κατ' αὐτὸν λίαν μεγάλαι. «Ἀπέκτησα τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ νεοσύλλεκτοι οἱ προερχόμενοι ἐκ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν, διαφέρουσι πολὺ τῶν προερχομένων ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολὺ ἀπειθαρχοί, τοῦτο δὲ ἐξηγεῖ καὶ τὰ συμβάντα εἰς Montpellier στασιαστικὰ κινήματα τοῦ στρατοῦ (Σ.Μ. κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνταρσίαν τῶν οἰνοπαραγωγῶν). Σχετικῶς μὲ τὴν στρατιωτικὴν ἀξίαν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ τολμηροῦ καὶ ἠρέμου Βρεττανοῦ καὶ τοῦ εὐεξάπτου Γασκῶνου, μεταξὺ τοῦ ἀνδρείου ἀλλ' ὄλα ὑπολογίζοντος Νορμανδοῦ, καὶ τοῦ ἐλαφρόνοος καὶ εὐκινήτου Βεαρνοῦ, μεταξὺ τῶν πολυτεῶν κατοίκων τῶν παρά τὴν πρωτεύουσαν διαμερισμάτων καὶ τῶν ἀμαθῶν ἀλλὰ καὶ εὐθύμων Ὠδερνίων, εἶναι δὲ ἀξίον ἀπορίας πῶς ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς τοιαύτης διαφορᾶς χαρακτήρος μεταξὺ τῶν διάφορων ἐπαρχιῶν, δὲν θεωρήθη μέχρι τοῦδε ὡς μέγα σφάλμα τὸ ἀπὸ καιροῦ εἰσαχθῆν εἰς Γαλλίαν σύστημα

τῆς περιφερειακῆς στρατολογίας. Ἄλλ' ἤδη μετὰ πείραν τοῦ σφάλματος τούτου, φαίνεται ὅτι μελετᾶται ἡ μεταβολὴ τοῦ συστήματος τούτου».

«Κατὰ τὰς ἐφετεινάς (1907) ἀσκήσεις εἰς τὴν ανατολικὰ τῆς Γαλλίας εἶχον συναθροισθῆ ὑπὸ διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Millet, ἡ 5ῃ, ἡ 12ῃ καὶ 18ῃ στρατηγία, αἱ δὲ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν στρατιῶν τῶν στρατηγιῶν τούτων ὡς πρὸς τὰς στρατιωτικὰς ιδιότητας, ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῶν δύο τελευταίων ἦσαν αἰσθητόταται. Οἱ στρατιῶται τῆς 18ῆς στρατηγίας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Oudard, μολοντί τροχίμων καὶ ἀνθεκτικοὶ εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβάσεις (εἶνε κάταικοι τῶν ὁμοίων μὲ στέππας ἐκτάσεως μεταξὺ Bordeaux καὶ Bayonne), ἐν τούτοις δὲν ἀντεῖχον εἰς τοὺς κόπους μεγάλης πορείας, ὅποτε καὶ περημέλουν ἐντελῶς τὴν τάξιν τῶν μάλιστα ὁμαδῶν ἕμμενον ἀνεπιτήρητοι. Μεταξὺ ἄλλων, παρετήρησα μίαν φορὰν εἰς τὸν μεγάλον καὶ πολυσύχναστον σταθμόν τῆς Angoulême μέγα πλῆθος στρατιωτῶν τοῦ 8ου καὶ τοῦ 123ου συνταγματῶν πεζικοῦ, οἱ ὅσοι ἐπέστρεφον ἐκ τῶν ἀσκήσεων τῆς Ταξιαρχίας τῶν ἀποθόντες εἰς τοὺς πόδας· ἕκαμνον δὲ οὗτοι πραγματικῶς ἐλεεινὴν ἐντύπωσιν. Κανεὶς ὑπαξιωματικὸς οὐ τοὺς συνώδεε καὶ ἐδάδιζον ἀνὰ εἰς ἢ ἀνὰ δύο, ὅπως ἤθελον. Οἱ πλείστοι ἔφερον ἀντὶ τῶν βαρειῶν ἀρθρῶν ἑλκρᾶ ὑποδήματα, μερικοὶ παντόφλας, ἄλλοι μάλιστα ἦσαν ἐντελῶς ἀνυπόδητοι. Οἱ ἐπὶ τῶν ποδῶν τῶν ἐπίδεσμοι, μολοντί ἐπιμελῶς δεδεμένοι, ἦσαν ἀρκετὰ ἀραιῶς ἐπιτεθειμένοι, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ τὴν μεγάλην ἀκαθαρσίαν τῶν ποδῶν. Δὲν ἦτο ἡ σχετικῶς μικρὰ ἀκαθαρσία, ἣτις ἠδύνατο νὰ ἐπικαθῆσθ ἐπὶ τοῦ δέρματος κατὰ τὸ ταξιδεῖον ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ κατὰ τὴν μικρὰν πορείαν πρὸς τὸν σταθμόν, ἀλλὰ πικρὸς φλοιὸς μαύρης ἀκαθαρσίας, ἡ ὁποία κατεφανερὰν τὴν ἑλλειψίν πάσης ἐπιμελείας τῶν ποδῶν, ὥστε δύναται τις νὰ συμπεράνη ὅτι εἰς τοὺς λόχους τῶν εἰναι ἄγνωστον πρᾶγμα ἢ ἐπιθεώρησις τῶν ποδῶν».

«Ἄλλ' ὅχι μόνον ἡ ἑλλειψὶς αὕτη, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὸ ὄλον παράστημα τῶν στρατιωτῶν τούτων ἐδεικνυε τὴν ἀπειθαρχίαν των. Ὅπως ἡ ὑπόδησις οὕτω καὶ ὁ λοιπὸς ἱματισμὸς των, ἡ ἐξάρτησις καὶ ὀπλισμὸς των ἦσαν εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν — τὰ πέχονά των ἦσαν ἐντελῶς ξεκούμωτα, ἀφίνοντα φαίνονται τὰ πλήρη ἀκαθαρσίας ὑποκάμιά των τυφέκια μερικῶν ἐξ αὐτῶν ἦσαν προσδεδεμένα μετὰ ξιφολόγχας καὶ ἐσύροντο εἰς τὸ πλευρόν των, ἀλλοὶ αἱ ξιφολόγχαι καὶ αἱ φυσιογιόθηκαι ἐκρέμαντο ἀπὸ τοῦ τυφεκίου κρατουμένου ὀριζοντίως ἐπὶ τοῦ ὤμου. Οὕτω ἐσύροντο οἱ στρατιῶται οὗτοι μὴ ποιοῦντες εἰς κατ' ἐλάχιστον ἐντύπωσιν στρατιωτῶν. Καὶ οὕτω ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν ἀξιωματικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ εἰς στρατηγὸς, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεὶς

ἴδῃ ὅπως θέσθ τέρμα εἰς τὴν ἀταξίαν ταύτην». Ἄλλὰ καὶ συντεταγμένα τμήματα συνήντησεν ὁ κ. Χύμπνερ ἐν ἀταξίᾳ. Κατὰ τὴν διαμονὴν του εἰς Verberne παρετήρησε μίαν πυροβολικὴν διερχομένην διὰ τὸν ὄδον τῆς πόλεως. «Τὸ ὕλικόν δὲν ἐφαίνετο συνδυασμένον καλῶς καὶ δὲν δύναται τις νὰ συγχαρῆ τὴν διοίκησιν τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Verdun ἐν τῷ σῶμα εἰς τὸ ὁποῖον ἡ μίρα ἀνήκε, διὰ τὴν ἀνεπιτήρησιν τοῦ ὀπλισμοῦ των».

Ἐντύπωσιν ἰδίᾳ προξενουσι σκηναὶ τινες συμβαίοντα μεταξὺ ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων.

Ἐπισημειώμενος εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν Angoulême συνήντησα ἐν ἀπόσπασμα ὑπὸ ὑπαξιωματικῶν μὲ στολὴν ἀγγαρείας, ἐκ τοῦ 107ου πεζικοῦ συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἀνέμενε νὰ παραλάβῃ ἕνα ἄλλο εἶδος ἀπὸ τὸν μέλλοντα νὰ φθάσῃ συρμόν. Ἐν ἀπόσπασμα τοῦτο συνοδευόμενον ἀπὸ ἓν κάρρον, ἐπὶ τῆς πλησίον μου. Πρῶτον ἀπεσῦρθη κρυφίως ὁ εἰς τὸν σταθμὸν καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸ ποτοπωλεῖον τοῦ σταθμοῦ, ἔπειτα ὁ ἕτερος καὶ τέλος ὀλόκληρον τὸ ἀπόσπασμα, πλὴν τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, εὐρέθη ἐντὸς τοῦ ποτοπωλείου. Αἱ προσκλήσεις τοῦ ὑπαξιωματικοῦ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν θέσιν των δὲν εἰσηκούσθησαν, αἱ παρατηρήσεις του προεκάλεσαν τὸν γέλοον τῶν στρατιωτῶν καὶ εἰς τὰς ἐπικνελημμένας διαταγὰς του «venez ici» ἀπήντων ἀπλοῦστατα «viens plutôt». Ἀκόμη καὶ ἡ σκηνὴ αὕτη συνέβη ἐπὶ πρὸς ἀξιωματικῶν. Πῶς ἐτελείωσεν ἄγνωσθ, διότι οὐδεὶς ἐπιβίβασθ».

Ἐπίσης χαρακτηριστικὴ εἶνε ἡ συμπεριφορὰ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς. «Οἱ στρατιῶται ἐκρέμων τοὺς ἀξιωματικούς των λίαν ἀμελῶς ἐν ταῖς ἐπισημασίαις ἐν γένει ἐφέροντο ἐπὶ τῶν ποδῶν ὁδῶν πολὺ καλὰ πρὸς τοὺς πολίτας. Πολλὰς εὐρέθη εἰς Bordeaux, ἰδίως ὅπως παρακολούθησα τὴν ὑπηρεσίαν τῶν στρατιωτικῶν αυτοκινήτων τῶν μετακομιζόντων τροφὰς, νομῆν κ.τ.λ. Κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐσύχναζον εἰς ἓν τῶν παρά τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν καφενειῶν ὅπου ἰδίως κατὰ τὰς ἡμέρας ἀναπαύσεως ἐσύχναζε καὶ μέγας ἀριθμὸς ἀξιωματικῶν μεταβαινόντων ἢ ἐπιστρεφόντων ἐκ τῶν ἀσκήσεων. Ἐκεῖ πολλάκις παρετήρησα ὅτι οἱ στρατιῶται οὐδεμίαν προσοχὴν ἐδίδον εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, ὅχι μόνον στρατιῶται καθήμενοι εἰς τὸ καφενεῖον δὲν ἠγείροντο νὰ χαιρετίσωσιν εἰσερχομένους ἀξιωματικούς, ἀλλὰ καὶ στρατιῶται διερχόμενοι πρὸ τῶν καφενειῶν οὕτω καὶ ἔφερον ἀπλῶς τὴν χεῖρα πρὸς τὸ γείτονον πηλικίου των πρὸς χαιρετισμόν.»

Αἱ ἐντύψεις αὗται καὶ ἄλλαι παρόμοιαι προήρθησαν ἐκ φρουρῶν τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας ἰδίᾳ. Εἰς τὴν φρουράν, ἰδίᾳ τῆς βορείου Γαλλίας, ἡ ἐντύπωσις ἐστὶν πολὺ καλλιτέρα, ὡς ὁ ἴδιος διηγεῖται. «Εἰς

Chalons sur Marne συνήντησα πάλιν στρατιώτας παθόντας εἰς τοὺς πόδας κατὰ τὰς πορείας, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἕκαμνον ἐντύπωσιν ἐντελῶς διαφορετικὴν ἐκείνων τοὺς ὁποίους εἶδον εἰς Angoulême. Πράγματι καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦ ὁδηγοῦντος ὑπαξιωματικοῦ διηυθύνθησαν εἰς τὸ ποτοπωλεῖον τοῦ σταθμοῦ διὰ νὰ πῶσιν absinthe, ἀλλ' ἐν τούτοις εἶχον τὰ πράγματα τῶν ἐν τάξει, τὰ δπλα των καὶ οἱ γυλιοὶ των ἀφεθέντα εἰς τὴν ἀποβάθραν ἦσαν καθαρὰ καὶ τακτοποιημένα, εἶχε μείνει δὲ εἰς ἐξ αὐτῶν πρὸς φύλαξίν των, ὁ ὁποῖος νκὶ μὲν εἶχεν ἀνοίξει ζωγρὰν συνομιλίαν μὲ ἓνα ταξειδιώτην ἀλλὰ καὶ δὲν παρέβλεπε νὰ προσέχῃ τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα ἐφύλαττε».

Ἐν γένει ἐκ διαφορῶν παρατηρήσεων ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ὅρειοι Γάλλοι εἶνε καλλίτεροι στρατιῶται τῶν νοτίων, ἰδίως ἐξαιρεῖ τὴν καλὴν ποιότητα τῶν στρατιωτῶν τῶν σωμάτων τῶν σταθμευόντων παρά τὰ Γερμανικὰ σύνορα. Ἐννοεῖται δὲν περιωρίσθη εἰς ὀλίγας παρατηρήσεις διὰ νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα ὁ ἴδιος λέγει ὅτι ἐχρειάσθησαν πολλὰ ἐπανειλημμένως παρατηρηθέντα ὅμοια γεγονότα διὰ νὰ τὸν κάμουν νὰ συμπεράνη· ἀλλ' ἐννοεῖται δὲν διηγεῖται ἢ τινὰ μόνον ἐξ αὐτῶν. «Ὅπως πολλάκις ὑπέδειξα, προσθέτει, δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν ἐκ μεμονωμένων παραδειγμάτων νὰ ἐξαγάγῃ τις συμπεράσματα δι' ὅλον τὸν Γαλλικὸν στρατὸν· διότι πολλάκις συμβαίνουσι τυχαίως παραπτώματα, καὶ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ θέλοντος νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίαν στρατοῦ τινος. Πρὸ παντὸς δὲν πρέπει νὰ ἀφίνεταί τις εἰς προκαταλήψεις πολλάκις καὶ ἀκουσίως του προερχομένας. Ὁ ἐλλιπὴς ἱματισμὸς ἑνὸς στρατιώτου, ἐνίοτε ἢ κακὴ συμπεριφορὰ περισσοτέρων στρατιωτῶν δὲν πρέπει πάντοτε νὰ θέτωσιν ἐν ἀμφιβολίᾳ τὴν πειθαρχίαν ὀλοκλήρου σώματος, ὅπως οὔτε ἢ θεὰ ἑνὸς ψωραλέου ἵππου δὲν πρέπει νὰ γεννᾷ κακὴν ἰδέαν διὰ τὸ σύνολον τῶν ἵππων. Μόνον μέγας ἀριθμὸς παρατηρήσεων καὶ παραδειγμάτων γεννῶντων ἐντύπωσιν ἐπιτρέπει νὰ ἐξαγάγῃ τις ἀσφαλὲς ὁπιοσοῦν συμπέρασμα».

Ἰδίως ἐνδιαφέροντα εἶναι ὅσα διηγεῖται περὶ ἐφέδρων μεταβαινόντων πρὸς κατάταξιν ἢ ἀπολυομένων ἰδοῦ δὲ ἐν παράδειγμα ἀρκετὰ χαρακτηριστικόν ὅπως τὸ διηγεῖται.

Ταξειδεύων ἀπὸ Metz εἰς Verdun φθάνει εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν τοῦ Conflans-en-Jarnisy. «Ἐκτεταμένος σταθμὸς εἰς τὸν ὁποῖον συνεννοῦνται αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἐκ Montmedy, ἐκ Briey, καὶ ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Μοσέλλα ἀπὸ Pagny, μὲ τὴν γραμμὴν ἐκ Reims πρὸς Metz· διακρίνει δὲ τις εὐκόλως πόσον ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σταθμοῦ τούτου. Μακρὰί γραμμαὶ τροχιῶν, πλατεῖς

ἀναβαθμοὶ ἐκτείνονται πανταχόσε, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἢ ταχυτάτῃ ἀποβίβασις ἀκόμη καὶ μεγάλων μονάδων. Αἱ ἀποβάθραι εἶναι πολυάριθμοι, πλατεῖαι καὶ μακραὶ, ἐκτείνονται μεταξύ τῶν ἐγκαρσίων γραμμῶν τοῦ σταθμοῦ μέχρι τοῦ σημείου εἰς τὸ ὁποῖον αἱ γραμμαὶ αὐταὶ συγκλίνουν πρὸς τὴν κυρίαν τροχίαν κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ σταθμοῦ. Ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας τῆς ἀντιστοιχούσης εἰς τὸν συρμὸν τὸν ἀναχωροῦντα πρὸς Verdun, ἐκυριάρχει συνωστισμὸς ἀπερίγραπτος· ἀλλὰ δὲν εἶναι συνήθεις ταξιδιωταὶ, ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ὁπίων παρέστη ἀνάγκη νὰ προστεθῶσιν ἀκόμη πολλὰ βαγόνια εἰς τὸν συρμὸν. Αἱ ἑκατοντάδες τῶν συνωστιζομένων εἶναι: νέοι ἡλικίας 25—35 ἐτῶν. Παρατηρήσεις τινές, χαιρετισμοὶ κ.τ.λ. καθιστοῦν φανερόν ὅτι: εἶναι ἑφεδροὶ, καλούμενοι δι' ἀσκήσεις καὶ μεταβαίνοντες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς Verdun ὅπου ἢ ἔδρα τοῦ στρατολογικοῦ γραφείου τοῦ διαμερίσματος. Ἄρα γε πρόκειται καὶ ἐδῶ νὰ συμβοῦν σκηναὶ ὡς τὰς περιγράφει ὁ ταγματάρχης Driant ἐν τῇ βιβλίῳ του «πρὸς ἕν νέον Σεδάν»; ἢ νὰ προετοιμασθοῦν γεγονότα ὅμοια μὲ τὰ πολλάκις συμβάντα κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐν τῇ γαλλικῇ στρατῷ; Ἐννοεῖ τις ὅτι ἢ προσοχὴ μου προσεيلκυσθῆ εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν· ἀλλ' ἐὰν κρίνω πᾶν ὅτι εἶδον ἐν τῇ συνόλῳ του, πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι οἱ ἑφεδροὶ οὗτοι, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐργάζονται μεταλλείων ἐκ τῆς μεγάλης μεταλλεοφόρου ἐκτάσεως μεταξύ Batilly καὶ Briey, ἐξετέλουν ἄνευ ἀντιλογίας τὰς ὁδηγίας τῶν πολυασχόλων σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων, ἐξαίρω δὲ ὅτι δὲν παρετήρησα μεταξύ αὐτῶν τινὰ μεθυσμένον. Καὶ ναὶ μὲν ἤκουε τις ποῦ καὶ ποῦ ἐκρηγνυμένους θορυβώδεις γέλωτας ὁσάκις εἰς τὰ διαμερίσματα ἐσωρεῦοντο ἑφεδροὶ: περιπλέον τῆς κανονισμένης χωρητικότητος, ἐν γένει ὅμως ἢ περαιτέρω ἐξέλιξις τῶν συμβάντων τούτων ἦτο ὁμολογία, οἱ λοιποὶ ἐπιβάται τῶν συρμῶν δὲν παρηνωχλοῦντο, καὶ μετὰ μόλις δέκα λεπτῶν καθυστέρησιν ὁ συρμὸς ἐξεκίνησεν ἐκ νέου».

Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ὁ κ. Χύμπνερ κρίνει πολλάκις εὐμενῶς ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα τῶν Γάλλων. Φθάνει μὲ τοὺς ἰδίους ἐφέδρους εἰς Verdun ὅπου ἀποβιβάσεται καὶ ἐξέρχεται εἰς τὴν πρὸ τοῦ σταθμοῦ πλατεῖαν. «Ἐπὶ τῆς πλατείας σταθμεύουσι: πολλὰ ὀχήματα ξενοδοχείων ὡς καὶ ἕτερα ὀχήματα, μεταξύ δὲ τούτων ἴστανται στρατιῶται τοῦ πεζικοῦ κρατοῦντες μακρὰ κοντάρια μὲ πίνακας εἰς τὸ ἀνώτερον ἄκρον των, ἐπὶ τῶν ὁπίων σημειοῦνται ἀριθμοὶ ταγμάτων: IV)132, III)162 κτλ. Περὶ αὐτοὺς ἔπρεπε νὰ συναριθμοῦσιν οἱ ἑφεδροὶ ἐκάστου τάγματος—τοῦλάχιστον αὐτὸ ἦτο τὸ κανονικόν. Ἄλλ' ὡς πρὸς τοῦτο οἱ μικροὶ φαντάραι δὲν ἦσαν τυχεροί, καθὼς οὔτε μερικοὶ λοχῖαι καὶ δεκανεῖς οἱ ὁποῖοι προσεπάθουν νὰ φέρουν τάξιν εἰς τὸ πλῆθος

τῶν ἐφέδρων, οἵτινες δὲν ἠγνόουν νὰ ὑποταχθῶσι: «du tout!» «D'abord nous voulons prendre quelque chose!» «Assez de temps». «Il n'est pas nécessaire de se dépêcher tant!» Αὐτὰ καὶ παρόμοια ἠκούοντο ἀπὸ τοὺς ἐφέδρους, ἐκ τῶν ὁπίων ἀμέσως οἱ πλείστοι διηυθύνθησαν εἰς τὰ παρακελευστικὰ ποτοπωλεῖα. Ἐπὶ πόσον χρόνον οἱ ἐκεῖ ἤδη περιμένοντες στρατιῶται ἠναγκάσθησαν ἀκόμη νὰ περιμένωσι ἄγνοῶν».

Ἡ ἐν γένει ἐντύπωσις τοῦ ἐκ τῆς πειθαρχίας τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ συνοψίζεται εἰς τὸ ἑξῆς.

«Ἡ πειθαρχία δὲν εἶνε ὅμοια εἰς ὅλα τὰ σώματα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἐν γένει ὅμως δύναται θεωρηθῆ καλῆ. Ἰδίως διακρίνονται τὰ σώματα στρατολογούμενα ἐκ τῶν ἡρεμωτέρου χαρακτήρα δορείων Γάλλων. Ὀλιγώτερον καλὰ εἶνε τὰ σώματα τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν νοτίων ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ ὅσα στρατολογοῦνται ἐκ μεγάλων πόλεων, μεγάλων λιμένων ἢ καὶ ἐκ ξένων, ὡς τὸ πεζοναυτικὸν σῶμα ἀποδοτικὸν πυροβολικὸν οἱ ἀφρικανοὶ εὐζωνοὶ καὶ λεγεῶν τῶν ξένων.

Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὰ σώματα ὅπου ὑφίστανται πολλὰ ἑλλείψεις ὑπὸ ἔποψιν πειθαρχίας κατορθώνουσιν οἱ ἀξιωματικοὶ νὰ συγκρατῶσιν τοὺς ἀνδρας των κατὰ τὰς ἀσκήσεις καὶ ἐν τῇ μάχῃ καὶ ἐν ταῖς πορείαις».

Τὸ ὅτι ἢ πειθαρχία κατὰ τὰς πορείας πολλάκις κλονίζεται ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν παθανόντων εἰς τοὺς πόδας, ὅπως τοῦτο συνέβη καὶ ἐφέτος (1907) κατὰ τὰς ἀσκήσεις εἰς τὰ νοτιανατολικά τῆς Γαλλίας, δύναται νὰ θεραπευθῆ μόνον διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς κανονισμένης ταχύτητος πορείας. Οὔτε ἢ ἐπιδιωγομένη ἐλάφρυνσις τοῦ γυλιῦ οὔτε ἢ βελτίωσις τῆς υποδήσεως δύναται νὰ ἐπιφέρωσι διόρθωσιν εἰς τὴν ἑλλειψιν ταύτην».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξίαν τῆς ἐφεδρείας κρίνει ὡς ἑξῆς:

«Οἱ ἑφεδροὶ χειροτερεύουν ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος ἀκόμη κατὰ τὸ 1904 παρετήρησα μονάδας ἐξ ἐφέδρων διὰ τὰς ὁποίας μόνον ἐπαίνους εἶχα νὰ εἶπω.—Ἄλλ' ὅτι ἐφέτος παρετήρησα ἰδίως εἰς Verdun μὲ ἐμποδίζει νὰ ἐκφρασθῶ καὶ πάλιν ἐπαινετικῶς περὶ αὐτῶν ἴσως πρέπει νὰ διακρίνη τις μεταξύ ἐφέδρων προερχομένων ἀπὸ βιομηχανικὰ κέντρα, καὶ τοιοῦτων προερχομένων ἀπὸ γεωργικοὺς πληθυσμούς. Εἶναι πιθανόν, ὅτι μεταξύ τῶν προερχομένων ἀπὸ βιομηχανικὰ κέντρα διεδόθησαν εἰς μέγαν βαθμὸν αἱ ἐπικινδύναι θεωρίαι τῶν «ἀντιμιλιταριστῶν». Εἶμαι τῆς ἰδέας ὅτι ὅτι ἀκριβῶς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο πρέπει νὰ φυλάξῃ τις τὴν κρίσιν του, μέχρις οὗ δυνηθῇ τις

τὴν ταύτην ἐπὶ ἀκριβεστέρων καὶ πλειοτέρων παρατηρήσεων».

Ἡ γένει εἶνε τῆς ἰδέας, ὅτι «οὐσιώδης καλλιτέρας δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἐὰν ἢ Γαλλία παραιτήσῃ τὸ σῶμα τῆς περιφερειακῆς στρατολογίας». Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ παραδλεῖψῃ τις, ὅτι τὸ σύστημα τῆς περιφερειακῆς στρατολογίας, παρέσχεν εἰς τὸν Γαλλικὸν στρατὸν καὶ σπουδαῖα πλεονεκτήματα.

Ἐὰν δὲν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν παθανόντων εἰς τοὺς πόδας κατὰ τὰς πορείας, κατὰ τὰς πορείας τὸ πεζικὸν ἔκαμεν εἰς τὸν κ. Χύμπνερ ἐν γένει ἐντύπωσιν. Ἐκ πολλῶν παρατηρήσεων συνάγει, ὅτι ἄκριβῶς τὸ μέσον ἀνάστημα ἐλκτιτοῦται προσεγγίζον εἰς τὸ κανονισμένον ἐλάχιστον.

Ἡ ἀξιοπαρατήρητον εἶνε ὅτι κατὰ τὰς ἐφετεινὰς μεταβάσεις ἀσκήσεις δὲν παρετηρήθησαν πολυδόλα μὲ τὰς ἐλαττώματα τοῦ πεζικοῦ. Ἄφ' ἑτέρου ὅμως εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἀπεφασίσθη ὅπως τὰ πολυδόλα μὴ ἀπελεσθῶσιν ἰδίας μοίρας, ὡς ἄλλοτε αἱ μυδραλλισδόλα, ἀλλὰ δοθῶσιν ἀνά δύο εἰς ἕκαστον τάγμα πεζικοῦ.

Ἐπίσης ἀξίον μνείας εἶνε τὸ ὅτι εἰς ἕκαστον τάγμα πεζικοῦ προσκολλᾶται διαρκῶς ἀριθμὸς τις ἵππέων ὅπως χρησιμεύουσιν ὡς ἑφιπποὶ ἀνιχνευταί. Πλὴν τῆς ἀναγκῆς πρέπει οὔτοι νὰ χρησιμεύουσιν καὶ ὡς σύνδεσμοι μεταξύ γειτονικῶν φαλάγγων πεζικοῦ. Ἐν ταῖς πορείαις φαίνεται, ὅτι ἢ πείρα τοῦ μέτρου τούτου δὲν ἔσχε καλὰ ἀποτελέσματα, ὁ κ. Χύμπνερ παρετήρησε περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας οἱ ἀνιχνευταὶ δὲν ἔβηθησαν νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν σκοπὸν δι' ὃν συνετάθησαν. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ πολλὰ δημοσιευθέντα ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἐφημερίδας συμφωνοῦσιν εἰς τοῦτο· ὥστε ἐν ἀκρίβει εἰς ἕξ ὅλων τούτων ἐπίκειται ἢ κατάργησις τῆς κατὰ τὸν κ. Χύμπνερ πάντοτε.

Ἀπὸ τῶν ἵππικῶν ὁ κ. Χύμπνερ ἐκφράζεται πολὺ καλῶς. «Τὸ γαλλικὸν ἵππικὸν κάμνει ἐξαίρετον ἐντύπωσιν μολονότι καὶ ὁ ἱματισμὸς τῶν στρατιωτῶν εἶνε ἐξαιρετικὸς καὶ ἢ ἀποσκευὴ των δύσχρηστος. Ἰδίως ἢ πειθαρχία του εἶνε ἀρίστη, καὶ τοῦτο πιθανώτατα, ὅτι στρατολογεῖται ἐκ τῶν χωρικῶν πληθυσμῶν μετὰ τῶν ὁπίων δὲν θὰ εἰσέδυσαν ἀκόμη αἱ θεωρίαι τοῦ κ. Βορέ (Σ.Μ. διασήμευ ἀντιμιλιταριστοῦ). Πανταχοῦ παρετηρήθη τάσις ὅπως αὐξήσῃ ἢ δύναμις τῶν τμημάτων τοῦ ἵππικοῦ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς διαφόρους ἀρχηγούς ἀποσπωμένων ἀγγελιοφόρων, διὰ ἐλαττώσεως τῶν εἰς εἰδικὴν ὑπηρεσίαν ἐν τῇ πορείᾳ (ὡς καρραγωγέων ἀποσπωμένων) καὶ δι' ἄλλων ὁμοίων μέτρων».

Ἀπὸ τῶν πυροβολικῶν ὁ κ. Χύμπνερ λέγει, ὅτι δυσκόλως ἐβλήθη τὰ κάμη παρατηρήσεις. «Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν γεννηθέντων παρατηρήσεων δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα τὰ ὁποῖα βεβαίως πλησιάζουσιν εἰς

τὴν ἀλήθειαν. Ἡ κατάληψις τῶν θέσεων ἐγένετο μετὰ ἐκτάκτου ἐπιμελείας, ἡσυχίας, καὶ πολλάκις χάριν τούτων κατηναλίσκετο οὐκ ὀλίγος χρόνος».

***

Λίαν ἐνδιαφέροντα εἶνε ὅσα λέγει ὁ κ. Χύμπνερ περὶ τῶν γάλλων ἀξιωματικῶν· καταλήγει εἰς τὸ ὅτι: «Ὁσον ἀφορᾷ τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἢ περὶ αὐτοῦ κρίσις δὲν πρέπει νὰ εἶναι δυσμενής, μολονότι δὲν εἶνε ὅτι ἀκριβῶς ἢ δύνατο νὰ εἶναι». Ἀναπτύσσει δὲ διὰ μακρῶν τὴν ζημίαν τὴν ὁποῖαν ὑφίσταται τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν ἕνεκα τῆς μεγάλης διαφορᾶς ἣτις ὑπάρχει μεταξύ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν ἐξεληθόντων ἐκ στρατιωτικῶν σχολείων καὶ ἐκείνων οἵτινες προέρχονται ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. Ὁ κ. Χύμπνερ ἔτυχε νὰ ὁμιλήσῃ μὲ πολλοὺς ἀξιωματικούς καὶ παντοῦ ἐπιστοποίησε τὴν διαφορὰν ταύτην.

Ἀναφέρει πλείστα ὅσα παρετήρησε σχετικὰ μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν· ἀναφέρομεν δ' ἐν τούτων ὡς ἀρκετὰ χαρακτηριστικόν.

«Οἱ ἀξιωματικοὶ συνήθως ἐνδύονται λίαν ἀκανόνιστως, ἐσχάτως δὲ παρετήρησα ὅτι τοῦτο συμβαίνει εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἢ ἄλλοτε. Μεταξὺ ἄλλων, παρετήρησα ἕνα ἀξιωματικὸν τῶν Γενικῶν Ἐπιτελῶν φοροῦντα χαμηλὰ ὑποδήματα δετὰ (σκαρπίνια) ἄνωθεν δὲ αὐτῶν δερματίνης γκαμάσας, τὸ σύνολον δὲ τοῦτο ἐπρόκειτο βεβαίως νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὰ κανονισμένα ὑψηλὰ ὑποδήματα (μπότες). Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος εὐρίσκετο μαζὴ μὲ ἕνα ἀνώτερον ἀξιωματικὸν τοῦ πυροβολικοῦ, καὶ φαίνεται ὅτι ἢ ζωνηρὰ συνομιλία των δὲν τοῖς ἐπέτρεπε νὰ προσέξωσιν εἰς τὸν ἀμελεῖ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον δύο δραγόνοι ἐσηκώθησαν ὅπως τοὺς χαιρετίσωσι. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἦτο δι' ἐμὲ ἀξίον παρατηρήσεως, ἦτο ὅτι οἱ δραγόνοι: οὔτοι ἐξέσπασαν εἰς σειρὰν ὀλόκληρον ἀτόπων ἀστειοτήτων διὰ τοὺς διεληθόντας ἀξιωματικούς».

Καὶ ἄλλοῦ ὁ κ. Χύμπνερ φέρει παραδείγματα διὰ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν γάλλων ἀξιωματικῶν. Εὐρίσκετο εἰς ἕνα σιδηροδρομικὸν σταθμὸν. «Πλησίον ἀπεβιβάζοντο στρατεύματα. Πρὸ παντὸς μου ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἐν ἐπιτελεῖον στρατηγῶ. Τὸ σύνολόν του ἔκαμεν πολὺ καλλιτέραν ἐντύπωσιν ἀπὸ ὅτι, μέχρις ὥρας εἶχα ἰδεῖ. Ὁ ἀγγελιοφόρος, εἰς ποδηλάτης, ἀμέμπτως ἐνδεδυμένος, μὲ ὑδροδοχείον, μαῦρον χαρτοφύλακα, καρδίναν, ὑποδήματα μὲ γκαμάσας. Ὁ ἀξιωματικὸς τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν προσέπιπεν ἀμέσως εἰς τὴν προσοχὴν μὲ τὴν ἀπλήν στολήν του καὶ τὸν λίαν ἀπλοῦν μαῦρον μὲ μίαν σειρὰν κομῶν μαγδύαν του. Ὁ στρατηγὸς, μία συμπαθῆς καὶ λίαν στρατιωτικὴ φυσιογνωμία, φέρων χαρτοφύλακα χιαστὶ ἀπὸ τοῦ ὄμου, κρατῶν τὸν κολοῦν τοῦ ξίφους εἰς τὴν χεῖρα, εἶχεν

δλην τήν προσοχήν του εις τήν αποδίδοσιν τών ἔργων του. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐδίδε προσοχήν εις ἕνα ἄλλον στρατιώτην, ὁ ὁποῖος περιεφέρετο ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας μὲ τὸ ἀμπέχονόν του ἐντελῶς ξεκοῦμ-
δωτον».

Ὁλόκληρον κεφάλαιον ἀφιερώνει ὁ κ. Χύμπνερ εἰς τὰς κρίσεις του διὰ διατροφήν, μεταγωγικά, ἀποσκευὴν, ἐξάρτησιν κλπ. Ἐν γένει ἡ διατροφή καὶ ἡ ὑπηρεσία τῆς ἐπιμελητείας ἐλειτούργησαν ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ κατὰ τὰς ἀσκήσεις τοῦ 1907 πολὺ καλὰ. Μεγάλῃ χρήσιν ἐγένετο τῶν αυτοκινήτων πρὸς μεταφορὰν τροφῶν καὶ ἄλλων χρεωδῶν. «Τὰ τρόφιμα καὶ ἡ νομὴ μετεκομίζοντο διὰ φαλάγγων ἐξ αυτοκινήτων μόνον τὸ κρέας μετεφέρετο ἀπ' εὐθείας εἴτε ἐσφαγμένον εἴτε ὡς ζωντανά. Εἰς πολλὰς ἐπισταθμίας ἐσχηματίζοντο ἕνεκα τούτου στρατιωτικὰ σφαγεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁμοῦς ἐπεκράτει μεγάλη βαναυσότης. Ἡ παρὰ τὰ σφαγεῖα ταῦτα σταθερῶς παρατηρουμένη συνάθροισις χωρικῶν ἰδίως γυναικῶν, προεκάλεε ἀστυ-
τητας τῶν στρατιωτῶν, αἱ ὁποῖαι ἔκαμνον πολὺ ἀσχη-
μον ἐντύπωσιν καὶ αἱ ὁποῖαι βεβαίως δὲν συνέτεινον εἰς τὴν στερέωσιν τῆς πειθαρχίας».

«Ἡ διανομὴ καὶ παράδοσις τροφίμων ἐλειτούργουν πάντοτε καλῶς καὶ ταχέως καὶ δὲν παρετηρήθησαν ἐπιβραδύνσεις καὶ ἄνωμαλῖαι κατὰ τὰς διὰ σιδηροδρόμων μεταφοράς. Ὀχληρὰ ἐγένετο πολλάκις ἡ συσσώρευσις τῶν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐπιμελητείας συγκεντρωθέντων αυτοκινήτων, μάλιστα ἐκεῖ ὅπου ταῦτα ἦσαν πολλὰ π.χ. 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20 τοιαῦτα».

Περιγράφει λεπτομερῶς ἕν νέου εἶδους σκαφευ-
τικῶν ἐργαλείων δοθῆν πρὸς δοκιμὴν εἰς τὰ στρατεύ-
ματα, ἐπίσης δὲ καὶ ἕτερα ἐργαλεῖα μηχανικοῦ, καὶ
τονίζει τὴν σημασίαν, ἣτις δίδεται εἰς τὸν γαλλικὸν
στρατὸν κατόπιν τοῦ Ρωσοῖαπωνικοῦ πολέμου εἰς
τὴν ὀχύρωσιν τοῦ ἐδάφους.

Ἐπίσης κάμνει λόγον διὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς
στολῆς καὶ τῆς ἐξάρτησεως, περὶ τῶν ὁποίων δὲν
κατωρθώθη ἀκόμη νὰ ληφθῇ ἀπόφασις. «Αἱ ἀπὸ
πολλῶν ἐτῶν ἀρχίσασαι δοκιμαὶ νέας στολῆς καὶ
νέας ἐξάρτησεως δὲν κατέληξαν εἰσέτι εἰς ἀποτέ-
λεσμα. Μόνον τὰ ἀντικείμενα τὰ παραδιδόμενα
εἰς τὰ στρατεύματα πρὸς δοκιμὴν ἐπολλαπλασιάστη-
σαν εἰς βαθμὴν ἐπιφέροντα σύγχυσιν καὶ ἀνωμαλίαν». Συνιστᾷ ὁμοῦς πολὺ νὰ παρακολουθηθῇ ἡ ἐπὶ τοῦ ἀν-
τικειμένου τούτου, τὸ ὁποῖον κατ' αὐτὸν εἶνε σπου-
δαιότατον, ἐργασία τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Ὁ ἴδιος
συμβουλεῖε: ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται ὁ ἐπι-
θυμῶν νὰ ἐξετάσῃ τὰ περὶ τούτου εἰς τὰ δημοσιεύ-
μενα εἰς τὴν «France Militaire», ἀλλὰ νὰ παρα-
κολουθηθῇ καὶ τὰ δημοσιεύματα τῶν ἄλλων ἐφημερί-
δων, ἰδίᾳ δὲ τῶν μὴ στρατιωτικῶν τοιούτων, τῶν ὁ-
ποίων αἱ εἰδήσεις πολλάκις εἶνε διαφωτιστικαί. Ὅχι
δὲ μόνον τὰ δημοσιεύμενα πρέπει νὰ μελετῶνται,
ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅσον τὸ δυνατόν καὶ δι' αὐτοψίας καὶ
συνομιλιῶν πρέπει νὰ προσπαθῆσιν εἰς τὴν συμπληρώ-
σιν τὰς εἰδήσεις του. Πολλάκις τοιαῦται συνομιλίαι
εἶνε διαφωτιστικώταται. Ἴδου τί λέγει ὁ ἴδιος περὶ
τούτου:

«Πλὴν τούτων, πρέπει τις νὰ προσπαθῇ νὰ λάβῃ
πληροφορίας διὰ τὰ ὑπὸ δοκιμὴν εἶδη στολῆς καὶ
ἐξάρτησεως, παρακολουθῶν προσεκτικῶς τὰ στρα-
τεύματα τὰ φέροντα ταῦτα, ἢ ἀκούων τὰς συνο-
μιλίαις περὶ τούτων, καὶ μάλιστα συμμετέχων ὁ ἴδιος
εἰς τὰς συνομιλίαις ταύτας, ἢ ἐρωτῶν, ὅπως πολλὰκις
δύναται νὰ συμβαίη μεταξὺ συνταξιδευόντων, ἢ ὅ-
πως εἶναι λίαν φυσικὸν νὰ συμβαίη μεταξὺ παρα-
καθημένων εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν».

Μία τῶν συνομιλιῶν τούτων τοῦ κ. Χύμπνερ ἀ-
ρκετὰ ἐνδιαφέρουσα, ὅπως τὴν διηγείται. «Τὸ
δύειν ἀπὸ Orleans πρὸς Angoulême, συννητήθη
ἐν τῇ σιδηροδρόμῳ μὲ δύο κυρίους, τοὺς ὁποίους
ἔθες ἐξ ἀρχῆς ἠγνόησα ὅτι εἶνε αξιωματικοὶ μὲ πολι-
τικὴν ἐνδυμασίαν, καὶ οἱ ὁποῖοι μετ' ὀλίγον ἤρξατο
διαλεγόμενοι περὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας τῶν πε-
δαλιουχομένων ἀεροστάτων. Ἡ μὲ μεγάλην ἀπλη-
τηντα ριφθῆσα εἰς τὸ μέσον παρατήρησίν μου, ὅτι
πολλάκις παρατηρηθέντα ταξείδια ἐνὸς τοιούτου ἀ-
εροστάτου ἀνωθεν τῶν Παρισίων προεκάλεον τὴν συ-
κέντρωσιν πολλῶν περιέργων, μὲ συνέδεσε φυσικῶ-
στα μετὰ τὴν συνομιλίαν τῶν δύο κυρίων ἐκ τούτων
εἰς δὴσχυρίζετο ὅτι τὸ ζήτημα τῆς διευθύνσεως τῶν
ἀεροστάτων δὲν τῷ ἐφαίνετο ἐπαρκῶς λυθῆν, καὶ ἦτο
τῆς ἰδέας, ὅτι τὸ ἀερόστατον Parseval ἦτο νίκη τῆς
Γερμανίας εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἀεροστάτων, ὅπως καὶ
τὸ πυροδόλον Ehrhardt ἦτο νίκη εἰς τὸ ζήτημα
τῶν πυροδόλων. Δὲν κατῴρθωσα νὰ ἐνοήσω κατὰ
πόσον ὁ κύριος οὗτος ἦτο πληροφορημένος σχετικῶς
πρὸς τὰς δοκιμὰς τοῦ νέου γερμανικοῦ ἀεροστάτου,
ἠγνόησα ὁμοῦς ὅτι δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς αὐτὸν ἡ ἐπι-
σκεψίς τῆς ἀβουσιανικῆς ἀποστολῆς εἰς τὰ καταστή-
ματα Ehrhardt ἐν Δυσοεδόρφῳ. Ὅταν ἡ συνομι-
λία ἐφθασεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν πυροδόλων, κα-
τέβαλα ἀρκετὴν προσπάθειαν νὰ τὴν στρέψω ἄλλα-
χοῦ, διὰ νὰ μὴ καταλήξῃ εἰς τὰς ἐσχάτως γενομέ-
ταις δοκιμαῖς ἐν Ἑλλάδι».

Καὶ πράγματι ὄχι μόνον τὴν ὁμιλίαν προσεπάθησα
νὰ στρέψω ἄλλαχοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν διήγησίν του στρέ-
φει ἄλλαχοῦ, μὴ θίγων πλέον τὸ ἀντικείμενον τοῦτο
ὁ εὐστροφος τὸ πνεῦμα κ. ἀντισυνταγματάρχης.

* *

Καὶ ἐπιλέγει:

«Ἐν γένει δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐν Γαλλίᾳ πρὸς
διδέφθησαν καὶ ἠτοιμάσθησαν καὶ τὰ ἐλάχιστα μέρη
τοῦ περιπλόκου μηχανισμοῦ, οἷος εἶναι ὁ σημερι-
νός στρατός. Ἀλλὰ τὰ διάφορα μέρη τοῦ μηχανισμοῦ
τούτου δὲν εἶναι ἐν Γαλλίᾳ ἐξ ὀλικῶν ἐξ ἴσου καλῶν
καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει ὥστε αἱ ἐπιφάνειαι τῶν δια-
φόρων τούτων μερῶν νὰ φθειρῶνται λίαν ἀνωμαλῶς
καὶ νὰ παράγονται δυσμορφαὶ λίαν σημαντικαί τοῦ
συνόλου. Ἡ δύναμις ἡ κινουσα τὰ ελατήρια πιθανῶς
νὰ εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρὰ, ὅπως διατηρηθῇ ἡ κίνησις τοῦ
ὄλου μηχανισμοῦ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀκόμη, καὶ ἴσως
καὶ ὑπὸ δυσχερεῖς περιστάσεις, ἀλλὰ διόρθωσις τῶν
ἐλλείψεων τούτων καθίσταται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν
ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναγκαία».

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ

Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΦΙΔΟΣ

Μᾶς λείπει ἀκόμη μ' ἰστορία τῆς σταφίδος, πλήρης,
καὶ ὅλων τῶν περιπετειῶν τῆς. περιέχουσα καὶ ἀπαν-
τῶν τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς νόμους, καὶ τὰς προσπάθειας ὑπὲρ
τῆς διαδόσεώς της καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν κτηματιῶν καὶ
ἀμπελουργῶν.

Ὁ μακαρίτης Σ. Ξένος τῷ 1888 ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ
«Λυκοπέλει Φιλολογικῇ» τὴν ἱστορίαν της, τῇ βάσει
ἑλλοκ τῶν περιηγητῶν. Ὁ Parich τῷ 1890 ἐξέδωκε
τὴν ὥραιαν αὐτοῦ μελέτην Kephallenien und Ithaka,
καταφρασθεῖσαν καὶ ἑλληνιστί μετὰ δύο ἔτη ὑπὸ τοῦ κ.
Παναγιώτου, ἐν τῇ ὁποίᾳ πολλὰ διασαφίζει καὶ δημο-
ποιεῖ περὶ σταφίδος. Τὰ δύο ταῦτα ἔργα μᾶς παρεκίνη-
σαν νὰ μελετήσωμεν εἰς τὰ ἀρχαιοφυλακεῖα ἰδίως διὰ
νὰ εἴπωμεν κατὰ ἄγνωστον. Ἡ ἐρευνά μας ὑπῆρξεν εὐ-
τυχῆς καὶ εἰς τὴν Παρνασσὸν τῶν 1892, 1893 καὶ
1894 ἐδημοσιεύσαμεν καὶ πολλὰ ἄγνωστα. Πρὸς δὲ ση-
ρασίαν ἐδώσαμεν εἰς τὴν λαογραφίαν, διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ
τὸ εὐφάνταστο λαὸς μας ἐποίησε περὶ τοῦ πολυτίμου
αὐτοῦ καρποῦ. Ἐκ τῆς μελέτης μας ταύτης ἡ Α. Α.
καὶ Β. Υ. ὁ ἀρχιδουξ Λουδοβίκος Σαλβατὼρ τῆς Αὐστρίας
ἐπαυλολόγησε τὰς εἰδήσεις, τὰς ὁποίας περὶ τῆς σταφί-
δος ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ περὶ Ζακύνθου περισπουδάστῳ
ἔργῳ, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστὸν, πρὸ τινος ἐδημοσίευσεν πο-
λυτελέστατα. Ὀλίγας γραμμὰς ἐπίσης ἀφιέρωσε καὶ ὁ
κ. Βουρλούμης τῷ 1896 ἐν τῇ Ἑλλάδι κατὰ τοὺς Ὀ-
λυμπιακοὺς ἀγῶνας τοῦ 1896. Πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν ὁ κ.
Λαμπρινίδης ἐδημοσίευσεν λαμπρὰν πραγματείαν περὶ
τῆς σταφίδος κατὰ τὸν Μεσαίωνα μέχρι τῆς ἀποκα-
ταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἐν τῷ Ἑθνικῷ
Ἡμερολογίῳ τοῦ κ. Σκόκου.

Προσεχῶς ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ θὰ δημοσιεύσωμεν
τὸ ἀποτέλεσμα τῶν νέων ἐρευνῶν μας ὑπὸ τὸν τίτλον
Ἱστορικὰ σημεῖωματα περὶ σταφίδος. Ἀλλὰ νομίζο-
μεν, ὅτι κατ' ἀρχὰς πρέπει νὰ λάβῃ ὁ εὐμενῆς ἡμῶν ἀ-
γαθότης μίαν ιδέαν ὅπωςδὴποτε σαφῆ περὶ τῆς σταφί-
δος ἀπ' ἧς στιγμῆς ἐγένετο γνωστὴ ἐν Ἑλλάδι καὶ δὴ
περὶ τῆς σημασίας, ἣν ἔδωκεν ὁ λαὸς μας. Εἰς τὸ μέρος
αὐτὸ τῆς λαογραφίας τῆς σταφίδος τινὰ εἶνε ἡ πρώτη
ἐργασία καὶ ἡ δημοσιεύονται.

▲.

Ο ΣΤΑΦΙΔΑΜΠΕΛΟΣ

Ἡ Θεῖα Πρόνοια ἔκαμε τὴν ἄμπελον διὰ νὰ εἶνε εἰς
τὸν ἄνθρωπον πολυτιμώτατον φυτόν καὶ εἰς τὸν κτηματίαν
ἐργασίον ἀληθῆ πλοῦτον, ἅμα δὲ καὶ ἀσφαλέςτατον

τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐπὶ τῆς ὁποίας δύναται ἀφόδως νὰ
στηριχθῇ.

Πολλὰ ἐγράφησαν περὶ τῆς πατρίδος τοῦ ὥραιου
τούτου ἐλικοφόρου καὶ ἀναρριχωμένου θάμνου, συνεπῶς
πολλοὶ καὶ αἱ γυνῶμαι. Φαίνεται ὁμοῦς ὅτι εἶνε αὐτο-
φυὲς φυτόν ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ ταῖς πρὸς νότον τοῦ Καυ-
κάσου καὶ τῆς Κασπίας χώραις. Κατὰ τὴν παλαιοφυτο-
λογίαν ὑπῆρχεν ἐν τῇ προϊστορικῇ ἐποχῇ ἀνὰ τὴν με-
σημβρινὴν Εὐρώπην, ὅπως μαρτυροῦσι φύλλα καὶ σπέρ-
ματα αὐτῆς εὐρεθέντα ἐντὸς στρωμάτων τάφου ἐν Γαλ-
λίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ.

Ἡ πρώτη χρησιμοποίησις τῆς σταφυλῆς χάνεται εἰς
τοὺς θρύλους καὶ εἰς τὰ σκότῃ τῶν αἰώνων. Ἡ ἀμπελουρ-
γία ὁμοῦς χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος.
Ἀπόδειξις τὰ μυθολογούμενα περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς
ἀμπελοφυλακίας ὑπὸ τῶν Θεῶν καὶ Ἡρώων. Εἰς τὰ ὁμη-
ρικὰ ἔπη ἡ ἀμπελος εἶνε ἡ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο φυτόν μνημο-
νευομένη. Ἄγνωστος εἶνε ἐπίσης τίς ὁ πρῶτος ὁ διανοη-
θεὶς ὅτι ὁ ὄπλος τῆς σταφυλῆς ἀφιέμενος εἰς ζύμωσιν με-
τατρέπεται εἰς οἶνον. Ὁ Ἰνδός, ὁ Ἑβραῖος, ὁ Αἰγύπτιος,
ὁ Ἑλληνας, ὁ Ἰσπανός, ἕκαστος τούτων θέλει νὰ ἔχη τὸν
τοπικὸν ἐγωισμόν, ὅτι ἡ χώρα του παρήγαγε τὸν πρῶ-
τον οἶνον.

* *

Ἀνήκει ἡ ἄμπελος εἰς τὴν κλίτιν τῶν δικοτυληθόνων
καὶ τῆς σειρᾶς τῶν ἐπιθαλαμίων, εἶνε δὲ πρότυπον γένος
τῆς μικρᾶς οἰκογενείας τῶν ἀμπελοειδῶν τῆς ὑποδιαί-
ρουμένης εἰς δύο φυλάς, ἣτοι εἰς τὴν τῶν ἀμπελῶν, τὴν
ἔχουσαν τὰ γένη ἄμπελος ἀμπελόπος, περσοσανθές,
καὶ ψευδόκισσος, καὶ εἰς τὴν τῶν Ἀητῶν ἔχουσαν τὸ
μοναδικὸν γένος Ἀητῶν. Πάντων ὁμοῦς τῶν γενῶν τούτων
μόνον ἡ ἄμπελος εἶχε σπουδαιότητα διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Καλλιεργεῖται αὐτὴ εἰς τὰς εὐκράτους καὶ τροπικὰς
χώρας τῶν δύο ἡμισφαιρίων μεταξὺ 25°—50° πλάτους.
Αὐξάνει τάχιστα, ζῆ πολλὰ ἔτη, δὲν ἔχει μεγάλας ἀκαι-
τήσεις εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς γῆς, ἀγαπᾷ ὁμοῦς ὅλας τὰς
ξηρὰς καὶ παχείας γείας, τὰς τεφρώδεις, ἀσβεστώδεις,
χαλικώδεις, τὰς ἐχούσας θέσιν προσκλινηθῆ, ἐπίπεδον, εὐάε-
ρον, εὐήλιον, ἡγαπᾷ πολὺ τὴν θαλάσσιον αὐραν καὶ τὰς
ἡλιακὰς ἀκτίνας. Τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ φύεται ἀντέχει δι-
αρκῶς ἄνευ ἀγόνων ἐτῶν ἀγροκαπασέως, καὶ παρέχει
ἀφθόνως πολυτίμον προῖον μὲ μικρὰν σχετικῶς ἀκαίτησιν
λιπασμάτων.

Ἡ Ἑλλάς διὰ τὸ εὐκρατὸν καὶ γλυκὺ κλίμα εἶνε κα-
ταλληλοτάτη πρὸς καλλιέργειαν τοῦ πολυτιμωτάτου τού-
του φυτοῦ.

* *

Καταπληκτική είνε ἡ πολυμορφία τοῦ καρποῦ τῆς ἀμπελοῦ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βότρυος καὶ κατὰ τὸ χρῶμα, τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῶν ραγῶν, τὴν ὄραιότητα καὶ πυκνότητα αὐτῶν καὶ τὴν ποσότητα τῆς σαρκός. Διὸ ἕνεκα τῆς μεγάλης ταύτης ποικιλίας τῶν παραλλαγῶν ἡ ἐπιστημονικὴ κατάταξις αὐτῶν ἀποβαίνει δυσχερεστάτη.

Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουν διάφορα ἀλλήλοις εἶδη κατὰ τὸ σχῆμα, τὴν γεῦσιν, τὸν φλοῖον, τὸ χρῶμα, τὸ μέγεθος καὶ τὴν παραγωγικότητα τῶν διαφόρων οἴνων.

Μία τῶν ποικιλιῶν τῆς ἀμπελοῦ εἶνε καὶ ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, ἣτις ἔχει τὰς ράγας μικρὰς καὶ στρογγύλας ὡς τῆς ὄργιας ἀμπελοῦ, ἀλλ' ἄνευ σπερμάτων, οὐ ἕνεκα ὀνομάζεται ἀπύρηνος (Vitis vinifera sive argyrea).

Σταφυλαὶ μὲ μικρὰς ράγας ὑπῆρχον καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει τὰς λεπτορράγας (leptorogas) καὶ ἕτερον εἶδος ἑλληνικῶν σταφυλῶν, μικρὸν, τρυφερὸν. Ὁ Βιργίλιος ὁ Κολουμέλλος ἐπίσης ἀναφέρει σταφυλὰς μὲ μικρὰς ράγας. Ὁ Ἀριστοτέλης προβάλλει τὴν ἐρώτησιν: «διὰ τί τῶν τε μῦρτων ἢ ἐλάττω ἀπυρρηνότερα ἔστι καὶ ἐν τοῖς φοῖνιξι καὶ ἐπὶ πτων βοτρύων».

Ποία ἡ πατρὶς τῆς σταφίδος; Εἶνε ἀναμφισβητήτως ἰθαγενὴς τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ γενέτειραν γῆν, φαίνεται ὅτι ἔχει τὴν κορινθιακὴν χώραν. Ἀγαπᾷ δὲ πολὺ τὴν πατρίδα τῆς. Εἶνε ζηλότυπος καὶ δυσάγωγος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐμφυτεύεται καὶ ἀλλαγῶ ὅπου φύονται καὶ ἄλλαι ἀμπελοὶ, πλὴν ἐκπατριζομένη ταχέως ἐκφυλίζεται, χάνει τὴν ιδιότητα αὐτῆς, μεταβαλλομένη γλήγορα εἰς συνήθη ἀμπελον. Δὲν φύεται ὅμως εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εὐδοκίμως ἐφ' ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς βορειοδυτικῆς καὶ μεσημβρινῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὴν ἀντίπεραν Αἰτωλίαν ἀκτὴν καὶ εἰς προσγεινωμένης νήσους Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην καὶ Λευκάδα. Καὶ εἰς ἄλλα ἑλληνικὰ μέρη ἐνεφυτεύθη, ἀλλὰ δὲν ἠδουκίμησε καὶ ἀπέβαλε ταχέως τὰς χαρακτηριζούσας αὐτὴν ἐξαιρετικὰς ιδιότητας. Ὄνομάζετο λιανοστάφυλον.

Σήμερον γενικῶς ὀνομάζεται παρ' ἡμῖν σταφίς, πρὸ αἰῶνων ὅμως ὀνομάζετο λιανορράγι. Διεσώθη ποίημα τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιβεβαίωσεν τοῦτο:

Εὐπνα, ξύπνα, ἂν κοιμᾶσαι, ὃ μαυρομάτα,
Τὸν ἥλιον πρὶν ἰδοῦμε ἀπ' τὰ βουνά μας,
Προτοῦ τοῦ τρύγου πιάσομε τὰ ἐργάτα,
Πρὶν βάλουμε στ' ἄλώνια, ἀγάλι, ἀγάλι,
Τὸ μαῦρο λιανορράγι,
Ποῦ μὲ τὴ θεία τὴ δύναμι καὶ χάρι
Τὸ κάνουμε σταφίδα.
Εὐπνα, ἀφέντρα, ξύπνα λυγερή μου,
Τᾶστρα κτυποῦν τὴ πόρτα νὰ ξυπνήσουν
Τὸ ἥλιο τὸν ἀφέντη, γιὰ νὰ χύνη
Ὅπου διαβῆ χρυσάφι μὲ τσ' ἀχιτίδες.

Τὸ ποιημάτιον τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ἐκαλεῖτο λιαν-

νορράγι ὁ βότρυς καὶ ἐλάμβανε τὸ ὄνομα σταφίδα ἐξῆραινετο.

Ἐκτός τοῦ ποιηματίου τούτου εἶδομεν διαθήκας, βόλαια, καταγραφὰς κτημάτων, ἅτινα ἀναφέρουσι νορράγι ἄσπρο, μαῦρο, κόκκινον. Λ. χ. τῷ 1530 εἶναι εἰς χωρικὸν κτήμα ὡς οεμπρία, ἀξινარიῶν 30 νορράγι ἄσπρο μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκρίζωθῃ καὶ τεύσῃ ἐκ τοῦ νέου μαῦρου λιανορράγι ποῦ ξηραθῆ καὶ γίνεταί πάσουλι τσελέντε (ἐξαιρετος σταφίς). Ἐκ τῆς συμβόλαια τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἀπαντήσαμεν ὅτε μὲν ἀσταφίς, σταφίς, uva passa, ὅτε δὲ λιανορράγι, κολούθως ἢ λέξις λιανορράγι ἐχρησίμευε διὰ τὰς σταφυλὰς ἐχούσας μικρὰς λευκὰς ράγας, αἵτινες ἐνίοτε λούντο καὶ ἄσπρη σταφίδα.

Πρὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα αἰῶνων ὀνομάζον σταφίδα καὶ πᾶσαν ξηρὰν σταφυλὴν, τὸ τσιμπίπο λ.χ. Τῷ 1511 Πατρεὺς τις δίδει ὡς προῖκα, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐτος 1000 λίτρας ἐνετικῆν σταφίδα ἢ ξηρὰ σταφίδα ἢ ἄσπρη καὶ τσιμπίπο. Τῷ 1540 ἔρχεται ἐκ Κεφαλληνίας πλοῖον ἔχον 1000 λίτρας σταφίδος ἀπὸ σταφυλῆ αἰθιοπικῆ ἢ ξηροστάφυλο. Τῷ 1526 κατηγορεῖται ὁ Μιχαὴλ Ἀδραμίτης διότι ἐκλεψεν 100 λίτρας σταφίδα ἢ τσιμπίπο, ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν ξένον (stafida sive cibibo in Levante forestievo). Τῷ 1510 ἀναχωρεῖ διὰ Ἑνεσίαν πλοῖον φορτωμένον σταφίδα χονδρὴν καὶ λεπτὴν ἢ τσιμπίπο τῆς Ζακύνθου ἢ λιανορράγι ξηρὸν ἀπὸ τὸν Μωρέα. Τοῦτο δὲν ἦτο γενικὸς κανὼν, καθότι τῷ 1510 πλοῖον ἦλθεν ἐκ Πατρῶν εἰς Ζάκυνθον φέρον σταφίδα καὶ τσιμπίπο καὶ τῷ 1511 ἕνεκα τρικυμίας κάμνει γνωστὸν πλοίαρχος τῆ ἀρμυδιᾶ ἀρχῆ, ὅτι ἔρριξεν εἰς τὴν θάλασσαν τρία σακκία σταφίδα καὶ δύο τσιμπίπο. Ταύτων δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι παρὰ τισὶ ἐγένετο σύγχυσις μεταξὺ σταφίδος καὶ τσιμπίπου ὅτι ἄλλοι γενικῶς σταφίδα ἢ ἀσταφίδα ἐκάλουν πᾶσαν ἀπεξηραμμένην σταφυλὴν, ὡς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, καὶ ὅλιγον κατ' ὀλίγον σταφίς ὀνομάσθη μόνον ἡ σημερινὴ λεγόμενη σταφίς.

Ἐἴπομεν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, καθότι σταφίδα καὶ μετὰ πλεονασμοῦ ἀσταφίδα, οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐκάλουν ἀναμφιβόλως πᾶσαν ἀπεξηραμμένην ράγα σταφίλης. Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει τὸ παρὰ Θεοκρίτῳ: Ἄσταφυλις σταφίς ἔστ' οὐδὲ ῥόδον οἶνον ὀλεῖται καὶ ἡ παροιμία: ἀνδρὸς γέροντος, ἀσταφίς τὸ κρᾶνιον.

Καὶ τὸν ἐκ σταφίδος, ἦτο ἀπεξηραμμένων σταφυλῶν οἶνον ἐκάλουν σταφιδίτην. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διὰ τῆς λέξεως σταφίς ἐνόουν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας ἐνόουν καὶ οἱ Λατῖνοι διὰ τῆς λέξεως uva passa. Ὁ Πλίνιος λέγει uva passa quam astaphida vocant. Ὡστε passa (ἐκ τῆς πατιορ ὅπερ δύναται νὰ ἔχη καὶ τὴν σημασίαν τοῦ σταφιδόω) δηλοῖ ὅτι ἡ σταφυλὴ εἶνε ἀπεξηραμμένη. Ὡς οἱ Ἕλληνας ἐκάλουν σταφιδίτην τὸν ἐκ σταφίδος οἶνον, οὕτω καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκάλουν αὐτὸν passum. Καὶ οἱ Ἰταλοὶ συνειπῶς διὰ τῆς λέξεως uva passa τὸ αὐτὸ ἐνόουν. Τὴν σταφίδα μας καλοῦσι καὶ passolina.

Β'.

Η ΣΤΑΦΙΣ ΕΝ ΤΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Τὴν σημασίαν τῆς σταφίδος τὴν ἐνόησεν ἀμέσως καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ λαὸς πρὸ αἰῶνων, ὡς πιστοποιοῦσι στίχοι τοῦ Ὀβιδίου, οἵτινες, ἂν καὶ ἄξεστοι, εἶνε σπουδαιοτάτης ἰστορίας ἀξίας. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ δημοτικὴ ποίησις ἐρεῖται πτήσεως, ἕνεκα τῆς ἀληθοῦς ἀπεικονίσεως τῆς πτήσεως, ἅμα δὲ καὶ εἰλικρινοῦς ἐκδηλώσεως τῆς ἀσθημάτων τῆς καρδίας, ἐξ ἧς ἐξῆλθε καὶ ἕνεκα τῆς παραστάσεως τῶν αἰσθημάτων τῶν ἀντικειμένων. Πόλλοι οὖν λαὸς προσωποποιεῖ, μεγαλοφυεῖ καὶ παραποιεῖ κατὰ τὴν ἐκτίμησιν, τὴν ὁποίαν εἰς τὰ ὄντα ἢ ἀντικείμενα δίδει ἡ φαντασία αὐτοῦ. Οὕτως ἐπειδὴ ἡ σταφίς ἐπέδρα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Πολιτείας καὶ τῆς ἀσπασίας, ἐφαντάζετο ὁ λαὸς ὅτι ἔχει ὁ καρπὸς οὐ μόνον ἐξαιρετικὴν δύναμιν. Δίστιχον εἰς ἐνετικὴν διάλεκτον λέγει:

Uva passa gha la forza del Doge di Venezia,
Da la vita, da la morte, putela fa la vecchia.

Ἦσσι: Ἡ σταφίς ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ Δόγη τῆς Βενετίας, δίδει τὴν ζωὴν, δίδει τὸν θάνατον, κάμνει νέαν τὴν γυναικα.

Ἡ ἀμπελοφυττὸν χαίρονται ὅταν ἀκούσῃ τὸν πρῶτον περριτισμὸν τῶν τεττίγων, διότι τότε μαυρίζουν ὑπὸ τὰς ῥάγας τοῦ Ἰουνίου αἱ ράγες τῆς σταφίδος. Τὸ πρῶτον ἀκούουσι τὸν περριτισμὸν ἄδουσι τὸ γνωστὸν:

Τσίτσικας ἐλάλησε
Μαύρη ρῶγα ἔσκάρισε,
Τᾶκουσε ὁ γέροντας
Κ' ἔσκασε χορεύοντας.
Τ' ἄκουσε κι' ἡ γρηᾷ Εἰρήνη
Κ' ἔσκασε μὲς τὸ γαδίον.
Τ' ἄκουσε καὶ ὁ γέρω Λιᾶς
Κ' ἔσκασε μὲς τὴ γωνιά.

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ ἀξίαν μεγάλην εἶνε εἰς ὅ,τι ἀγαπᾷ, εἰς ὅ,τι ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν του. Ἐπιθετικὴ συμπίπτει κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ὀριμάνσεως τῆς σταφίδος νὰ παύῃ ἡ ἐποχὴ τῶν ψύλλων, ὁ λαὸς τῶν σταφυλῶν μερῶν τὴν δύναμιν ταύτην ἀποδίδει καὶ πάλιν τὴν σταφίδα, διὸ τὰς πρώτας ὀριμαζούσας σταφίδας (πρωτοκάρια) ἀμέσως φέρουσι εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ρίπτουσι τὰς ράγας ὑπὸ τὴν κλίνην, εἰς τὰς γωνίας, ὑπὸ τὰς ὑπόδηκας λέγοντες:

Ὁξω ψύλλοι, ὄξω κορέοι
Νᾶμπουν οἱ νοικοκυρέοι
Σύρτε ψύλλοι καὶ κορέοι
ν' ἄμπουν οἱ νοικοκυρέοι.

Ἄλλοτε ἦτο συνήθεια τὰς πρώτας ὀριμαζούσας σταφίδας νὰ θέτωσιν ἐπὶ τῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας λέγοντες:

Παναγιά μου, εὐλόγησέ τη,
Παναγιά μου, αἰξάνέ τη,
Παναγιά μου, ξήρανέ τη,

Παναγιά μου, τὸ νερὸ, τὸ νερὸ,
Νὰ μὴ μᾶς στέλῃ ἀφ' τὸν οὐρανὸ :

Τὸ νερὸ. Ὡς ἡ βροχὴ ἦτο καὶ εἶνε ἡ ἀπελπισία. Ὅταν εἰς τὸν οὐρανὸν φαίνονται νέφη λέγουσι: Ἔσ' οἱ πρᾶματευτάδες ἐφάνησαν. Ἄν τυχόν πνεύση ἄνεμος προαγγέλλων βροχὴν, ὀργίλοι οἱ χωρικοὶ ἀναφωνοῦσι:

Τὸ ἔμαθαν οἱ γαρμπίδες
Πῶς ὀρίμασαν οἱ σταφίδες

Διαρκῶντος τοῦ τρύγου ἐπὶ ἐνετοκρατίας ἔλεγον: Ἐμπρὸς, τρυγᾶμε μὲ ἀτεντζιόνε (1) καὶ ἦσυχια. Τορνέζια (2) θᾶχουμε καὶ φέτος πολλὰ, μὰ πολλὰ. Τί χαρὰ γιὰ μᾶς, γιὰ τὴ Βενετιά καὶ Τουρκιά Τί χαρὰ ποῦ τὸ φρούτο (3) πᾶει καλὰ, μὰ καλὰ

Οἱ μὴ ἐργαζόμενοι ἔψαλλον: Οὔλοι μὲ τάξι, παιδιὰ, μὲ τάξι νὰ τὴ τρυγᾶτε, ἀφ' τὸ καλάθι μ' ἀτεντζιὸν στ' ἄλώνια νὰ τὴ βάλτε. Τὴ δλόμαυρη, θεϊκὴ, δλόχρυση σταφίδα, ὁποῦ ὀλονῶνέ μας εἶν' θάνατος, ζωὴ κι' ἐλπίδα.

Τὸ βράδῳ ἐν χορῶ ἔκαμον καντάδες, περιπαθέστατα πλησίον εἰς τὰ ἄλώνια τραγουδῶντες τὴν σταφίδα, ἢν ἐκάλουν Μαυρομάταν.

Κοιμήσου μαυρομάτα μου καὶ μοσχοανθρεμένη,
Ποῦ νὰ μὴ ἀβασκαθῆς εἰσαι καμαρωμένη.
Κι' ἐφέτος καλοροῦζικη κ' ἐφέτος ζηλεμένη,
Κι' ἀπάθνη νὰ σηκωθῆς γιὰ νᾶσαι δοξασμένη.
Οἱ ἀγγέλοι φτερουγίζοντας φιλοῦν τὴ παρθενιά σου,
Ἄφ' τὴ βροχὴ τὴν ἄτιμη, ποῦ στέκει ἀπάνουθὲ σου.
Πολεμαίει νὰ σὲ πλακώσῃ, γιὰ νὰ σὲ ἀτιμάσῃ
Γιὰ νὰ μὴ σὲ πάρουν οἱ Ἰγγλέζοι, ὄραϊά, ἀγνή νυφοῦλα
Νὰ κάμουν μὲ σένα Χριστοῦ, μὲ σὲ, κυρὰ μοροῦλα,
Κ' ἐμεῖς νὰ κάμουμε οὔλοι, οὔλοι Χριστὸς Ἀνέστη.
Μὲ τὰ ξανθὰ τσεκίγια σου, οὔλοι Χριστὸς Ἀνέστη,
Κοιμήσου μαυρομάτα μου καὶ μοσχοανθρεμένη,
Χωρὶς ἐσὲ ὁ Χριστὸς μας στοὺς Ἰγγλέζους δὲ γεννιέται
Χωρὶς ἐσὲ ὁ Χριστὸς μας σὲ μᾶς δὲ ἀνασιτέται.
Σηκώσου, μαυρομάτα μου, στεγνὴ καμαρωμένη.

Τὴν ἡμέραν δὲ ἐτραγούδουν: Διαβάτες, ποῦ περνᾶτε καὶ τ' ὄραϊο φρούτο κυτᾶτε, Τὸν παλληκᾶρι Αὐγουστο ὄλοι σας προσκυνᾶτε, Ποῦ μὲ χρυσὸ σπαθὶ στὸ χέρι μέρα νύχτα στέκει, Μὴ μᾶς πλακώσῃ ἡ βροχὴ. Καὶ ἕκατὸ μάτια ἔχει. Φυλάει τὴ Ζάκυθὸ μας, τὴ Θιάκη, Κεφαλλονιά. Ἔχει καὶ τὸ νοῦ του στὴ Ρούμελη καὶ στὸ Μωρηᾶ.

Ὁ λαὸς φαντάζεται τοὺς μῆνας τοῦ ἔτους ὡς δώδεκα ὀραιοτάτους νέους κατοικοῦντας οἰκίαν ἐκτεταμένην εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους. Ὁ Αὐγουστος εἶνε ἰππεὺς ἀνδρεῖος, κατὰ τοὺς πρὸ αἰῶνων Ἑλληνας:

Μὲ τ' ἄσπρο τ' ἄτι του, ὁ Αὐγουστός μας ἀρματωμένος
Τὸν γαρμπί δὲν ἀφίνει ποῦ ἄγχιος καὶ θυμωμένος
Τροχάτα τὴν σταφίδα ἔρχεται νὰ μᾶς τὴν κλέψῃ.
Στὸν Ἄδη νὰ τὴ φέρῃ, οὔλους μας νὰ καταστρέψῃ.

(1) προσοχὴ, (2) χρήματα, (3) καρπὸς

Ὁ λαὸς παρεκάλει τὴν Παναγιά νὰ γείνη περισσο-
τέρα σταφίδα, νὰ μὴ βρέξη διὰ νὰ τῇ φέρουσι περισ-
σότερα τάματα.

Κάμε στάρι Παναγιά μου
Νὰ σοῦ κάμω τὰ σπερνά.
Κάμε λάδι καὶ κρασί
Καὶ σοῦ τάζω ἓνα φλωρί.
Νὰ τὸ δώσω τοῦ παπᾶ,
Γιὰ νὰ κάμη λειτουργιά.
Ἡ σταφίδα νᾶν' πολλή
Καὶ νὰ μὴ πέση βροχή
Καὶ σοῦ τάζω ἕξι ἀρνιά
Καὶ σταφίδα ἕξι σακκιά.

Εὐφυνῶς εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ἔλεγον :

Ἡ σταφίδα εἶν' ἑλίδα,
Ἡ βροχὴ εἶνε ἀρίδα
Ποῦ τρυπάει τὴν καρδιά μας
Καὶ πεινοῦνε τὰ παιδιὰ μας.
Μὰ ἂν ἔχωμε λιοβόρι
γενουμάστε ὅλοι δεττόροι.

Ὁ τρυγητὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιτυγχάνει. Ἡ στα-
φίς πωλεῖται καὶ ὁ λαὸς ἐκ μέσης καρδίας ἀναφωνεῖ :

Αὔγουστε, καλέ μου μήνα,
Νᾶσουν δυὸ φορὲς τὸ χρόνο.

καὶ ἀρχαιότερον :

Αὔγουστε, Αὔγουστέ μου
Μέσ' τὴ καρδιά μου σ' ἔχω.
Ἐσὲ μόνον προσέχω
Σ' οὐλὴ μου τὴ ζωῆ...

καὶ ἄλλο ἔτι ἀρχαιότερον :

Στὸν ἀνδρειωμένο Αὔγουστο
Ἔστειλε ὁ Μωρηᾶς
Ὀλόχρυσο στεφάνι
Ἀπὸ τὴ Βενετιά.
Γιὰ νὰ τὸν πείση νᾶλθη
Σὲ τοῦτά μας τὰ μέρη
Χειμῶνα καλοκαῖρι
Κρατῶντας στὸ ἓνα χέρι
Τὸν ἥλιο φλογερὸ,
Νὰ ψῆση τὴν σταφίδα,
Τὴ μόνη μας ἑλίδα
Κρατῶντας στ' ἄλλο χέρι
Τὸ κοφτερὸ μαχαῖρι
Νὰ σφάξῃ τὴ βροχὴ,
Ἄν στὸ Μωρηᾶ πατήση
Νερὸ γιὰ νὰ χύση.

Ἀφοῦ ὁ σταφιδόκαρπος ἦτο ξηρὸς, τότε ἐπεθύμουν και-
ρὸν εὐνοϊκὸν διὰ νὰ ἔπλευσεν τὰ πλοῖα πλησίον, ὡς μαρ-
τυρεῖ τὸ δίστιχον :

Φύσα, φύσα, Αὔγουστέ μου, διὰ νὰ ἔλθουν στὴν
[πατρίδα
Πρύμνα τὰ καράβια γιὰ νὰ πάρουνε τὴ σταφίδα.

Παλαιὸν τραγοῦδι ἔχον ἱστορικὴν ἀξίαν λέγει :
Λαμπρὰ ἐσηκώθηκε, ἐπουλήθηκε ὅλη ἡ σταφίδα
Ἡ σωτηρία τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πλουσίων ἑλίδα
Πάει, πάει καὶ ἡ Φιέρμας, θὰ φύγουν οἱ Κε-
[ραλονίαι

Οἱ πολλοὶ ξένοι μας, οἱ καλοὶ Ἰγγλέζοι καὶ οἱ Μο-
[ραῖοι
Παντοῦ χαρὰ, βαγγέλια, παντοῦ τρέχουν φλωρία,
Οὐλοὶ φιλιοῦνται καὶ εὐχονται τέτοια καλὴ φρουτία

Πρὸς κατανόησιν τοῦ ἐξαστίχου τούτου λέγομεν ἐπι-
κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα ἐγένετο ἐν Ζακύνθῳ μεγάλη Φύρα
(ἐμποροπανηγύρις) λήγουσα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀ-
Δημητρίου. Τὸ μεγαλειότερον δ' ἐμπόριον ἐγένετο ἀπὸ
τοὺς Κεφαλλήνας, οἵτινες ἤρχοντο ἐπίτηδες καὶ ἤρ-
χον λαμπρὰ καταστήματα καὶ μετὰ τὴν ἐμποροπανηγύ-
ριν ἐγύριζον εἰς τὴν πατρίδα των χαρούμενοι καὶ ἔ-
ἐν Ζακύνθῳ ἐτραγοῦδουν :

Ἡ σταφιδούλα ἀπὸ μελαγχολία σὲ ἄλλεγορία
Στὴ στιγμὴ βάζει καὶ τὴ φρόνιμη Κεφαλληνία.

Ἦρχοντο πλεῖστοι ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς
Στερεᾶς Ἑλλάδος πρὸς πώλησιν παντοίων προϊόντων
τοῦ τόπου των καὶ πρὸς ἀγορὰν εἰδῶν τῆς πολυτελείας
καὶ ἄλλων χρησίμων τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἡ ἐγγύ-
ριος κυβέρνησις προσεπάθει ὅπως ἡ ἐμποροπανηγύρις
ἀποβῆ ζωηρὰ καὶ ἀξιοπρεπής, ἅμα δὲ ὅπως μὴ ἀδικου-
ται οἱ ξένοι. Ἐπίσης πολλοὶ ἐκ τῶν γειτονικῶν μερῶν
ἔφερον εἰς Ζάκυνθον πρὸς πώλησιν τὸν σταφιδόκαρ-
πὸν των καὶ ἀκολούθως ἐφόρτωναν τὰ πλοῖα μὲ ἄλλα
εἶδη.

Ὅταν ἐβρεχεν ἦτο ἀπελπισία δι' ὅλους. Τότε μετὰ
πόνου ψυχῆς ἐτραγοῦδουν :

Ὁ χάρος καὶ ἡ δλόμαυρη σταφίδα ὁμοίους μᾶς κάνουν
Καὶ ὁ πτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος τσεκίγια ἂν βρέχῃ ἡ
[βροχὴ

καὶ ἄλλο :
Μὴ κλαῖς καυμένη Ροῦμελη καὶ μὴ βογγᾶς Μωρηᾶ
Σκόρπισε σ' οὐλοὺς ὁ Αὔγουστος, βροχὴ καὶ σφοδρὴ

Ἀφοῦ τόσην δύναμιν εἶχεν ἡ σταφίς, ἦτο ἐπόμενον τὸ
συγκινήσει καὶ τοὺς ἐραστάς. Δημοτικὸν ποίημα τοῦ δε-
κάτου ἔκτου αἰῶνος λέγει :

Σ' οὐλὲς ταῖς χώρες τοῦ Μωρηᾶ εὐρέθηκα γιὰ χρόνια
Μὰ σὰν τῆς Κόρινθος γλυκειὰ, μαύρη καὶ σοὶ σταφίδα
Μαύρη δὲν εἶδα πουθενά ! ἂν κ' ἄλλαις μαύραις εἶδα
Στὴ Πάτρα δὲν ἐξάνοιξα καὶ οὔτε στὴ Βοστίτζα.
Κι' ὄραϊες γυναῖκες πουθενά καὶ μία δὲ εἶδα ἀπὸ
Στὴ ὁμορφιά σὰν τὲς Σμυρنيῆς, σὰν τὲς Σμυρنيῆς
[φράσις

Τὴ Θάσω ἀγάπησα κι' ἐγὼ, κι' ἐγένικε δική μου
Γιὰ χρόνια δεκατέσσαρα μὲ τοῦ σκυλιοῦ τὴ πίστι.
Τὴ σκληρὰ Μάρω, ἄλλη Σμυρνια, ἀγάπησα τοῦ κάκου
Καρδιά δὲ εἶχε, σὰν ἐσὲ σκληρόπικρη Τζαντιότα.
Τῆς Βενετιάς καλὴ θεὰ, μὰ σατανὰ γιὰ μένα.

(1) ἑσοδεία, (2) χαρὰ.

σταφίδα ἀπὸ τὴ Κόρινθο θὰ φάγω ὁπότε θέλω,
καὶ ἀπὸ τὴ Θάσω τὴ Σμυρνια δὲν θὲ ναυρῶ ποτέ μου.

Ἔχομεν καὶ τὰ ἐξῆς δίστιχα ἐρωτικά, τὰ ὅποια ὁ
[λαὸς ἐποίησε ἔχων κατὰ νοῦν τὴν σταφίδα :

Ἐλα καυμένη Αὔγουστε, κι' οὐλὲς σὲ καρτεροῦμε,
[φράσις
Ὅπως νὰ φτιάνουν τὰ προικιά καὶ ἄλλαις νὰ παν-
[τρευθοῦνε.

Δὲν εἶσαι γιὰ νὰ τρυγᾷς νὰ κόβῃς ταῖς σταφίδες
Μὰ εἶσαι γιὰ τὴ κάμαρα νὰ πλέξῃς ταῖς πλεξίδες.

Ἄν πάῃ ὁ Αὔγουστος καλὰ καὶ τιμηθοῦν τὰ φροῦτα,
[φράσις
καὶ μου, θὰ τὰ κάμουμε μεταξωτὰ τὰ ροῦχα.

Ὅσαι σταφίδες λιάζονται τὸν Αὔγουστο στ' ἄλῶνια
[φράσις
πόσα κορμιὰ χαϊδεύονται τὸ βράδυ στὰ σεντόνια.

Αὔγουστε ἔλα γλήγορα, φέρε τὴν εὐτυχία,
[φράσις
καὶ φῶγ ἀπὸ τὴν ἐξοχή, νὰ πάω στὴ πολιτεία (1)

Ἐπάρχουν λαϊκαὶ ρήσεις ἀναφερόμενα εἰς τὴν ὠρί-
[φράσις
μανεὶν τῆς σταφίδος. Φέρ' εἰπεῖν :

- Μαύρη εἶνε ἡ σταφίδα καὶ μαύραις καρδιαῖς κάνει.
- Ἡ σταφίδα ἔφερε τὸ χτυκὸ (φθίσιν).
- Ἡ σταφίδα ἔφερε τὸ καρδιοκτύπι.
- Μόνον τὰ μαύρα ἄλῶνια φέρουν χαρὰ.
- Πούλιε καὶ μετάνωνε.
- Τῶν ἄλῶνιων ἡ χαρὰ εἶνε τὸ μαῦρο
καὶ ὄχι ἄσπρο καὶ τὸ πράσινο ἀνθισμένο.
- Τὰ μαυροφορτωμένα ἄλῶνια, χρῦσοφορτώνουν τὸν
[κόσμον.

- Ἀδειανὰ ἄλῶνια, ἀδειανὲς ἢ μπουρσές.
- Χαρὰ σὲ μᾶς, ἂν τ' ἄλῶνια δύο φορὲς τὸ χρόνο
[κορετάρουν. (2)
- Πενθοῦνε τ' ἄλῶνια σὰν δὲν εἶνε μαυροφορεμένα.

Ἔχομεν καὶ αὐτὰ τὰ δίστιχα περὶ τῆς ὠριμάνσεως τῆς
[φράσις
σταφίδος.

- Τ' αἶ Γιαννιοῦ μὲ τὸ μαντύλι
τ' ἀγίου Πέτρου μὲ τὸ καλαθοῦνι (3)
- Το' ἀγίας Μαρίας ρῶγα
τ' ἀγίου Λουκά σταφύλι.

Πολλοὶ χωρικοὶ χαριεντιζόμενοι ὀνομάζουσι τὴν στα-
[φίδα Μαυρομάτα, βουρογάρα, ἀραπίνα, μοροῦλα.

* *

Ἡ σταφίς ὡς καὶ αἱ σταφυλαὶ διὰ τῆς ἀποξηράνσεως
[φράσις
ἐκπέσει πολὺ σάκχαρον, ἐλαττωμένου ἐν αὐτῇ τοῦ
[φράσις
καὶ τῶν ἐνυπαρχόντων ἐν αὐταῖς ὀξέων. Αἱ σταφυλαὶ
[φράσις
καὶ τρυγικὸν καὶ μηλικὸν ὀξύ, σταφυλοσάκχαρον,
[φράσις
καὶ τρυγικὸν κάλιον, ἄσβεστον, ὁ δὲ φλοιὸς τῶν ραγῶν
[φράσις
καὶ σπυρὴν δεψικὸν ὀξύ (ταννίνη).

Ὁ λαὸς δίδει καὶ θεραπευτικὴν δύναμιν εἰς τὴν στα-
[φίδα, διὸ ἔχομεν τὰ ἰατροσόφια. Εἰς ἀρχαῖον χειρόγρα-
[φράσις
φρον χρονολογίαν τοῦ 1580 εἶδομεν, ὅτι περιέβαλλον

(1) πόλιν, (2) Πενθοῦν, (3) Κορινθίαν.

διὰ τὸ βῆχα εἶνε ἂν βράζωμεν πέντε φουκίαις σταφίδα
καὶ ἄλλαις πέντε μολοχάνθῃ μὲ ἀρκετὸ νερὸ καὶ νὰ
βράζῃ ἕως οὐ μένουν πέντε φλυζάνια. Νὰ πίνεται δὲ ζε-
στὸν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας καὶ νυκτός. Ἄν θέλῃ
τις δύναται νὰ προσθήσῃ καὶ ὀλίγα ἄνθη πακαρούνας.
Κοπανισμένην δὲ ἔθετον ὡς ἐμπλαστον πρὸς ὠρίμανσιν
οἰδημάτων. Καὶ τὴν σήμερον εἰς Ζάκυνθον σταφίδα μασ-
σημένην θέτουσιν ἐπὶ τοῦ δερματικοῦ νοσήματος λεγομέ-
νου κοινῶς Μεθύστρα. Ἡ νωπὴ σταφίς θεωρεῖται δύσ-
πεπτός καὶ σπανίως δίδουσιν εἰς μικρὰ παιδιὰ, ἐνῶ ἡ
ξηρὰ σταφίς θεωρεῖται ὑγιεινὴ καὶ θερμαντικὴ κατὰ τὸν
χειμῶνα.

Παρ' Ἐνετοῖς ἦτο ἐν φαρμακευτικῇ χρήσει. Μετ' αὐ-
τῆς ἐγένοντο ἀφεψήματα ὡς φαίνεται ἐν τῷ φαρμακευ-
τικῷ χημικῷ λεξικῷ τοῦ Καπέλλου. Τὴν σταφίδα ἐπίσης
ὡς εἶδος φαρμακευτικῆς χρήσεως ἀναφέρει ὁ Lemezy καὶ
ἄλλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὰ φαρμακευτικὰ συγγράμ-
ματά των. Διὸ καὶ ἡ σταφίς ἐπωλεῖτο καὶ εἰς τὰ φάρμα-
κεῖα.

* *

Ὡς γνωστὸν ἡ χρῆσις τῆς σταφίδος παρὰ ταῖς Ἀγ-
γλοσαξωνικαῖς φυλαῖς πρὸς φαγητὸν εἶνε παλαιὰ καὶ
ιδίως κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐθνικῶν αὐτοῖς Puddings
πουτίγκας καὶ Cakes κείικες. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐγένετο ἄλλοτε
μεγάλῃ χρῆσις τῆς σταφίδος εἰς τὴν ἀρτοποιίαν καὶ εἰς
τὴν μαγειρικὴν ὡς δεικνύουσι περίεργοι συνταγαὶ μαγει-
ρικῆς τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος. Ὅταν τῷ 1659 ὁ
παντοπώλης Ἄλλεν ἐγένετο λόρδος δήμαρχος τοῦ Λον-
δίνου ἡ θριαμβευτικὴ ἀνὰ τὸ Ἄστυ πορεία του περιελάμ-
βανεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων στολισμῶν καὶ φυτὰ μωσκοκα-
ρῶων καὶ σταφίδος. Ἄραφ δὲ τις ἐκ τῶν τῆς συνοδείας
ἐσκόρπιζε τῷ πλήθῃ γαρύφαλα, σταφίδα καὶ ἄλλους
καρπούς. Ποιητῆς δὲ τις προσεφώνει τοὺς πανηγυρίζον-
τας ὡς ἐξῆς :

«Τὰ σῦκα σᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὸν Φάρον (1)
»ἡ σταφίς ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, αἱ ροζακιαῖς
»ἀπὸ τὴν Μάλαγαν καὶ ἀπὸ διαφόρους δὲ
»χώρας τὸ πιπέρι καὶ οἱ φοίνικες».

Ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις τῆς Εὐρώπης ἐγένετο χρῆσις
ἀναξία λόγου. Ἐν Γαλλίᾳ ἐγένετο ὀλίγη χρῆσις καὶ ἐ-
πωλεῖτο εἰς τὰ φαρμακεῖα, ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ἐχρησίμευεν
ὡς ἄρτυμα ὠρισμένων φαγητῶν. Καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ εἰ-
σέτι εἰς ὠρισμένα φαγητὰ καὶ γλυκύσματα γίνεται χρῆ-
σις τῆς σταφίδος. Ἐπίσης χρησιμεύει ἡ σταφίς ἐν Ἑ-
πτανήσῳ διὰ σπερνά, τὰ ὅποια δὲν εἶνε μόνον ἀπὸ στάρι
βρασμένου, ἀλλὰ μεμιγμένον μὲ πολλὴν σταφίδα, ρόιδα,
ζαχαρωτὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Εἶνε ἀναπόφευτος ἡ σταφίς
καὶ εἰς τὸ σαβόρο. Δῆλα δὲ ἀφοῦ ξηροτηγανίζονται τὰ
φάρια, τηγανίζονται σκόρδον, θειοδρολίβανον καὶ σταφίς
μετὰ ἀρκετοῦ ὄξους καὶ κρύα τίθενται εἰς τὰ φάρια, τὰ ὅ-
ποια διατηροῦνται ἐπὶ πολὺν χρόνον. Εἰς Κέρκυραν καὶ
Παζοῦς γίνεται πολλὴ χρῆσις τοῦ σαβόρου.

(1) Παραλία πόλις τῆς Πορτογαλλίας.

Γ'

ΠΩΣ ΘΕΩΡΕΙΤΟ Η ΣΤΑΦΙΣ

Ἡ σταφίς εἶνε πηγὴ πλούτου. Τοιαύτη ἰδέα ὑπῆρξεν ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. Παλαιὸν δημοτικὸν Ζακυνθιακὸν δίστιχον λέγει :

Μαῦρ' εἶνε, ναί, ἡ σταφίδα μας, μὰ γίνεται χρυσάφι Ὅπου σκορπιέται σὰν νερὸ σούλο τὸ νησάκι.

Οἱ περιηγητὰί Sprou καὶ Wheeler ἐπισκεφθέντες τὴν Ζάκυνθον τῷ 1675 καὶ ἰδόντες τὸ κέρδος τὸ ἐκ τοῦ σταφιδοκάρπου προερχόμενον ἀπεφάνθησαν ὅτι ὁ Βοτῆρος δικαίως ὠνόμασε τὴν Ζάκυνθον Χρυσὴν νῆσον, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἠδυνήθησαν ν' ἀνεύρωσι τὸν τρόπον νὰ φυτεύωσιν ἀμπέλους, αἱ ὁποῖαι παράγουσι σταφίδας καὶ αἱ ὁποῖαι παράγουσι χρυσόν. Ἐτερός τις περιηγητῆς ὁ Chandler ἔκρινεν ὅτι δὲν ἦτο ὑπερβολὴ ἂν ἡ νῆσος αὕτη ἐκαλεῖτο χρυσή. Ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων πρώτη ἡ Ζάκυνθος ἐκαλλιέργησε τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀμπέλου, ἧς τὸν καρπὸν ἔθεσεν εἰς τὸ ἐμπόριον. Περὶ τῆς ἀξίας ὁμως τοῦ σταφιδοκάρπου καὶ τῆς ἐν γένει καλλιτεργίας πάντων καλλίτερα ἐξέφράσθη ὁ τελευταῖος τῶν Προβλεπτῶν τῆς Ζακύνθου Φραγκίσκος Βραγαδίνος, ὁ ὁποῖος ἔγραφε τῷ 1797 : «...Ὁ σταφιδοκάρπος εἶνε ἄληθές μεταλλεῖον, ὄχι μόνον τῶν ἡμετέρων νήσων Ζακύνθου, Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης, ἀλλὰ καὶ τοῦ Μωρέως καὶ ἐνίων γειτονικῶν τόπων. Ἡ Τουρκία δὲν ἐνόησεν ἀκόμη τὸν θησαυρὸν τοῦτον. Ὁ χρυσός, ὁ ὁποῖος εἰσπράττεται ἐκ τοῦ φόρου καὶ ἐκείνος ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἶνε πηγὴ ζωογονοῦσα τὴν κυβέρνησιν καὶ πάντας τοὺς κατοίκους. Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων, ὡς ἐκεῖνοι τῶν ἀπέναντι μερῶν, διὰ τῆς καλλιτεργίας θὰ εὐπορήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲν εἶνε ἀκόμη κατηρτισμένοι διὰ τὴν βιομηχανίαν ἐπὶ πολλοὺς αἰώνας, θὰ εἶνε ἡ σταφίς τὸ μόνον καταφύγιον διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν. Ὁ Θεὸς ὤρισεν ὅπως τὸ φυσικὸν τοῦτο χάρισμα εἶνε ἀποκλειστικῶς τῶν τόπων τούτων, τοὺς ὁποῖους ἀποκαλεῖ χρυσοῦς τόπους, τόπους μακαρίους.

Μετὰ τὴν σταφίδα ἔρχεται τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος. Ὡστε τὰ μέρη ταῦτα ὡς εἶπομεν, ζῶσι σήμερον διὰ τῆς καλλιτεργίας καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰώνας, ἂν δὲν ἀπαυδαίωμαι, ἐξ αὐτῆς θὰ ζῶσιν».

Ὁ τελευταῖος τῶν γενικῶν προβλεπτῶν τῆς Ἑπτανήσου, ὁ ἀείμνηστος Widmann, γράφων τῷ 1795 πρὸς τὴν κυβέρνησίν του, ἔλεγεν ὅτι ἡ σταφίς ἦτο τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον τῶν ὑπολογισθέντων βοηθημάτων, διὸ καὶ ἡ σταφίς ἐν Ἑνετίᾳ θεωρεῖτο εἰσόδημα ἐκ τῶν καλῶν τοῦ κράτους καὶ τὸ ἐπισημότερον τῶν ἡμετέρων νήσων καὶ συγκαταλέγετο μεταξὺ τῶν καλλιτέρων ἐμπορευμάτων τῆς ἐποχῆς.

Ὁ ὀξυδερκὴς ἐνετὸς Βραγαδίνος δὲν ἠπατάτο, διότι ἐκ τῆς καλλιτεργίας καὶ σήμερον περιμένομεν τὸ πᾶν καὶ ἐκ μόνων τῶν προϊόντων τῆς σταφίδος, τῶν ἐλαϊολάδων, τῶν οἴνων, τοῦ καπνοῦ, τῶν σύκων ποριζόμεθα ἐκ τῶν ἐξωθεν ἐπέκεινα τῶν ἑβδομήκοντα πέντε ἑκατομ-

μυρίων δραχμῶν ἑτησίως καὶ μόνη ἡ σταφίς εἶνε διαταμίον τοῦ Κράτους τὸ σπουδαιότατον τῶν στηριγμάτων.

Καὶ ὁ Ἑνετὸς δὲν ἠπατάτο. Ἡ σταφίς θεωρεῖτο τὸ ἀσφαλέστερον καὶ πολυτέρον εἰσόδημα.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΙ ΤΗΣ ΣΤΑΦΙΔΟΣ

Κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἡ σταφίς ἦτο ἐξ ἀνεγνωρισμένου ἐμπορίου ἐν Εὐρώπῃ.

Δυστυχῶς εἰσέτι δὲν γνωρίζομεν ἐπισήμως πότε ἤρσεν ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος. Κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἦτο ὁμως πολὺ διαδεδομένη. Ἡ ἀρχαιότερη γνωστὴ περὶ σταφίδος μνεῖα εἶνε ἡ παρὰ τοῦ Ἰταλοῦ ἐμπόρου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος Πεγολέττη, ὁποῖου ἡ πολυτίμος Pratica della Mercantura ἐστὶν τῷ 1340, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρει δύο ἐξαγωγικούς μνείας τῆς σταφίδος Κιαιρέντζα τὸν γνωστὸν λιμένα τοῦ κράτους τῶν Φράγκων ἰπποτῶν ἐν Ἡλιδί καὶ τὴν Κερνίθον. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι μεταξὺ Ἰλαρόντας καὶ Κερνίθου ἐκαλλιιεργεῖτο ἡ σταφίς.

Ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν τοῦ Λουκά Βάδιντζ (Baldings) ἐδημοσιεύθη πολυτίμος ἐκθεσις τοῦ Καρδινάλιου Νικηνοῦ πρὸς τὸν μοναχὸν de la Mare ἡ γραφεῖσα ἐν ἔτει 1459, τῆς ὁποίας μεταφράζομεν σκεπτικῶν ἀπόσπασμα : « Ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι μεγάλη ἐπαρχία, κοινῶς λεγομένη Μωρέας ἔχουσα περίμετρον ἑκατὸν μίλια. Ἡ χώρα αὕτη ἔχει ἔδαφος πλούσιον, πολὺν ἄνθρακον, παράγον ἀφθόνως ὅλα τὰ εἶδη καὶ ὄχι μόνον τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄσπαστα, τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦν τὴν καλοζωίαν καὶ τὴν εὐμάρειαν. Ἄρτος, οἶνος, κρέας, τυρὸς, μαλλί, βούβη, κίτριον, λινόν, μέταξα, πρινοκόκκινον, ξηραὶ σταφυλῆς, κροινθιακὴ σταφίς, βαφικαὶ ὕλαι. Τὰ πάντα εὐπυκνῶνται ἐδῶ ἐν ἀφθονίᾳ. Ἄντι ἐνὸς δουκάτου δύνανται νὰ ἀποκτήσῃ δύο κοιλὰ δημοτικῶν καρπῶν, ἢ νὰ πωλίσωσι 140 λίτρας. Ὁ οἶνος πωλεῖται εἰς εὐτελεστῆρας ἔτι τιμᾶς ὅκτω παχέα πρόβατα τιμῶνται ἀντὶ ἐνὸς δουκάτου ἢ βρώμη καὶ ἡ φορβὴ εἶνε ἐπίσης ἀσθοναίσις τρόπος ὡστε ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν ζῶων ἡ χίρρα αὕτη δύναται νὰ συντηρήσῃ ἀνέτως καὶ ἄνευ στενοχωρίας 50,000 ἴππους περίπου. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος (1458) ὄγδοήκοντα χιλιάδες Τοῦρκοι ἰππεῖς μετ' ἀπειρηθῶν πεζικῆς στρατιᾶς καὶ πληθῆος φορητῶν ἄρματων εἰσέβαλον εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διέμεναν ἡμετέρας διαιτώμενοι περὶ τοὺς πέντε μῆνας, χωρὶς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν αἱ τιμαὶ τῶν διαφόρων ὀνίων νὰ ὑπερτιμηθῶσι τὸ παράπαν. Τόσον πλούσιοι εἰς τὸν τὸν τόπον τοῦτον εἶνε αἱ πηγαὶ τῶν διαφόρων προϊόντων...» Ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος προὔχεται ὁμως ἕνεκα τῶν συνεχῶν δρώσεων, τῶν πολλῶν αἰματηρῶν πολέμων, τῶν καταστροφῶν καὶ ἄλλων δεινοπαθημάτων, ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ὀσμῆσαι παρήκμαζον, πολλοὶ δὲ τῶν κατοίκων ἐζήτουν ἀλλοδαπὸν καταφύγιον. Συνεπῶς καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς

σταφίδων δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἐν ἀνθηρᾷ ποταστάσει καὶ πολλὰ μέρη ἐγένοντο χέρσα ἕνεκα τῶν συνεχῶν πολέμων. Ἐν τῷ Ἰονίῳ νῆσοι, οὐσαι ἐλεύθεραι ὑπὸ τὴν ἰσχυρῆς Ἑνετίαν, προσεπάθουν νὰ ἔχωσι τὸ μονοπώλιον, ὡς καὶ συνέβη.

Ἡ σταφίς ἐφυτεύθη τὸ πρῶτον ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ἐκτῆς ἑκατονταετηρίδος. Κατ' ἐλίγον διεπίδρατο, ἀλλ' ἀντικείμενον ἐμπορίου δὲν ἦτο τὸ εἶδος αὐτῶν οὐδὲ ἐν ἔτει 1534, καθότι ἡ ἐκθεσις τοῦ Ἰωάννου Βαρβαρρήγου μετὰ τὴν ἀπαριθμῆσιν τῆς δεκάτης, ὑπερ ἡ νῆσος ἐτέλει, τὸν βάμβακα, ὡς τὸ μόνον ἀφορολόγητον προϊόν ἀναφέρει ἕνεκα τῆς μικρᾶς τιμῆς αὐτοῦ. Ὅμως τῷ 1543 ἀναφέρει οὐ μόνον τὸν βάμβακα, ἀλλὰ καὶ τὴν σταφίδα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο ταῦτα προϊόντα ἀπὸ «βραχέος χρόνου ἐκαλλιεργοῦντο» προτίθει εἰς τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ εἰς αὐτὰ τὸν φόρον τῆς δεκάτης, ὅστις θὰ ἀνήρχετο εἰς πλείονα τῶν 100 δουκάτων κατ' ἔτος. Ἐφ' ἔσον ἡ ποσότης τῆς σταφίδος ἦτο μικρὰ, ἦτο ἀφορολόγητος.

Ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος ἐν Ζακύνθῳ ἐπέδωκε ἕνα ταχέως καὶ τοσοῦτοι ἀγροὶ μετεβλήθησαν εἰς σταφιδοκάρπους, ὡστε ἤδη τῷ 1552 ἡ ἐκ τοῦ σίτου δεκάτη ἀπὸ τοῦ ἄλλοτε ποσοῦ τῶν 3000 δουκάτων κατήλθεν εἰς 1400. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη καὶ τὸ κέρδος ἐκίνησαν ἄλλους κατ' ἐλίγον τὴν ὄρεξιν τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἄλλων τῶν Ἰονίων νήσων.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐφυτεύθη περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης τῆς ἑκατονταετηρίδος. Πρὶν περιέλθῃ εἰς γῶσιν τῆς κυβερνήσεως ἢ πρὶν ἡ κατάσταση ἀντικείμενον ἐμπορίου, διαρκῶς οὗτος θὰ ὑπῆρχε. Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ πολλῶν προηγουμένων ἐτῶν ὑπῆρχεν ἐν Κεφαλληνίᾳ μικρὸν ἀξίον λευκὴ σταφυλῆ, ἧτις ξηραίνομένη ἐγένετο ἐρυθρὰ, εἶδος ὑπερ ἐν Ζακύνθῳ ἐκαλλιεργεῖτο περισσότερο, καλούμενον λιανοροῶγι, ἐξ οὗ παράγεται ἐξαιρετος οἶνος. Πρὶν ἡ εἰσαγάσῃν εἰς τὸ ἐμπόριον οἱ Κεφαλλῆνες τὴν ἐρυθρὰν ἢ μελαιναὴν σταφίδα, ἀρκετὴν ποσότητα κατασκεύαζον κατ' ἔτος ἐκ σταφυλῶν τοιμίλο καὶ ἀπέπεμπον εἰς πολλὰ μέρη. Καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ Κεφαλληνίας ἐκομιζέτο τοιμίλο, τὸ ὁποῖον ἐστελλετο ἀκόμα εἰς Βενετίαν καὶ Μασσαλίαν. Μετὰ δὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς μελαινῆς σταφίδος, ἐξήραινον καὶ τινὰ σταφυλᾶς διὰ τοιμίλο, ἀλλὰ ἐλίγῃ ἐγένετο ἐξ αὐτοῦ ἡ ποσότης.

Ἡ μᾶλλον πεφημισμένη σταφίς ἦτο ἐκεῖνη τῆς Ζακύνθου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΑΦΙΔΟΣ ἘΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩ

Μεγάλη ἦτο ἡ διάδοσις τῆς σταφιδοφυτείας, οἱ δὲ γεωργοὶ ἐπὶ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ οἱ ἐλεγκταὶ καὶ πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας ἐσκέπτοντο τίνι τρόπῳ νὰ αὐθῆ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ σταφιδοκάρπου καὶ ἀναγκασθῶσιν οἱ κάτοικοι νὰ ἐμείνωσιν εἰς τὴν γεωργίαν, καλλιεργοῦν-

τες καὶ τοὺς δημοτικῶν καρποῦς, ὧν σπουδαίως εἶχεν ἐλαττωθῆ ἡ ποσότης. Τῷ 1556 ἀπεφασίσθη ἵνα τοῦ λοιποῦ πληρώσωσιν οἱ φυτεῦντες ἀμπέλου ἢ σταφιδοκάρπου δουκάτα δύο κατὰ κάμπιον (percampo) (1) καὶ δουκάτον ἐν διὰ τὰ φυτεῦντα πρὸς τὸ ἔτος τοῦτου, τὰ δὲ εἰσπραττόμενα χρήματα νὰ λαμβάνῃ ἡ Κοινότης δι' ἀγορὰν σίτου πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων.

Ὁ νόμος οὗτος ἐτελεῖτο. Οἱ κάτοικοι οὐδεμίαν ἐδίδον ἀκρόασιν εἰς τὰς παραινέσεις τῶν Ἑνετῶν ἀντιπροσώπων, ὅπως αὐθῆ ἡ περαιτέρω φυτεῖσις, διὸ τῷ 1575, νόμος ἐκδοθεὶς, ἀπηγόρευσε τὴν φυτεῖαν νέων σταφιδῶν, οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ διέταττε τὴν ἐκρίζωσιν ἐκ τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν. Οἱ κτηματῆαι δὲν εἶχον ἀδικον νὰ διαδώσωσιν τὴν φυτεῖαν τῆς σταφιδοκάρπου, διότι εἰς κάμπιον φυτευμένους σταφίδα παρεῖχε εἰσόδημα 25-30 δουκάτων, ἐσπαρμένος δὲ σιτηρὰ μόνον 3-4 δουκάτα. Τοῦτου ἕνεκα δὲν ὑπῆκουσαν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεως οἱ σταφιδοκτηματῆαι.

Ἄλλ' ἡ ἀρνητικὴ καὶ ἀντικρὸς ἐχθρική στάσις τῆς Γερουσίας κατὰ τῆς προοίσεως ἀναπτύξεως τῆς σταφίδος ἐξηκολούθει. Τὸ 1584 διάταξις ἐθέσπιζε νὰ καταβάλλωσιν οἱ καλλιεργηταὶ τὸ ἡμίση τῆς ἐσοδείας εἰς τὴν κυβέρνησιν πρὸς ὄφελος ὁμως τῆς Κοινότητος.

Ἀφοῦ δὲ παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ τὰ πρόστιμα μετὰ τῆς ποινῆς πληρωμῆς, ἡ σταφίς καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐπολλαπλασιάζετο, δύο Ἑνετοὶ εἰδικοὶ ἀπεσταλμένοι, ὁ Γρίττας καὶ ὁ Ἰαρόζνης ἐξέδοντο διάταξις, ἐν ἔτει 1585, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐκρίζωθῶσι πᾶσαι αἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1575 γενόμεναι ἐμφυτεύσεις παρὰ τὴν γνώμην τῆς Γερουσίας.

Πρὸς τοῦτοις τὸ αὐτὸ διάταγμα τοῦ 1584 διέταττε τοὺς προβλεπτάς νὰ καταγράψωσι τὰς ἐκτάσεις τῶν σταφιδοφυτειῶν ἐπιμελῶς, καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ τὰς νέας φυτείας, ἀπηγόρευσε νὰ χορηγηθῆ οἰαδήποτε ἀδεία εἰς τὸ ἐξῆς πρὸς φυτεῖν σταφιδοκάρπων, θεωροῦν πᾶσαν τυχόν τοιαύτην παρεχομένην ἀδειαν ὡς ἄκυρον, καὶ ὠρίσεν ὅπως τὰ εἰσπραχθέντα χρήματα, ἅτινα ἀνήρχοντο εἰς 14,000 περίπου δουκάτα, χρησιμεύωσι πρὸς ἀγορὰν σίτου διὰ τοὺς κατοίκους.

Αἱ ἐνετικαὶ ἀρχαὶ ἀντενήργουν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς σταφίδος ἵνα μὴ ὁ τόπος, καλλιεργῶν τὸν προσδοκώμενον τοῦτον καρπὸν, παραμελήσῃ τὴν γεωργίαν. Τὰς μέχρι τοῦ 1575 γενομένας φυτείας ἐνόμιζον ἐπαρκεῖς. Ἐκτοτε ἐξηκολούθησαν αἱ προσπάθειαι αὐτῆς, ὡς εἶδον οἱ ἀναγνώσται, πρὸς παρεμπέδισιν τῆς ἀυξανομένης ἀναπτύξεως τῆς σταφίδος καὶ ἡ δημοσιεύσις ἐκάστοτε νόμων αὐστηρῶν περὶ πληρωμῆς ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦτου τοῦ τρίτου καὶ τοῦ ἡμίσεος εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἧτις ὁμως διέθετεν αὐτὸ πρὸς ἀγορὰν σίτου, καθέτι ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις πολὺ ἐμερίμνα περὶ τῆς σταφιδοκάρπου, μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ πάσχωσιν ἐκ λιμοῦ οἱ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς.

Οἱ νόμοι οὗτοι ἐξετελέσθησαν ἐν Ζακύνθῳ. Ἐνεκα τῆς γεινιάσεως αὐτῆς πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἡ σταφιδοφό-

(1) Εἰς Κάμπιον ἦτο 3657 στρέμματα.

ρος κεντρική πεδιάς της Ζακύνθου τόσον αγρύπνως επε-
τηρείτο υπό των αρχών, ώστε αι απαιτούμεναι πληρω-
μαί ακριβώς εισπραττόντο και τὸ ταμείον της ἀποθήκης
ταχέως ἐπληρώθη διὰ τοῦ μεγάλου ποσοῦ τῶν 24,000
δουκάτων. Ἐν Κεφαλληνίᾳ ὅμως ἄλλως εἶχον τὰ
πράγματα.

Ἡ νήσος αὕτη ἡ ἐκτεταμένη καὶ ὑπὸ δυσβάτων ὁρέων
εἰς μικρὰ διαμερίσματα διηρημένη, πάντοτε ἀντέταξεν
ἐπιμονωτέραν ἀντίστασιν εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς κυβερνή-
σεως. Διὸ οὐδὲν ἠδὲν κατωρθώθη νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς ἡ ἡ-
λικία ἐκάστης φυτείας, ἐπομένως ἡ ὑποχρέωσις αὐτῆς
εἰς τὰς διατεταγμένας εἰσφοράς.

Πάντα κάμνον ὑπερήσπιζον οἱ κάτοικοι παρουσιάζον-
τες τοὺς γείτονας ὡς μάρτυρας κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῆς
κυβερνήσεως. Ἡ ἀποθήκη τοῦ σίτου ἐπομένως ἐν Κε-
φαλληνίᾳ ἔμενε κενή, ἐνῶ ἡ τῆς Ζακύνθου ἦτο
πλήρης.

Εἰς τὴν περαιτέρω ἐπέκτασιν τοῦ σταφιδοκάρπου ἐ-
φάνη αἰφνης πρόσοκμομα σπουδαίων. Ἡ Ἑνετικὴ κυ-
βέρνησις ἐκτὸς τῆς ἱσσηθους δεκάτης, τῷ 1584 ἐπέ-
βαλεν ἐπὶ τῆς σταφίδος βαρὺν ἐξαγωγικὸν φόρον ὑπὸ τὸ
ὄνομα Nuova imposta (νέος φόρος) ὁ ὁποῖος συνίστατο
εἰς δέκα δουκάτα κατὰ χιλίας λίτρας ἐνετικῆς. Ὡς ἦτο
φυσικόν, ὁ φόρος οὗτος δὲν προὔξενησε καλὴν ἐντύπωσιν
καὶ πάντες ἐγγύζον κατ' αὐτοῦ, ὅντος τῷ ὄντι βαρυ-
τάτου. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νό-
μου τούτου ἐν Ζακύνθῳ εὐρέθησαν εἰς τὰς θύρας τῶν
καταστημάτων τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν καὶ εἰς τοὺς κεντρι-
κωτέρους δρόμους τοιχοκολλημένοι δηκτικοὶ στίχοι εἰς
ἐνετικὴν διάλεκτον, τῶν ὁποίων δημοσιεύομεν τὴν μετά-
φρασιν:

«Σταφίς! τὸ πᾶν παύρηται!

«Πάντες θὰ γείνωμεν μαραμμένοι ὡς σταφίς καὶ ἂν
»ἐξακολουθήσωμεν τοιοῦτοτρόπως, μεγάλοις βήμασι προ-
»χωροῦμεν εἰς τὴν χρεωκοπίαν, καὶ εὐγενεῖς καὶ χυδαῖοι
»καὶ ἄστοι καὶ ἱερεῖς πάντες, μὴ ἐξαιρουμένων τῶν Ἑ-
»θεραίων. Ζήτω ὁ ἅγιος Μάρκος. (1)

»Θὰ ζητήσωμεν τὴν ἐλεημοσύνην:

»Ἐλεημοσύνην, ἐλεημοσύνην εἰς τοῦτον τὸν δυστυχῆ
»Ζακύνθιον, ὅστις οὐδέποτε ὑπῆρξε κατεργάτης.— Ἐλεη-
»μοσύνη, ἐλεημοσύνη εἰς τοῦτον τὸν εὐγενῆ, τὸν κόμητα,
»οὓς βλέπετε καθημένους ἐδῶ εἰς τὴν γέφυραν.(2)

»Ζήτω ὁ ἅγιος Μάρκος.

»Ἀφοῦ οὕτω θέλει ὁ κύριος Δόγης δὲν δυνάμεθα νὰ
εἴπωμεν λέξιν.

»Ἀλλὰ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς στείλῃ δύο πλοῖα
»διὰ νὰ φύγωμεν, καὶ ἄλλοι ἅς ἐλθωσι νὰ χαρῶσι.

»Ζήτω ὁ ἅγιος Μάρκος.»

Οἱ Ζακύνθιοι ὡς καὶ οἱ Κεφαλληνεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ
ὑποφέρωσι τὸν νέον τοῦτον δασμόν, ὅστις κατέστρεφεν
ἄρδην τὸ ἐμπόριον τοῦ σταφιδοκάρπου εἰς τὴν Ζακύνθον,
ἐνῶ τοῦτο ἀνεπτύσσεται εἰς τὴν Πελοπόννησον. Διὸ ἡ Κοι-
νότης

(1) Δηλαδή, ζήτω ἡ Βενετία.

(2) Εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ἁγίου Λαζάρου μετέβαινον οἱ
παῖται.

κυβερνήσεως κατὰ πολὺ χείρων τῆς ἐπιβολῆς τοῦ
φόρου, ἥτις ἐμελλε νὰ ἐπιφέρῃ δεινὴν καταστροφὴν
ἐν οἰκονομικῶ συμφύροντα τῶν σταφιδοφόρων νήσων,
καὶ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ μέλλον τοῦ προϊόντος. Διὰ τῆς ἀ-
πειρίας ταύτης καθηγεῖτο μὲν ὁ ἐξαγωγικὸς νέος φό-
ρος, ἀλλ' ἐθεσπίζετο νέος νόμος διατάττων νὰ μετακο-
μηθῇ ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τῆς παραγομένης σταφίδος
ἐν Βενετίᾳ.

Ἡ διατάγμα τοῦτο ἔφερεν ἡμερημίαν 16 Αὐγού-
στου 1602, καὶ ὄριζεν ἵνα τοῦ λοιποῦ συγκεντρῶται ἡ
σταφίς καὶ ἀποστέλληται εἰς Βενετίαν, οὐδεμίαν
ἄλλη ἐξαγωγή νὰ γίνηται εἰς ἄλλην χώραν εἰμὴ διὰ
τῆς Βενετίας.

Ἡ Κοινότης ἀμέσως δι' ὑπομνήματος 8 Ὀκτωβρίου
ἀναφέρειται εἰς τὴν Κυβέρνησιν, λέγουσα τὰ δίκαια
τοῦ λαοῦ καὶ τὰς συνεπείας τῆς νέας ταύτης ἀποφάσεως
ἐν Κυβερνήσεως.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπεδείκνυεν ὅτι δὲν θὰ ἐζημιῶντο
οἱ ξένοι ἔμποροι ὅσον οἱ νησιῶται, καθὼτι οἱ ἔμπο-
ροὶ προέλεοντες τὰς δαπάνας, ἤδη εἶχον φροντίσει νὰ
ἀποβῶνται σταφίδα ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυ-
βερνήσιν πλησιόχρων ἐπαρχιῶν, οὐ μόνον δὲ μετῴκουν
ἐν Πάτρας καὶ λοιπὰ τῆς Πελοποννήσου μέρη, ἀλλὰ
καὶ ὡς ἐλάβον οἱ Ἄγγλοι γινώσιν τῆς νέας ταύτης
ἀποφάσεως, διέταξαν ἀμέσως τὰ ἐν τῷ λιμένι Ζακύνθου
ἐπιπλέοντα πλοῖα νὰ μεταδῶσιν εἰς τὴν ἀπέναντι Στε-
ρῆν πρὸς ἀγορὰν σταφίδος ἐκ τῆς ὀθωμανικῆς ἐπικρα-
τίας. Μάλιστα οἱ ξένοι οὗτοι ἐδάνασαν δουκάτα χίλια
ἐκ τῶν κατοίκους τοῦ Αἰτωλικοῦ πρὸς κρείττονα καλλι-
εργῶν τῶν σταφιδαμπέλων καὶ ἀνανέωσιν τῶν φυτειῶν,
ἵνα μὴ παραμελήσῃ. Ἡ Κοινότης ὀρθῶς σκεπτομένη
ὄριζεν ἵνα ἐπιζήμιον διὰ τὰς σταφιδοφόρους νήσους τὰς
ἐπιπλέοντες εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν Στε-
ρῆν Ἑλλάδα, ἰδίως εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κορινθίας.

Παρατηρεῖ ὡσαύτως ἡ Κοινότης ὅτι εἰς Ναύπακτον,
Ἄιτωλικὸν καὶ Πάτρας αἱ γαῖαι εἶνε μᾶλλον πρόσ-
μα τῶν τῶν νήσων (più grassi et più appropriati delli
stafidi). Ἐροῦετο ἡ Κοινότης δὲ ὅτι ἐνεκα τοῦ κέρδους
τοῦ μόνον θὰ ἐπεμελοῦντο εἰς τὸ μέλλον πε-
ρισσότερον τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφίδος ἀλλὰ καὶ νέας
ἐπιπλέον φυτείας καὶ οὕτως ἐν διαστήματι τριῶν ἢ
τεσσάρων ἐτῶν θὰ παρήγον αἱ ἐπαρχίαι ἐλεῖναι περισσο-
τάτην σταφίδα ἀφ' ἧς ἡ Κεφαλληνία καὶ ἡ Ζακύνθος
ἐπὶ παράγουσι, συνεπῶς κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐποχῆς
ταύτης ὁ χρυσὸς ὅστις ἔρρεεν εἰς τὰς νήσους ταύτας,
καὶ τοσαύτης ὠφελείας τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν κα-
τοίκων, τοῦ λοιποῦ θὰ ἔρρεεν εἰς τὴν Τουρκίαν. Τοῦτου
ἐπιπλέον, θὰ ἦτο ἀδύνατον τοῦ λοιποῦ πᾶσα μεταβολὴ
πολιτικῆς καθεστῶτος ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐπειδὴ οἱ κά-
τοικοι καὶ οἱ ἔμποροι ἔμενον εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς ὀθω-
μανικῆς ἐξουσίας ἐνεκα τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσοδημάτων
καὶ οἱ ἔμποροι δὲν θὰ ἐγγύζον εὐρίσκοντες συμφύρον
καὶ περὶ περισσώτερα, οἱ δὲ κάτοικοι δὲν θὰ κατεφέροντο
καὶ δὲν θὰ ἐξάνισταντο ἐν ἀνάγκῃ κατὰ τῆς κυβερνήσεως
καὶ ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ πρῶτον εἰς τὸ νὰ διευκολύνῃ τὸ ἐμπό-
ριον. Ὑπενομίμειν ἡ Κοινότης τῇ Ἑνετίᾳ ὅτι εἰς τὴν

Τουρκίαν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἶχον καὶ ὁ Πάπας καὶ
ὁ δοῦξ τῆς Τοσκάνης ἐμπορικὸς οἶκος εἰς Πάτρας, Γα-
στούνην, Χίον, Θεσσαλονίκην, Κωνσταντινούπολιν, Τρι-
πολιν, Συρίαν, Ἀλεξανδρείαν καὶ Ἀλγέριον, ἀναφέρον-
τες καὶ τὰ εἶδη, ὧν ἐμπόριον ἐκεῖ ἐνηργεῖτο, εἶδη πο-
λύτιμα. Παρατηρεῖ ἡ Κοινότης ἐπίσης ὅτι οἱ ἀρμόδιοι
πιέζοντες διὰ νόμου τοιοῦτου τοὺς κατοίκους δὲν ἐσκέ-
φθησαν τὰς συνεπείας.

Ἡ κτηματίας ὑπεχρεῶτο νὰ δηλώσῃ τὴν σταφίδα εὐθὺς
ὡς αὕτη ἦτο ἐτοιμὴ πρὸς πώλησιν, ἄλλως τε θὰ ἐτιμω-
ρεῖτο. Ὁ ἔμπορος ἐπίσης περιορίζετο εἰς τρόπον ὥστε
ἐὰν ὑπέπιπτεν εἰς παραβίασιν τοῦ νόμου ὅχι μόνον ἐτι-
μωρεῖτο ὡς λαθρέμπορος, ἀλλὰ καὶ εἰς σωματικὰς ποι-
νὰς ὑπέκειτο. «Ὡστε οἱ σταφιδέμποροι θὰ προϋτίμων ν' ἀ-
πέχωνται μᾶλλον τοῦ ἐμπορίου εἰς τὸ ἐξῆς ἢ νὰ ἐισέλθωσι,
κατὰ τὴν φράσιν τῆς Κοινότητος, εἰς τοιοῦτον λαβύρινθον.

Οἱ μικροὶ κτηματῖαι καὶ οἱ μικροὶ παραγῆνται (στα-
φιδάγορασταί) ἦτο δύσκολον τοῦ λοιποῦ νὰ ἐλπιδῶσι τι
ἀπὸ τὴν σταφίδα, μόνον δὲ οἱ κεφαλαιοῦχοι καὶ μεγαλέμ-
ποροι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιχειρῶσιν ἀποστολὰς τοῦ προϊ-
όντος εἰς Ἑνετίαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐσηκώ-
νετο ὁ καπὸς ἀπὸ τὰ ἀλώνια, ἕως ὅτου φορτωθῇ εἰς τὸ
πλοῖον, πολλὰ ἦσαν τὰ ἐξοδα ἀδειῶν καὶ ἄλλων σχετι-
κῶν δικαιωμάτων. Διὸ θὰ ὑπεχρεῶντο οἱ κτηματῖαι νὰ
πωλήσωσι τὴν σταφίδα εἰς εὐτέλῃ τιμῇ, παρὰ νὰ τὴν
στελεῶσι κατ' εὐθείαν εἰς Βενετίαν.

Πολλοὶ κτηματῖαι ὅμως ἦσαν πτωχοὶ χωρικοὶ καὶ δὲν
ἠδύναντο τοῦτο νὰ πράξωσιν, θὰ ὑπεχρεῶντο νὰ δώσωσι
τὸν καρπὸν τῶν ὅπως ὅπως, καὶ οὕτω μόνον πρόσωπά
τινὰ θὰ ἐπλοῦτιζον.

Ἄλλως τε τὸ ἐνδέκατον ἄρθρον τοῦ νέου νόμου ἀπη-
γόρευεν εἰς τοὺς ξένους τὴν φόρτωσιν σταφίδος, τοιοῦτο-
τρόπως δὲ οὐδεὶς ξένος θὰ ἠγόραζεν εἰς τὸ μέλλον σταφίδα
καὶ ὅλος ὁ καρπὸς, ὡς ὀρθῶς παρετήρηε ἡ Κοινότης, θὰ
συνεσωρεύετο εἰς τὰς χεῖρας ἐνός ἢ δύο, ἐνῶ πρὸ τοῦ
δρακοντείου τοῦτου νόμου, ὅχι μόνον Ζακύνθιοι, Κεφα-
λληνεῖς καὶ λοιποὶ ἔμενον ὑπῆκοοι ἀλλὰ καὶ Ἄγγλοι καὶ
Γάλλοι καὶ Ὀλλανδοὶ συνηγωνίζοντο πρὸς ὠφέλειαν
πάντων. Πλὴν τούτων, διὰ τοῦ νέου νόμου ἀπηγοῦντο
πολλὰ χρήματα πρὸς ἐγγύησιν εἰς τοὺς ἐντοπίους. Περι-
γράφουσα ἡ Κοινότης διὰ τοῦ ὑπομνήματος τούτου τὰ
δεινὰ τὰ ὁποῖα θὰ προέκυπτον ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νό-
μου τούτου καὶ τὴν δυστυχίαν εἰς ἣν ὁ τόπος θὰ περιέ-
πιπτεν, ἐξήτουντο ἵνα, ὡς ἡ πρωτεύουσα καὶ τὰ ἄλλα
μέρη ἔχαρον ἐμπορικὴν ἐλευθερίαν, τοιοῦτοτρόπως ἀφεθῇ
ἐλευθερον καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς σταφίδος πρὸς δόξαν καὶ
ἔπαινον τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας.

Ἐκτὸς τοῦ ρηθέντος ὑπομνήματος καὶ ἄλλα περὶ τοῦ
ἰδιοῦ ἀντικειμένου καὶ ἄλλων σχετικῶν ἀπέστειλε πρὸς
τὸν Δόγην τῶν Ἑνετῶν ἡ Κοινότης Ζακύνθου, ὅπως οἱ
ἀρμόδιοι πεισθῶσιν ὅτι οἱ χωρικοὶ ἰδίως θὰ λιμοκτονήσωσι
καὶ ὅτι τέλος ἡ νέα αὕτη ἀπόφασις τῶν ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου
ἐφῶρον δὲν ἦτο πρακτικὴ. Καὶ ἡ Κεφαλληνία εἰς τὸ ζή-
τημα τοῦτο δὲν ἐμεινεν ἀπαθής. Ἡ Κυβέρνησις τέλος
ἡ ἴδια ἐπέισθη ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτυχής ἡ ἀπόφασις αὕτη,
καθὼς δυσεκτέλεστος καὶ ἡ λαθρεμπορία ἐνεκα τούτου

νά προαχθῆ ἡ παραγωγή, διὸ καὶ ἐφοβήθησαν αἱ ἐντόπιοι καὶ ἐνετικά ἀρχαὶ τῶν στασιδοφόρων τοῦ Ἴονίου Νήσων. Μεταξὺ τῶν ἐπανησιῶν καὶ γειτόνων ὑπῆρχε μέγας συναγωνισμὸς καὶ δικαίως ἐβαυκαλίζοντο ὑπὸ τῆς ἰδέας νέων πελατῶν. Ἡ κατανάλωσις δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν παραγωγήν. Ἦτο ἀνάγκη νέων φυτειῶν, ἐπαυξήσεως μεγάλης τοῦ στασιδοκαρποῦ. Ὁ συναγωνισμὸς οὗτος μεταξὺ γειτόνων ἦτο πρὸ πάντων ἐπιζήμιος εἰς τὴν Ζάκυνθον, κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ τόπον ἐνθα εὐδοκίμως ἡ στασις ἐκαλλιεργεῖτο καὶ σπουδαίως ἐπολλαπλασιάζετο.

Ὁ Ἰταλὸς περιηγητὴς Ξαβέριος Σχροφάνης ἐπισκεφθεὶς τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὸ 1794—1795 σημειοῖ εἰς τοὺς πολυτίμους ἐμπορικοὺς πίνακας ἐξαγωγῆς καὶ εἰσαγωγῆς, ὅτι τότε ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον ἐξέκατ. στασιδὸς ἐξήγετο διὰ Τερρῆστιν, Λιβέρνον, Ἀγγλίαν καὶ Ὀλλανδίαν. Ἦτο: ἐκ Πατρῶν 3,600,000, ἐκ Βοστίτζης λίτρ. 900,000, αἱ δὲ ὑπόλοιποι λίτραι 1,500,000 ἐκ τῶν Κορινθίου, Γλαρέντζας, Ξυλοκάστρου, Ἀκράτας καὶ Διακοφτοῦ, ἀνά λίτρας 300,000 ἐκάστου τόπου. Ἐκ Ζακύνθου ἐξήγετο 8,100,000, ἐκ Κεφαλληνίας 4,200,000 καὶ ἐξ Ἰθάκης 350,000.

Μετὰ δύο περίου ἐτη τῷ 1797 ἕτερος περιηγητὴς, ἐπισκεφθεὶς τὴν Πελοπόννησον, ὁ Γάλλος Καστελλάν, ἰστορεῖ ὅτι ἡ παραγωγὴ τότε ἐν Πελοποννήσῳ ἦτο ἐτησίως ὡς 7—15 ἑκατομύρια. Ὡστε ἦτο εἰς αὐξήσιν ἡ παραγωγή. Ὁ Πουκεβίλλ, ὅστις δις ἐπισκέφθη τὴν Πελοπόννησον, λέγει ὅτι τῷ 1814 ἡ παραγωγὴ ἦτο Πατρῶν 6,000,000, Αἰγιαλείας καὶ Καλαβρύτων 2,200,000 καὶ Κορινθίας 700,000 ἐν ὅλῳ ἑκατομύρια 8,900,000 πρὸς γρόσια 140 τῶν Πατρῶν καὶ 130 τῶν λοιπῶν τριῶν μερῶν, ἐν ὅλῳ γρόσια 1,217,000.

Σημειωτέον ὅτι αἱ βενετικά ἀρχαὶ προσεπάθον νὰ μὴ προδεύσῃ ἐν Πελοποννήσῳ ἡ στασις. Δ. γ. ὁ προβλεπτής Ζακύνθου Ἰωάννης Φραγκίσκος Μανολέσσος τῷ 1788, πρὸς τοὺς ἄλλοις ἔγραφε τῇ Κυβερνήσει του: «...Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πρόνοια νὰ μὴ διαδοθῆ πολὺ ὁ κάρπος καὶ παντὶ σθένει νὰ πολεμηθῆ ἡ διάδοσις φυτειῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ Στερεῇ Ἑλλάδι. Ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος καὶ ἡ Ἰθάκη ἀρκοῦσι νὰ προμηθεύωσι στασιδα εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅπου ὑπάρχει ζήτησις τοῦ καρποῦ τούτου. Προτιμότερον ἕκαστος τόπος νὰ ἔχῃ ἰδίον εἰσόδημα, καθὼς ὁ συναγωνισμὸς εἶνε μὲν συνήθως ἀφελίμος, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς καταστρέφει καὶ ἀποβαίνει ἐπιζήμιος. Ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ φρονίσῃ περὶ διαδόσεως τῆς στασιδὸς εἰς ἀνόχρυσος οὗτος θησαυρὸς εἶνε ἄγνωστος καὶ ὅταν ἐπαυξήσῃ κατὰ τὴν ἑλλείψιν, τότε διὰ νόμου νὰ διαταχθῶσι νέα φυτεῖαι. Ἐργαθῶμεν ἀνευ θορύβου, ἵνα μὴ οἱ γείτονες Πελοποννήσιοι λάβωσι γνῶσιν. Ἐπίσης δευκαλίαι πρέπει νὰ γίνωνται εἰς τοὺς ἀγοραστάς, ἰδίως πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς, εὐκολία ἐντὸς τοῦ νόμου, διὰ νὰ μὴ ἠμεταβαίνωσιν εἰς τὴν Τουρκίαν πρὸς φέρτωσιν. Ἐν Τουρκίᾳ ἡ στασις διατελεῖ ἐν παρακμῇ μόνον πεκαλαιωμένα ὑπάρχουσιν ἐκεῖ φυτεῖαι καὶ ἡ ἄλλοτε πλουσία ἐπαρχία τῆς Κορινθίας δὲν παράγει τὸν θαυμαστὸν καρπὸν. Πρέπει νὰ πεισθῶσιν οἱ Πελοποννήσιοι ὅτι δεξιόλοισι νὰ πλουτήσωσιν ὄχι ἀπὸ στασιδα, ἀλλ' ἐξ ἄλλων προσοδοφόρων προϊόντων, ἄλλως θὰ δύστηχῶσιν καὶ αἱ ἡμέτεροι νῆσοι καὶ ἐκεῖνοι, ἂν ἡ στασις ἐνεκα τῆς ὑπερβολικῆς ποσότητος φθάσῃ νὰ πωληθῆ εἰς εὐτελεῆ τιμήν. Ἀλλ' οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Γαληνοτάτης Πολιτείας πολὺ φροντίζουσι περὶ τούτου».

Ἐν Ἑπτανήσῳ ἡ καλλιέργεια τῆς στασιδὸς προὔγρει καὶ ὅταν ἐπαύσαν νὰ εἶνε αἱ νῆσοι ὑπὸ τὴν ἐνετικὴν πολιτείαν. Αἱ νῆσοι τοῦ Ἴονίου ἐστάθησαν πάντοτε εὐτυχεῖς διότι δὲν ἐδοκίμασαν τὴν πικρίαν τῆς δουλείας καὶ τῆς βαρβαρότητος.

Ἡ λοιπὴ Ἑλλάς ὑπὸ βαρὺν ζυγὸν προσεπάθει: «Ἄλλ' ἰδοὺ ὅτι τὸ ἰδεώδες πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐπαυματοποιεῖτο.

Τὰ πράγματα μεταβάλλονται.

Οἱ ἄνθρωποι ἐσκέπτοντο εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας τῶν, συνεπῶς ἡ καλλιέργεια τῶν κτημάτων παρεμελεῖτο. Διὸ εἰς τὸν κατὰ τὴν ἐν Ἀστρεὶ Β' Ἐθνικῶν τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσιν ὑποβλήθη ἐν τῇ 12 Ἀπριλίου 1821 προϋπολογισμὸν τῶν ἐτησίων ἐσόδων τοῦ Κράτους γαίνονται ὅτι μόνον ἡ ἐπαρχία Αἰγιαλείας ἐκαλλιεργεῖτο τὴν στασιδα.

Ἴδου ὁ πίναξ:

Ἀπὸ δέκατα στασιδὸς Κασαμπᾶ . . .	λ.	60,000
» » » Διακοφτοῦ . . .	»	13,000
» » » δύο μονῶν Σηγηλαίου καὶ Ταξιαρχῶν . . .	»	13,000
» Ἐθνικά . . .	»	37,000
Ἐν ὅλῳ λίτραι . . .		140,000

Ἀξία γροσίων 56,000 πρὸς γρόσια 400 κατὰ τὴν γὰρ ἐσόδου ἡ ἐτησία παραγωγή δὲν ὑπερέβαινε τὰ δύο εκατομύρια, διότι ἡ μὲν δεκάτη τῶν ἰδιοκτητῶν στασιδῶν Κασαμπᾶ Διακοφτοῦ καὶ τῶν δύο μονῶν ἀνεργημένη εἰς λίτρας 85,000 ἀντιπροσωπεύει παραγωγὴν 800 χιλ. λιτρῶν, ἡ δὲ τῶν ἐθνικῶν γαιῶν ἐκ λιτρῶν 55,000 ἄλλας λίτρας 1,100,000 περίου λογιζομένης πρὸς ἑκατοσὶ τοῖς ἑκατόν.

Ἡ ὑψωσις τῶν τιμῶν εἰς γρόσια 400 κατὰ τὴν γὰρ δα ὀφείλεται εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς παραγωγῆς. Ἐπὶ καὶ ἡ μικρὰ αὕτη παραγωγή περιωρίσθη σπουδαίως ἐνεκα τῶ λόγῳ ἐνεκα τῶν δεινῶν τοῦ Ἰμδραῆμ-Παυλοῦ (1825—1827). Ὅταν ὁ Καποδίστριας ἤρχισεν ὡς ἀρχὴ φιλόστοργος πατὴρ νὰ κυβερνήσῃ, προώδευσε σὺν τοῖς ἑλλοῖς καὶ ἡ στασις. Οὕτω εἰς τὸν πρὸς τὸν Καποδίστρια ἐποβληθέντα ἰσολογισμὸν τῆς διαχειρίσεως ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου 1828 μέχρι 30 Ἀπριλ. 1829 φέρονται εἰσπραχθέντα γρόσια 483,891.9 ἐκ φόρου στασιδὸς. Ἐν δὲ τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ ἀμείωτος ἐπομένου ἔτους ἀπὸ 1 Μαΐου 1829 μέχρι 30 Ἀπριλίου 1830, τὸ ἔσοδον τοῦτο ἀνεβλήθη εἰς γρόσια 800,000, τῆς ἐτησίας παραγωγῆς ἀνεβλήθη εἰς ἔτος 1830 εἰς 19,000,000 λίτρας, τῆς δὲ καλλιέργειας ἐπεκταθείσης ἐπὶ στρεμμάτων 38,000.

Μετὰ ταῦτα ἡ Ἑλλάς θαυμασίως καθ' ὅλα προώδευσε. Διὸ καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς στασιδὸς ἤρχισεν εἶνε μέρημα τῶν κτηματιῶν οὐχὶ μικρὰ.

Αἱ στασιδικαὶ κρίσεις οὐδέποτε ἐλείψαν, ἀφ' ἧς ἕστη μῆς ἡ στασις ἐγένετο εἶδος ἐμπορίου. Διὸ τελευταίως ἡ μῆς ὑπερέβησαν ἕλας.

Ἡ στασις εἶνε προϊόν πολυτίμων διότι δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ ποικιλοτρόπως, πολυτιμότερον προσεῖται εἶνε ἑλληνικὸν μονοπώλιον. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ὑπετιμήθη εἰς σημεῖον ἐπιζήμιον, διότι συναγορεύεται πρὸς ἑαυτὴν, παραγομένη ἐν ποσότητι μείζοντι ἀναγκαίουσῃ τῇ καταναλώσει. Ἀφοῦ ὅμως τὸ πλεονεχθὸν χρησιμοποιεῖται ἡ ὑπερτίμησις εἶνε φυσικὴ.

Ἡ στασις εἰσέτι ἀποτελεῖ τὸ κύριον Ἑλληνικὸν προϊόν. Ὁ περιορισμὸς τῆς παραγωγῆς τῆς νῦν εἶνε ἐπιζήμιος, διότι δυσκόλως ἐφαρμίζονται τὰ γενικά μέτρα ἄλλως τε οὐδὲ ἡ Βενετία δὲν ἠδυνήθη, ὡς ἐπέστη νὰ περιορίσῃ τὴν παραγωγήν. Ἡ στασις ἔχει ἐνεκα τῆς διαδόσεως εἰς νέας ἀγοράς καὶ ὑπὲρ τῆς χρονοποιήσεως προϊόντος, τὸ ὅποῖον ἦτο, εἶνε, καὶ ὅταν ἠθσαυρὸς καὶ διὰ τοῦ ὁποίου, ὡς ἐνόμιζον ἐπὶ τῆς κρατίας ῥεεὶ ὁ χρυσὸς εἰς τὴν χώραν μας.

ΗΜΕΔΑΠΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

[Ἐντυπώσεις καὶ σημειώσεις τῆς στιγμῆς]

...Προερχόμενοι ἀπὸ τοῦ Μαλλιακοῦ, εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Παγασητικόν. Ξύλινος σταυρὸς, ὑψόμενος ἄνω, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ βραχίονος ἀκρωτηρίου, πρὸς τὴν γῆν τῶν Πτελεατῶν, δίδει τὸ ὄνομα τοῦ «σταυροῦ» εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο. Δεξιόθεν, ἀντιπρὸς φαίνεται ἡ Σηπηκὴ ἄκρα. Τὰ ἀκρωτήρια ταῦτα εἶνε αἱ σταθεραὶ πύλαι δι' ὧν εἰσέρχεται τις εἰς τὸν πελατῆ Παγασητικόν.

Προχωροῦμεν ταχέως. Ὁ ἄνεμος εἶνε ἰσχυρὸς, ἀλλὰ τὸ κῆμα μέτριον. Τὸ Πήλιον τυργοῦται εἰς τὸ ἄνω τοῦ βορρᾶ. Εἶνε τετυλιγμένον ἐντὸς ὀμυγλῶν, ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ἀκροφύτου τῆς ὀρεινῆς κορυφῆς του, ὅθεν ἐμποδίζουσι τὸ πνεῦμα νὰ αἰρῆται καὶ νὰ τέρπεται εἰς τὰς ὀρεινότερας μυθολογικὰς καὶ ἱστορικὰς ἀναμνήσεις του, καὶ εἰς τὰ μεταίχθια ἐκεῖνα τὰ κυμαίνοντα μεταξὺ μύθου καὶ ἱστορίας, ἀτινα δὲν εἶνε ἀπὸ τῆς ἱστορίας οὔτε μύθος, σημειοῦνται ὅμως εἰς τὰ ἀπώτατα χρονικά τῆς Ἑλλάδος ὡς ὀρητήρια καὶ ἀπετηρία μεγάλων γεγονότων, ριζικῆν καὶ ἱστορικῆν σχόντων τὴν ἐπίδρασιν εἰς τὰς τύχας, εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν καθόλου τῶν Ἑλληνικῶν ἔθνους.

Ὁ κόλπος ἀποβαίνει αἰθριώτερος. Βλέπω τὰς ξηρὰς ἐνθεν κακίθην. Ἡ νέα Μιζέλα, ὁ Ἄλμυρὸς ἀριστερὰ, τὰ Τρίκερα καὶ αἱ προεκτάσεις τοῦ Πηλίου ὄρεος. Καὶ κατὰ μέτωπον τὸ Πλακισίδι, ἡ ὑπερτάτη τοῦ Πηλίου κορυφή.

Αἱ ὀμυγλῶδες ζῶναι, αἱ πλανώμεναι παρὰ τὰς δεξιὰς τοῦ Πηλίου, διαλύονται πρὸς στιγμὴν. Τὸ φῶς λαμπρὸν ἀπρόσκοπτον καὶ ἀνέροντα πρὸς τὰς κλιμακὰς τοῦ ὄρους φαίνονται λευκὰ τὰ μακάρια χωρία του ἢ προσεφυκότα ὡς βάμβακος ἢ χιόνος τολύπαι, εἰς τὸν γιγαντιαῖον κορμὸν τοῦ ποιητικοῦ βουνοῦ. Ὁ οὐρανὸς σκιούται ἐκ νέου. Τὸ Πήλιον ἀναπτύσσει βραβεῖως τὴν χειμερινὴν μελωδίαν του. Ἡ σφριγῶσα λάμψις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἡλίου καταστέλλεται ὑπὸ τῆς πυκνότητος τῶν νεφῶν, ἀτινα, πυκνὰ καὶ τεφρὰ, καλύπτουσι τὸν οὐρανόν. Ὁ ὀφθαλμὸς ἐκ κόρου τινὸς ἢ ἐκ κόπωσης ἀπαυδήσας τὸ πρὶν εἰς τὴν ἀδρότητα καὶ τὴν ἰσχυρὸν ἀκτινοβολίαν, πλανᾶται εὐαρέστως ἐπὶ τοῦ σκιεροῦ πέπλου, ὅστις ἠπλώθη, δευτέρως ὀμυγλοῦφαντος

οὐρανὸς, ὑπὸ τὸν φωτεινὸν καὶ οὐράνιον. Εἰσπλέομεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βόλου. Γραφικῶς ἀπλοῦται ἡ πόλις κατὰ μῆκος. Οἱ λόφοι πρασινίζουσι, καὶ ἔταν πυκνοῦνται αἱ νεφέλαι πρὸς τὸ ὄρος, ἢ ἀραιοῦνται εἰς τὰς πλευράς του, δίδουσι φανταστικά σχήματα εἰς τὰς κορυφὰς ἢ εὐκρινῶς πλέον ἀποκαλύπτουσι τὰς ὀρεινὰς κόμης, ἄστυνας γενναῖος καὶ ἐργατικὸς λαὸς κατοικεῖ, καὶ αἵτινες ἑκατοντάδας φιλοτιμοτάτων καὶ πλουσίων υἱῶν ἀριθμοῦσι πανταχοῦ εἰς τὴν ξένην, καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἰδιαίτερως.

Ἀποβιβαζόμεθα. Ὀλίγας ὥρας θὰ μείνωμεν ἐδῶ καὶ πρέπει νὰ ἴδωμεν πολλὰ εἰς βραχυτάτου χρόνου διάστημα. Ἐὰν εἰσέλθω εἰς τὰς μυθολογικὰς παραδόσεις καὶ εἰς τὰς ἱστορίας τῶν ἀκτῶν αὐτῶν καὶ τῶν ὄρεων, θὰ ἐμπέσω καὶ θὰ παραπλανηθῶ εἰς γοητευτικὸς μὲν λαβυρίθους, μακροὺς δὲ μῶς καὶ πολυσχιθεῖς οὖς καὶ συνοπτικῶς καὶ στοιχειωδῶς κεφαλαιωδῶς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ διατρέξω, θὰ κατηνάλισκον ὥρας μακράς. Διότι τὸ θέμα εἶνε εὐρύ. Ἄς ἐπιβάλλω σιωπὴν εἰς τὰς γοητείας τῶν μύθων, ὧν αἱ ἀφηγήσεις καὶ παραδόσεις πλανῶνται εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Πηλίου, εἰς τὸν Ὄτον καὶ Ἐφιάλτην, εἰς τὸν ἔκπλον τῆς Ἀργούσ, εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ τὴν Δημητριάδα, εἰς τὸν Δευκαλίωνα καὶ τὴν Πύρραν, εἰς τοὺς πρώτους οἰκιστὰς τῆς ὀρεινῆς χώρας αὐτῆς, εἰς τοὺς Λαπίθας καὶ τοὺς Κενταύρους, εἰς τὰς πολυωνύμους ἱστορίας πολυωνυμωτέρων φύλων οἰκησάντων σταθερῶς τὴν ἱστορικὴν ταύτην γῆν.

Ὅτε δουλεῖα στυγερὰ ἐθάρυε τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν Πηλίῳ ἦνθε σχετικὸς πολιτισμὸς, καὶ αἱ Μοῦσαι, φεύγουσαι τὰ ἄλση τῶν Τεμπῶν, ἐστεγάσθησαν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν κωμῶν τοῦ Πηλίου, ἐνθα ἐδίδαξαν σοφοὶ διδάσκαλοι καὶ ἄνδρες περιφανεῖς ἐπὶ φιλοπατρίᾳ καὶ ἀρετῇ. Ἐγγὺς ἐδῶ ἀπλοῦνται αἱ Φερραῖ. Ἑκλήθησαν καὶ Βελεστίνοι, καὶ ἐνευθεν ὠρμήθη ὁ Ρήγας, ὁ Φερραῖος ἀπὸ τῶν Φερρῶν, ὁ Βελεσενλής ἀπὸ τοῦ Βελεστίνου.

Ἄλλὰ πρέπει ὀριστικῶς νὰ καταναγκάσω ἐμαυτὸν εἰς νηφαλιότητα λόγου ἀπειλοῦντος νὰ χωρήσῃ εἰς ἀτελεύτητον μῆκος ὑπὸ τοιαύτην ποικιλίαν καὶ ἀδρότητα ἔθνικῶν καὶ διαφερόντων θεμάτων.

Δέν δύνανται τις να πιστεύσῃ ὅτι ὁ Βόλος, ὅπως τὸν βλέπω τὴν ὥραν αὐτὴν, εἶνε ὁ Βόλος ὃν κατείχον οἱ Τούρκοι, καὶ τελευταῖον ἀπέδωκαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὸ 1881. Μεταπίπτω ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἐκπλήξιν. Ὑπὸ τὸ πέλμα τῆς δουλείας, ὑπὸ τὴν νοσηρὰν αὐτῆς ἀπόπνοιν ὁ Βόλος ἦτο ἐν παιδίον καχεκτικόν, ὠχρὸν μέχρι: πελιδνότητος, ἄτονον μέχρις ἐξαντλήσεως. Σήμερον εἶνε ἐφθός ρωμαλέος, με τῆς υγιείας τὸ χρῶμα εἰς τὰς παρειάς, με τὴν στιβαρότητα τῆς ἀκμῆς εἰς τὸ σῶμα βαίνων πρὸς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν καὶ πρὸς τὸ ἀσφαλές στάδιον εὐρυτέρας ἀκμῆς, ὡς Ἀχιλλεὺς ὠκύπους, ὃν εἰς τὰ Θεσσαλικά δάση καὶ ὄρη ὁ Ἴπποκένταυρος Χείρων, ὁ πρόδρομος οὗτος τῶν παιδαγωγῶν εἰς τὴν πρώτην τῶν ἀνθρώπων ἡλικίαν, ἔτρεφε με κρέατα ἀγρίων θηρίων καὶ ἤσκει εἰς τὸ τόξον καὶ εἰς τὸ τάχος ὅταν ἐθήρευε μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς δρυμοὺς τοῦ Πηλίου ἢ εἰς τῆς Φθίας τὰ ὄρη.

Οἱ ἐξακισχίλιοι ἀσθενικοὶ τοῦ Βόλου κάτοικοι τὸ 1881, εἶνε τετράκις καὶ πλέον πλειότερον σήμερον, ἄλκιμοι πάντες, πάντες εὐποροὶ, ρηξικέλευθοι πάντες, καὶ εὐρέως τολμηροὶ εἰς τοῦ Ἑρμοῦ τὸ στάδιον καὶ εἰς τοῦ χρήματος καθόλου τὰς σφαίρας. Ἀδικεῖ τὸν Βόλον ὁ γράφων ἀπλᾶ σημειώματα τόσον ταχέως τόσον συνοπτικῶς τόσον ἐπιτροχάδην. Ὁ Βόλος εἶνε ἄξιος μελέτης καὶ τόμου, διότι: ὅπουδῆποτε καὶ ἂν στρέψῃ τις ἀνευρίσκει ἴδια θέματα σκέψεως καὶ ἐρεῦνης, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἰς εὐφημον πάντοτε κύκλον θὰ ἀπῆτε: εὐρείας σελίδας. Ἡ πνοὴ τῆς Ἑλευθερίας ἐπετέλεσε θαύματα πανταχοῦ μὲν τῆς Θεσσαλίας ἀλλ' ἰδιαίτερος εἰς τὸν Βόλον. Βλέπετε τὸν πλοῦτον πανταχοῦ διακεχυμένον. Βλέπετε παλλομένην πανταχοῦ τὴν φορὰν πρὸς τὸ ὀρμητικὸν ἔλμα τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω ἀκαθέκτου πορείας. Δρόμοι, ἐμπορικὰ καταστήματα, ἰδιωτικοὶ οἶκοι, τὰ μέγαρα τῶν τραπεζῶν μέγαρα ἄλλα πλουσιωτέρων πολιτῶν, τὸ πᾶν σὲ ἐκπλήττει, σὲ ἐνθουσιάζει, σὲ εὐελπίζει. Τροχιόδρομος ἀτιμῆρης σχίζει: τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως, σιδηρόδρομος ἐνώνει τὴν πόλιν πρὸς τὰ προάστεια, ἕτερος σιδηρόδρομος συνάπτει: τὸ εὐτυχές αὐτὸ θεσσαλικὸν ἐπίγειον πρὸς τὰς θεσσαλικὰς πόλεις τῆς μεσογείου χώρας. Εἰς τὸ κρηπίδωμα τοῦ λιμένος σωρεύονται ἀποβιβαζόμενα τὰ ἐλάσματα τοῦ διεθνοῦς Λαρισσαίου σιδηροδρόμου. Τὸ τελωνεῖον μυρμηκιᾶ, αἱ ἀποθήκαι εἶνε μεστὰ: ποικίλων προΐόντων ἐκλεκτῶν πάντων καὶ ἐναμίλλως ζητουμένων καὶ ἀγοραζομένων. Οἱ παλμοὶ τῆς ἐργασίας σφύζουσιν εἰς πᾶσαν γωνίαν τοῦ Βόλου, εἰς τὴν ἀκτὴν αὐτὴν ἐνθα πυκνὰ καταπλέουσι: καὶ ἀποπλέουσι: τὰ πλοῖα, εἰς τὰς ὀλίγας ἐπιβιομηχανικὰς κληροδοχούς, εἰς τὴν πλουσίαν πεδιάδα τοῦ Βόλου, εἰς τὰς πλουσιωτάτας θεσσαλικὰς τὰς ἐκδιδοῦσας διὰ τοῦ Βόλου καὶ ἐξαγοῦσας τὰ πολύτιμα αὐτῶν προϊόντα. Πανταχοῦ μεγαλοουργεῖ τὸ ἄτομον καὶ πανταχοῦ

πρὸς τὴν μεγαλοουργὸν ἐργασίαν τοῦ ἀτόμου ἀναθεται ἡ κυβερνητικὴ ἀδράνεια καὶ ἡ νοσηρὰ καθόλου ἀντίληψις τοῦ ὑψηλοῦ κυβερνητικοῦ πνεύματος, καὶ αὐτῆς ἐτι τῆς στοιχειώδους κυβερνητικῆς προνοίας. Ἀτμομηχανὴ ἔλκουσα ἰκανὰς ἐπιμήκεις ἀμάξας, σχίζει τὴν κεντρικὴν δὸδὸν τῆς Δημητριάδος κατευνομένη εἰς τὰ Λεχώνια. Ἐπωφελοῦμαι: τῆς εὐκαιρίας νὰ ἴδω τὸν γραφικὸν αὐτὸν δῆμον καὶ τὰς γαφυρωτέρας τοποθεσίας του. Ἡ δὸδὸς εἶνε πανοραμικὴ. Σχεδὸν μᾶς βρέχει: τὸ κῦμα ροχθοῦν παρὰ τοὺς τροχοὺς τῆς ἀμαμάξης. Αἱ ἀπόψεις πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν εἶνε θαυμάσιαι. Χαριζόμενος ὁ ἦτορ εἰς τὸ ἐξαισίον τοῦτο σκηνογράφημα, ἐπιφαίνεται λαμπρὸς, καταχέων τὰς ἀκτῖνας του εἰς τὴν κυανὴν θάλασσαν ἐκ δεξιῶν, εἰς τὴν ποικίλην καὶ σφριγῶσαν βλάστησιν ἐξ ἀριστερῶν. Τὸ Πιλαΐδι: αἶρεται πρὸς τὰ νέφη. Κατωτέρω ἐκτυλίσσονται γραφικῶς τὰ ἀνατολικομεσημβρινὰ χωρία τοῦ Πηλίου. Κλίμαξ φυτικῆς διαβαθμίσεως χωρεῖ διαδοχικῶς ἀπὸ τῆς ὠραίας ἀκτῆς τοῦ κόλπου ἄχρι τῶν φαλακρῶν κορυφῶν τοῦ Πηλίου. Ἐδῶ ροχθεῖ τὸ κῦμα παρὰ τὴν ρίζαν αὐτὴν τῆς ἐλαίας. Μακρὸν ἀπωτέρω ἀπλοῦται: εὐανθὴς κήπος. Χρυσίζουσι: καρποὶ ὑπὸ τὴν χρυσοῦν ἀκτῖνα. Τὰ ἄνθη τέρπουσι: βρασσοὶ καὶ ὄσπρησιν. Ἀνωτέρω ἐτι: ἐκτυλίσσονται βουνοσειραχλοεραὶ, καὶ ὑπερθεν τῶν κορυφῶν τῶν πυργοῦται: γίγας τοῦ Πηλίου. Ἐδῶ ἡ λεμονέα καὶ ἡ πορτοκαλίέα τὸ ἴον καὶ τὸ ρόδον. Πρὸς τὰ μέσα στρώματα θάλλει: ἀγριωτέρα ἢ βλάστησις, ἧτις χωροῦσα πρὸς τὴν ὕψη, τελευταῖα εἰς τὰ δένδρα τῆς Ὀξείας, τῆς ἐλάτης, μὴ φυομένης εἰς τὸ Πήλιον. Εἰς τὴν ἀκτὴν μεδιὰ τῆς ἀνοιξῆς καὶ τὸ θέρος μετὰ τὰ ἄνθη καὶ μετὰ τοὺς καρποὺς του πρὸς τὴν κορυφὴν βλαστάνουσιν ἀκμαῖα ἀγριαδάση πλούσια εἰς χιονοδαίαιτα δένδρα. Ὅπου καὶ ἐν στρέψῃ τις ἀτενίζει: τοπογραφίας θελκτικὰς θελκτικότερας φύσεως. Καὶ βαίνων παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θάλασσης ἔχει: τὸ δάσος τῆς ἐλαίας πρὸ αὐτοῦ πεφορτωμένον ἀπὸ τὸν ἀτρυγῆτον καρπὸν. Σχίζων τὸ δάσος βλέπετε: διὰ τῶν κορμῶν τῆς ἐλαίας τὴν θάλασσαν πρὸ αὐτοῦ, ἀκούεις τὸν ῥόχθον τῆς, τὴν βλέπετε νὰ προσπελάσῃ σχεδὸν τοὺς ἐλαιοφόρους κλάδους τοῦ φυτοῦ καὶ ὅταν ἀποσπᾶς μετὰ κόπου τὸ βλέμμα ἀπὸ τῶν ὠραίων σκηνογράφημα τῆς ξηρᾶς βλέπετε: τῆς θάλασσης τὸ σκηνογράφημα ὠραῖον ἐπίσης, καὶ τὰ ἰστία τῶν πλοίων καὶ πλοιαρίων ὑποτρέμοντα ἐγγὺς τῆς ἀκτῆς καὶ μὴ γνύοντα ἐνιαχοῦ τὸ λευκὸν χρῶμα τῶν μετὰ τὸν φαιοῦ ἢ πρασίνου χρώματος τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας. Ἡ ἐκπληξίς μου ἐπετάθη ὅταν, ἐκδηλῶν τὴν ἐκπληξίν αὐτὴν, τὸν ἐνθουσιασμόν μου ἐτι: διὰ τὴν ἐπίσιν αὐτὴν καὶ τὸ κάλλος τῆς παραλιακῆς δόδου πρὸς τῆς διὰ τοῦ δάσους διηκούσης, ἤκουσα παρὰ συνεπαταῶν μου ὅτι, ὅτι βλέπω εἶνε μὴδὲν ἀπέναντι σκηνογραφημάτων ἀληθῶς ἐξόχων ἅτινα ἐν θαυμασῶς

ἀναπτύσσει πανταχοῦ εἰσπᾶσαν ἀπόστασιν καὶ πρὸς τὸ κάλλος τῆς φύσεώς του. Ἡ δὸδὸς ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ χωρεῖ ὀμαλωτάτη τέμνουσα κήπους ἐνθεν κακειθεν, εἰς τὰ βάθη τῶν ὁποίων ἐγείρονται ὠραῖαι ἐπαύσεις. Ποῦ καὶ ποῦ, κατὰ τὴν ἕκτασιν τῆς δόδου ἧτις εἶνε: βραχυτάτη, ἐπιφαίνεται: ἐρειπιωμένος τις τουρκικὸς πύργος, ἡ οἶκος ἄλλος τουρκικὸς κατάκλειστος, συμβολίζων διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς πενιχρότητός του, ἕνα πένθιμον καὶ μελανὸν παρελθὸν ἀντιτιθέμενον πρὸς ἕνα παρὸν τοσοῦτον φωτεινὸν, καὶ τοσοῦτον εὐγλώττως καὶ εὐφρόσυνως ἄλλον. Σειρὰ πλατάνων αἶρεται κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὀχθας τῆς Κουφάλας. Συμπλέκονται ὑπερθεν οἱ κλάδοι, ἐνθ' εἰς τὸ βάθος βομβεῖ τὸ ρεῦμα τοῦ ὕδατος, καὶ, μονοτόνως ἤχων, σκορπίζεται εἰς τὴν διασφάγα ὁ κανονικὸς φόφος τοῦ ὑδρομύλου. Στρώμα ξηρῶν φύλλων κάτω: στρώμα ξηρῶν φύλλων ἄνω. Ἄλλ' ὑπεράνω τῶν φύλλων, ἅτινα κατέστησαν ὠχρὰ τὸ φθινόπωρον, ὑποκίτρινα δὲ ἡ κεραμιόχροα ἀνεμίζει εἰς τὸ κενὸν τὸ μεταμεσημβρινὸν πνεῦμα, αὐγάζει τοῦ ἡλίου ἢ ἀδρὰ ἀκτῆς σκυρπίζουσα ζῶν εἰς τὴν εἰκόνα αὐτῆν τοῦ ἀρχομένου θανάτου τῶν δένδρων. Εἶνε ἐξαιρέτως ρομαντικὴ ἢ τοποθεσία αὐτὴ, ἔπου ἐν μέσῳ βράχων φύονται: πλατάνοι καὶ ἡ κοίτη τοῦ ρεύματος, ἀρδευομένη ἀδιαλείπτως, σκιάζεται ἀπὸ τοὺς κλάδους ὑπερκειμένων ἐτι πλατάνων, ἢ ἄλλων φυέντων καὶ ἀκμαζόντων παρὰ τὴν ὀχθὴν. Κάλλος ἄγριον καὶ ἡμερον ἐνταυτῷ προσβάλλει: εἰς τὰ ὕψη καὶ τὰ βάθη τῆς διασφάγος αὐτῆς, τὸ κίλον τῆς ὁποίας διαρρέει: ὁ ποταμίσκος ἀστεϊρεύτως καταφερόμενος διὰ τῶν πετρῶν, καὶ τὰ εὐρυνόμενα ἄνω καὶ ἀπόκρημνα ἄκρα στεφανώνει: ἐδῶ ὑδροχαρὲς βρῦον, θάμνος ἄγριος ἐκεῖ προσβάλλων διὰ τῶν σχισμῶν καὶ καλύπτων τὴν γυμνότητα τοῦ λίθου, ἢ κλάδος πλατάνου ἀκμαίας ὀρμῶν πρὸς τὴν κάθετον τοῦ βράχου πλευρᾶν, καὶ ἐπιψάων διὰ τῶν φύλλων του τὴν λείαν παρεῖάν του, ὅταν τὴν λικνίξῃ ὁ ἄνεμος, καὶ μὴ γνύει: τῶν δένδρων τὴν μουσικὴν πρὸς τὴν μουσικὴν τοῦ ρεύματος ἀπηχοῦσαν ἀδιαλείπτως ἐκεῖ ἐν δεσμῷ ἡρέμου, ἀλλὰ μεγαλοπερεπούς ἀρμονίας. Ἡ ἐλαία θάλλει εἰς τὰ πέριξ. Κάμπτονται ἐτι ὑπὸ τοῦ μέλανος καρποῦ οἱ εὐρωστοὶ κλάδοι: τῆς. Ἡ ἀποψις ἀπὸ τῶν μικρῶν αὐτῶν ὑψωμάτων εἶνε ἐξαισία. Ὁ κόλπος, γαλανὸς καὶ ἀκύμαντος, εὐρύνεται κατωτέρω. Ἡ θάλασσα τὸν βρέχει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸ βάθος του, καὶ τὸ φῶς τὸν λούει εἰς τὰ ὕψη του. Ἀπωτέρω φαίνονται: τὰ εὐδοκὰ ὄρη καὶ τὰ τῆς Φθιώτιδος. Τὸ χαριτωμένον Πήλιον ἀπλοῦται ἀντιθέτως, καὶ κοιλάδες χλοεροί, μεστὰ: κήπων καὶ τούτων μεστῶν ἀνθῶν, ἐκτυλίσσονται: μεταξὺ τοῦ ὄρους καὶ τῆς ἀκτῆς, καὶ λόφοι ὠραῖοι θαμνόφυτοι, καὶ λειμῶνες χλοεροί, καὶ δάση ἐλαίας, καὶ δένδρα ἡμερα ὀπωροφόρα πλου-

Λακεδαιμόνιοι εις Σάρδεις χρυσόν ἠνέοντο ἐς ἀγαλα βουλόμενοι χρῆσασθαι τοῦτο τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἔδρυται. Ἀπόλλωνος, Κρόισος δὲ σφι ἠνεομένοισι ἔδωκε δωτήνην (Ἡρόδ. I. 69.)

2

Μεταλλεία καὶ μεταλλουργεῖα χρυσοῦ ἐν Ἑλλάδι

Ὡς καταδεικνύται ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ἐκ λειψάνων καὶ ἐρείπιων μεταλλουργικῶν καὶ ἡ κυρίως Ἑλλάς εἶχε μεταλλουργεῖα τινα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος (III, 37) διηγείται τὰ ἐξῆς περίεργα περὶ τοῦ πλοῦτου τῆς νήσου Σίφνου. «... καὶ αὐτοὶ (οἱ Σάμιοι) ἀπέπλεον ἐς Σίφνον χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκιμαζε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον, ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων, οὕτως ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων ἀυτῶν χρημάτων θησαυροὺς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται ὅμοια τοῖσι πλουσιωτάτοισι.» Τὰ μεταλλεῖα ταῦτα, ὡς λέγεται, κατέστρεψεν ὁ Ποσειδῶν, ἴσως ὑπὸ σεισμῷ καταποντισθέντα.

Ἐκτὸς ὁμῶς τῆς μαρτυρίας ταύτης τοῦ Ἡροδότου ἔχομεν καὶ ἄλλην μαρτυρίαν ἀπτήν πλέον, ἐξ ἧς καὶ ὁ τὰ στοιχεῖα τῆς μεταλλουργικῆς ἐπιστήμης ἀγνοῶν δύναται νὰ πεισθῇ, ὅτι ἡ Πελοπόννησος εἶχε μεταλλουργεῖα χρυσοῦ καὶ ἐργαστήρια κατεργασίας αὐτοῦ. Ὁ Παπαρρηγόπουλος ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ (τόμος Ε' σελ. 306. 1887) διηγείται, ὅτι ὁ ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως εἰς Πελοπόννησον ἀποσταλεὶς πρέσβυς εὗρεν αὐτὴν πλουσιωτάτην εἰς χρυσόν, ἀργυρον καὶ μόλυβδον.

Τοιαύτη εἰδησις εἶνε ἀληθῶς ἀπίστευτος, διότι καὶ μὲν εὗρομεν χαλκὸν καὶ μόλυβδον καὶ ψευδάργυρον ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς τῶν Καλαμῶν κλιτύος τοῦ Ταυγέτου (δῆμος Ἀλαγονίας), οὐδαμῶς ὅμως χρυσόν καὶ δὴ φυσικῶς μεταλλικόν. Πληροφορία ὅμως τινὲς παρὰ διαφόρων Καλαμῶν μὲ ἐπεισαν, ὅτι πρέπει νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ δύο περίπου ὥρας μακρὰν τῶν Καλαμῶν παρὰ τοὺς πρόποδας λόφου κείμενον χωρίον Δελίμμι, ἐν ᾧ, ἔλεγον, ὅτι μετὰ ραχδαίας βροχᾶς καὶ ἀφου ἀποσυρθῆ τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ρείθρων, εὐρίσκειται χρυσὸς καθαρὸς ἐντὸς μικρῶν κοιλωμάτων τῆς πετρώδους αὐτῶν κοίτης.

Καὶ ὄντως ἐντολῇ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Α. Σιμοπούλου μετέβην εἰς τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1900 μετὰ τοῦ χημικοῦ κ. Π. Ζαλοκώστα. Καὶ ἀληθῶς ἐξεπλάγημεν, διότι δὲν εὗρομεν ποταμόχωστον ἔδαφος ἐγκλείον φυσικὸν χρυσόν ἢ χρυσοφόρους φλέβας, ἀλλὰ πέτρωμα νεώτατον ἀβεστολιθικόν, χῶμα εὐφορον καὶ πλίνθους μεταλλουργικούς, πρὸς δὲ διάφορα προϊόντα καμίνων μεταλλουργικῶν, πέταλα ἀργύρου μεταλλικοῦ, χαλκοῦ καὶ μόλυβδου, πρὸς δὲ καὶ χρυσόν ἐντὸς πλυθέντος χῶματος σταφιδαμπέλου τινος. Προσέτι ἠγοράσαμεν παρὰ τῶν χωρικῶν χρυσόν εἰς κοκκία, χάνδρας, ἴλους, ἀλύσεις κτλ. ἐξ ὧν καὶ τὰ ὄρυκτολογικὰ μουσεῖον τοῦ Πανεπιστημίου ἔχει δείγματα. Ἐκτὸς τούτων εὗρομεν ἐν τῇ χῶματι καὶ νομίσματα χάλκινα τῆς γ' καὶ β' ἑκατονταετηρίδος π. Χ., τῆς 11ης μ. Χ. καὶ σφραγίδα τουρκικὴν. Ἡ πλησίον δὲ τοῦ χωρίου κειμένη θέσις Φουρ-

νάδες, τί ἄλλο δηλοῖ ἢ φούρνους, δηλ. καμίνους μεταλλουργικὰς;

Καὶ ταῦτα μὲ εἶνε ἀποδείξεις, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχον μεταλλουργεῖα καὶ ἐργαστήρια χρυσοῦ, προκύπτει τὸ ἐρώτημα: Πόθεν; ποῦ ἐξωρύσσοντο τὰ μέταλλα τοῦ χρυσοῦ τούτου; Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην αὐτὸς ἔκ τοῦ Ταυγέτου, οὕτινος ἡ ἀζωϊκὴ γεωλογικὴ διάπλασις δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ὑπαρξιν φλεβῶν χρυσοῦ (στουρνάρι) μετὰ χρυσοῦ.

Φαίνεται δέ, ὅτι καὶ ἡ Θεσσαλία κατὰ τινὰς περιοχὰς εἶχε μεταλλεῖα χρυσοῦ, ὅπερ τινὲς τῶν ἡμᾶς χρόνων δὲν παραδέχονται. Τοῦτο ὅμως δὲν ἔσθ' ἄβλητον, διότι ἡ γεωλογικὴ διάπλασις τῶν ὀρέων αὐτῆς δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπαρξιν τοῦ πολυτίμου μετάλλου.

3

Ποῦ ἐπρομηθεύοντο οἱ ἄρχαῖοι τὸν χρυσόν;

Ἡδὴ προκύπτει τὸ ἐρώτημα. Πόθεν οἱ ἄρχαῖοι δεσπόται, οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας, Ἀσσυρίας, Βαβυλώνης, Αἰγύπτου καὶ αὐτῶν ἴσως τῶν Μυκητῶν ἐπρομηθεύοντο τὸν χρυσόν αὐτῶν; Πάντως ἐκ χρυσοῦ χείων τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς κειμένων μακρὰν τῆς θαλάσσης, εἰς τὰ ὁποῖα ἴσως οὐδεὶς ποτε Ἑλληνας ἐνήθη νὰ μεταβῇ, ἰδίως ἐκ τῶν Ἀλταίων ὀρέων καὶ τῆς Σιδηρίας, τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἀπὸ κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους ἀνευρέθησαν ἐκεῖ. Περὶ ἑργῶν δὲ καὶ ἔλως μυθώδης εἶνε ἡ πληροφορία ἢ εὐρίσκομεν παρ' Ἡροδότῳ περὶ τοῦ τρόπου καὶ οἱ Ἰνδοὶ ἤρπαζον τὸν χρυσόν ἐκ τινος ἀμμώδους ἐρήμου (Βιβ. III. 102, 104 καὶ 105). «Οὗτοι καὶ μακροτάτοι εἰσι Ἰνδῶν καὶ εἰς ἐπὶ τὸν χρυσόν στελλόμενοι εἰσι οὗτοι κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ἄνοιαν ἐν δὴ ὦν τῇ ἐρημίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάλας ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπέκων δὲ μείζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλεί τῶν Περσῶν ἐντεῦθεν θηρευθέντες, οὗτοι οὖν οἱ μύρμηκες ποιούμενοι οἰκιστὴν ὑπὸ γῆν ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον κατὰ περ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι μύρμηκες κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰσὶ δὲ καὶ αὐτοὶ εἰδος ὁμοίωται ἢ δὲ ψάμμος ἢ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσίτις, ἐπὶ δὴ τῆσιν τὴν ψάμμον στέλλονται εἰς τὴν ἐρημον οἱ Ἰνδοὶ, ἐπιβήμενοι ἕκαστος καμίνου τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἐκτέρωθεν ἔρσενα παρέλκων, θύλακον δὲ ἐς μέσον ἐπιπέπλησιν τὴν αὐτὴν ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅπως ἀπὸ τῆσιν ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξει... οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ πρὸς τοιοῦτον καὶ ζεύξει τοιαύτην χρώμενοι ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσόν λελογισμένως ὅπως καυμάτων τῶν θερμότητων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἀρπαγῇ ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται ὑπὸ γῆν... ἐπεὶ δὲ ἐλαύσονται εἰς τὸν χώρον οἱ Ἰνδοὶ ἔχοντες θυλάκια, ἐπιπύσαντες ταῦσα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ἐπίσω· αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμῇ, ὡς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσῶν, μαθόντες διώκουσι. κτλ.»

Ἐν Μικρᾷ δὲ Ἀσίᾳ, Ἀρμενίᾳ, Καυκάσῳ καὶ Σικελίᾳ ἐξήγετο χρυσός, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα καὶ νῦν πρέπει νὰ ὑπάρχη, ἐξ οὗ, ὡς ἐμνημονεύσαμεν, ἐπρομηθεύοντο οἱ τῆς δυτικῆς Ἀσίας δεσπότηται. Ἐν Μνημονεύομεν δ' ἐνταῦθα χώρας τινὰς ἐγγυτέρας τῇ Ἑλλάδι κειμένας κατὰ τὰς μαρτυρίας ἀρχαίων συγγραφέων, ἰδίως τοῦ Ἡροδότου καὶ Στράβωνος.

τὸ πολὺ τὸ πολυτίμον μέταλλον ἐξήγετο ἐκ τῆς Ἀσίας ἄμμου. Ἐν Χαλδαίᾳ εὐρέθη ἐν μικρᾷ ποσότητι καθαρὸς χρυσὸς ἐντὸς φλεβιδίων τῶν ὀρέων καὶ ἐν τούτων καταφερομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν ἄμμου. Ἐν τῇ ἀσήμεντος ποσότητι χρυσοῦ ἐξήγετο ἐκ τῆς Ἑλλάδος τῶν ποταμῶν Εὐξοῦ καὶ Ἰαζάρτου καὶ τοῦ τῆς Καυκάσιος (Strab Lib. XV. C. 726.) «Ἡ δὲ Καρταγίνα μὲν ἐστὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ παραπλάσιος ὀνησίρκητος δὲ λέγει ποταμὸν ἐν τῇ Καρμαθίᾳ καταφέροντα ψήγματα χρυσοῦ. Ἡ Κολχίς εἶχεν ἰσχυροὺς ποταμοὺς χρυσοφόρους, οἵτινες ἔδωκαν ἀφορμὴν τῇ ἐκστρατείᾳ τῶν Ἀργοναυτῶν ὡς ὀρθῶς λέγει Στράβων (Str. XI C. 499.) «Παρὰ τούτοις δὲ λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν χειμάρρους, ὑποδέχεσθαι αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάντας κατατετριμένους καὶ ἀπολαύσας δώρας· ἀφ' οὗ δὴ μεμυθεύεσθαι καὶ τὸ χρυσόπαιον ἔδρας.» Ἐπίσης χρυσοφόρος ἦν ἡ Λυδία, ἐκ τῆς ἧς τοῦ χρυσοῦ τῆς ὁποίας ἐπρομηθεύετο αὐτὸν ὁ Κροῖσος. Ὅσα τὰ ὄρη αὐτῆς Τρωῖλος καὶ Σίπιλος εἶχον μεταλλεῖα φρέατα πρὸς ἐξωρύξιν χρυσοῦ, ἐξαντληθέντων τῶν χρόνων, πρὸς δὲ οἱ ἐκ τούτων καταρρέοντες ποταμοὶ ἐνέκλειον ἐν τῇ ἄμμῳ αὐτῶν τὸ πολυτίμον μέταλλον (Ἡρόδ. V. C. 101.) «Καιόμενον δὲ τοῦ ἀπὸ τῆς Ἰνδοῦ καὶ οἱ Περσῶν ἐνήσαν ἐν τῇ πόλει, ἐπιπύσαντες πάντοθεν ὥστε τὰ περιέσχατα νεομμένου χρυσοῦ καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἀστεως, ἔβησαν εἰς τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, ὅς σφι ψήγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τρωῖλος καὶ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει καὶ ἐπειτεν εἰς τὸν Ἐρμῆν ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν.»

Καὶ ἐν Κύπρῳ δὲ ἐξήγετο χρυσός, ὅστις δὲν εὐρίσκειτο ἐν καθαρᾷ μεταλλικῇ καταστάσει, ἀλλ' ὡς παραμύθημα τῶν πλουσίων τοῦ χαλκοῦ μεταλλευμάτων, ἐπὶ καὶ νῦν εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς νήσου ἐν ἀφθονίᾳ.

Ἐν τῇ θαλάσσει ὕδατι διαλελυμένος χρυσός. Τὸ ἐν τῇ θαλάσσει ὕδατι διαλελυμένος χρυσός. Τὸ ἐν τῇ θαλάσσει ὕδατι διαλελυμένος χρυσός.

Παραλείποντες ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα καὶ ἄλλας χρυσοφόρους τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς χώρας, γνωστὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, προσθέσωμεν ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἡ θάλασσα εἶνε ἀκένωτος μεταλλικῶν χρυσοῦ, ἐγκλείουσα ἐν διαλελυμένῃ καταστάσει ἄλλα κατὰ ποσὰ ἐλάχιστα, τὸ μέταλλον καὶ οὕτως ἡ ἄξια ὑπολογίζεται εἰς ἀμύθητα χρηματικὰ ποσά. Κατὰ νεωτέρας χημικᾶς ἀναλύσεις ἐν κυβικὸν μίλιον (πλευρὰ αὐτοῦ = 7,422 μέτρ.) θαλάσσης ἐμπεριέχειται 260 τόννοις (τῶν 1000 χιλιογρ.) χρυσοῦ καθαρῶς. Ἐπειδὴ δὲ ἐν κυβικὸν γεωγραφικὸν μίλιον ἴσούται 409 περίπου κυβικὰ χιλιόμετρα, ἂν δεχθῶμεθα ἐν κυβ. γεωγρ. μίλιον θαλάσσης ἐγκλείει κατὰ ἕνα ἄρον 180 τόννους καθαρῶ χρυσοῦ, εὐρίσκομεν ἄρα ἀπλουστάτης διαίρεσεως 180 : 409, ὅτι ἐν κυβικὸν μίλιον θαλάσσης ἐμπεριέχειται 440,000 γραμμάρια χρυσοῦ. Τοῦτο δηλοῖ ὅτι εἰς 1,000,000,000 τόννους χρυσοῦ (= κυβικὸν χιλιόμετρον) ὑπάρχουσι μόνον 440,000 γρ. χρυσοῦ, ἐπομένως εἰς 100 τόννους θαλάσσης ἕδατος (= 100 κυβικὰ μέτρα περίπου) ὑπάρχουσι 0,044 τοῦ γράμμου, ποσὸν ἐλάχιστον! δυσχερὲς ἀνεχθεύομενον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιφάνεια ἀπασῶν τῶν θαλασσῶν τῆς ὕδρογείου ὑπολογίζεται εἰς 374 ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα, ἡ δὲ μέση αὐτῶν βαθύτης εἰς 3—5 χιλιόμετρα καὶ συνεπῶς ὁ ὄγκος αὐτῶν εἰς 1309 περίπου ἑκατομμύρια κυβικὰ χιλιόμετρα, εὐρίσκομεν, ὅτι ὁ ἐν τῇ θαλάσσει διαλελυμένος χρυσὸς ἀνέρχεται εἰς 575 περίπου ἑκατομμύρια τόννους, ἄξιας (πρὸς 3,487,500 χρ. φρ. ὁ τόννος) 2,005,312,500 ἑκατομμύρια χρυσᾶ φράγκα.

Τὰ 575 ἑκατ. τόννοι χρυσοῦ ἀναγόμενα εἰς κυβικὰ μέτρα περιέχουσι 30,263,157 κυβικὰ μέτρα, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι 19 τόννοι καθαρῶ χρυσοῦ. Ταῦτα δὲ πάντα τὰ κυβικὰ μέτρα δύνανται ν' ἀποτελέσωσιν ὁμοῦ κύβον πελώριον ἔχοντα πλευρὰν ἴσην περίπου πρὸς 3,112 μέτρα, δηλ. τριπλασίον τοῦ ὕψους τοῦ Ἰμηττοῦ.

Θησαυρὸς ἀκένωτος διὰ τοὺς χρυσοθήρας καὶ τοὺς φιλαργύρους! Ποσὸν τεράστιον, ὅπερ πολλοὺς αἰῶνας θὰ περιμένῃ τὸν χημικὸν ἵνα ἐξαγάγῃ αὐτὸ ἐκ τῆς ἐν τῇ θαλάσσει διαλύσεως αὐτοῦ! Ἄν δὲ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξεύρῃ μέθοδον δι' ἧς εὐκόλως θὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς θαλάσσης τὸν χρυσόν τοῦτον καὶ δι' ἐτησίως θὰ κερδίζει 10,000 ἑκατ. φρ. τὸ πενταπλάσιον τοῦ ποσοῦ ὅπερ νῦν ἐξάγεται ἐκ τῶν στερεῶν, θὰ χρειασθῇ 200,531 ἔτη ἵνα τὸ ἐξαντλήσῃ!!

Ἄλλὰ μὴ φανῇ εἰς τὸν ἀναγνώστην μέγα τὸ ἐν τῇ θαλάσσει ὑπάρχον διαλελυμένον ποσὸν τοῦ χρυσοῦ, διότι ὑπάρχουσι ἐν αὐτῇ καὶ ἄλλα σώματα διαλελυμένα καὶ δὴ πολλῶ τῷ ἀνθρώπῳ χρησιμώτερα τοῦ χρυσοῦ, ὡς εἶνε τὸ μαγειρικὸν ἄλας, ἄνευ τοῦ ὁποίου τὰ ζῆα δὲν δύναται νὰ ζήσῃσι. Τὸ ἐν τῇ θαλάσσει ὑπάρχον ἄλας ὑπολογίζεται εἰς 20,400 τρισεκατομμύρια κυβικὰ μέτρα καὶ εἰς 40,800 τρισεκατομμύρια τόννους, ὧν ἡ ἄξια, πρὸς 10 τοῦλάχιστον χρυσᾶς δρ. ὁ τόννος, ἀνέρχεται εἰς τὸ πελώριον ποσὸν τῶν 408 τετράκις ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Διὰ τῶν 20,400 δὲ τρισεκατομμυρίων κυβικῶν μέτρων δυνάμεθα νὰ κατασκευάσωμεν κύβον ἔχοντα τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἴσην πρὸς 273,000 μέτρα, ἢ ἀπλούστερον ἴσην πρὸς 273 χιλιόμετρα, δηλαδή περιεσσότερον τοῦ μήκους τῆς Πελοποννήσου καὶ κατὰ 30 φορές ὑψηλοτέραν τῶν Ἰμαλαίων Ὄρεων. Αὐτὸς δὲ ὁ τεράστιος ὄγκος εἶνε ἐλάχιστος συγκρινόμενος πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ πλανήτου ἡμῶν.

5

Φυσικὰ καὶ χημικὰ γνωρίσματα τοῦ χρυσοῦ καὶ ὄρυκτὰ αὐτοῦ

Μετὰ τὰ ρηθέντα προβαίνομεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν ἰδιοτήτων τοῦ χρυσοῦ καὶ εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν σπουδαιοτέρων αὐτοῦ ὄρυκτῶν.

Ὁ αὐτοφυῆς ἢ ἄπυρος χρυσός (Or natif, Gediogenes Gold) καὶ ὁ διὰ τῆς τέχνης κεκαθαρισμένος, ὅπως καὶ πάντα τὰ ἐλατὰ μέταλλα, χρυσταλλοῦται κατὰ τὸ κυβικὸν σύστημα εἰς ὠραίους κρυστάλλους, οἵτινες μικροὶ καὶ σπάνιοι. Συνήθως ἀπικνεῖ εἰς ψήγματα, κοκκία, ἐλάσματα, κροκάλας, πλάκας, δενδροειδῆ πλάσματα, συρμάτια, κτλ.

Τὰ χαρακτηριστικώτατα ὁμῶς φυσικὰ γνωρίσματα τοῦ μεταλλικοῦ χρυσοῦ εἶνε τὸ χρῶμα, τὸ εὐπλαστον (σφυρήλατον) καὶ τὸ εἰδικὸν αὐτοῦ βάρος.

Τὸ χρώμα τοῦ καθαροῦ χρυσοῦ εἶνε ὠραῖον κίτρινον (βενέτικο χρυσάφι), ὅπερ ὁμοῦς ἐν τῷ ἀπύρῳ χρυσοῦ σπανιώτατα ἀπαντᾷ, διότι τὸ μέταλλον εὐρίσκεται ἐν τῇ φύσει σχεδὸν πάντοτε κεκραμένον μετὰ ἄλλων μετάλλων, ἰδίως ἀργύρου καὶ χαλκοῦ, ἅτινα οὐσιωδῶς ἀλλοιοῦσι τὸ κίτρινον χρώμα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκάλουν ἡλεκτρον, ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ γνωστὸν ρητινώδες σῶμα ἡλεκτρον (κεχριμπάρι), κρᾶμα 4) 5 χρυσοῦ μεθ' 1) 5 ἀργύρου, ὅπερ εἶχε χρώμα ἀνοικτὸν κίτρινον. Χρυσὸς κεκραμένος μετὰ χαλκοῦ ἔχει χρώμα ἐρυθρῶν κίτρινον. Αἱ ἐπὶ τοῦ ἐξορυσσομένου δὲ νῦν ἐκ μεταλλείων αὐτοφυοῦς χρυσοῦ γενόμεναι χημικαὶ ἀναλύσεις κατέδειξαν ὅτι ἐμπεριέχει τὸ μέταλλον πάντοτε 1—2 0) 0 ἀργυρον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ 5—10 0) 0 ἀργυρον, ἐνίοτε δὲ καὶ 25—30 0) 0. Ὁ χρυσὸς στιλβούμενος ἀποκτᾷ ἰσχυρὰν κατοπτρικὴν λάμψιν.

Ἡ σκληρότης τοῦ χρυσοῦ εἶνε σμικρά, μόλις 2ου ἕως 3ου βαθμοῦ, οὕτως ὥστε, ὅταν εἶνε χημικῶς καθαρῶς χαράσσεται καὶ διὰ τοῦ δνυχος. Διὰ τοῦτο νομίσματα καὶ κοσμήματα δὲν κατασκευάζονται ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, ὡς εὐκόλως σὺν τῷ χρόνῳ φθειρομένου. Ὅπως δὲ καταστήσῃσιν τὸν χρυσὸν σκληρότερον κατασκευάζουσι κρᾶματα διαφόρου ἀναλογίας συνήθως μετὰ χαλκοῦ (ἐρυθρὸν κρᾶμα), σπανιώτερον δὲ μετὰ ἀργύρου (λευκὸν κρᾶμα). Ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἀξία τῶν νομισμάτων καὶ κοσμημάτων ὑπολογίζεται ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐν αὐτοῖς χρυσοῦ. Τὰ χρυσὰ νομίσματα εἰς 1000 μέρη ἔχουσι τὰ 900 χρυσὸν καὶ τὰ 100 μέρη χαλκόν. Ἐν νόμισμα γερμανικὸν τῶν 10 μαρκῶν ἔχει βάρος 3.982 γραμμαρίων, ἐξ ὧν τὰ 3,585 γρ. εἶνε χρυσὸς καὶ τὰ 0,397 γρ. χαλκός. 279 τοιαῦτα νομίσματα τῶν 10 μαρκῶν ἐμπεριέχουσι ἐν χιλιογράμμῳ καθαροῦ χρυσοῦ. Ἄλλοτε ἐν Γερμανίᾳ ὑπελέγιζον εἰς καράτια, διαιροῦντες τὴν μάρκαν = 1) 2 λίτραν (Pfund) εἰς 24 καράτια, ὥστε ὅταν ἔλεγον ἕτι κόσμημά τι εἶνε 18 καράτιων χρυσοῦ, ἐνόουν ὅτι εἰς 24 καράτια τὰ 18 καρ. ἦσαν χρυσὸς καὶ τὰ 6 χαλκός. Τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ χημικῶς καθαροῦ χρυσοῦ εἶνε 19,32, τοῦ δὲ καθαρωτάτου αὐτοφυοῦς 19, ὅπερ ὁμοῦς ἕνεκα τῶν παραμιξέων τοῦ χρυσοῦ μετὰ ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ ἄλλων μετάλλων κατέρχεται μέχρι 15.

Εἶνε δὲ τὸ εὐπλαστότατον πάντων τῶν μετάλλων ὥστε δύναται νὰ σφυρηλατηθῇ εἰς πέταλα λεπτότατα, ἔχοντα πάχος 0,0001 τοῦ χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου, ἅτινα χρησιμεύουσιν ἐν τῇ βιβλιοδετικῇ καὶ πρὸς ἐπιχρῶσασιν. Τὸ παράδοξον εἶνε ὅτι ἐνθ' ὃ χρυσὸς εἶνε ἀδιαφανής, τοιοῦτο λεπτὸν πέταλον παρεντιθέμενον μεταξὺ δύο υελλίνων πλακῶν καθίσταται διαφώτιστον, ἀφίνον νὰ διέλθῃ δι' ἑαυτοῦ τὸ φῶς μετὰ χρώμα κυανοῦν ἢ πράσινον. Ἐπίσης σύρεται ὁ χρυσὸς διὰ κυλινδρωτηρίων εἰς λεπτότατα σύρματα, οὕτως ὥστε τοιοῦτο σύρμα μήκους 150 μέτρων ἔχει βάρος μόλις 0,6 τοῦ γραμμαρίου. Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουσιν ὀρυκτὰ τινὰ ἀπατῶντα διὰ τοῦ κίτρινου αὐτῶν χρώματος τὸν ὀφθαλμὸν, προτείνω τὴν ἐξῆς ἀπλουστάτην καὶ πρακτικωτάτην δοκιμὴν. Διὰ λαβίδος τῇ βοήθειᾳ φακοῦ ἐξάγεται τὸ κίτρινον ψήγμα καὶ τίθεται ἐπὶ τεμαχίου λευκοῦ χάρτου καὶ διπλώνεται μετὰ προσοχῆς. Ἀκολούθως τίθεται ὁ χάρτης οὗτος ἐπὶ ἄκμονος καὶ διὰ μικρᾶς σφύρας σφυρηλατεῖται ἐλαφρῶς. Ἐπειτα ἀνοίγεται μετὰ

προσοχῆς ὁ χάρτης ὅτε θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἂν μὲν χρυσὸν τὸ πέταλον ἐπλατύνθη, ἂν δὲ ἄλλο τι, μετεβλήθη ἐν κόνιν.

Πρὸς καθορισμὸν δὲ κατὰ προσέγγισιν τῆς εἰς χρυσὸν περιεκτικότητος χρυσοῦ τινος ἀντικειμένου ἀναλύσει μετὰ τοῦ αὐτοφυοῦς χρυσοῦ ἀποτελοῦσι τὰ κοσμητικὰ αὐτοῦ. Λέγοντες δὲ μεταλλεύματα ὑπὸ αὐτοφυοῦς ἐποψίν νοοῦσιν ὀρυκτὰ χρήσιμα εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε μόνον τῶν εὐρισκόμενων ἐν τῇ φύσει ἢ ἀναμιγμένα μετ' ἄλλων χρησίμων διαφόρων πρὸς τὴν ἀναμειγμένην καὶ ἐντελῶς ἀχρηστών ὀρυκτῶν, ἐξ ὧν διὰ μεταλλουργικῶν καὶ χημικῶν ἐργασιῶν γίνονται καθαρὰ μέταλλα ἢ κρᾶματα τούτων ἢ καὶ ἐνώσεις διαφόρων στοιχείων χρήσιμοι εἰς τὸν ἄνθρωπον. Παράδειγμα: μεταλλεῖμα ἀργυροῦχου μορφῶν, μετᾶλλεῖμα καλίου.

Ἄλλο μεταλλεῖμα εἰς θερμοκρασίαν 1060 βαθμῶν Κελσίου [Richter] εἰς πρασινόχρουν ὑγρὸν (κατ' ἀνάστατον 12400 K.), τετηκὼς δὲ ὧν μένει ἀναλλοίωτον ὡς οὐδόλως ὑπὸ τοῦ ὀξυγόνου προσβαλλόμενος. Ἐπὶ τῶν κοινῶν ὀξέων (νιτρικοῦ, θεικοῦ) δὲν προσβάλλεται καὶ μόνον τὸ λεγόμενον βασιλικὸν ὕδρον (μίγμα ὕδροχλωρίου καὶ νιτρικοῦ ὀξέος) διαλύει τὴν βασιλέα τῶν μετάλλων εἰς χλωριούχον χρυσόν. Ἐπιταύτην δὲ διάλυσιν χρυσοῦ ἂν ἐμβαπτίσωμεν μεταλλὸν τι, π.χ. χαλκὸν ἢ ἀργυρον, ὀλόκληρος ὁ χρυσὸς κατακρημνίζεται εἰς βαθυκαστάνοχρουν κλῆμα. Ἐπίσης, ἀλλ' εἰς ἐλαχίστας ποσότητας, διαλύεται ὁ χρυσὸς ὑπὸ διαλύσεως μαγειρικοῦ ἁλατος (ἐγγ' ἡμίονο νατρίου) καὶ διὰ τοῦτο, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνω ἐμνησθένουσιν, εὐρίσκονται ἰχνη χρυσοῦ ἐντὸς τοῦ θαλασσοῦ ὕδατος.

Ἄλλὰ μέσον διαλυτικῶν, εὐκόλως μόνον τὸν χρυσὸν διαλύον, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἄλλα ὀρυκτὰ, εἶνε ἡ ἀρχαία διάλυσις ἐγκυανίου καλίου. Ἐκ τῆς διαλύσεως ταύτης ἀκολούθως κατακρημνίζεται ὁ χρυσὸς δι' ἡλεκτρολύσεως. Τῆς μεθόδου ταύτης γίνεται χρῆσις πρὸς ἀποχωρισμὸν τοῦ αὐτοφυοῦς χρυσοῦ ἐκ τῶν πενητῶν μεταλλευμάτων αὐτοῦ, ἣν ἠδυνάμεθα νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἐν μεγάλῳ δοκιμασθῇ ὁ περὶ τὰς Ἀθήνας Μηθας, ὅστις διετυμπανίσθη, ὅτι ἐμπεριέχει 7 γραμμάρια χρυσοῦ ἐν ἐνὶ τόννῳ λίθου.

Ἐτερον διαλυτικὸν μέσον τοῦ χρυσοῦ εἶνε ὁ ὀξυγενῆς, ὅστις εὐκόλως διαλύει τὸ μέταλλον καὶ σχηματίζει ἀμάλαμα χρυσοῦ, ἐξ οὗ ἔπειτα ὁ χρυσὸς εὐκόλως ἀποχωρίζεται. Τὴν μέθοδον ταύτην ἐπίτηδες σκον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι.

Καὶ ταῦτα μὲν ὄσον ἀφορᾷ τὸν αὐτοφυᾶ ἢ ἀπύρῳ χρυσόν. Ἐκτὸς ὁμοῦς τοῦ λεγομένου αὐτοφυοῦς χρυσοῦ, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ὀρυκτὰ, σπάνια ὁμοῦς, οἷς ὡς οὐσιωδῶδες χημικὸν συστατικὸν ὁ χρυσὸς καὶ τὸ τελλύριον. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς: Καλαβερίτης, Σιβερίτης, Κρεννερίτης καὶ Πετοίτης (καὶ τὰ 4 ἐνώσεις χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μετὰ διαφόρων ἀτόμων τελλύριου), ὁ ναυναγίτης (μόλυβδος καὶ χρυσὸς μετὰ τελλύριου, ἀντιμονίου καὶ θείου) καὶ τέλος ὁ ἐνοσίχθων χρυσός. Ἐκτὸς ὁμοῦς τούτων, ὑπάρχουσι καὶ τινὰ χρυσοῦχα ὀρυκτὰ, ἐν οἷς ὁ χρυσὸς ἀπαντᾷ οὐχὶ ὡς οὐσιωδῶδες χημικὸν συστατικόν, ἀλλ' ὡς παράμικρον. Τοιαῦτα εἶνε ὁ σιδηροπυρίτης (δισέθεντος σιδήρου), ὁ χαλκοπυρίτης (ἐνθεντος καὶ ἀρσενικοῦχος σιδήρου), ὁ ἀντιμονίτης, (τρισέθεντος ἀντιμόνιον), ὁ γαληνίτης (ἐν

ἀλόμβδος), ὁ σφαλερίτης (ἐνθεντος ψευδάργυρος καὶ σιδήρος) καὶ ὀλίγα τινὰ ἄλλα, ἐν οἷς ἐν σμικρᾷ ποσότητι ἀπαντᾷ ὁ χρυσὸς καὶ συνήθως μετὰ ἀργύρου. Ἐπειτα μετὰ τοῦ αὐτοφυοῦς χρυσοῦ ἀποτελοῦσι τὰ κοσμητικὰ αὐτοῦ. Λέγοντες δὲ μεταλλεύματα ὑπὸ αὐτοφυοῦς ἐποψίν νοοῦσιν ὀρυκτὰ χρήσιμα εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε μόνον τῶν εὐρισκόμενων ἐν τῇ φύσει ἢ ἀναμιγμένα μετ' ἄλλων χρησίμων διαφόρων πρὸς τὴν ἀναμειγμένην καὶ ἐντελῶς ἀχρηστών ὀρυκτῶν, ἐξ ὧν διὰ μεταλλουργικῶν καὶ χημικῶν ἐργασιῶν γίνονται καθαρὰ μέταλλα ἢ κρᾶματα τούτων ἢ καὶ ἐνώσεις διαφόρων στοιχείων χρήσιμοι εἰς τὸν ἄνθρωπον. Παράδειγμα: μεταλλεῖμα ἀργυροῦχου μορφῶν, μετᾶλλεῖμα καλίου.

Μεταλλεύματα αὐτοφυοῦς χρυσοῦ

Ἡ αὐτοφυῆς χρυσὸς εὐρίσκεται ἐν τῇ φύσει κατὰ διαφόρους τρόπους, ἤτοι ὅτε μὲν ἐντὸς τοῦ στερεοῦ πετρωμάτος κατὰ φλέδας πρωτογενεῖς ἢ ἀρχικὰς καλεῖται ὀρεινὸς χρυσός (Berggold), ὅτε δὲ ἐν τῶν στρωμάτων συντετριμμένων καὶ τῇ μηχανικῇ ἐνεργείᾳ τῶν ὑδάτων ἀπὸ χρυσοφόρων ὀρέων καταφερόμενον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκ κροκαλῶν καὶ χρυσίτιδος ἡμμου συνισταμένων, ὅτε λέγεται πλυτὸς χρυσός (Washgold καὶ Seifengold). Αἱ τοιαῦτα τοῦ χρυσοῦ κοίται καλοῦνται ἐπιγενεῖς ἢ δευτερογενεῖς. Ἐκ τῶν ψαθυρῶν τούτων καὶ ποταμογενῶν στρωμάτων ἐξάγεται ὁ αὐτοφυῆς χρυσὸς διὰ τῶν λεγομένων χρυσοπλυσίων τῇ μηχανικῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὕδατος. Φαίνεται δὲ ὅτι εἰς πάσας τὰς χρυσοφόρους χώρας τὸ πρῶτον γνωστὸς ἐγένετο ὁ πλυτὸς χρυσὸς καὶ ἀκολούθως ἀνευρέθη ἐν μεταλλείῳς ὁ ὀρεινὸς χρυσός. Ὁ Στράβων περιγράφων τὴν τῶν Ἰβηρῶν χώραν λέγει τὰ ἑξῆς περὶ χρυσοῦ (III C. 146). «Ὁ δὲ χρυσὸς οὐ μεταλλεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ σύρεται καταφέρουσι ποταμοὶ καὶ οἱ χεῖμαρροι: τὴν χρυσίτην ἄμμον, πύλλαχον καὶ ἐν τοῖς ἀνύδροις τόποις οὖσαν, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἀφανής ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς ἐπικλύστοις ἀπολάμπει τὸ τοῦ χρυσοῦ ψήγμα καὶ τοὺς ἀνύδρους δὲ φορητῆς ἐπικλύζοντες ὕδατι στιλπνὸν ποιοῦσι τὸ ψήγμα, καὶ τὰτα δὲ ὀρύσσοντες καὶ ἄλλας τέχνας ἐπινοοῦντες τοῦτοί τῆς ἄμμου τὸν χρυσὸν ἐκλαμβάνουσι, καὶ πλείους τῶν χρυσορυχέων ἐστὶ νῦν τὰ χρυσοπλυσία προσαγορεύμενα.»

Ὁ ὀρεινὸς χρυσὸς ἐξορυσσόμενος διὰ μεταλλευτικῶν ἐργασιῶν, συνήθως εὐρίσκεται παρενεσπαρμένως ἐντὸς χαλαζίου (στουρνάρι), πληροῦντος φλέδας διαφόρων πετρωμάτων, πυριγενῶν καὶ ἀζωϊκῶν. Συνολοῦται δὲ ὁ χρυσοῦχος οὗτος χαλαζίας κατὰ μὲν τὰ ἐπιφανῆ μέρη τῶν φλεβῶν ὑπὸ ὀρυκτῶν σιδήρου κατὰ δὲ τὰ βαθύτερα ὑπὸ σιδηροπυρίτου, σφαλερίτου καὶ ἄλλων ἐνθενίων μετάλλων χρυσοῦχων, περὶ τῶν ὁποίων κατεπερῶ. Δὲν εἶνε δὲ ὁ αὐτοφυῆς χρυσὸς ὁμοειδῆς ἐνεσπαρμένος ἐν τῷ χαλαζίῳ, διὰ τοῦτο σπανίως εὐρίσκονται ὄγκοι μεγάλοι χρυσοῦ, συνήθως δὲ τὸ μέταλλον εἶνε τοσοῦτον λεπτικὸς διεσκορπισμένον ἐν τῇ πέτρῃ, ὥστε δυσκόλως διακρίνονται τὰ κίτρινα λείπια αὐτοῦ καὶ ψήγματα. Ἐν τινι μεταλλείῳ τῆς Καλιφορίας εὐρέθη ὀρεινὸς χρυσὸς ἐντὸς χαλαζίου ἔχων βάρ-

ρος 48 περίπου χιλιογράμμων (ἀξίας 167,000 φρ.). ἐπίσης καὶ ἐν Τρανσυλβανίᾳ ἕτερον τεμάχιον βάρους 57,7 χιλιογρ. καθαροῦ χρυσοῦ. Κρύσταλλα χρυσοῦ εὐρίσκονται συνήθως ἐντὸς μικρῶν κοιλοτήτων τοῦ χαλαζίου ἢ τοῦ ἐγκλείοντος πετρώματος, οὐχὶ ὁμοῦς τέλειος, συνήθως δὲ παραμεμορφωμένος. Προσέτι εὐρίσκεται ὁ ὀρεινὸς χρυσὸς καὶ ἐν σχήματι συρμάτων, πετάλων καὶ πετεροειδῶν καὶ δενδροειδῶν πλασμάτων.

Τὰ χρυσοφόρους ἐκ χαλαζίου φέροντα φλέδας πετρώματα ὀρέων διαφόρων τῆς γῆς χωρῶν, εἶνε τοιαῦτα τῆς φύσεως, ὥστε ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἀποσπῶνται καὶ εἰς χοῦν, ἄμμον καὶ κροκάλας καταθροῦνται καὶ εἰς χοῦν, ἄμμον καὶ κροκάλας καταθροῦνται τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῶν ὑδάτων καὶ μεταφέρονται διὰ τῶν ρεϊθρῶν καὶ ποταμῶν μακρὰν τῆς κοιτίδος αὐτῶν καὶ ἐπιστρώννυνται κατὰ στρώματα ἐπιγενῆ. Τὸ τοιοῦτο πάσχει πολλὰ πετρώματα, ὡς ὁ γρανίτης, τραχείτης κτλ. Ἐνταῦθα ἡ φύσις ἐνεργεῖ ὡς μέγα χρυσοπλυσίον, ἥτις ἀφοῦ ἡ ἰδία διὰ τῆς δυνάμεώς της κατασυντριβῆ καὶ τὰ σκληρότατα τῶν πετρωμάτων καὶ μεταβάλλῃ αὐτὰ εἰς κροκάλας, ἄμμον καὶ ἴλιν, ὑποβάλλει ἀκολούθως εἰς πλῆσιν τὸν χρυσόν, ἐκδιώκουσα καὶ ἀπομακρύνουσα τὰ ἐλαφρὰ καὶ μαλακὰ πετρώματα. Οὕτω γενῶνται τὰ ἐκ χρυσίτιδος ἄμμου καὶ κροκαλῶν ἐπιγενῆ χρυσοῦχα στρώματα, ἐν οἷς εἶνε συμπερφυμένους ὁ αὐτοφυῆς χρυσός, ὅστις ἐντὸς τῶν πρωτογενῶν φλεβῶν καὶ στρωμάτων εὐρίσκειτο ἐν λίαν ἀραιᾷ καταστάσει διεσκορπισμένος ὡς ὀρεινὸς χρυσός. Ὅστε ἐκ τούτου καταάγεται ἐκεῖνος, ἡ δὲ ὑπαρξίς χρυσίτιδος ἄμμου καταδεικνύει ὅτι τὰ πέριξ ὄρη ἐγκλείουσι χρυσόν ἐντὸς πρωτογενῶν φλεβῶν, αἵτινες, ὡς ἐν τοῖς ἀνω ἐμνήσθημεν, ἀπαρτίζονται κυρίως ἐκ χαλαζίου, διὰ καταθροῦσεως τοῦ ὀποίου γεννᾶται ἡ κοινὴ χαλαζιανὴ ἄμμος ποταμῶν καὶ θαλασσῶν.

Τὰ ἐπιγενῆ δὲ ταῦτα στρώματα εἶνε τὰ πρῶτα, ἅτινα ἐγνώρισεν ἡ ἀνθρωπότης, διότι ἐκ τούτων διὰ διαλογῆς καὶ πλύσεως δι' ὕδατος ἀπλουστάτης ἠδύνατο νὰ ἐξαγάγῃ τὸν ἐν αὐταῖς χρυσόν. Ὁ ἐν τοῖς στρώμασι δὲ τούτοις αὐτοφυῆς χρυσὸς εὐρίσκεται ὑπὸ ποικίλα σχήματα, δηλ. ὡς κόνις, ψήγματα, κοκκία, φυλλάρια καὶ ὄγκους διαφόρου μεγέθους καὶ ὅτε μὲν τὰ στρώματα ταῦτα ἐξαπλοῦνται ἀμέσως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς (shallow placers) ὅτε δὲ εἰς βάθος τι ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν (deep placers). Χρυσὸς προσέτι, ὡς ἐμνήσθημεν, ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἄμμῳ ποταμῶν. Τὰ εὐρεθέντα μεγαλείτερα τεμάχια πλυτοῦ χρυσοῦ εἶνε τὰ ἐξῆς.

1). Ἐν ἐξ Αὐστραλίας εἶχε βάρος 70,5 χιλιογράμμων, ἤτοι ἀξίαν 245,868 φρ. χρ. 2) Ἐτερον τεμάχιον, εὐρεθὲν παρὰ τὴν Μiask τῶν Οὐραλίων ὀρέων βάρους 36 χιλιογρ. (=125,550 φρ. χρ.). 3) Κατὰ τὸν Egleston εὐρέθη ἐν Καλιφορνίᾳ τεμάχιον βάρους 70 χιλιογρ., 4) ἐν Ballarat τῆς Βικτωρίας (Αὐστραλία) βάρους 92 χιλιογρ., καὶ τέλος 5) ἐν Δυτ. Ἰνδίας, τὸ μέγιστον πάντων βάρους 1350 χιλιογρ. ἀξίας 4,708,125 φρ. χρ.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐπιγενῶν τούτων στρωμάτων ἀπαντᾷ ὁ αὐτοφυῆς χρυσὸς καὶ μετ' ἄλλων ὀρυκτῶν, ὧν τὰ πλείστα εἶνε σκληρὰ. Τὰ σπουδαιότατα ταῦτα σύνδρομα ὀρυκτὰ, καταχόμενα ἐκ τῶν αὐτῶν πετρωμάτων ἐξ ὧν καὶ ὁ χρυσός, εἶνε τὰ ἐξῆς: Χαλαζίας,

πηλός, μαρμαρυγίας, χλωρίτης, οφείτης, μαγνήτης, χρωμίτης, άνθράκων, σπινέλλιος, ζιρκόνιον, πλατίνα, ένίοτε δέ και άδάμας. Σημαντικά δέ τοιαύται έπι- στρώσεις χρυσούχων στρωμάτων εύρίσκονται έν Καλι- φορνία παρά τώ δυτικόν άπόκλιμα τής Σιέρρας Νεβά- δας, έχουσαι πάχος 200 μέτρων.

7.

Χρυσούχα μεταλλεύματα σιδηροπυρίτου και άλλων ένθείων μετάλλων.

Ο Σιδηροπυρίτης είνε όρυκτόν μεταλλικόν σύνη- θες, ένίοτε δέ και χρυσοφόρον, καιτοι χημικώς ουδεμίαν πρὸς τόν χρυσόν έχει σχέσιν, διότι ήταν είνε καθαρός συνίσταται μόνον έν σιδήρου και θείου, και διά τούτο χρυσιμεύει έν τώ χημικώς έργαστασίς πρὸς παρα- γωγήν θειικού θξέος. Ο σιδηροπυρίτης (ή άπλως πυ- ρίτης) κρυσταλλούται κατά τώ κυβικόν σύστημα είνε ώραίους κρυστάλλους, έχοντας πολλάκις λάμψιν ίσχυ- ράν κατοπτρικήν μεταλλικήν και χρώμα κίτρινον λευ- κίζον. Τούτου ένεκα όμοιάζει πολύ πρὸς τόν χρυσόν, και πῶς μή έχων άσκησιν είνε τώ διαγνωστικόν τῶν όρυκτῶν, δύναται νά έκλάβη αὐτόν ως χρυσόν. Άλλά τώ άπλούστατον πείραμα, έπερ άλλαχού έμνημονεύσα- μεν, καθοδηγεί πρὸς προσδιορισμόν τού όρυκτού τούτου, διότι μικρόν αὐτοῦ τεμάχιον τυλιχθέν έντός λευκοῦ χάρτου και σφυρηλατηθέν έλαφρώς, παρέχει κόκκιν μέλαιναν, ένῶ δ αὐτοφυῆς χρυσός πλατύνεται είνε πέταλα χρυσιζόντα.

Οὐχ ήττον όμως σιδηροπυρίται τινες είνε χρυσο- φόροι, έν οίς δ χρυσός άπαντᾶ ως έπουσιώδες παρά- μιγμα και ίσως οὐχί χημικώς μετά θείου ήνωμένος, άλλ' έν μορφή λεπίων ή κοκκίων παρενεσπαρμένων έν τῷ σιδηροπυρίτῃ. Έν τοιαύτῃ δέ καταστάσει τότε δ αὐτοφυῆς χρυσός δέν είνε όρατός και άνακαλύπτει- ται και προσδιορίζεται μόνον πυροχημικώς ή ύδροχη- μικώς. Αί φλέβες δέ έν αίς άπαντᾶ δ τοιοῦτος χρυσο- φόρος σιδηροπυρίτης, καθώς και έτερον χρυσοφόρον όρυκτόν, δ λεγόμενος ύπό τῶν άρχαίων πλατύφθαλ- μος, ύπό τῶν νεωτέρων δέ άντιμονίτης, είνε πρω- τογενεΐς. Τινές δέ χαλκοπυρίται (χαλκός, θείον, σί- δηρος) και άρσενιοπυρίται (άρσενικόν, σίδηρος, θείον), οὔτινες έμπεριέχουσι και χρυσόν, ότε μέν είνε πρω- τογενεΐς, δηλ. κατά τήν γένεσιν αὐτῶν άμέσως προσέ- λαβον και χρυσόν, ότε δέ και δευτερογενεΐς, δηλ. προ- σέλαβον βραδύτερον και χρυσόν, όν δέν εΐχον κατά τήν γένεσιν αὐτῶν.

8

Μεταλλεία χρυσοῦ επί τού Παγγαίου όρους και έν Μακεδονία

Τοιαύτα χρυσοφόρα όρυκτά άπαντῶσι πολλαχού γῆς, ως και έν Μακεδονία, ήτις οὐ μόνον είνε χώρα εύφορος και κτηνοτρόφος αλλά και πλουσιωτάτη είνε ποικίλα μεταλλεύματα. Τούτο δέ γινώσκω έξ ιδίας πεί- ρας, άναλύσας ποικίλα μεταλλεύματα έν Θάσου και έν διαφόρων τῆς Μακεδονίας τόπων κατά τας έν Γερ- μανία σπουδάς μου και ακολουθῶς ένταυθα. Ίδίως έν- τύπωσιν έκαμε και είνε έμέ και είνε τόν μακαρίτην διδά- σκαλόν μου Fritsche σιδηροπυρίτης τις έν τού Παγ-

γαίου όρους, όστις άναλυθείς πυροχημικώς πρὸ τῶν έν Freiberg εύρέθη έμπεριέχων άρκετόν σόν. Τούτο άγει είνε τώ πόρισμα, ότι τά κατά τήν χημικήν άνομασία τού Παγγαίου όρους χρυσός, έξώρυσσον χρυσούχον σιδηροπυρίτην, όστις και ή- χού τῆς Μακεδονίας άπαντᾶται ως και έν Θάσου τινος άλλου όρυκτού πολυμεταλλίτου καλουμένου χαλ- κός, άργυρος, άντιμονίον, θείον). Και αὐτοφυῆς δέ- σος άπαντᾶ έν Μακεδονία τοιοῦτο δείγμα έν τῷ ζιού μετά ψηγμάτων χρυσού είδον πρὸ έτών γόμενον έν τινος χωρίου παρά τήν δεξιάν τού λιάκμονος όχθην. Όστε ή χώρα μένει είνε άνακα- τάλλευτος, δ δέ Στράβων άναφέρει αὐτήν ως λίαν χρυ- σοφόρον. «Ότι πλείστα μετάλλά έστι χρυσού έν τῇ Κρησίαι, όπου νῦν οί Φίλιπποι πόλις έδρῦται, πλείστον τού Παγγαίου όρους» και αὐτὸ δέ τώ Παγγαίον έρε- χρυσεΐα και άργυρεΐα έχει μετάλλα και ή πέραν και ή έντός τού Στρυμόνος ποταμοῦ μέχρη Παιονίας τῆς δέ και τούς τήν Παιονίαν γῆν άρσέντας εύρίσκων χρυ- σοῦ τινά μόρια». (Στρ. Γεωγρ. έν τού Βιβλ. Ζ. § 111 F'raig. 35). Προσέτι «ως δ μέν Ταντάλου πλούσιος τῶν Πελοπιδῶν άπό τῶν περι Φρυγίαν και Σικανία μετάλλων έγένετο δ δέ Κάδμου (έν τῶν περι Θρακίαν και τώ Παγγαίον όρος.» (βιβλ. ΙΔ'. 680). «Ότι δέ τῷ Παγγαίον όρος και πρὸ τού Φιλίππου και Μεγ. Αλε- ξάνδρου είνε μεταλλεία χρυσού μαρτυρεΐ και δ Πρὸ- δοτος. «Παραμειψάμενος δέ δ Ξέρξης τήν εΐρηνην δούτερα τούτων παραμείβετο τείχεα τῷ Πιέρῳ τῶν ένι Φάγγρης έστί τούνομα και έτέρῳ Πέργαμος, τῆς μέν δῆ παρ' αὐτᾶ τᾶ τείχεα τήν δόδν έποίητο, έν τῇ- ξίης χειρὸς τῷ Παγγαίον οὔρος άπέργων, ένόν μίγα τῆ και ύψηλόν, έν τῷ χρυσεΐα τε και άργύρεα ένι μετάλλῳ τᾶ νέμονται Πιερές τε και Όδόμαντοι και μάστι Σάτραι...» (βιβλ. VII. 112). Περι δέ τῆς Θάσου δ Ήρόδοτος λέγει τᾶ έξῆς: (VI. 46, 47). «Έκ μὲν τῶν έν Σκαπτής ὕλης τῶν χρυσεΐων μετάλλων τᾶ έπι- παν όγδώνοντα τάλαντα προσήγε, έν τῶν έν αὐτῇ τῶν έλάσσω μέν τούτων,, συχνά δέ οὔτω, ώστε τᾶ τῶν Θασίοισι: έοῦσι καρπῶν άτελεσι προσήγε από τῆς ήπείρου και τῶν μετάλλων έτερος έκάστου διηκόσια τάλαντα, ότι δέ τᾶ πλείστον προσήγη τρηκόσια. Είς τᾶ και αὐτὸς τᾶ μετάλλα ταυτα, και μακρῷ ήν αὐτῷ θυμασιώτατα τᾶ οί Φοίνικες άνεῦθρον οί μετά Θάσου κτίσαντες τήν νήσον ταύτην, ήτις νῦν επί τού Θάσου τούτου τού Φοίνικος τᾶ οὔνομα έσχε. τᾶ δέ μετάλλα τᾶ Φοινικικά ταυτα έστί τῆς Θάσου μεταξὺ Αινούρων τε χώρου καλεομένου και Κοινούρων, άντίον δέ Σαμο- θρηκίης, οὔρος μέγα άνεστραμμένον έν τῇ ζιητήσῃ»

Τᾶ μεταλλεία τῆς Χαλκιδικῆς. Μάδεμοχώρη και Τᾶ μεταλλείον τῆς Έρμιόνης

Έπί τουρκοκρατίας ίσως δέ και είνε πολύ άρχαι- τέρας έπὸχᾶς ήκμαζεν ή μεταλλευτική και μετα- λουργία έν Χαλκιδικῇ (Μάδεμοχώρη). Ο περιήγη- τῆς Γάλλος Π. Βελόν έν συγγράμματί του (1834) άναφέρει, ότι έν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ ύπήρχον νεργεία 500-600 κάμινοι, ών ή παραγωγή είνε 1000000 λίβρας, ότι θᾶ ήτο μεγάλη, διότι άπέδιδον τῇ Κυβερνήσει ως φόρον μηνιαίον 18 έως 30,000 δουκάτων,

216, έως 360,000 δουκάτων! Άν δέ δε- ως μέσῃν άξίαν τού χρυσού δουκάτου 10 χρ. έπαιρτεν ή τουρκική κυβέρνησις έτησίως 3,600,000 φρ. άν δέ δεχθῶμεν, ότι τᾶ ταυτα ήσαν άργυρᾶ (άξίας 5 φρ.), πάλιν ή κυβέρνησις εΐσέπραττεν οὐκ όλίγον χρέμα έν τῶν χρυσοφόρων ήτοι: 1,080,000 έως 1,800,000 χρ. άν δέ δεχθῶμεν, ότι έ φόρος οὔτος ήτο τᾶ 1)5 ποσότητος, φόρος θαρύτατος τουρκικός, ή όλική ποσότης τῶν μεταλλείων τούτων θᾶ άνήρχετο είνε 9,000,000 χρ. φρ. ποσόν καταδεικνύον τῶν μεταλλείων τούτων. Τᾶ μεταλλεία ταυτα ανήκον κατ' άρχάς είνε έταιρίαν, θραδύτερον ήτοι τῆς Μεγάλης ήμῶν Έπαναστάσεως οί χωρι- οί έλάζοντο δι' ίδιον λογαριασμόν και κατέβαλον έν Κωνσταντινουπόλει θησαυροφυλάκιον έτη- σίως 220 δικάδας καθαροῦ άργύρου, ήτοι χιλιόγραμμα 312 δράμα) 282, άξίας τῶν καθ' ήμᾶς χρόνων 79,75 μάρκας τᾶ χιλιόγρ.) 22.490 μάρ.—28. χρ. φρ.) Άν δέ δεχθῶμεν ότι τᾶ ποσόν τούτο ήν ποσότητος τού εΐσοδήματος, οί άπλοϊκοί έκεινοι τῶν χρυσοφόρων χωρικοί έξήγγον έτησίως έν τῶν μετα- λείων 280,000 χρ. φρ.χωρίς νά είνε διπλωματοῦ- γων χωρικοί τῶν μεταλλείων και μεταλλουργείων (βιβλ. Έλλην. Ίστορ. Παπαρηγ. 1887 τόμ. Ε'. σελ. 44—45).

Έν τῷ έλευθέρῳ Έλληνικῷ κράτει: άπαντῶσι έν- τῶν μετάλλα ως έν Λαυρεΐῳ, επί τού Ταυγέτου κτλ. είνε κοιτάσματα ή φλέψ σιδηροπυρίτου και δῆ χαλκο- πυρίτου και έντελῶς παρθένος άνεκαλύφθη έν τῷ τῆς κατᾶ τούς νεωτάτους χρόνους, ής τήν έκμετάλλευσιν ανέλαβεν από τινος χρόνου Έλληνική Εταιρία. Τού σιδηροπυρίτου τούτου δείγματα είδον έν τῶν έτών, άνευ άλλης τινος δοκιμῆς, ών όμως είνε μετ' έφάνη κατᾶ τόν Krusch ύποπιος είνε Goldverdachtig). Άν δέ και κατᾶ πόσον έπιπλοῦς οὔτος σιδηροπυρίτης έμπεριέχη έντός τῶν χρυσοῦν, άγνωσθ, πάντως όμως ή άνα- κάλιση τήν εκμετάλλευσιν αὐτοῦ Έταιρία θᾶ έ- λαβεν έγκαιρώς νά λάβη τελείαν και ακριβή γνώσιν τῆς χημικῆς τού μεταλλεύματος τούτου συ- στασεως.

10

Μεταλλεύματα τελλυριούχου χρυσοῦ.

Αλλάχου έμνημόνευσα, ότι έντός τού αὐτοφυοῦς χρυσού και τῶν χρυσούχων όρυκτῶν (σιδηροπυρί- τῃ, άντιμονίτου) άπαντῶσιν έν τῇ φύσει και όλίγα τᾶ όρυκτά, έν οίς ως οὐσιώδη χημικά συ- στατικά είνε δ χρυσός και τᾶ χημικόν στοιχείον τελλυρίον (Καλαβερίτης, Συλθανίτης, Κρεννερίτης). Τᾶ όρυκτά ταυτα, άτινα έχουσι: χρώμα σκοτει- νόν, άποψῶσιν έντός φλεβῶν τελλυρίου και είνε το- πικῶν άφανῆ, ώστε και είνε τόν πεπειραμένον οφθαλ- μόν άν είνε άμέσως εὐδιάγνωστα ως έχοντα όμοί- οτητα πρὸς άλλα όρυκτά, ως είνε αὐτὸς δ σιδηροπυ- ρίτης και δ χαλκοπυρίτης.

Οί χημικόν μέσον πρὸς διάγνωσιν τῶν όρυ- κτῶν τού χρυσού μεταχειρίζονται: τᾶ άκρα- τῶν τῶν θξέ. Τήν δοκιμῆν ταύτην άναγράφω-

μεν ένταυθα διά τήν άπλότητα αὐτῆς. Έπί λευ- κῆς πλακῆς έν πορφύρᾳ γῆς (πορσελλάνης) ρίπτο- μεν δι' υελίνης ράβδου σταγόνα θεικοῦ θξέος και ό- λίγον τι μακράν αὐτῆς θέτομεν διά τῆς αΐχμῆς τού μαχαίριδίου μικράν ποσότητα έν τῆς λεπτῆς κόνεως τού τελλυριούχου χρυσού. Ακολουθῶς διά σύρματος έν πλατίνης ή διά λεπτῆς υελίνης ράβδου σχηματί- μεν μικρόν αὐλακα, ώστε ή σταγών τού θξέος νά συγκοινωνήσῃ μετά τῆς κόνεως τού όρυκτού.

Τούτου γενομένου παρατηροῦμεν, ότι τᾶ ὑγρόν λαμβάνει χρώμα ίσδες, γνώρισμα τού τελλυρίου.

Άν τᾶ χρώμα τούτο δέν έμφανίζετα: άμέσως είνε τᾶ ψυχός. διότι τινά τῶν χρυσούχων τούτων όρυκτῶν δέν διαλύονται ύπό ψυχροῦ θειικοῦ θξέος, τότε θερμαί- νομεν τήν πλάκα έλαφρώς ύπερ τήν φλόγα τού οίνο- πνεύματος.

Άμα διά τῆς τοιαύτης ύδροχημικῆς άντιδράσεως βεβαιωθῶμεν, ότι τᾶ όρυκτόν είνε τελλυριούχος χρυ- σός, τότε λαμβάνομεν αὐτοῦ μικρόν τεμαχίδιον και πυροῦμεν επί έσβεσμένου άνθρακος διά τῆς φλογῆς τού αὐλοῦ. Τᾶ τελλύριον άφίπταται και μένει κοκκίον μεταλλικόν έξ άργύρου και χρυσού, έπερ σφυρηλα- τεΐται εύκόλως.

Έκτός τῶν άνωτέρῳ σκοτεινῶν όρυκτῶν τού τελ- λυριούχου χρυσού ύπάρχουσι και άλλα όμοίας χημι- κῆς συστάσεως, άνοικτοῦ όμως χρώματος, ως δ συλ- βανίτης μετά 40 ο)ο χρυσού και δ κρεννερίτης μετά 35 ο)ο.

Υπάρχει και έν άλλο τού χρυσού όρυκτόν, έπερ συνίσταται έν χρυσού και τού στοιχείου σεληνίου, άνα- καλυφθέν επί τῆς νήσου Σουμάτρας. (Βλ. τᾶ νεώ- τատον σύγγραμμα τού P. Krusch «Die Unters- suchung und Bevertung der Evzlagerstätten 1907).

11

Χρυσός έν Γερμανία

Δύναται τις νά εΐπῃ, ότι έν τῶν ευγενῶν μετάλλων, δ μάλλον διαδεδομένος επί τῆς γῆς είνε δ χρυσός, διότι, ως γινώσκουμεν, άπαντᾶ και ως παράμιγμα έν έλαχίστην βεβαίως ποσότητα, και έν τῇ θαλασσίῳ ὑ- δατι: και έν πολλοίς όρυκτοίς άλλων μετάλλων. Έπειδή δέ ή ανθρωπότης από τῶν άρχαιοτάτων χρόνων ήγά- πησε τόν χρυσόν και άνεζήτησεν, διά τούτο τᾶ πάλα χρυσορυχεΐα και κοιτάσματα πλουτοῦ χρυσού, τού πα- λαιοῦ πεπολιτισμένου κόσμου έξέλιπον ή κατέστησαν τοσοῦτον πτωχά, ώστε νά μή παρέχωσι κέρδη. Διά τούτο κατᾶ τούς καθ' ήμᾶς χρόνους χρυσός ύπάρχει: άφθονος σχετικῶς και έξορύσσετα: έπικερδῶς έν χώραις είνε ως δ πολιτισμός εΐσήχθη κατᾶ τούς νεωτέρους χρόνους.

Έν Γερμανία και νῦν δ Ρήνος και άλλοι: τινές πο- ταμοί και ρεΐθρα φέρουν χρυσόν έν ταίς κροκάλας και τῇ φάμμῳ αὐτῶν. Υπήρχον δέ άλλοτε και χρυσοπλύ- σια πρὸς έξαγωγήν τού χρυσού. Οὔτω τᾶ χρυσοφόρα ὑδατα τῆς Βάδης, ών δ χρυσός έχρησιμοποιεΐτο άλλοτε πρὸς κοπήν νομισμάτων από τού 1804—1834 ανήλθε μόλις είνε 3 έκατόλιτρα, άξίας 209,000 φλωρινίων. Ο Daubroe ύπελόγησεν ότι έν τῇ χρυσίτιδι: τού Ρήνου άμ- μῳ μεταξὺ Βασιλείας και Μαγεντίας έγκρύπτετα: χρυ- σός άξίας 170 έκατομ. Έπίσης χρυσοπλύσια εύρίσκοντο

έν διαφόροις ποταμοίς τής Βαυαρίας έν Reichenstein άπαντώσιν άρσενικοϋχα όρυκτά έμπεριέχοντα 3—4 γραμμάρια έν ένί τόννω μεταλλεύματος, ήτοι όλιγώτερον έκείνου, όπερ λέγεται ότι εδρέθη περί τας Άθήνας. Έκ του χρυσοϋ τούτου τής Βαυαρίας κατεσκευάσθησαν τά του βαπτίσματος άγγεία (Taufgefässe;) του άυτοκρατορικού οίκου τής Γερμανίας.

Τό πλείστον του χρυσοϋ τής Γερμανίας έξάγεται μεταλλουργικώς έκ σιδηροπυρίτου και άλλων ένθειών μετάλλων. Έίνε δέ έν Γερμανία ή τε μεταλλευτική και ή μεταλλουργία άπάντων των μετάλλων λίαν προηγμένη έπιστημονικώς, σχολαί δέ ειδικάί άνώτεραι πρός σπουδήν αυτών ύπάρχουσιν, αΐτινες φημίζονται έν τή κόσμω διά τήν άρτίαν έπιστημονικήν και πρακτικήν παιδείαν των άποφοίτων αυτών. Κατά τήν έν Βιέννη παγκόσμιον έκθεσην του 1872 ή μεταλλευτική Άκαδημία τής Freiberg, ένκ παραστήση τό έτησίως έκκαμινουόμενόν ποσόν μολύδδου, άργύρου και χρυσοϋ, έξέθεσε πυραμίδα βάσεως ένός τετραγωνικού μέτρου, ής τό πλείστον συνίστατο έκ μολύδδου και μόνον ή κορυφή έξ άργύρου, έφ' ής ίστατο σμικρός κύβος έκ χρυσοϋ και έπ' αυτου έτερος πολυ μικρότερος έκ λευκοχρύσου. Έν τοίς πλησίον τής πόλεως κειμένοις μεταλλουργείοις Halsbrúske ειδον και έλαβον εις χείρας χελώνην έκ χρυσοϋ αξίας 30,000 μαρκών.

Είς παλαιότερας εποχάς πολυς χρυσός έξωρύσσετο εις τας Σαλτζβουργίας και Καρινθίας. Άλπεις, νυν δέ μόνον σμικρά του μετάλλου ποσότης έξωρύσσεται παρά τή Goldberg, ένφ πρό τινων εκατονταετηρίδων έκ του χρυσοϋ τούτου οι έπίσκοποι τής Σαλτζβουργίας έδύναντο να οικοδομώσι λαμπρά οικοδοήματα και να κόπτωσι χρυσά νομίσματα.

12

Μεταλλεία χρυσοϋ έν Ισπανία

Έν Ισπανία τό πάλαι ήμαζον τά χρυσορυχεία και χρυσοπλύσια, άτινα ένέμοντο κατά τό πλείστον οι Ρωμαίοι και άτινα πρό πολλοϋ έξέλειπον. Ο Στράβων περιγράφων τήν χώραν ταύτην και τήν συνορεύουσαν Γαλλίαν πολλά λέγει περί των χρυσειών και άργυρείων αυτών (Βιβλ. Γ'. C. 146—148), έξ ών άποσπώμεν περικοπήν περί του τρόπου καθ' όν έχώριζον τον χρυσόν από τον άργυρον. «Αξίους δέ Γαλάται κράτιστα παρ' έαυτοίς είναι τά μέταλλα τά τε έν τή Κεμένη όρει και τά ύπ' αυτ ή κείμενα τή Πυρήνη» τό μέντοι πλέον τάντεϋθεν εύδοκιμεί, έν δέ τοίς φήγμασι του χρυσοϋ φασίν εύρίσκεισθαι ποτε και ήμιλιτριαίς βόλους άς καλοϋσι πάλας, μικράς καθάρσεως δεομένας. φασί δέ και λίθων σχιζομένων εύρίσκειν βωλάρια θηλαίς έμοια' έκ δέ του χρυσοϋ έψομένου και καθαιρούμένου στυπτηριώδει τινί γ ή τό καθαγμα ήλεκτρον είναι' páλιν δέ τούτου καθεφομένου, μίγμα έχοντος άργύρου και χρυσοϋ, τον μόν άργυρον άποκαίεσθαι τον δέ χρυσόν ύπομένειν' εύδιάχυτος γάρ ε τύπος και λιπώδης' διά τοϋτο και τή άχύρω τήκεται μάλλον ό χρυσός, ότι ή φλόξ μαλακή ούσα συμμέτρως έχει πρός τό είκον και διαχόμενον ραδίως, ό δέ άνθραξ έπαναλίσκει πολυ υπερτήκων τή σφοδρότητι και έξαίρων. έν δέ τοίς ρείθροις σύρεται και πλύνεται πλησίον έν σκάφαις ή όρύττεται φρέαρ, ή δέ άννεχθεΐσα γ ή πλύνεται' τας

δέ του άχύρου καμίνους ποιούσιν ύψηλάς, ώστε έκ των βόλων λιγνών μετέωρον έξαίρεσθαι βαρεία και έστι και όλέθριος. των δέ χαλκορυγείων τινα καλεΐται χρυσεια, έξ ών τεκμαίρονται χρυσόν έξ αυτών όρύττεσθαι πρότερον.» Και ταϋτα μόν λέγει ό Στράβων. δέ Πλίνιος καλεΐ τήν Άστούριαν (νυν έπαρχίαν τής Ισπανίας) πλουσιωτάτην εις χρυσόν τής γής έξ ής έτησίως έφέροντο εις τήν Ρώμην περί τας 20 χιλ. λίτρας (Pondo, Plin XXXIII 78).

13

Χρυσορυχεία τής Ούγγαρίας

Κατά τους καθ' ήμας χρόνους έκ των μάλλον τής Εϋρώπης χρυσοφόρων χωρών (έκτός τής Ρωσίας) εις ή Ούγγαρία μετά τής Τρανσυλβανίας (Siebendurgien) και έπί τής έσωτερικής πλευράς των τοξοειδών σχήμα έχόντων Καρπαθίων όρέων. Ός φορεΐς ή παραγωγή των χρυσοφόρων κοιτών τής χώρας ταύτης θεωρείται ήφαιστειογενή πετρώματα τραχειτικά, γεννηθέντα κατά τήν τριτογενή περίοδον, έν οις ή έν τή γενεά αυτών άπαντώς χαλαζιακά φλέβες χρυσοφόροι. Λέγεται δέ ότι τά μεταλλεία τής έν Ούγγαρία πόλεως Schemnitz εινε τά άρχαιότατα έν τή Κεντρική Ευρώπη, άτινα ύπήρχον και έπί τής του Χριστου γενήσεως. Τά μεταλλεύματα ταϋτα εινε χρυσοϋχα και άρχυροϋχα και συγκροτούνται έξ ένθειού μολύδδου (γαληνίτου), ένθειού ψευδαργύρου (σφαλερίτου), ένθειού χαλκοϋ και σιδήρου (χαλκοπυρίτου και σιδηροπυρίτου) μετά έλαχίστης ποσότητος καθαροϋ χρυσοϋ. Πλούσια δέ λίαν εις έλεύθερον χρυσόν εινε τά πλησίον τής πόλεως Brand κείμενα μεταλλεία. Τά μεταλλεία ταϋτα κατά μέσον όρον εύρέθη, ότι έν ένί τόννω έμπεριέχουσιν έν χιλιόγραμμα χρυσοϋ, τινα δέ και ή χιλιόγρ. ήτοι ή αξία του έν έκάστω τόννω μεταλλεύματος χρυσοϋ εινε 3—15 χιλιάδων φράγκων. Η παραγωγή του χρυσοϋ έν Ούγγαρία κατά τό 1904 άνήλθεν εις 2,438,000 δολλάρια.

Έκ των μάλλον πεφημισμένων χρυσοφόρων τής Τρανσυλβανίας κοιτών εινε αι τής Vöröspatab, ό ότι έντός κοιλοτήτων καινών ή πεπληρωμένων υπό τήν λου άπαντώς τέλειοι κρύσταλλοι χρυσοϋ ή έλάσματα τούτου, άτινα ένίοτε εινε περιεστραμμένζ όπως τά φύλλα του ξηροϋ κρομμύου.

14

Η εις χρυσόν παραγωγή τής Ρωσίας

Έξ άπάντων των Ευρωπαϊκών κρατών τό πλούσιότατον εις χρυσόν εινε ή Ρωσική άυτοκρατορία, ής παραγωγή κατά τον Economist άνήλθε κατά τήν έτησίαν 1905 εις 4,439,000 λίρ. άγγλικάς (=109,975,000 χρ.φρ.), κατά δέ τό 1906 εις 4,300,000 λίρ. άγγλικάς (=107,500,000 φρ.). Τά μεταλλεία δ' αυτ ής εύρίσκονται έν τή Ευρωπαϊκή Ρωσία, άλλα κυρίως εν Σιδηρία, ήτοι έπί τής ανατολικής πλευράς των κυβερνησείς Olonez και Jenisseisk, έν Καμτσκά και παρά τήν άκτήν τής ανατολικής Σιδηρίας τήν μένην άπέναντι του άκρωτηρίου Nome τής Άλάσκας. Ο χρυσός δ' άπαντ ή έν αυτοίς ειτε ως όρεινός ειτε

είτε έντός σιδηροπυρίτου. Αί χρυσοϋχοι φλέβες έμπεριέχουσιν έν ένί τόννω μόλις 13 γραμμα χρυσοϋ. Άπαντ ή ως όρεινός έντός μεταλλείων. Ύπολογίζουσι δέ ότι κατά τήν τελευταίαν πεντηκονταετίαν έξήχθη έν Καλιφορνια χρυσός αξίας 6,596 εκατομμυρίων χρ.φράγκων, ήτοι κατά μέσον όρον έτησίως 132 εκ. χρ.φρ. Και κατά τά πρώτα έτη έξωρύσσετο έτησίως πολλή μεγάλη ποσότης χρυσοϋ, και μέχρι 180 εκατομ., ήτις όμως νυν ήλαττώθη έως 75—90 εκατ. φρ. Η έλάττωσις αυτη τής παραγωγής αιτίαν έχει, διότι τό πρώτον ήρχαντο έκμεταλλεύμενοι οι κάτοικοι τά χρυσοφόρα τής χώρας στρώματα, άτινα έξητλήθησαν από του 1848, και άκολούθως τας χρυσοφόρους φλέβας άτινες εινε πτωχότεραι εις χρυσόν και κατά τήν έξόρυσήν παρέχουσι πολλάς δυσκολίας.

15 Ο χρυσός τής Καλιφορνιας

Πλουσιωτάτη εις χρυσόν εινε ή Καλιφορνια (Ηνωμένα Πολιτεΐα τής Β. Άμερικής), έν ή ό χρυσός άπαντ ή ως όρεινός έντός ποταμοχώστων στρωμάτων ή ως όρεινός έντός μεταλλείων. Ύπολογίζουσι δέ ότι κατά τήν τελευταίαν πεντηκονταετίαν έξήχθη έν Καλιφορνια χρυσός αξίας 6,596 εκατομμυρίων χρ.φράγκων, ήτοι κατά μέσον όρον έτησίως 132 εκ. χρ.φρ. Και κατά τά πρώτα έτη έξωρύσσετο έτησίως πολλή μεγάλη ποσότης χρυσοϋ, και μέχρι 180 εκατομ., ήτις όμως νυν ήλαττώθη έως 75—90 εκατ. φρ. Η έλάττωσις αυτη τής παραγωγής αιτίαν έχει, διότι τό πρώτον ήρχαντο έκμεταλλεύμενοι οι κάτοικοι τά χρυσοφόρα τής χώρας στρώματα, άτινα έξητλήθησαν από του 1848, και άκολούθως τας χρυσοφόρους φλέβας άτινες εινε πτωχότεραι εις χρυσόν και κατά τήν έξόρυσήν παρέχουσι πολλάς δυσκολίας.

Τά έκ πλουτο χρυσοϋ στρώματα τής Καλιφορνιας έξαπλούνται έπί μήκους 700 άγγλικών μιλίων κατά τά κράσπεδα των δυτικών κλιτύων τής όροστοιχίας Σιερας Νεβάδας. Και άλλα μόν τούτων έξαπλούνται έπί τής κοίτης ένεργών ποταμών, άλλα δέ έπί τής κοίτης άποξηρανθέντων τοιούτων και άλλα έντός κροκαλωδών στρωμάτων τής τριτογενούς εποχής, πεκαλυμμένων ως έπί τό πολυ υπό βασάλτου (πυριγενούς πετρώματος) και τής σποδοϋ αυτου. Έν των στρωμάτων τούτων έξητλήθησαν σχεδόν πάντα όσα εύρίσκονται έντός τής κοίτης ένεργών ποταμών, τά ύψηλότερον δέ κείμενα χρυσοφόρα στρώματα έξωρύσσοντο και έπλύνοντο δι' ύδατος έχοντος μεγάλην θλιψιν. Αί ούτω έκ τής πλύσεως ταύτης παραγόμεναι κροκάλα και άμμοι έπί των χθαμαλώτερον κειμένων κρήνων έξαπλούμεναι κατέστρεφον αυτοϋς και άγόνους καθίσταν. Ύπολογίσθη δ' ότι ίνα έκ των στρωμάτων τούτων έξαχθή χρυσός αξίας 2 εκατομ. δολλαρίων θα παραχθώσιν έκβολάδες έξ άμμου και κροκαλών, έχουσαι όγκον 25 εκατομ. κυβικών μέτρων, τά όποια δύνανται να προσχώσωσιν έπιφάνειαν εύφορου χώρας 35 τετραχ. χιλιομέτρων διά στρώματος άγόνου πάχους 1 μέτρου. Κατά τής καταστροφής ταύτης έξηγέρθησαν άγεωπόνοι και διά νόμου τή 1887 άπηγορεύθη ή περαιτέρω έκμετάλλευσις των στρωμάτων τούτων.

Ός έκ τούτων κατά τήν καθ' ήμας εποχήν ό τής Καλιφορνιας χρυσός έξάγεται μεταλλευτικώς έκ φλεβών, έν αις τό πολύτιμον μέταλλον άπαντ ή συμπεφυμένον μετά χαλαζίου και συνοδεύεται υπό σιδηροπυρίτου, όστις έπίσης εινε χρυσοϋχος. Κατά μέσον δέ όρον ένυπάρχουσι 15-20 γραμμάρια χρυσοϋ έν ένί τόννω μεταλλεύματος. Αί τής Καλιφορνιας χρυσοϋχοι φλέβες σχηματίζουσιν έκτεταμένην φλεβοφόρον περιοχήν επί των όμαλως πρός τας μεγάλας έπιμήκεις κο-

λάδας των ποταμών Σακραμέντου και Άγ. Ιωακείμ (St. Joaquin) κλινούσας δυτικής κλιτύας τής όροστοιχίας Σιέρας Νεβάδας και συνοδεόμενας γεννετικώς υπό των έν αυταίς έξαπλουμένων γρανιτικών πετρωμάτων. Η κυριωτέρα τούτων φλέψ, «ή μητρική φλέψ», συγκροτείται έκ παραλλήλων χρυσοϋχων χαλαζιανών φλεβιδίων και έξαπλοϋται μέχρις μήκους 120 χιλιομέτρων.

16

Η Άλάσκα και ό Klondike

Έπίσης χρυσοφόρος χώρα εινε ή βορεία τής Καλιφορνιας προέκτασις, έξαπλουμένη έπί τής δυτικής πλευράς τής βορείας Άμερικής, ένθα κείται ή Βρετανική Κολομβία και ή αξενος και κατάψυχρος Άλάσκα, άποτελοϋσα νυν μέγα διαμέρισμα τής Άμερικανικής συμπολιτείας. Έν τή χώρα ταύτη πρό όλίγων ετών άνεκαλύφθησαν πλούσια χρυσοφόρα στρώματα, άτινα δέν έξηρευνήθησαν δεόντως, έξ ών όμως πολλά έλπίζει ή μεταλλευτική. Η πλουσιωτάτη όμως χρυσοφόρος περιοχή εινε ή του Ύοκόν ποταμοϋ και ιδίως ή του παραποταμίου αυτου Klondike οϋ μακράν του φρουριου Reliance υπό 64ο Βόρειον πλάτος και 139ο Δυτικόν μήκος. Τά κυρίως δέ χρυσοφόρα στρώματα έξαπλούνται παρά τό παραποτάμιον Bonanza, Έλδοράδον έπικληθέν, άνακαλυφθέντα κατά τό 1893. Ός έκ τούτου χιλιάδες χρυσοθηρών έκ πασών των χωρών έσπευσαν πρός τας άξένους και καταψυχρους έκείνας χώρας πρός άπόκτησιν πλούτου, οϋδόλως λαβόντες ύπ' όψε: τό φοβερόν ψυχρος, όπερ κατέρχεται τον χειμώνα μέχρι 55ο Κελσίου υπό τό μηδέν. Και όμως έντός δύο ετών από τής ανακαλύψεως ταύτης έκτίσθη ή πόλις Dawson City έξ 20,000 ψυχών, ήτις κατά τό πλείστον του έτους εύρίσκειται έντός χιόνων και πάγων. Τό γέρσωμα τής χρυσοφόρου ταύτης περιοχής συγκροτείται έκ κρυσταλλοπαγών σχιστολίθων, όμοίων πρός τους του Ύμηττου και Λαυρεωτικής, όστινες διασχίζονται υπό γρανίτου, φέροντος χρυσοφόρους έκ χαλαζίου φλέβας. Η υπό των υδάτων καταφερομένη χρυσίτις άμμος έξαπλοϋται έπί των κρυσταλλοπαγών τούτων σχιστολίθων έπί έκτάσεως χιλιομέτρων όλοκλήρων, έχουσα πάχος 10 ποδών. Έπειδή δέ εύρέθη, ότι του στρώματος τούτου έκαστον κυβικόν μέτρον έμπεριέχει κατά μέσον όρον χρυσόν αξίας 120—160 μαρκών, έπεται, ότι άγρός έπιφανείας ένός στρέμματος (=1000 τετρ. μέτρων) έγκλείει 10,000 κυβ. μέτρα χρυσοφόρου γής, έν ή κρύπτεται χρυσός 1,200,000—1,600,000 μαρκών. Τά χρυσοφόρα δέ ταϋτα στρώματα άνήκουσιν εις τά πλουσιώτατα, άτινα εύρεν ό άνθρωπος, εύρίσκειται δ' έν αυτοίς ό χρυσός σχετικώς κατά άδρά κοκκία, όσπερ χονδρή άμμος, έμπεριέχοντα 75 ο)ο χημικώς καθαρόν χρυσόν. Έκτός δέ του έν τοίς μεσογείοις τής Άλάσκας εύρισκομένου χρυσοϋ άνεκαλύφθη έπίσης τό μέταλλον τούτο κατά τό 1899 εις οϋ σμικράς ποσότητας έν τή θαλασσία άμμη των δυτικών τής Άλάσκας άκτών και παρά τό άκρωτήριο Nome, όν οι ποταμοί μετέφερον από τής στερεάς και τά κύματα έπέστρωσαν έπί τής παραλίας. Και όμως ένφ εκατοντάδες εκατομμυρίων εις σχετικώς σμικρόν βάθος έγ-

κρύπτονται, ο μεταλλευτικός νόμος είνε απλούστατος, εύκόλως τών μεταλλείων παρεχομένων εις πάντα αι- τούντα. Διότι ναί μὲν ο χρυσός είνε πολύτιμος και παρέχει όφελος, άλλ' οι κίνδυνοι και αι δυσκολία μέ- γισται. Παρ' ήμιν δὲ ένφ δέν έχομεν χρυσοῦ κοιτά- σματα και φλέβας, τὰ μεταλλεία τοῦ χρυσοῦ, άργύρου, πλατίνης πρέπει νά παραχωρῶνται δι' ειδικού νόμου, δηλ. οὐδέποτε!!

17

Τὰ χρυσορυχεία τῆς Νεβάδας, τοῦ Μεξικου και τῆς Αὐστραλίας

Έκτός τῆς Καλιφορνίας και Ἀλάσκας υπάρχουν και άλλαι χώραι τών Ἠνωμένων Πολιτειῶν έγκλείου- σαι χρυσόν και δὴ πλουσιώτεραι τῆς Καλιφορνίας, ως ή περιοχή τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Κολοράδου. Πλου- σιωτάτη εις χρυσόν είνε ή πολιτεία Νεβάδα, έν τῇ περιοχῇ τῆς οποίας εὑρίσκεται ή όνομαστή φλέψ Comstock, ή πλουσιωτάτη τών άχρη τοῦδε γνω- στῶν. Έκ τῶν μεταλλευμάτων αὐτῆς, συνισταμένων εξ αὐτοφούδ χρυσοῦ και διαφόρων τοῦ άργύρου όρυ- κτῶν (άργυρίτου, στεφανίτου, πολυδασίτου) εξήχθησαν από τοῦ 1860—1892 χρυσός μὲν αξίας 750 εκατομ. φρ. άργυρος δὲ αξίας 1,125 εκατομμυρίων φράγκων. Έξεμεταλλεύθησαν δ' αὐτὴν καθ' ἕλον αὐτῆς τὸ μήκος και μέχρι βάθους 900 μέτρων. Έπειδὴ δὲ κατά τὴν εκμετάλλευσιν συνητηθήσαν θερμὴ πηγαί θερ- μοκρασίας 770 Κελσίου, κατέστη ή περαιτέρω αὐτῆς εξόρυξις αδύνατος!

Άλλαι χώραι χρυσοφόροι τῆς Ἀμερικῆς λόγου αξία είνε τὸ Μεξικόν, αἱ δημοκρατίαι τῆς Κολουμ- βίας, Περούβιας και Χιλῆς μέχρι τοῦ Μαγγελανείου πορθμοῦ. Ἰδίως πλούσιαι εκ χρυσοῦ είνε ή Ὀλλανδι- κή και Ἀγγλικὴ Γουιάνη και ή Βενεζουέλα. Έν ταῖς χώραις ταύταις ο χρυσός συνδέεται μετὰ πετρωμάτων γρανιτικῶν και άλλων νεωτέρων πυριγενῶν πετρωμά- των, έν δὲ τῇ Χιλῇ συνοδεύεται υπό σιδηροπυρίτου και χαλκοπυρίτου.

Και έν Αὐστραλία άπαντὰ χρυσός, όστις άνεκαλύ- φθη συγχρόνως μετὰ τοῦ τῆς Καλιφορνίας, και εκ τοῦ όποιου έντισίως εξορύσσονται μεγάλα ποσά (1905 17,094,000 λίραι άγγλικαί). Εις πάσας δὲ τῆς ήπει- ρου ταύτης τὰς Βρετανικὰς άποικίας, ως και εις τὴν Τασμανίαν και Νέαν Σεελανδίαν άπκντὰ χρυσός εκ τῶν άζωικῶν και παλαιζωικῶν τῆς γῆς στρωμάτων, προσέτι δὲ και έντός νεωτέρων και νεωτάτων στρωμά- των ύδατογενῶν.

18

Τὰ χρυσορυχεία τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς (Τρανσβά- λης και Ροδεσίας). Ὁ χρυσός τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ πλουσιωτάτη έν τῷ κόσμῳ εις χρυσόν χώρα είνε κατά τὸ παρὸν ή Νότιος Ἀφρικὴ και ιδίως ή Τραν- σβάλη περὰ τὸ Witwatersrand. Ένταῦθα ο χρυ- σός άνεκαλύφθη κατά τὸ 1884, άλλ' ή εκμετάλλευσις αὐτοῦ δέν υπήρξε κατ' αρχὰς τισοῦτον ζωηρὰ όπως έν Καλιφορνία, διότι τὸ μέταλλον δέν εὑρίσκεται έν-

τὸς φαιμωδῶν και κροκαλωδῶν στρωμάτων, εξ ὧν διὰ πλύσεως εύκόλως νά εξάγῃται ο χρυσός, άλλὰ κατά τρόπον όλως ιδιόζοντα. Τὸ χρυσοφόρον πέτρω- μα τῆς Τρανσβάλης είνε κροκαλοπαγές (χαλίγια συγ- κεκολλημένα), οὔτινος αἱ κροκάλαι εκ χαλαζίου συν- στάμεναι (εκ σιουρναρίου), έχουσι μέγεθος φύ περι- στερὰς μέχρις άλεκτροίδος και είνε συγκεκολλημένα επίσης δι' οσίας χαλαζιακῆς. Ὅστε τὸ πέτρωμα τοῦτο είνε σκληρότατον, έν τῷ όποιῳ εὑρίσκονται πα- ρενεσπαρμένα κρυστάλλια και κοκκία αὐτοφούδ χρυ- σοῦ και χρυσομιγοῦδ σιδηροπυρίτου όρατὰ δι' άόπλοῦ όφθαλμοῦ. Τὸ χαλαζιακόν δὲ τοῦτο κροκαλοπαγές εξαπλοῦται επί άλλων ύδατογενῶν πετρωμάτων και καλύπτεται υπό παχέος επικαλύμματος εκ πυριγενῶδ πετρώματος, διαβασικοῦ άμυγαλίτου καλουμένου. Ὅς εκ τούτου ή εκμετάλλευσις τοῦ χρυσοῦ τούτου είνε δύσκολος, πρὸς δὲ και διότι ή χώρα είνε πτωχὴ εις δάση και ύδωρ, εύτυχῶς όμως έν τῇ γειτονίᾳ υπά- χουσιν όρυκτοί άνθρακες. Διὰ τὴν εκμετάλλευσιν τοῦ μετάλλου άπητηθήσαν μεγάλα κεφάλαια, αἵτινα όμως μεγάλα απέφερον κέρδη.

Τὸ εις χρυσόν δὲ πλούσιον τοῦτο σκληρόν πέτρωμα (23—30 γραμ. έν ενί τόννῳ μεταλλεύματος) είνε γνω- στόν, ότι επέφερε δυστυχίαν εις τὴν χώραν, διότι άπό- λεσε τὴν ελευθερίαν τῆς (Πόλεμος Μ. Βρετανίας και τῶν Βοέρσων). Ἡ κατά τὸ 1905 εξαγωγή τοῦ χρυ- σοῦ τῆς Ν. Ἀφρικῆς άνήλθεν εις 21,686,000 λίρας άγγλικὰς, κατά δὲ τὸ 1906 εις 25,961,000 λίρ. άγ- γλικὰς = 649,000,000 χρ. φρ.! Τί εύτυχία θά ήτο διὰ τὴν Ἑλλάδα, άν τὸ ἔδαφος αὐτῆς ενέκλειεν όμοιον τοιοῦτον χρυσοφόρον κροκαλοπαγές, ίσως όμως θά έ- πέφερε και τὴν δυστυχίαν αὐτῆς, διότι θά εξήγαγε τὴν βουλιμίαν τῶν ίσχυρῶν τῆς γῆς! Καί ταῦτα μὲν περὶ τοῦ χρυσοῦ τῆς Τρανσβάλης. Ἡ τῆς Ροδεσίας (ά- ποικία Βρετανικῆ) παραγωγή εις χρυσόν άνήλθε κατά τὸ ἔτος 1901 εις 3 περίπου εκατομ. δολλάρια. Καί έπειδὴ ο λόγος ένταῦθα περὶ Ἑλλάδος, ίσως έρωτη- τες τῶν άναγνωστῶν. Καί τί πρῶγμα είνε ή πέτρα ή ά- νακαλυφθεῖσα περὶ τὰς Ἀθήνας, ότι εγκλείει χρυσόν; έμπεριέχει πράγματι χρυσόν;

Οὐδέν δύναμαι ν' άπαντήσω! Τὰ δείγματα, αἵτινα ειχε τὴν καλωσύνην νά μοι ά- ποσταλῆ δι' νομάρχης Ἀττικῆς κ. Κοινάκης, οὐδὲν διαφέρουσι τῶν σκύρων, δι' ὧν ο δήμαρχος Ἀθη- ναίων κατασκευάζει τὰς οδοὺς τῆς πόλεως. Λέγεται ότι έμπεριέχει 7 γραμμάρια χρυσοῦ έν ενί τόννῳ πέ- τρας. Έγὼ οὐδέν ήδυνήθην νά ίδω διὰ μεγεθυντικοῦ φακοῦ, εκ δὲ τῶν αναλύσεων τοῦ χημικοῦ κ. Κοι- νοῦ οὐδέν εὑρέθη.

Τί συμβαίνει; και πάλιν άπαντῶ: άγνωσ! Ἄν υποθέσωμεν, ότι όντως ή πέτρα αὐτῆ τῶν Α- θηνῶν εγκλείει 7 γραμ. χρυσοῦ έν ενί τόννῳ, ίνα εξα- χθῇ εις τόννος χρυσοῦ, αξίας 3,450,000 χρ. φρ. ή- ρίπου πρέπει κατὰ τὴν αναλογίαν

7 γραμ. : 1 τόν. = 1,000,000 γρ. : X νά εξορυχθῶσι 142,857 τόννοι πέτρας ή κυβικά μέ- τρα (πρὸς 2,7 τόν.) 52,900, ήτοι πρέπει νά εξορυχθῶσι κύβος εκ τοῦ λίθου τούτου, έχων τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ίσην περίπου πρὸς 37 1/2 μέτρα.

Ὅπόσα όμως θά δαπανηθῶσι διὰ τὴν εξόρυξιν αὐ- τῆς, όποια άλλαι δαπάναι θ' απαιτηθῶσι και άν ή

παρασπασμένη μέθοδος πρὸς εξαγωγήν τοῦ χρυσοῦ δι' άποθήκη κέρδος, δὲν δύναμαι ν' άποφανθῶ.

19

Αποκαθάρσις και εκκαμίνεσις τοῦ χρυσοῦ εκ τῶν μεταλλευμάτων αὐτοῦ. Έκδόσι τοῦ χρυ- σοῦ παραγωγή έν τῷ κόσμῳ.

Περὶ τῶν τὴν μελέτην μου ταύτην περὶ χρυσοῦ, προσέτι και ελίγιστα περὶ τῆς αποκαθάρσεως και εκκαμίνεσεως τοῦ χρυσοῦ εκ τῶν διαφόρων αὐτοῦ μεταλλευμάτων.

Έπειδὴ ή εργασία αὐτὴ εξαρτᾶται εκ τοῦ ποιοῦ τοῦ μεταλλεύματος και εκ τῆς φύσεως τῶν έν αὐτῇ όρυ- κτῶν τοῦ χρυσοῦ, διὰ τούτο διακρίνουσι και διαφόρους μεθόδους εξαγωγῆς τοῦ μετάλλου, ήτοι α') τῶν διὰ πυροχημικῆς και πλύσεως, β') τὴν πυροχημικὴν μέ- θοδον, γ') τὴν δι' άμαλγαμώσεως, δ') τὴν ὑδροχημικὴν και ε') τὴν ηλεκτρομεταλλουργικὴν μέθοδον.

α.) Ἡ διὰ χειρολογίματος και πλύσεως μέθοδος εφαρμόζεται επί άμμωδῶν (χρυσίτις άμμος) και κρο- καλωδῶν μεταλλευμάτων, καθ' ήν τὰ μὲν μεγάλα ό- ρυκτοί ποτε τεμάχια χρυσοῦ εξαγονται διὰ τῆς χειρὸς και δὲ λεπτὰ χωρίζονται διὰ πλύσεως (χρυσοπλύσις). Πρὸς τούτο απαιτεῖται ύδωρ άφθονον και κινητήριος μηχανή, πρὸς κίνησιν τῶν σκευῶν, (σκαφῶν, πλυνθῶν, άθωνῶν). Μεταλλοπλύσις τοιαῦτα υπάρχουν έν Ἀλά- σκᾳ, Καλιφορνίᾳ, Ρωσίᾳ κτλ. Ὁ παραγόμενος χρυσός εὑρίσκεται ακολουθῶς και υποβάλλεται εις άλλας έρ- γασίας πρὸς αποκάθαρσιν τοῦ χρυσοῦ εξ άλλων με- τάλλων.

β.) Ἡ πυροχημικὴ μέθοδος είνε καθαρῶς μεταλ- λουργικὴ εργασία, καθ' ήν τὰ χρυσοφόρα όρυκτὰ συν- τίσσονται μετὰ μολύδδου (μολύδδωσις) ή όρυκτοῦ μο- λύδδου καθαρῶν (γαληνίτου, ψιμυθίτου) πρὸς παρα- γῆν έγγύστου μολύδδου. Γίνεται δὲ τοῦτο διότι ο μεταλλικός μολύδδος έχει τὴν ιδιότητα νά παραλαμβάνη εκ αὐτοῦ τόν χρυσόν (εἶν άργυρον και λευκόχρυσον) και ν' αποτελῇ μετ' αὐτοῦ κράμα. Έκ τοῦ μολύδδου τούτου διὰ τῆς λεγομένης κυπελλώσεως, ήν έγίνωσκον καὶ οι άρχαίοι, αποχωρίζεται μεταλλικός χρυσός μετὰ τῶν ένυπάρχοντος άργύρου (ή και λευκοχρύσου).

γ.) Ἡ δι' άμαλγαμώσεως βασίζεται εις τὴν ιδιό- τητα ήν έχει ο υδράργυρος νά διαλύη τόν χρυσόν και τὸ χημικόν κράμα εξ υδραργύρου και χρυσοῦ (ά- μαλγαμα χρυσοῦ). Έκ τούτου διὰ πυρώσεως ο μὲν υδράργυρος εξατμίζεται και συμπυκνοῦται πάλιν έν-

τὸς καταλλήλων δοχείων, ο δὲ χρυσός έναπομένει έν τῷ άγγεῖῳ καθαρός, έν υποβάλλουσιν εις περαιτέρω εργασία πρὸς καθαρισμόν. Τῆς μεθόδου ταύτης απαι- τούσης πολὺν υδράργυρον, πολλαχού γίνεται χρήσις διὰ λίαν πτωχὰ μεταλλεύματα.

δ.) Ἡ ὑδροχημικὴ μέθοδος στηρίζεται εις τὴν ιδι- ότητα ήν ο χρυσός έχει ενούμενος μετὰ χλωρίου ή κυανίουχου καλίου ν' αποτελῇ ενώσεις διαλυτὰς έν τῷ ύδατι, εύκόλως οὕτω αποχωριζόμενας τῶν πετρω- δῶν τοῦ μεταλλεύματος συστατικῶν. Καί ταύτης γίνε- ται χρήσις διὰ λίαν πτωχὰ μεταλλεύματα, έν οἷς εύ- κόλως προσβάλλεται ο χρυσός υπό τῶν μνησθέντων σωμάτων, κατακρημνιζόμενος δ' ακολουθῶς ο χρυσός υποβάλλεται: εις περαιτέρω εργασία πρὸς καθαρι- σμόν. και

ε.) Ἡ ηλεκτρομεταλλουργικὴ μέθοδος χρησιμεύουσα κυρίως πρὸς αποχωρισμόν τοῦ άργύρου από τοῦ χρυσοῦ έχει ως εξής. Ἄν έντός καταλλήλου σκάφης θέσωμεν χρυσοῦχον άγωγόν ως άνοδον ήλεκτρικοῦ ρεύματος και πλάκα άργύρου ως κάθοδον (οἱ δύο πόλοι: τοῦ ρεύ- ματος) και έν τῇ σκάφῃ ως ήλεκτρολύτην λίαν άραιὰν διάλυσιν νιτρικοῦ άργύρου (Lapis infernalis), ο μὲν άργυρος κατακρημνίζεται έν τῇ καθόδῳ, ο δὲ χρυσός έν κοινῶδε καταστᾶσει παραμένει έν τῇ άνόδῳ.

Τὴν περιγραφὴν τῶν μεθόδων τούτων παραλείπομεν ως λίαν διεξοδικὴν και απαιτούσαν μεταλλουργικὰς γνώσεις, τὸν δὲ ἐπιθυμοῦντα πλείονας πληροφορίας παραπέμπομεν εις μεταλλουργικὰ συγγράμματα. Συ- νιστῶμεν δὲ πρὸς τούτῳ Handbuch der Metallhüt- tenkunde τοῦ Carl Schnabel, ήτις μετεφράσθη και εις τὴν γαλλικὴν.

Έν τέλει παραθέτομεν σύντομον στατιστικὴν τῆς έν τῷ κόσμῳ παραγωγῆς τοῦ χρυσοῦ κατά τὰ ἔτη 1905 και 1906 εις λίρας στερλίνας.

	1905	1906
Νότιος Ἀφρικὴ	21,686,000	25,961,000
Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι		
Β. Ἀμερικῆς	17,636,000	19,431,000
Αὐστραλία	17,094,000	16,570,000
Ρωσία	4,439,000	4,300,000
Μεξικόν	2,905,000	3,086,000
Καναδάς	2,897,000	2,400,000
Βρεταν. Ἰνδία	2,385,000	2,131,000
Ἄλλαι χώραι όμοῦ	6,830,000	7,050,000
	75,872,000	80,929,000

ήτοι εις χρυσᾶ φράγκα κατά μὲν τὸ 1905 = 1,886 εκατομ. κατά δὲ τὸ 1906 = 2,023 εκατομ.

Κ. ΜΗΓΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΘ. Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντοῦ τῆς Ἑμπορικῆς καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας

ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

[Κινίνη — Ἐκπόρευσις — Ἀφεταιρισμός — Στρυχνίνη — Ἄτροπίνη — Τρυγικόν ὄξυ — Διχασμός — Βρωμιοκάλιον — Χλωριονάτριον — Νόμοι Ἀβογάδρου καὶ ὄχι ὑπόθεσις — Δύναμις — Σθένος — Χολοπρασίνη — Μεθυλο-αιθυλοπροπυλο-βουτυλο-αμιμονιοῦδροξειδίου — Χημεία.]

Δὲν χανόμεθα εἰς λέξεις!

Τοῦναντίον, καὶ ἀπὸ καθέδρας διακηρύττομεν, καὶ διὰ τῶν δημοσιευμάτων ἡμῶν πάντοτε ὑποστηρίζομεν ὅτι μᾶς εἶνε ἀδιάφορον πῶς θὰ κληθῆ μία ἔννοια ἢ ἐν πράγμα, ἀρκεῖ νὰ ἐννοοῦμεν περὶ τίνος πρόκειται καὶ νὰ μεταχειριζόμεθα πάντοτε τὴν αὐτὴν λέξιν διὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ὅπως ἔνε δυνατόν ἢ συνεννόησις. Αἱ γλώσσαι ἐν γένει ἔνε ἀπόρροιαὶ συνθήκης, εἰδικώτερον δὲ ἰσχύει τοῦτο διὰ τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὄρους.

Ἄν π. χ. εἶχεν ἡ συνθήκη καθιερώσει νὰ ὀνομάζεται ἡ κινίνη ἀπλῶς «κίν» θὰ τὴν ἐλέγομεν κίν, ἀλλὰ πάντοτε κίν καὶ μόνον κίν, καὶ πάντες θὰ μᾶς ἠγνόουσι.

Προτάσσομεν ταῦτα ἵνα μὴ τυχὸν ψέξῃ τις ἡμᾶς διὰ τὰ κατωτέρω ἐκτεθησόμενα ἐπὶ ἀπλῆ λεξιμαχίᾳ. Μᾶς ἐνδιαφέρει ἰδίως ἡ οὐσία, ἀλλὰ πρὸς κατανόησιν καὶ χώνευσιν αὐτῆς πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὁ τρόπος τῆς συνεννοήσεως.

**

Τὰς ἔννοιαις, ἃς ἐκφράζουσιν ἀλλαχοῦ διὰ τῶν λατινικῆς καταγωγῆς διεθνῶν λέξεων emanation καὶ dissociation ἐπεκράτησε παρ' ἡμῶν ν' ἀποδίδωσι διὰ τῶν ἐλληνικῶν ὄρων ἐκπόρευσις καὶ ἀφεταιρισμός.

Ἐν τούτοις τινὲς ἐκ τῶν νεωτέρων (καὶ μὴ) παρ' ἡμῶν γραφόντων προσεπάθησαν νὰ κενοτομήσωσι, χρησιμοποιοῦντες τὰς λέξεις αἰγλοβόλια καὶ διάστασις.

Ἡ ἀφηρημένη λέξις αἰγλοβόλια κατὰ τὰ σπινθηροβόλια, σφαιροβόλια κ.λ. καὶ λογικῶς σόλοικος ἔνε, καὶ τὸ περὶ οὗ πρόκειται οὐδόλως ἐκφράζει, διότι δηλοῖ τὴν πράξιν τοῦ ρίπτειν ἢ βάλλειν τὴν αἰγλήν ἀλλ' ἢ αἰγλή δὲν ρίπτεται, τὸ πολὺ διαχέεται καὶ περιβάλλει τι, ἴσως καὶ τοὺς ἐπινοήσαντας τὴν παράδοξον λέξιν. Ὅσαύτως τὸ πνεῦμα δὲν βάλλεται ἀλλ' ἐκπορεύεται. Ὁ σπινθὴρ βάλλεται, ἢ δὲ πράξις τῆς βολῆς αὐτοῦ λέγεται σπινθηροβόλια. Μεταφορικῶς ὁμιλοῦσι καὶ περὶ σπινθηροβόλου πνεύματος.

Παρατηρήθη ὅτι ἐκ τοῦ Ραδίου ἐκπέμπεται, ἀποδίδεται, ἀναπτύσσεται, ἐκπορεύεται τι, τὸ ὁποῖον ἐκλήθη πολὺ ὀρθῶς καὶ καταλλήλως emanation, ἧτοι ἐκπόρευσις ἢ ἐκπόρευμα· δυνάμεθα ὅμως νὰ λέγωμεν ἐκπόρευσις, ὅπως λέγομεν συνήθως διάλυσις ἀντὶ διάλυμα.

Τίς ἢ ἀνάγκη λοιπὸν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἀκατανόητου ὄρου αἰγλοβόλια;

**

Διὰ νὰ ἐννοηθῆ τὸ ἄστοχον τοῦ ὄρου τούτου παραθέτομεν περικοπὴν ἐξ ἀρίστης διατριβῆς φιλοπονιτά-

του καὶ ἐπιμελεστάτου νεαροῦ χημικοῦ, ἐν ἣ ἀναγγέλλεται οὗτος ν' ἀναφέρῃ πλέον ἢ εἰκοσάκις τὴν λέξιν αἰγλοβόλια· ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς περικοπῆς ταύτης θὰ πεισθῆ καὶ ὁ μᾶλλον ἀμύητος πόσον ἀκατάλληλος ἔνε καὶ πόσον ἀκατάλληπος ἀποβαίνει ἡ λέξις αὕτη διὰ τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποῖαν ζητοῦν δι' αὐτῆς νὰ ἐκφράσουσι.

«Τὸ ράδιον ἐκπέμπει εὐκόλως ἀερίον τι κληθὲν αἰγλοβόλιον, (sic) καὶ ἧτις ἐνέχει τὰ τρία τέταρτα τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐνεργείας. Ἐὰν συλλέξωμεν τὸ κροτοῦν ἀερίον, ἧτοι τὸ μίγμα ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου τὸ προσερχόμενον ἐκ τῆς ἠλεκτρολύσεως ἁλατὸς τινος ραδίου, καὶ ἐκ τοῦ μίγματος ἐπιφέρωμεν ἠλεκτρικὸν σπινθῆρα, τότε, ὡς γνωστὸν, τὸ ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον ἐνοῦνται πρὸς τὸ ὕδωρ καὶ ὑπολείπεται καθαρὰ ἡ αἰγλοβόλια.

Ἡ αἰγλοβόλια αὕτη ἐνέχει τρία ἑκατομμύρια περίπου ποσῶς περισσότερο ἀνεργείαν τῆς παρεχομένης διὰ τῆς ἐνώσεως ἴσου ὄγκου μίγματος ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου. Ὅπως ὅμως χρησιμοποιοῦνται ἡ μεγάλη αὕτη ποσότης ἐνεργείας, πρέπει ἡ αἰγλοβόλια νὰ ἐπιδορᾷ ἐπὶ τρίακόσια ἡμέρας ἐπὶ τινος οὐσίας, διότι τόσον χρόνον διαρκεῖ ἡ ἀποσύνθεσις τῆς.

Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ὁ Ramsay καὶ ὁ Soddy εἰδείξαν ὅτι αἰγλοβόλια ἀποσυντιθεμένη δίδει ἀερίον τι τὸ ἥλιον, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ αὐτὸς Ramsay εἶχεν ἀνακαλύψει ἐγκλεισμένον εἰς τινὰ ὄρυκτά καὶ ἰδίως εἰς τὴν κλεβεΐτην. Τὸ στοιχεῖον ἥλιον εἶχε παρατηρήσει ἡδὴ τὸ 1868 ὁ Lockyer φασματοσκοπικῶς εἰς τὴν διάπυρον ἡλιακὴν μᾶζαν.

Τὸ ἥλιον ἔχει χαρακτηριστικώτατον φάσμα, οὗτινος ἐξέχει ἰδίως λαμπρὰ κίτρινη γραμμὴ, ἐπομένως καὶ ἡ διάγνωσις αὐτοῦ δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ ἀμφιβολίας.

Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐπιβεβαιωθεῖσα εἶτα ὑπὸ ἄλλων σοφῶν ἧτο ἡ πρώτη παραγωγὴ στοιχείου τινὸς ἐξ ἑτέρου στοιχείου. Ὅθεν δικαίως κατέπληξε σύμπαντα τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον.

Ἐκτὸς τοῦ ἥλιου ἡ αἰγλοβόλια ἐκπέμπει σωματίδια δύο μεγεθῶν, τὰ τῶν ἀκτίνων α, ἅτινα κατέχουσιν ἕκαστον τὴν μᾶζαν δύο ἀτόμων ὑδρογόνου, καὶ τὰ τῶν ἀκτίνων β, ἅτινα ἔχουσι μᾶζαν πολὺ μικροτέραν. Κατ' ἀρχὴν παρεδέχοντο ὅτι αὐτὰ ταῦτα τὰ σωματίδια α συνίσταντο ἐκ στοιχείου ἥλιου, ἀλλὰ κατόπιν τῶν νεωτέρων ἐργασιῶν τοῦ Ramsay τοῦτο εἶνε ἀπίθανον.

Ἡ αἰγλοβόλια ἐν ὕδατι καὶ ἠλεκτρολύσει μετὰ πάροδον τεσσάρων ἐβδομάδων τὸ διάλυμα ἐπέστρεψε μόνον ἐλάχιστα ἴχνη ἥλιου καὶ παρ' αὐτῶ τὸ ἥλιον, ἧτοι ἄλλο στοιχεῖον μεγαλειέτερας πυκνότητος τοῦ ἥλιου, ἀλλ' ὑπαγόμενον καὶ αὐτὸ εἰς τὴν στήλην 0 τοῦ πειρατικῆς συστήματος.

Ἄν ὅμως ἡ αἰγλοβόλια διαλυθῆ εἰς διάλυμα ἁλατος καὶ δὲν σχηματίζεται τότε οὔτε ἥλιον οὔτε νέον, ἀλλὰ μόνον ἄργον, ἧτοι τὸ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον ὑπὸ τοῦ λόρδου Rayleigh καὶ τοῦ Ramsay εἶχεν ἀνακαλυφθῆ ὡς συστατικὸν τῆς ἀτμοσφαιράς.

Ἡ πείραματα δὲ ταῦτα ἐξετέλει ὁ Ramsay ἐντὸς ὑαλοῦ σφαιρῶν. πιστεύων δὲ ὅτι τὸ ὕδωρ θὰ διέλυε τὰ συστατικὰ τῆς ὕδατος, ἧτοι τὴν ἄσβεστον καὶ τὴν σόδαν· ἐκ παραδόξως ὅμως, ἀφοῦ ἀφῆρεσε ἐκ τοῦ διαλύματος τὸν χαλκόν, εὔρεν εἰς τὸ ὑπόλειμμα τὸ μέταλλον λίθιον.

Τὸ πείραμα τοῦτο ἐπανελήφθη τετράκις μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ἐπιτυχίας. Πρὸς παραβολὴν δὲ ἐτέθησαν ἐν τῆσιν ὑαλίνων σφαιρῶν καὶ διαλύματα χαλκοῦ μὴ ἐκπέμπον τὴν αἰγλοβόλιαν. Τὰ διαλύματα ταῦτα δὲν ἐπέστρεψον μετὰ πάροδον τεσσάρων ἐβδομάδων τὸ λίθιον, ἐνῶ τὰ ἐπέμπον τὴν αἰγλοβόλιαν περιείχον πάντοτε αὐτὸ. Πλὴν δὲ τούτου παρετήρησεν ὅτι τὸ ἀλκαλικὸν ὑπόλειμμα, ὅπερ ἐλάμβανε μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ χαλκοῦ, μετὰ διπλάσιον πρὸς τὸ διδόμενον ἐκ τῶν διαλυμάτων τῶν μὴ ἐνεχόντων τὴν αἰγλοβόλιαν καὶ συνίστατο κατὰ πλείστον ἐξ ἁλάτων νατρίου, ἐξ οὗ δυνάμεθα ἴσως νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐσχηματίζετο καὶ νάτριον.

Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ μέγα ὄνειρον τῆς Χημείας πληρούμενον. Ὅχι μόνον ἡ μετατροπὴ ἐνὸς στοιχείου εἰς ἕτερον ἐπιτεύθη, ἀλλ' ἡ γένεσις σειρᾶς ὅλης στοιχείων. Ἡ αἰγλοβόλια μετατρέπη κατὰ τὰ μεγαλοφυᾶ ταῦτα πείραματα εἰς ἥλιον, νέον, ἄργον, λίθιον καὶ νάτριον, ἧτοι ἡ αἰγλοβόλια αὕτη ἐπέχει τὴν θέσιν τοῦ φανταστικῆς στοιχείου τοῦ Κρούξ τῆς πρωτύλης.

Ὁ Ramsay ἐξήγησε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μετατροπὴν ταύτην τῆς αἰγλοβόλιας. Παραδέχεται τὴν αἰγλοβόλιαν ὡς συστατικὸν ἀνήκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν εὐγενῶν ἀερίων, ἧτοι ὡς εἶδειξαν ὁ Rutherford καὶ ὁ Soddy κατέχει αὕτη πᾶσαι τὰς ιδιότητες τῶν εὐγενῶν ἀερίων, ἧτοι τοῦ ἥλιου καὶ ἄργου, κρυπτοῦ καὶ ξένου· διότι οὔτε ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἐξειδικωτικῶν μέσων ὡς τοῦ ὀξυγόνου ἐν λίαν ὑψηλῆ θερμοκρασίᾳ προσβάλλεται, οὔτε ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἀναγωγικῶν. Ἡ αἰγλοβόλια κατὰ τὸν Ramsay θὰ ἔσται πιθανῶς ἀτομικὸν βάρος 215, ὥστε θὰ ἀποτελῆ μετὰ τῶν λοιπῶν εὐγενῶν ἀερίων τὴν ἐξῆς σειρὰν:

Ἡλιον, νέον, ἄργον, κρυπτόν, ξένον, αἰγλοβόλια.

Τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν στήλην 0 τοῦ πειρατικῆς συστήματος, ἐνῶ ἡ στήλη 1 ἀποτελεῖται ἐκ τῶν στοιχείων:

Ἄθιον, νάτριον, κάλιον, χαλκός, ρουβίδιον, ἄργυρος, καίσιον κλπ.

Κατὰ τὸν Ramsay ἡ αἰγλοβόλια κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν αὐτῆς ἐκπέμπει μετὰ μεγίστης ταχύτητος σωματίδια καὶ ἢ ἅτινα ἔνεκα τούτου κατέχουσι μέγιστον ποσὸν

ἐνεργείας. Τὰ σωματίδια ταῦτα συναντῶντα τὰ ἀδιάσπαστα εἶνε μόρια τῆς αἰγλοβόλιας συγκρούονται πρὸς αὐτὰ καὶ τὰ μετατρέπουσιν εἰς ἐν τῶν εὐγενῶν ἀερίων.

Καὶ ἂν μὲν συγκρουσθῶσιν ἐλευθέρως, ἧτοι ὅταν ἡ αἰγλοβόλια εἶνε μόνη, ἢ μεταστοιχειώσις ἐξακολουθεῖ μέχρι τοῦ τελευταίου μέλους τῆς σειρᾶς τοῦ ἥλιου. Ἐὰν ὅμως εὔρισκεται διαλελυμένη ἐν ὕδατι, μέρος τῆς ἐνεργείας δαπανᾷται εἰς διάσπασιν τῶν μορίων τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπομένως ἡ αἰγλοβόλια δὲν δύναται νὰ μεταστοιχειωθῆ μέχρι τοῦ ἥλιου, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ νέου. Ἐὰν ἐν τῷ διαλύματι ὑπάρχει καὶ χαλκός, οὗτος ἐμποδίζει καὶ τὴν μέχρι τοῦ νέου μεταστοιχειώσιν, καὶ τότε παράγεται τὸ ἄργον. Ἀλλὰ συγχρόνως καὶ αὐτὸς ὁ χαλκός προσβάλλεται καὶ παράγονται τὰ δύο πρῶτα μέλη τῆς σειρᾶς τὸ λίθιον καὶ τὸ νάτριον».

Ὡς βλέπει τις ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἢ ἀφηρημένη αὕτη λέξις: ἐκπέμπεται, ἐνέχει ἐνεργείαν, ἀποσυντιθεται, δίδει ἀερίον, ἐκπέμπει σωματίδια, διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ, διαλύεται εἰς διάλυμα ἁλατος χαλκοῦ, μετατρέπεται εἰς ἄλλα σώματα, τέλος δὲ ὑπάρχον διαλύματα ἐνεχόντα αἰγλοβόλιαν.

Πολὺ κατανοητότερα θὰ ἦσαν τ' ἀνωτέρω ἔάν ὁ γράφων εἰς τὴν θέσιν τῆς λέξεως αἰγλοβόλια, ἔθετε τὸν ὄρον ἐκπόρευμα, ἢ προῖον ἐκπορεύσεως, ἢ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ Ραδίου.

**

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν dissociation αὕτη δηλοῖ τὸν διχασμὸν οὐσίας τινος εἰς τ' ἀμεσώτερα συστατικὰ τῆς καὶ τὴν ἐκ νέου συνένωσιν τῶν συστατικῶν τούτων πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀρχικοῦ σώματος. Δηλοῖ ἔνε συνεταρισμὸν οὕτως εἰπεῖν διαλυόμενον καὶ πάλιν ἀνανεούμενον. Διὰ τοῦτο ἔλαβε παρ' ἡμῶν ἀνεκάθευ ἢ ἔννοια αὕτη τὸ ὄνομα ἀφεταιρισμός.

Ἴσως ὁ ὄρος νὰ μὴ ἦνε τέλειος ἀλλὰ πᾶν ἄλλο ἢ τοιοῦτος ἔνε τὸ ὄνομα διάστασις, ὅπερ ἄλλωστε ἀνήκει πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ γνωστὸν ἐνζυμον τῆς βύνης, τὸ καλούμενον diastase (διάστασις ἢ διαστάξις). Σημειωτέον, ὅτι ἀπὸ τινος ὁ ἀφεταιρισμός, ἔνεκα τῶν ρηξικελεύθων ἐργασιῶν τοῦ Arrhenius εὔρισκεται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

**

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστημονικῆς ὀνοματοθεσίας ἐπανειλημμένως ἐγράψαμεν καὶ ὑπεστηρίξαμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ νὰ προσαρμόζωνται οἱ ἰδιοί μας ὄροι ὅσον ἔνεστι πρὸς τοὺς διεθνεῖς πρὸς εὐχερεστέραν συνεννόησιν καὶ κατανόησιν ἰδίως ὑπὸ τῶν νεωτέρων, τῶν καταφευγόντων κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην διὰ τὰς μελέτας των εἰς τὰ ξενόγλωσσα συγγράμματα καὶ δημοσιεύματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλως τε ἀρύονται οἱ σημερινοὶ Ἕλληγες πᾶσαν σοφίαν, ἐν ταῖς θετικαῖς ἐπιστήμαις τοῦλάχιστον.

Ἐπικρατούσης τῆς τεθείσης ὡς ἄνω ἀρχῆς ἀποφεύγονται καὶ συγχύσεις. Ἄν ἠθέλομεν π. χ. νὰ καλέσωμεν στρυχνίνην τὸ ἐν τῇ ἡμέτερῃ μανικῇ στρύχνῳ (Datura Stramonium) ἀλκαλοειδές, τὸ ὁποῖον οἱ ξένοι καλοῦσιν ἀτροπίνην, φαντασθῆτε ποῖα σύγχυ-

σις θά ἐπήρχετο καὶ ποιοὶ οἱ ἐκ ταύτης κίνδουνοι. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ παράγωγα τῶν σωματικῶν τούτων τὰ ὅποια παρακολουθοῦσι τὸ ὄνομα τῆς ἀρχικῆς οὐσίας.

***

Εἰς ἔθνος ἄωρον καὶ ἐν ζυμώσει ἢ μάλλον in statu nascenti διατελοῦν, ἵνε φυσικὸν νὰ ἐδρίσκηται ἐν χαώδει καταστάσει καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς ἐπιστημονικῆς ὀνοματοθεσίας.

Ἐπειδὴ ὁ Ἕλληγ φῦσις στερεῖται πρωτοτυπίας καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν παράγει ἐπιστημονικῶς, ὥστε νὰ δίδῃ αὐτὸς πρῶτος τὰς ὀνομασίας εἰς τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀνακαλυπτόμενα, καὶ ἐπειδὴ ὡς ἐκ τούτου πάντες, οἱ εἰς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας ἀσχολούμενοι κατ' ἀνάγκην ἐξ ὀθνεῖων πηγῶν ἀντλοῦσι (συνήθως γερμανικῶν, γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν) φυσικῇ τῇ λόγῳ ἐπηρεάζονται ἐκ τῶν πηγῶν τούτων, ἔταν μεταφέρωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὄρους, ἀναλόγως πρὸς τὴν ἐκάστοτε πηγὴν καὶ χωρὶς νὰ ἐξετάζωσιν ἂν ὑπάρχωσιν ἤδη ὀμοειδήποτε καθιερωμένοι ἀνάλογοι ὄροι εἰσαχθέντες ὑπ' ἄλλων πρὸ αὐτῶν. Πολλάκις μάλιστα ὁ αὐτὸς «συγγραφεὺς» λησμονεῖ τοὺς ὄρους, τοὺς ὁποίους ἄλλοτε εἶχε θεσπίσει καὶ εἰσαγεῖ ἄλλους, παραλαμβάνων αὐτοὺς εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν ἐκ νέας πηγῆς διαφορογλώσσου τῆς πρώτης.

Ἐνταῦθα ὑπάγεται τὸ παράδειγμα τοῦ τρυγικοῦ ὀξέος, ἔπερ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἄλλοτε ὠνόμασε ταρταρικόν (acido tartarico), ἄλλοτε ταρτρικόν (acide tartrique) ἄλλοτε κρεμοτταρικόν (ἐκ τοῦ cremo-tartari καὶ ἄλλοτε οἰνικόν (Weinsäure).

***

Ὡραία παραδείγματα ἀπροσεξίας δυνάμενα νὰ μνημονευθῶσιν ὡσαύτως, ἵνε ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὄρου doublement, ὅστις σημαίνει διχασμὸν, ὑπὸ τινῶν μὲν διὰ τῆς λέξεως ἀναδίπλωσις, καὶ ὑπὸ ἄλλων διὰ τῆς λέξεως ἀναδίπλωσις.

***

Περὶ τῶν εἰς οὐχος ἀκαλασιότητων, τὰ ὅποια υἰοθέτησε παραδόξως καὶ τὸ Κράτος ἐν τῇ ἐπιστήμῳ προγράμματι τοῦ διαγωνισμοῦ τῶν βιβλίων τῆς Μέσης Ἑκπαιδεύσεως, δὲν ἀξίζει νὰ χάσῃ τις πολλὸν χωρὸν. Ἐπιμένουσι τινὲς ἐκ τῶν ἀμεταπίεστων λέγοντες ἔρωμοῦγον κάλιον καὶ χλωροῦγον, νάτριον δι' ἐνώσεις συνισταμένας ἐκ βρωμίου καὶ καλίου ἢ χλωρίου καὶ νατρίου, ἐνῆ ἔχουσι πρὸ κῆτων τοὺς ἐπικρατήσαντας σχεδὸν γλωσσικῶς καὶ οὐσιαστικῶς ὄρους βρωμοκάλιον καὶ χλωριονάτριον. Ἀλλὰ δὲν σφάλλει μόνον εἰς τοῦτο τὸ ἐπίσημον κράτος, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ ἦνε ἀναμάρτητον ἐπιβάλλει εἰς τοὺς συγγραφεῖς νὰ πραγματευθῶσι τὴν ΓΥΠΘΕΣΙΝ Ἀδογάδρου— Ἀμπέρ, ἀγνοοῦν ὅτι τοιαύτη ὑπόθεσις, (δηλοῦσά τι τὸ ἀπίθανον) δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ὑπάρχει εἰς σπουδαιότατος ΝΟΜΟΣ τῆς χημίας, περὶ οὗ πολὺ ὀρθῶς ὁ μνημονευθεὶς ἀνωτέρω χημικὸς ὀμιλεῖ ὡς περὶ «τοῦ θεμελιώδους νόμου τῆς χημίας, τοῦ νόμου Avogadro— Ampère».

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν οὐσιωδῶν καὶ θεμελιωδῶν παρα-

λείψων ἐν τῇ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπιστήμῳ προγράμματι καὶ ἄλλα πολλὰ τρωτὰ ἀπαντᾷ τις. Οὕτω θέλοντες νὰ δηλώσωμεν τὸ σθένος (valence, valenz) μεταχειρίζονται τὸν ὄρο: δύναμις. Ἀλλ' ἡ δύναμις (Kraft, force) ἔχει πολὺ γενικωτέραν ἔννοιαν ὡς αἰτία τῶν φαινομένων, πρὸς δὲ καὶ ἄλλας σημασίας. Πλὴν πρὸς τὴν ζήτησιν τῆς ἀκριβολογίας εἰς πρόγραμμα, τὸ ὅποιο ὀνομάζει τοὺς νόμους ὑποθέσεις.

***

Διὰ τοὺς ἐκ σωδινισμοῦ πάσχοντας καὶ ζητούντας νὰ ἐξελληνίσωσι καὶ πατριωτίσωσι τὰ πάντα, ἀναφέρωμεν τὰ ἑξῆς περιέργα:

Εἰς τὴν χολὴν ὑπάρχουσιν οὐσία: χολοχρωστικὰ, ἃς ἀπαντῶμεν ἐνίοτε κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὀφθαλμῶν π. χ. ἢ Biliverdin κλ. Bilis σημαίνει χολη-vert πράσινον. Ἀπέδωκαν λοιπὸν οἱ ἡμέτεροι τὸν ὄρον διὰ τοῦ χολοπρασίνου. Εὐρεθείσης κατόπιν αὐτοῦ οὐσίας ἦν οἱ ξένοι ἐκάλεσαν Biliprassine, εἴπασι οἱ ἡμέτεροι, ἃς καλέσωμεν αὐτὴν χολοπρασινίνη, ὡς ἀποφρον ἂν ἐκάστοτε θὰ ἐγεννᾶτο ἡ ἀμφιβολία ποῖα εἶναι ἡ χολοπρασίνη καὶ ποῖα ἡ χολοπρασινίνη, Biliverdin ἢ Biliprassin.

Ἄν δὲ εὐρεθῇ καὶ τρίτη οὐσία καὶ κληθῇ Chloroprassine, πῶς θὰ τὴν ὀνομάσωσιν οἱ σωδινισταί;

Ἀπέδωκαν τὴν κατάληξιν οἱ διὰ τοῦ ἐλαίου. Οὕτω δὲ, ἐνῆ ἐκάλουν τὸ ἐλαῖον τοῦ ἀνίσου (oleum anisi) ἀνισέλαιον, διὰ νὰ ἦνε συνεπεὶς ἡναγκάστησαν νὰ καλέσωσιν ἀνισέλαιον καὶ τὸ anisol σῶμα ἐμπεριεχόμενον εἰς τὸ ἀνισέλαιον.

Εἰς δευτέρῳ πολυσύνθετα (καὶ ὑπάρχουσιν ἄπειρα τοιαῦτα) δὲν ἔχουσι πλέον τί νὰ εἴπωσι καὶ παραδίδωσιν τὰ ὄπλα, ἢ καταφεύγουσιν εἰς τὸ αἰώνιον «ὄχι».

Οὕτω τὸ methyl-ethyl-propyl-butyl-ammoniumoxud-hydral καλοῦσι μεθυλιοῦχον-αιθυλιοῦχον-προπυλιοῦχον-βουτυλιοῦχον ὕδροξειδιον ἀμμωνίου.

***

Δύο λέξεις ἀκόμη διὰ τὴν ὀρθογραφίαν τῆς λέξεως χημία.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς χημίας ἐρεῦνας, ἡ ὀνομασία τῆς ἐπιστήμης ταύτης προέρχεται ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχαίας Αἴγυπτου.

Εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθεῖσαν ἑλληνιστὶ Χημίαν τοῦ Jörgensen (1904) καὶ εἰς τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς Χημίας τοῦ Λαοῦ (1906) εἰσηγάγομεν τὴν νέαν καὶ ἀπλουστεράν γραφὴν Χημία παραπέμποντες καὶ εἰς τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Πλουτάρχου ἔχον ὡς ἑξῆς: «Τὴν Αἴγυπτον τὰ μάλιστα μελάγγειον οὐσαν, ὡσεὶ τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, χημίαν ἐκάλουν (Πλούτ. ἢ 364).

Ἡ γραφὴ χημία εἶχε πέσει πρὸ πολλοῦ ὡς ἀνοποστήρικτος ὄλιως, ἢ δὲ σήμερον ἐτι ἐπιστήμης χρησιμεύουσα ποιουμένη γραφὴ χημεία, οὐδὲν ἐπιχείρημα ἔχει ὑπὲρ τῆς με «ει» γραφῆς.

Λοιπὸν ἢ πρέπει νὰ υἰοθετήσωσι τὴν ὑφ' ἡμῶν ὡς μόνον ὀρθὴν ὑποστηρικθεῖσαν γραφὴν χημία, ἢ νὰ μὴ ἀντικρούσωσιν ἂν ἔχωσιν ἐπιχειρήματα.

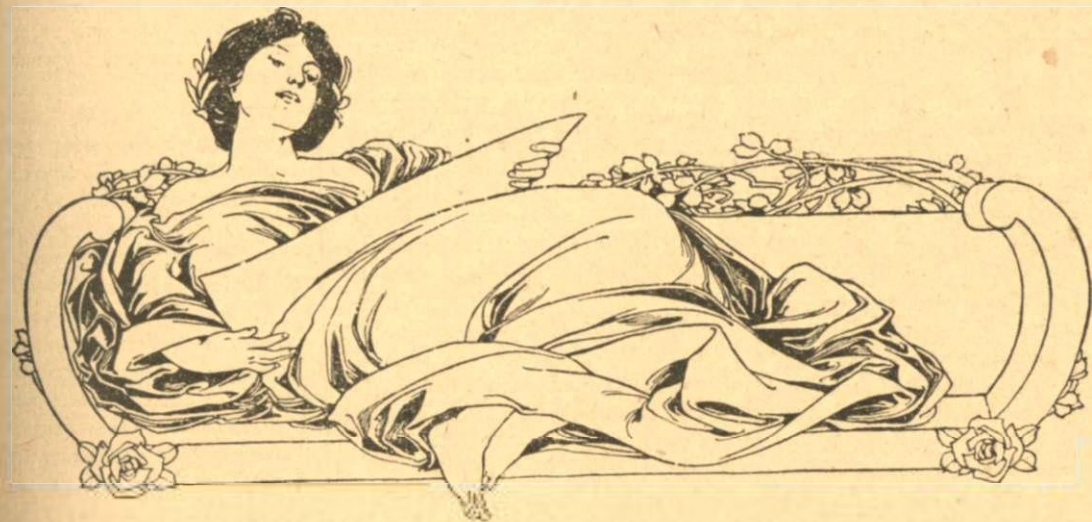
Ο. Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΙΟΚΑΣΤΗ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ
ΑΝΤΙΓΟΝΗ
ΧΟΡΟΣ ΦΟΙΝΙΣΣΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΕΤΕΟΚΛΗΣ
ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

ΚΡΕΩΝ
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ
ΕΤΕΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ
ΟΙΔΙΠΟΥΣ

*Η σκηνή ἐν Θήβαις

Ο ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

[Βιογραφικαὶ Σημειώσεις]

Ὁ Εὐριπίδης, οὐτινος δημοσιεύομεν τὰς «Φοινίσσας» κατ' ἀριστοτεχνικὴν ὄντως μετάφρασιν τοῦ κ. Σταύρου Βουτυρά, ἐγεννήθη καθ' ἡμέραν ὁ Ἑλληνισμὸς ἐσημείωσεν μίαν ἀπὸ τὰς ἐνδοξοτέρας σελίδας τῆς πολεμικῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀποκρούσεως τῆς ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων καὶ ἐν τῇ νήσῳ, ἧς τὸ ὄνομα φέρει ἡ ἐνδοξὸς ναυμαχία. Ὁ Εὐριπίδης ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 480 καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ ὅπου εἶχε καταφύγει ἡ οἰκογένειά του ἐξ Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ξέρξου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ φέρεται ὡς οἰνοπώλης καὶ ἡ μήτηρ του ὡς πωλήτρια χόρτων.

Ἀρχικῶς τὸ κύριον ἔργον τοῦ Εὐριπίδου ἦτο ἡ ἐπίδοσίς του εἰς τὸν ἀθλητισμὸν. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὴν φιλοσοφίαν τὸν ἐφερρεν ἀλλαχού. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐπέδθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἀλλ' ἔπειτα ἐμελέτησε τὴν ρητορικὴν ὑπὸ τὸν Πρόδικον καὶ τὴν φιλοσοφίαν ὑπὸ τὸν Ἀναξαγόραν. Ἐπίσης οὐ σμικρὰν ἐπίδρασιν ἔσχε καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ὁ κατὰ δέκα μόνον ἔτη νεώτερός του Σωκράτης, ὅστις ὑπῆρξε καὶ φίλος του.

Οὕτω ὁ Εὐριπίδης εἰς ἕκ τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος, συμφώνως πρὸς τὴν ἔμπνευσίν του, καὶ τὰς φιλοσοφικὰς του σκέψεις, ἐγένετο δημιουργὸς αὐτὸς τῆς ἐν τῷ θεάτρῳ φιλοσοφίας, δι' ἣ καὶ ἀπεκλήθη ὁ φιλόσοφος τοῦ Θεάτρου.

Τότε, δύνανται τις νὰ εἴπῃ, ἐσημειώθη ἡ μεταβατικὴ περίοδος ἀπὸ τῆς καθαρῶς θρησκευτικῆς εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἐποχὴν. Οὕτω ἐνῶς ὁ Αἰσχύλος διατηρεῖ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ τοὺς χονδροειδεῖς μύθους τοῦ ἀρχαίου πολυθεϊσμοῦ, ὁ Εὐριπίδης ἐπολέμησεν αὐτοὺς ἐξ ὀνόματος τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ὀρθῆς ἀντιλήψεως. Διεμαρτυρήθη διὰ τὰ ἐγκλήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν Ὀλυμπίων Θεῶν τὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ποιητὰς, κατεπολέμησε δὲ τὴν ἐννοίαν τῆς εἰμαρμένης καὶ διεκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν θέλησιν τοῦ ἀτόμου, ἀνατρέπων οὕτως τὰς βῆσεις τῆς λαϊκῆς θρησκείας.

Αἱ νέαι καὶ τολμηραὶ αὐταὶ ιδεαὶ τοῦ Εὐριπίδου ἐξήγειραν ἐναντίον του τοὺς συγχρόνους του καὶ προσεκάλεσαν τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν σατυρικῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο τοῦτο μόνον. Ἦπειλήθη πλέον ἢ ἅπαξ νὰ καταδιωχθῇ ὡς ἱερόσυλος καὶ τέλος περὶ τὸ γῆρας

του κατέβηκεν εἰς τὸν Ἀρχέλαον βασιλέα τῶν Μακεδόνων, ὅστις μετὰ πολλῶν τιμῶν τὸν ἐδέχθη.

Ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 406 π. Χ. ἄγων τὸ 74 ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὑπάρχουσι διάφοροι ἐκδόσεις. Δύο ἐξ αὐτῶν εἶνε αἱ περιεργότεραι πασῶν. Κατὰ τὴν μίαν ὁ Εὐριπίδης ἐνέπεσε μέσῳ ἐξαγριωμένων κυνῶν ἐνῶ περιεπάτει εἰς ἔρημόν τι μέρος. Κατὰ τὴν ἄλλην ἐκδοσὶν οὐχὶ κύνας ἀλλὰ γυναῖκας ἦσαν αἱ κατασπαράξασαι τὸν μέγαν τραγικόν, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὁ μέγιστος τῆς ἐποχῆς του μισογύνης, δεινῶς πολέμιος τοῦ ὠραίου φύλου κατηγορῶν αὐτὸ εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν.

Ἐλέγετο δηλονότι, ἀλλ' εἶνε ἀνακριβὲς φαίνεται, ὅτι καιροφυλακτοῦσα τὸν ἐφόνευσαν καὶ ἔπειτα τὸν διεμελίσαν.

Κατὰ τὸ μακρὸν καὶ ἐνδοξον αὐτοῦ στάδιον συνέγραψεν 75 τραγωδίας, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως αἱ πέντε ἔτυχον βραβείων ἧτοι εἴκοσιν ἐν ὅλῳ τετραλογία.

Ἐξ ὅλων τῶν τραγωδιῶν του διεσώθησαν μόνον 18 αἱ ἐξῆς: Αἱ «Φοινίσσαι», ἡ «Ἐκάστη», ὁ «Ὀρέστης», «Μήδεια», «Ἰππόλυτος», «Ἀλκίσις», «Ἀνδρομάχη», «Ἰκέτιδες», «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι», «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις», «Τρωάδες», «Βακχίδες», «Ἡρακλεΐδαι», «Ἐλένη», «Ἡρακλῆς μαινόμενος», «Ἴων» καὶ «Ἡλέκτρα».

Ἐπίσης ἔχομεν τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἐν σατυρικῶν δράμα τὸν «Κύκλωπα» ὡς καὶ ἄλλα τινὰ ἀποσπάσματα ἔργων του ἀνακαλυφθέντα κατὰ διαφόρους ἐποχάς.

Τὸ ἔργον τοῦ Εὐριπίδου, εὖρε καὶ πολλοὺς συνηγόρους ἀλλὰ καὶ πλείστους κατηγόρους. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐπὶ παραδείγματι τὸν περιβάλλει διὰ γελοίου εἰς πολλὰς κωμωδίας του καὶ τὸν θέτει εἰς θέσιν κατωτέραν πολὺ τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Αἰσχύλου.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τούτοις τὸν ἀποκαλεῖ τὸν τραγικώτερον τῶν ποιητῶν, μεμφόμενος μόνον αὐτὸν, διὰ τὴν ἑλλειψίν πλήρους συνοχῆς ἐν τῇ δραματικῇ δράσει.

Εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἄλλων, συνείπεν ἴσως ἡ ἐν ἐκάστῳ ἔργῳ τοῦ μεγάλου τραγικοῦ παράταξις ρητορικῶν μονολόγων. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἀπρηθύνετο εἰς

λαὸν μετ' ἐμπαθείας θαυμάζοντα ἐν ἀγῶνα τοῦ ρητορικοῦ βήματος.

Πρέπει συγχρόνως νὰ ἀναμνησκόμεθα, ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἦτο φιλόσοφος, πολλάκις θυσιάζων τὴν δρᾶσιν ὅπως ἀναπτύξῃ τὰς θεωρίας του καὶ διαδώσῃ ταύτας μέσῳ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' οὐδεὶς φθάνει αὐτὸν εἰς τὴν δύναμιν ἐν τῇ ἀποδόσει τῶν χαρακτήρων καὶ ἐν τῇ ζωγραφικῇ τῶν λεπτοτέρων δηλώσεων τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων καὶ παθῶν. Ἄλλως τε καὶ ἡ διαύγεια καὶ ἁρμονία τοῦ ὅρου καὶ συγκαλύπτουσι καὶ τῶν ρητορικῶν ποστροφῶν τὸ μειονέκτημα. Εἰς τὸν δ' ἐξήγειται καὶ ἡ ἐπίδρασις ἣν ἐσχε ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν συγχρόνων του παρ' ὅλην τὴν ἀντιπάθειαν ἣν προσκάλουσι αἱ τολμηραὶ αὐτοῦ καὶ ἀντιλαϊκαὶ ιδεαί.

Ὅπως ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τοῦ Εὐριπίδου καὶ πόσῃ ἤσκησαν ἐπίρροια τὰ ἔργα του, δύνανται τις νὰ ἐνωσῇ ἐκ τῶν ἀνεκδότων, τὰ ἅποια ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος. Ἐν Σικελίᾳ ἐπὶ ὑποθέσει ἦτο τοσοῦτον ἀγαπητὸς ὁ Εὐριπίδης, ὅστε στίχοι αὐτοῦ ἀπεγγελλόμενοι ἐκεῖ ὑπὸ ταξιδιωτῶν ἐξ Ἑλλάδος ἀπεσθηθίζοντο καὶ μεταφέροντο οὕτω ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅταν δὲ ἐν Σικελίᾳ συνεληθῆσαν Ἀθηναῖοι αἰχμάλωτοι, ἀφέθησαν ἐλεύθεροι καὶ ἐπιστρέψαντες ἐπισκοπήθησαν τὸν Εὐριπίδην νὰ τὸν εὐχαρίστησον, διότι οἱ κύριοι αὐτῶν τὸν ἠλευθέρωσαν ἐπειδὴ τοὺς ἐδίδασκεν στίχους τοῦ ποιητοῦ.

Ἐπίσης ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει, ὅτι ἅμα ὁ Λύσανδρος κατέλαβε τὰς Ἀθήνας ἐγένετο σκέψις καὶ ἐλήθη ἀπόφρασις, ὅπως ἡ πόλις κατασπαρῆ ἐκ θεμελίων. Ὅταν ὅμως εἰς νεὸς Φωκαεὺς κατὰ τὸ ἐπακολούθησαν εἰς τὴν ἀπόφρασιν ταύτην γεῦμα ἐμελεῖσθαι στίχους τοῦ Εὐριπίδου ἐπὶ τοσοῦτον συνεκινήθησαν οἱ κατακτηταί, ὅστε κριναν ὡς μέγα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἀδίκημα νὰ καταστρέψωσι τὸν δίδουσαν τὸ φῶς εἰς τοιοῦτους ἀνθρώπους.

Καὶ τοῦτο βεβαίως εἶνε ἀπὸ τῆς μεγαλειότητος νίκας τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς βαναύσου βίας, τοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς καταστροφῆς.

Τὸ ἔργον τοῦ Εὐριπίδου «Φοινίσσαι», τὸ ὅποιον δημοσιεύομεν ὁλόκληρον συνεχίζοντες τὸν σκοπὸν ἡμεῖς ὅπως δημοσιεύσομεν εἰς τὸ «Παράτημα» τῶν «Ἀθηνῶν» ὅλας τὰς ἀρχαίας τραγωδίας, ἐν ὠραίαις καὶ πισταῖς μεταφράσεσι, παρεστάθη κατὰ τὸ ἔτος 408 π. Χ.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑ

ΙΟΚΑΣΤΗ

ὦ ἦλιε, σὺ ὅστις τὸν διάστερον ὁδεύεις δρόμον τοῦρανοῦ, ἐπὶ χρυσῆς δ' ὀχούμενος ἀμάξης ἀκτινοβολεῖς δι' ἵππων περοπόδων, πόσον δυστυχῆ ἀκτῖνα εἰς τὰς Θήβας ἐξηκόντισας καθ' ἡμέραν τὴν παράλιον λιπὼν Φοινίαν του ὁ Κάδμος ἔφθασεν ἐδῶ! Τῆς Κύπριδος τὴν θυγατέρα νυμφευθεῖς, τὴν Ἀρμονίαν, τὸν Πολύδωρον γεννᾷ, τὸν Λάβδακον δὲ οὗτος, οὐτινος υἱὸς ὁ Λαῖος ὑπῆρξε· κόρη δὲ ἐγὼ τοῦ Μενοικέως εἶμαι, ὁμομήτριον αὐτάδελφόν μου ἔχουσα τὸν Κρέοντα· καλοῦμαι Ἰοκάστη· τοῦτο ὁ πατὴρ μοι ἔδωκε τὸ ὄνομα. Ὁ Λαῖος μὲ ἐνυμφεύθη· κ' ἐπειδὴ μετὰ μακρὰν συμβίωσιν μας διετέλουν ἄγονος, εἰς τοὺς Δελφοὺς ἀπῆλθε καὶ ἰκέτευε τὸν Φοῖβον νὰ παράσῃ εἰς τὸν οἶκόν μας ἀρρένων τέκνων πλοῦτον. Εἶπε δ' ὁ Θεός: «ὦ τῶν Θηβῶν τῶν ἱπποτρόφων Βασίλευ, μὴ ζῆτει τέκνα ἀκουσίως τῶν Θεῶν· θὰ σὲ φονεύσῃ ὁ υἱός, ἐάν ποτε τοιοῦτον ἀποκτήσῃς, καὶ ὁ οἶκός σου εἰς αἶμα θέλει πλεύσει». Ἄλλ' ὁ Λαῖος, ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ πόθου ἠττηθεὶς μητέρα τέκνου μὲ κατέστησε, κ' εὐθύς τὴν ἀμαρτίαν ἐννοῶν καὶ τὸν χρησμὸν παρέδωκε τὸ βρέφος τὸ ταλαίπωρον εἰς τοὺς βουκόλους ὅπως τὸ ἐκθῆσωσι ἐπὶ τοῦ Κιθαιρώνος εἰς ἀκρώρειαν καὶ εἰς λειμῶνα διὰ κέντρων σιδηρῶν τρυπήσας τὰ σφυρά του· ὅθεν ἡ Ἑλλάς Οἰδίποδα ὠνόμασε. Τὸ ἔκθετον λαβόντες τοῦ Πολύβου οἱ ἱπποφοροβοὶ εἰς τὴν οἰκίαν στέλλουσι καὶ ἔθνηκαν εἰς χεῖρας τῆς δεσποίνης, ἧτις ἔθροψε τὸν πόνον τῶν ὠδίνων μου καὶ ἔπεισε τὸν συζυγόν της ὅτι τὸ τέκνον ἦν αὐτῆς. Ἄλλ' ὅτι ἐπήνθει Ἰουλος ὑπόξανθος ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ υἱοῦ μου, ἡ αὐτὸς κατανόησας ἡ μαθὼν παρὰ τίνος εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἀπήρχετο

νὰ μάθῃ θέλων τίνες οἱ γονεῖς αὐτοῦ· συγχρόνως δὲ ἀπῆλθε καὶ ὁ Λαῖος ποθῶν νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἀπέθανε τὸ ἐκτεθὲν παιδίον. Συναντῶνται δὲ εἰς τὴν Φωκίδα κατὰ τὴν σχιστὴν ὁδόν. Ὁ διφρηλάτης τοῦ Λαῖου πρὸς αὐτὸν κραυγάζει λέγων: «Ξένε, παραμέρισον πρὸ τῶν τυράννων»· ὑπερήφανος αὐτὸς ἐξηκολούθει νὰ βαδίξῃ σιωπῶν· ἐνῶ ἵππων καθημάτουσι αἱ ὄπλα τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν του. Τέλος—διατι περὶ τῶν περαιτέρω νὰ μακρηγορῶ; φρονεῦ' υἱὸς πατέρα, καὶ τὸ ὄχημα λαβὼν εἰς τὸν τροφόν του δίδει Πόλυβον. Τὴν πόλιν δ' ὅτε τῶν Θηβῶν ἐπέιξε ἡ Σφιγὲς διὰ τῶν φόνων καὶ τῶν ἀρπαγῶν καὶ δὲν ἐπέξῃ ὁ ἀνὴρ μου Λαῖος, ὁ ἀδελφός μου Κρέων μὲ προὔκηρυξεν ἀγγέλλων ὅτι θὰ μὲ λάβῃ σύζυγον ἐκεῖνος ὅστις τῆς παρθένου τῆς σοφῆς τὸ αἶνιγμα θὰ λύσῃ· ἔτυχε δ' αὐτὸ νὰ λύσῃ ὁ Οἰδίπους, ὁ υἱός μου, φεῦ. Τῆς χώρας ταύτης ὡς ἐκ τούτου βασιλεὺς ἀνηγορεύθη, καὶ τὰ σκήπτρα ἀπὸ Θηβῶν λαβὼν ὡς ἄθλον, εἰς τὴν κοίτην τῆς μητρὸς εἰσέρχεται ὁ τάλας ἐν ἀγνοίᾳ του, ὡς ἄλλως καὶ ἡ μήτηρ δὲν ἐγνωρίζε τὸν μετὰ τοῦ ἰδίου τέκνου γάμον της. Γεννῶ δ' ἐκ τοῦ υἱοῦ μου δύο μὲν υἱούς, Ἐτεοκλῆ καὶ Πολυνεΐκην τὸν κλεινόν, καὶ δύο κόρας, ὧν τὴν μὲν ὠνόμασεν Ἰσμήνην ὁ πατὴρ της, Ἀντιγόνην δὲ τὴν πρεσβυτέραν ἀπεκάλεσα ἐγὼ. Τοὺς ἀνοσίους γάμους μετὰ τῆς μητρὸς ὁ πάντα ἐξαντήσας τὰ παθήματα μαθὼν Οἰδίπους, τὴν ἰδίαν ὄρασιν ἀνηλεῶς φονεύει, διὰ τῆς χρυσῆς περόνης, ἣν ἐφόρει, τῶν ὀμμάτων του τὰς κόρας αἱματώσας. Ἀνδρωθέντες δὲ οἱ παῖδες μας κρατοῦσι τὸν πατέρα τῶν ἐγκαθειργημένων, διὰ νὰ λησμονηθῇ ἡ φοβερὰ του τύχη, ἧτις εἰς πολλὰ σοφίσματα ἐκείνους θὰ ὑπέβαλλε. Καὶ ζῆ μὲν οὗτος ἐν τῷ οἴκῳ· καὶ τοι δὲ

ὑπὸ τῆς τύχης πάσχει, κατὰ τῶν υἱῶν
ἀράς ἐκαφέρει ἀσεβείς εὐχόμενος
δι' αἰχμηροῦ φασγάνου νὰ μοιράσῃ
τὸν οἶκον τοῦτον. Φοβηθέντες δὲ αὐτοὶ
μή, ἂν συγκατοικῶσιν, ἐπακούσῃσι
μετ' εὐμενείας τὴν κατάραν οἱ θεοὶ,
κατόπιν συμφωνίας ὤρισαν κοινῆς
ὁ Πολυνείκης πρῶτος ὁ νεώτερος
νὰ φύγῃ ἐκ τῆς χώρας ταύτης τῶν Θηβῶν
νὰ μείνῃ δὲ κατέχων ὁ Ἐτεοκλῆς
τὰ σκῆπτρα ταύτης ἔτος ἕν, καὶ ἐναλλάξ
κατ' ἔτος ν' ἀρχὴ μὲν ὁ εἷς, ν' ἀποχωρῇ
δ' ὁ ἄλλος. Τὰς ἡνίας ὅμως τῆς ἀρχῆς
ἀφροῦ ὁ πρῶτος ἔλαβε, μὴ ἐννοῶν
νὰ καταβῇ τοῦ θρόνου, ἐξεδίωξε
τὸν Πολυνείκην τῶν Θηβῶν. Φυγὰς αὐτὸς
εἰς Ἄργος καταφεύγει, γίνεται γαμβρὸς,
τοῦ ἀνακτος Ἀδράστου καὶ πολὺν στρατὸν
Ἀργείων συναθροίσας ἦλθεν εἰς αὐτὰ
ἐδῶ τὰ τεῖχη τὰ ἐπτάφυλ' ἀπαιτῶν
τὰ σκῆπτρα τοῦ πατρὸς του καὶ τὴν χώραν του.
Κ' ἐγὼ τὴν ρῆξιν νὰ προλάβω θέλουσα
κατέπεισα πρὸ τῆς τῶν ὄπλων χρήσεως
ὑπὸ συνθήκας ἀδελφὸς πρὸς ἀδελφὸν
ἐδῶ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ σινεννοηθῇ.
Θὰ ἔλθῃ δ' ὡς ἀγγέλλει ὁ ἀποσταλὴς
πρὸς τὸν υἱὸν μου Πολυνείκην ἄγγελος.
Ἄλλὰ σὺ πάτερ, σὺ, ὦ Ζεῦ, ὁ κατοικῶν
τὰ φωτοβόλα δώματα τοῦ οὐρανοῦ,
τὸ οὗς σου κλίνον καὶ ἐλέησον ἡμᾶς
καὶ δώρησε εἰρήνην εἰς τὰ τέκνα μου.
Μὴ ἐπιτρέψῃς ἐν τῇ πανσοφίᾳ σου
τῆς δυστυχίας εἰς καὶ ὁ αὐτὸς θνητὸς
αἰώνιον νὰ εἶνε θῦμα κ' ἔρμαιον

Ἀντιγόνη, Παιδαγωγός

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἦ Ἀντιγόνη, καλλιπάρθενε βλαστὲ
ἐν τῷ μεγάλῳ οἴκῳ τοῦ πατρὸς, ἀφροῦ
ὑποχωροῦσα εἰς τὰς παρακλήσεις σου
ἢ μήτηρ νὰ ἐξέλθῃς σοὶ ἐπέτρψε
τοῦ παρθενῶνος καὶ νὰ ἔλθῃς εἰς αὐτὸ
τὸ δῶμα τῶν μελάθρων τὸ ἐξώτατον
διὰ νὰ ἴδῃς τῶν Ἀργείων τὸν στρατὸν,
ὀλίγον μένε, ὅπως πρῶτον τὴν ὁδὸν
ἐπισκοπήσω μή που διακρίνεται
τῶν πολιτῶν τις, ὅστις ὕστερον πικρῶς
κ' ἐμὲ ὡς δοῦλον ἀμελῆ θὰ ἔψεγε
καὶ σὲ ὡς βασιλόπαιδα ἀπρόσεκτον.
Εἶδῃμων δ' ὄλων θέλω σοὶ ἀφηγηθῆ
καὶ ὅσα εἶδον καὶ πάνθ' ὅσα ἤκουσα
λεγόντων τῶν Ἀργείων, ὅτε συνθηκῶν
ἐντεῦθεν ἀπεστάλην κομιστὴς ἐκεῖ
πρὸς τὸν αὐτάδελφόν σου καὶ ὁπότε ἐδῶ
ἐκείθεν ἦλθον φέρων τὰς προτάσεις του.
Ἄλλ' ἵκετο δὲ πρὸς αἰ τῶν πολιτῶν

περιφερόμενος ἐδῶ. Τὴν παλαιὰν
ἐκ κέδρου ταύτην κλίμακα ἀνάβαινε,
θὰ ἴδῃς πόσον πολεμίων στρατεύματα
ἀνὰ τὰς πεδιάδας καὶ παρὰ τὸν ῥοῦν
τοῦ Ἰσμηνοῦ καὶ τὰ τῆς Δίρκης νάματα
στρατοπεδεῦον, δέσποινα, περιπολεῖ.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἦ γέρον, τείνον, τείνον χεῖρα γηραιὰν
εἰς χεῖρα κόρης νεαρᾶς ὡς στήριγμα.
Βοήθησόν μοι ν' ἀναβῶ τὴν κλίμακα.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἦ τοῦ ἡ χεῖρ μου, τέκνον. Ἦλθες ἐν καιρῷ
κινεῖται ἅπας τῶν Ἀργείων ὁ στρατός·
χωρίζονται οἱ λόχοι.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Τῆς Λητοῦς βλαστὲ,
ὦ δέσποινα Ἐκάτη, πῶς ἡ πεδιάς
κατάχαλκος ἀστράπτει ὅλη.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἦπειδὴ
ὁ Πολυνείκης ἦλθ' ἐδῶ πανίσχυρος
καὶ ἵππους φέρων πλείστους καὶ βαρύβρονα
μυρία ὄπλα.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἦ Ἄρα γε εἰς τὰς χαλκᾶς
τοῦ τεύχους πύλας προσηρμόσθησαν καλῶς
τὰ ἔργα τοῦ Ἀμφίονος τὰ λίθινα,
μοχλοὶ καὶ κλειθρα ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Θάρρει· εἶνε ἔσθθεν
ἠσφαλισμέν' ἡ πόλις· ἀλλ' ἐὰν ποθῆς
νὰ λάβῃς πλήρη γνῶσιν, εἰς τοὺς ἀρχηγούς
τὸ βλέμμα ρίψον.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ποῖος οὗτος ὁ λευκὸν
λοφίον φέρων, ὅστις βαίνει ἔμπροσθεν
τῶν στρατευμάτων καὶ εἰς τὸν βραχίονα
τὴν βαρυτάτην γάγγαλον ἀσπίδα του
ὡς πτίλον φέρει ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Στρατηγός, ὦ δέσποινα.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Δὲν σ' ἐρωτῶ τί εἶνε, γέρον, ἀλλὰ τίς
καὶ ποία ἡ πατρίς του καὶ πῶς λέγεται.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἦ ἀναξ Ἰππομέδων ὁ ἐκ Μυκηναίων,
ὁ κατὰ τὴν Λερναίαν λίμνην κατοικῶν.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἦ ὦ ! πόσον εἶνε ἀλαζῶν καὶ φοβερὸς
τὴν ὄψιν. Γίγας ἀληθῆς. Διάστερον
τὸν Ἄργον φέρει ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του,
εἰς τέκν' ἀνθρώπων σῆμα ἀκατάλληλον.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Πρὸ τῆς πηγῆς τῆς Δίρκης διερχόμενον
δὲν βλέπεις τοῦτον ;

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἦ Ἄλλος πάλιν ὀπλισμοῦ
ὁ τρόπος οὗτος. Τίς αὐτός ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Τυδεύς, υἱὸς
Οἰνέως, φέρων ὀπλισμὸν αἰτωλικόν.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Αὐτὸς λοιπόν, ὦ γέρον, ἔχει σύζυγον
τῆς γυναικὸς τοῦ Πολυνείκου ἀδελφῆν ;
Ἦ ἄλλόκοτα τὰ ὄπλα, μισοβάρβαρα .

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Οἱ Αἰτωλοὶ ὀπλίται εἶνε ἅπαντες
ἀκονισταὶ τῆς λόγχης εὐστοχώτατοι.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Καὶ πῶς γνωρίζεις πάντα ταῦτα ἀκριβῶς ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Τὰ τῶν ἀσπίδων σήματα ἐγνώρισα
ἴδων ὅτε ἐστάλην πρὸς τὸν ἀδελφὸν
σπονδὰς κομίζων, καὶ τὰ ἀνεγνώρισα
τοὺς ὀπλισμένους βλέπων.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Εἰς τὸ μνημα δὲ
τοῦ Ζήθου, γέρον, τίς ὁ παριστάμενος ;
Ἦ τοὺς πολλοὺς βοστρύχους ἔχων, βλοσυρὸν
τὸ ὄμμα, νεανίας μὲν, ἀλλ' ἀρχηγός,
καθόσον παρὰ πόδας πλήθος πάνοπλον
τὸν περιβάλλει ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Εἶνε οὗτος ὁ υἱὸς
τῆς Ἀταλάντης, ὁ Παρθενοπαῖος.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἦ ὦ !

Ἦ Ἄλλ' εἶθε, εἶθε διὰ τῶν βελῶν αὐτῆς
ἢ ὀρειβάτης Ἄρτεμις ν' ἀπέκτεινε
σὺν τῇ μητρὶ καὶ τοῦτον, ὅστις ἦλθ' ἐδῶ
τὴν πόλιν μου νὰ κυριεύσῃ !

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Γένοιτο !

Ἦ Ἄλλ' φοβοῦμαι μήπως κρίνωσ' οἱ θεοὶ
ὅτι δικαίως καθ' ἡμῶν ἐστράτευσαν.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἦ δὲ πολυστενάκτω μοίρῃ γεννηθεὶς
ἐκ τῆς αὐτῆς, ὦ γέρον, καὶ ἐγὼ μητρὸς,
ὁ Πολυνείκης, φίλτατε, ποῦ εἶνε, ποῦ ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Παρὰ τὸν τάφον τῶν ἐπτά τῆς ἀτιχοῦς
Νηφῆς θυγατέρων, συνοδεύει δὲ
τὸν Ἀδραστον. Τὸν βλέπεις ;

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ναί, ἀλλ' ἀμυδρῶς
τὸν τύπον μόλις διακρίνω τῆς μορφῆς.

Ἦ κεῖνος εἶνε, ναί· ἴδου τὰ στήθη του.
Νεφέλης ποῖος θὰ μοὶ δώσῃ πτέρυγας
αἰθεροβάμων, ἀδελφέ μου, καὶ ἐγὼ,
πρὸς σὲ νὰ δράμω καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας μου
περιβαλοῦσα τέλος πάντων ν' ἀσπασθῶ
τὸν δυστυχῆ καὶ φίλτατον ἐξόριστον !
Ἦδέ τον, γέρον, πόσον ἀκτινοβολεῖ
τὰ ὄπλα φέρων τὰ χρυσᾶ ! Δὲν φαίνεται
ὡς ἀπαστράπτων τῆς πρωΐας ἥλιος ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἦ Ἠσύχασον· θὰ ἔλθῃ ἀσφαλῆς ἐδῶ
καὶ θὰ πληρώσῃ τὴν καρδίαν σου χαρᾶς.

ΑΚΤΙΓΟΝΗ

Καὶ τίς ὁ ἄλλος, ὅστις ἵππους τοὺς λευκοὺς
τοῦ ἄρματος ἐκείνου χαλιναγωγεῖ ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Ἦ ὁ μάντις Ἀμφιάραος, τὰ σφάγια,
τὸ αἶμα τῶν ὀπίων τὴν μητέρα γῆν
Ἦ ἀρδεύσῃ, φέρων.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἦ Φέγγος χρυσοστέφανον,
ὦ τοῦ ἡλίου θύγατερ τοῦ φωταυγοῦς,
σεπτὴ σελήνη, πόσον οὗτος συνετῶς
κ' ἐν ἡσυχίᾳ μεταξὺ τῆς ἄφρονος
τῶν ἄλλων βίας ὀδηγεῖ τοὺς ἵππους του !

Ποῦ δ' ὁ τὴν πόλιν ταύτην ἀπεινῶς
καὶ καθυβρίζων Καπανεύς ;

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Καταμετρῶν
τὰ τεῖχη ἄνω κάτω, τὰ εὐάλωτα
σημεῖα τούτων μελετᾷ.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἦ ὦ Νέμεσις,
βροντὴ Διὸς βαρεῖα καὶ τοῦ κεραυνοῦ
τὸ πῦρ τὸ φλέγον, σὺ τὴν ὑπερφίαλον
ἀλαζονεῖαν πάταξον. Αὐτὸς λοιπὸν
κανχᾶται ὅτι τὰς παρθένους τῶν Θηβῶν
αἰχμαλωτίζων εἰς τὴν πόλιν Μυκηναίων
καὶ εἰς τὴν Λέρνην ὅπως ὕδωρ φέρωσιν
ἀπὸ τῆς νύμφης Ἀμυμώνης τὴν πηγὴν
θὰ δώσῃ δούλας ; Ἦ ὦ ! ποτέ, μηδ' ὀπίε,
ὦ τοῦ Διὸς θυγάτηρ χρυσοπλόκαμε,
ὦ δέσποινά μου Ἄρτεμις, μὴ ἀνεχθῆς
εἰς τὴν δουλείαν ταύτην νὰ υποβληθῶ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Καὶ νῦν, ἀφροῦ τὸν πόθον σου ἀπήλασας
καὶ εἶδες ὅσα ἐπεθύμεις, εἰσελθε
καὶ μένε, τέκνον, εἰς τὸν παρθενῶνά σου.
Διότι πλήθος γυναικῶν, ὡς ἤκουσαν
τὴν ἐν τῇ πόλει ἐπελθοῦσαν ταραχὴν,
σφρρέουσιν ἀθροῖα εἰς τὰνάκτορα.
Κακόγλωσσον δὲ φύσει τὸ τῶν γυναικῶν
ἐπλάσθη φῦλον, καὶ μικρὰν ἂν λάβωσι
κακολογίας ἀφορμὴν, προσθέτουσι
μυρία ἄλλα. Ἦδονή τις, φαίνεται

εἰς τὰς γυναῖκας εἶνε νὰ μὴ λέγωσι
ποτὲ καλὸν τι περὶ ἄλλης γυναικὸς.

ΧΟΡΟΣ

(*Στροφή α'*)

Καταλιπούσα τὸ Τύριον πέλαγος
ἐκ τῆς φοινίσσης ἀπῆλθον νήσου
λείας ἐπίλεκτος ἀπαρχὴ
ὡς ἱερόδουλος εἰς τοῦ Φοίβου
τὰ θεῖα μέλαθρα ἐν Δελφοῖς
θὰ κατόκουν ἐκεῖ τὰς δειράδας
τὰς νυφοβόλους τοῦ Παρνασσού.
Τὸν Ἴονιον ἐπλευσα πόντον ὁπότε
αἰ πνοαὶ τοῦ Ζεφύρου
τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὠραῖον κελάδημα
πέραν τῶν τῆς περιρρύτου
Σικελίας πολυκάρπων
πεδιάδων πνέουσιν.

(*Ἀντιστροφή β'*)

Εἰς τὸν Λοξίαν ἀνάθημα πάγκαλον
ὑπὸ τῆς πόλεως προκρινθεῖσα
εἰς τῶν Καδμείων ἦλθον τὴν γῆν
ἀποσταλεῖσα εἰς τοῦ Λαίου
τοὺς πύργους τούτους, τοῦ συγγενοῦς
τῶν κλεινῶν τοῦ Ἀγήνορος τέκνων.
Ὅς τὰ ἀγάλματα τὰ χρυσᾶ
λειτουργὸς προωρισθῆν νὰ γείνω τοῦ Φοίβου
ἀναμένει δ' εἰσέτι
τῆς Κασταλίας ἡ κρήνη τὴν κόμην μου,
τὴν παρθενικὴν χλιδὴν μου,
ἐξαγνίζουσα νὰ λούσῃ
διὰ τῶν ναμάτων τῆς.

(*Ἐπιδόξ*)

Ὅ δικόρουφον ὄρος,
Αἰ χορυφαὶ τοῦ ὁποίου πυρὸς ἀπαναγάζουσι σέλας
βακχικῶν ἑορτῶν,
καὶ σὺ ἄμπελε, ἥτις σταλάζουσα οἶνον
καθ' ἑκάστην ἐκφύεις πολυκάρπον βότρυν,
καὶ θεσπέσια ἄντρα τοῦ δράκοντος,
καὶ θεῶν ὄρειναι σκοπιαί,
καὶ σὺ ὁ περιάγων
τὸ ἱερὸν καὶ νεφρόβλητον ὄρος,
ἱερόδουλος εἶθε ποτὲ γινομένη
τοῦ ἀθανάτου θεοῦ,
ἄφοβον βίον νὰ ζῶ
εἰς τοῦ Φοίβου τὰς φάραγγας τὰς μεσομαλάους
καταλιπούσα τῆς Δίρκης τὰ νάματα.

(*Στροφή β'*)

Νῦν δὲ ὁ θούριος Ἄρης ἔλθων
πρὸ τῶν τειχῶν ὑπεκκαίει πολέμιον γένος
κατὰ τῆς πόλεως ταύτης!
Εἶθε ποτὲ νὰ μὴ πάθῃ!
Εἶνε κοινὰ αἰ τῶν φίλων ὀδύνη,
καὶ κοινὸν εἰς τὴν χώραν τὴν φοίνισσαν
τῆς ἑπταπύργου πόλεως
τὸ πάθημα θὰ εἶνε φεῦ!

Κοινὸν τὸ αἷμα ἔχομεν·

τῆς Ἴουστῆς κερασφόρου τέκνα καὶ αὐτοὶ κοινὰ
καὶ τῶν πόνων νὰ μετέχω χρεωστῶ τῶν ἀδελφῶν.

(*Ἀντιστροφή β'*)

Περὶ τὴν πόλιν δὲ νέφος πυκνὸν
λάμπει ἀσπίδων, φρικώδους προμήνημα μάχης.
Ταύτην δὲ φέρων ὁ Ἄρης
θὰ καταμάθῃ ταχέως
ὅτι κομίζ' εἰς τοὺς παῖδας Οἰδίου
Ἐρινύων ἀγρίαν ἐκδίκησιν.
Ὅ Ἄργος τὸ πελασγικόν,
ἡ δύναμίς σου μὲ πτοεῖ
κ' ἡ θεία δίκη· ἐπειδὴ
ἄδικος δὲν εἶνε ὅστις τῆς πατρίδος ἐξωσθεῖς
καὶ ποθῶν αὐτὴν προβαίνει εἰς ἀγῶνα ἐνοχῶν.

Πολυνείκης, Ἰοκάστη, Χορὸς

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τῶν πυλωρῶν τὰ κλειθρα μὲ ἐδέχθησαν
ἐντὸς τοῦ τείχους νὰ εἰσέλθω εὐχερῶς.
Ἄλλὰ φοβοῦμαι τοῦτο, μὴ λαβόντες με
ὡσεὶ ἐντὸς δικτύου δὲν μ' ἀφήσωσιν
ἀναίμακτον τὸ σῶμα· τούτου ἕνεκα
τὸ ὄμμα στρέφω πανταχοῦ ἐδῶ κ' ἐκεῖ,
μήπως ὑπάρχει δόλος τις. Ἄλλὰ κρατῶν
τὸ ξίφος τοῦτο θ' ἀσφαλίσω ἑμαυτόν.
Ὅ! τίς εἶνε; Ὅχι κτύπος εἶν' ἀπλῶς.
Εἰς τοὺς τολμῶντας πάντα εἶν' ἐπιφοβα
ὅταν τὸν πόδα φέρωσιν εἰς γῆν ἐχθρᾶν.
Εἰς τὴν μητέρα, ἥτις μ' ἐπεισεν ἐδῶ
ὑπόσπονδος νὰ ἔλθω, ἔχω πίστιν μὲν,
πλὴν καὶ δὲν ἔχω ταῦτοχρόνως. Ἄλλ' ἰδοῦ,
ἐγγὺς ἡ προστασία· βλέπω τοὺς βωμοὺς
πλησίον ὄντας· βλέπω τὰ ἀνάκτορα
οὐχὶ γυμνὰ ἀνθρώπων. Εἰς τὴν σκοτεινὴν
ἄς βάλω πάλιν θήρην του τὸ ξίφος του.
Ἄς ἐρωτήσω τίνας καὶ πῶς ἔτυχεν
αἰ ξέναι αὐταὶ νὰ εὐρίσκονται ἐδῶ.
Ἐκ ποίας χώρας, ὦ γυναῖκες, εἶπατε,
εἰς τῆς Ἑλλάδος ἦλθετε τὴν φίλην γῆν;

ΧΟΡΟΣ

Ἡ τῶν Φοινίκων μὲ ἀνέθρψε πατρίς,
μ' ἀπέστειλαν δ' ἐναυθὰ τοῦ Ἀγήνορος
οἱ ἔκγονοι τὴν ἔκγονον ὡς ἀπαρχὴν
τῆς λείας εἰς τὸν Φοῖβον προορίζοντες.
Ἐν ᾧ δὲ τοῦ Οἰδίου ὁ κλεινὸς υἱὸς
νὰ μ' ἀποστείλῃ ἑμέλλεν εἰς τῶν Δελφῶν
τὸ πάνσεπτον μαντεῖον, ἐν τῷ μεταξὺ
ἐπῆλθον οἱ Ἀργεῖοι κατὰ τῶν Θηβῶν.
Καὶ σὺ δ' εἰπέ μοι, ποῖος ὦν ἦλθες ἐδῶ
εἰς τῶν Θηβῶν τὸ τεῖχος τὸ ἐπτάπυργον.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Πατήρ μου εἶνε τοῦ Λαίου ὁ υἱός,
ὁ βασιλεὺς Οἰδίπους, Ἰοκάστη δὲ,
τοῦ Μενοικέως ἡ θυγάτηρ, μήτηρ μου,
καὶ Πολυνείκη μ' ὀνομάζουσιν ἐδῶ.

ΧΟΡΟΣ

Ὅ γενεὰ τῶν τέκνων τοῦ Ἀγήνορος,
τῶν δεσποτῶν μου, οἴτινες μ' ἀπέστειλαν,
γονιπετῶς σὲ προσκυνῶ, ὦ βασιλεῦ,
τὸν νόμον σεβομένη τῆς πατρίδος μου.
Ὅ! ἦλθες, ἦλθες, τέλος πάντων,
εἰς τὴν πατρίδα ταύτην χώραν.
Ἰοκάστη δέσποινα,
ὅπως δπάντησιν ἔλθῃ
ἀνοιξὸν τὰς πύλας σου.
Δὲν ἀκούεις, σὺ, ἡ μήτηρ, τοῦ υἱοῦ σου τὴν φωνήν;
Τί βραδύνεις τῶν μελάθρων νὰ ἐξέλθῃς, δέσποινα,
καὶ ν' ἀνοιξῇς τὰς ἀγκάλας εἰς τὸ φίλον τέκνον σου

ΙΟΚΑΣΤΗ

Τὸν ἦχον τῆς φωνῆς σὰς τῆς φοινικικῆς
ἀκούσασα ἐξῆλθον, ὦ νεάνιδες,
μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου σύρουσα ἐδῶ
τὸ ὑποτρέμον ἐκ τοῦ γήρωσ βῆμά μου.
Ὅ ἀγαπητόν μου τέκνον
εἶδον, εἶδον τέλος πάντων μετὰ χρόνους καὶ καιροὺς
τὸ γλυκὺ σου πρόσωπον.
Τῆς μητρὸς σου τὰστῆθῃ εἰς τοὺς κόλπους σου σφιγξὼν
τὴν ψιλὴν κεφαλὴν τῆς, τὰς ρυσσὰς παρειάς τῆς,
τὸν ἰσχνὸν τράχηλόν τῆς, τῶν ξανθῶν σου πλοκάμων
ἡ σιαὶ ἄς καλύψῃ.
Μόλις, μόλις ἀπεδόθης ἀνεπίστως, ἀδοκίμως
εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς·
τὴν ἀμύθητον χαρὰν μου, τὴν χαρὰν τὴν πολλαπλὴν,
πῶς νὰ σοὶ ἐκφράσω, τέκνον;
Μὲ τοὺς λόγους; Μὲ τὰς χεῖρας; Ἡ περιχορεύουσα
φερομένη ἄνω κάτω
τὰς ἀρχαίας ν' ἀπολαύσω τέρψεις καὶ χαρὰς;
Ὅ παμφίλιτε υἱέ!
Ἐρημον τὸν πατρικὸν οἶκον ἐγκατέλειπες
ὑπ' ἀδίκου ἀδελφοῦ εἰς φυγὴν ἀναγκασθεῖς!
Πόσον ὄμως ποθητὸς εἰς φῶς φίλους ἦσο!
Πόσον σὲ ἐπόθησε τῶν Θηβῶν ἡ πόλις!
τὴν λευκὴν μου ἀπέκειρα ἔκτοτε κόμην,
καὶ πενθοῦσά σε, τέκνον, ἐν δάκρυσιν
ἐς αἶ τὰ λευκὰ ἀπεδύθη ἐνδύματα
καὶ τὰ μαῦρα, τὰπαίσια ταῦτά μου ῥάκη
σκοτεινὰ μεταλλάσσω.
Ὅ δ' ἐν τῷ οἴκῳ τυφλὸς πατήρ σου
μετὰ δακρύων αἶ ποθῶν
τὴν τῆς ἐστίας του ἀρμονίαν
τὴν ἀποπτάσαν διὰ παντὸς
ἀπεπειράθη καὶ διὰ ξίφους
καὶ δι' ἀγρόνης ὁ δυστυχῆς
ἑαυτοκτονήσῃ καὶ καταράται
ἀναστενάζων τὰ τέκν' αὐτοῦ
κρύπτει ἐν σκότει, πληροῖ τὸν οἶκον
κραυγῶν καὶ θρήνων καὶ οἰμωγῶν.
Σὺ δὲ, τέκνον, ἀκούω, καὶ εἰς γάμον ἐξεύχθης
καὶ ἐν ξένους μελάθροις ξενικὴν κηδεστίαν
θεραπεύεις καὶ γάμου ἡδονὴν ἀπολαύεις·

Θλιβερὸν εἰς τὴν φίλην μητέρα σου τοῦτο
κ' εἰς τὸ ἐνδοξον γένος Λαίου,
οἰωνὸς δὲ τῶν γάμων ἀπαίσιος.
Οὔτε δ' ἐγὼ γαμηλίου λαμπάδας ἀνήψα εἰς σέ,
καθὼς νόμιμον εἶνε καὶ πρέπει
εἰς μητέρα εὐδαίμονα·
καὶ χωρὶς λουτροφόρου τῶν γάμων πομπῆς
ὁ Ἰσμηνὸς κηδεστίαν συνῆψεν,
ἐπὶ δὲ τῇ εισόδῳ τῆς νύμφης σου
αἱ ὁδοὶ τῶν Θηβῶν δὲν ἀντήχουν γαμήλια ἄσματα.
Ἄλλ' εἶθε ταῦτα πάντα νὰ ἀπόλλυντο
ὅστισδήποτε εἶναι ὁ αἴτιος
εἴτ' ὁ Οἰδίπους, εἴτε ἡ ἔρις,
εἴτε ἐὰν τὸ δαιμόνιον ἐπληξῇ
δι' αὐτῶν τοῦ Οἰδίου τὸν οἶκον·
διότι πάντων τούτων τῶν κακῶν
εἰς ἐμὲ αἰ ὀδύνη ἐπῆλθον.

ΧΟΡΟΣ

Δεινὸν εἰς τὰς γυναῖκας εἶνε ἀληθῶς
τὸ μετ' ὀδίνων τίκειν, πᾶν τὸ φύλον δὲ
τὸ γυναικεῖον φυσικῶς φιλότεκνον.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Φρονίμως καὶ ἀφρόνως, μήτηρ μου, ποιῶν
συνήνεσα νὰ ἔλθω μεταξὺ ἐχθρῶν.
Ἄνάγκη ὅμως φυσικὴ εἰς ἅπαντας
ὁ ἔρωσ εἶνε τῆς πατρίδος, ὅστις δὲ
ἀλλῶς λέγει, λόγων εἶνε ἔραστῆς,
ἀλλὰ τὸν νοῦν του ἔχει πάντοτε ἐκεῖ.
Τοσοῦτον δ' ἐφοβήθη κ' ἐδειλίασα
μὴ με φονεύσῃ δόλος τις τοῦ ἀδελφοῦ,
ὅστε τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖράς μου κρατῶν
καὶ προφυλάττων δι' αὐτοῦ τὸ πρόσωπον
τὴν πόλιν διασχίσας ἦλθον. Μόνον δὲ
εἰς τὰς σπονδὰς ἐθάρρουν καὶ εἰς τὴν πρὸς σέ
πίστιν, ὦ μήτερ, ἥτις μὲ εἰσήγαγες
εἰς τὰ πατρίδα τείχη. Ἐκλαυσα πικρῶς
ἰδὼν μετὰ τοσοῦτον χρόνον τοὺς βωμοὺς
τῶν ἀθανάτων, μέλαθρα, γυμνάσια,
ἐν οἷς ἐτράφην, τὰ τῆς Δίρκης νάματα,
ἐξ ὧν ἀδίκως ἐξωσθεῖς ἐν ξένη γῆ
διάγω μένων, δάκρυα αἱματηρὰ
ἐκ τῶν ὀμμάτων καταχέων. Ἄλλ' ἰδοῦ,
σὲ βλέπω, μήτερ, μετὰ τόσας θλίψεις σου
καὶ νέαν θλίψιν δοκιμάζουσαν δι' ἄς
ἐγὼ ὁ τάλας φεῦ! ὑπέστην συμφοράς.
Δεινὸν ἡ ἐχθρὰ τῶν οἰκειῶν ἀληθῶς
καὶ αἰ διαφοραὶ τῶν δυσεπίλυτοι.
Ἄλλὰ τί πράττει ἐν τῷ οἴκῳ ὁ τυφλὸς
καὶ γηραιὸς πατήρ μου; Τί δ' αἰ ἀδελφαί
αἰ φίλταταί μοι; Ἴσως καὶ αὐταὶ
θρηνοῦσι τὴν φυγὴν μου, αἰ ταλαίπωροι!

ΙΟΚΑΣΤΗ

Κακὸν κακῶς τὸ γένος τοῦ Οἰδίουδος
Θεῶν τις φθείρει. Πρώτη ἦτο ἀπαρχὴ
ὅτι ἀνόμως μήτηρ ἔγεινα ἐγώ,

συνῆψε δ' ὁ πατήρ σου γάμον μιᾶρόν,
ἐξ οὗ καὶ σὺ φεῦ! ἐγεννήθης. Πλὴν πρὸς τί
τὰ ἐπαναλαμβάνω; Εἰς τὰ τῶν Θεῶν
ἀνάγκη πάντες νὰ ὑποτασσώμεθα.
Τὰ κατὰ σὲ νὰ μάθω ἤθελον, ἀλλὰ
φοβοῦμαι μήπως σὲ λυπήσω ἄκουσα.
Ποῦ ἔν τούτοις...

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ἄλλ' ἔρώτα τίποτε
μὴ παραλίπης· ὅ,τι σὺ ἐπιθυμῆς
καὶ εἰς ἐμέ, ὦ μῆτερ, εἶνε ἀρεστόν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Εἰπέ μοι πρῶτον, εἶνε μέγα τι κακὸν
ἢ ἔξορία;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Μέγα, μεγαλείτερον
ἐν ἔργῳ ἢ ἐν λόγῳ;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ἄλλὰ διατί;
τί τὸ δεινὸν εἰς τοὺς φυνάδας;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Πρώτιστα
στεροῦνται παρρησίας.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Διόλου ἴδιον,
ὃ τέκνον, τὸ μὴ λέγειν ὅσα τις φρονεῖ.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ἐνδίδει ἄκων εἰς μωρίας δεσποτῶν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Δεινὸν τὸ μετ' ἀσώφων λέγειν ἄσοφα.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τοῦ κέρδους δοῦλος κατ' ἀνάγκην γίνεται.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Κεναὶ ἔλπίδες τοὺς φυνάδας βόσκουσι.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τὸ ἐννοοῦν, ἀλλ' ἀναβάλλουν τὸν καιρόν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Δὲν τοὺς διδύσκει οὐδ' ὁ χρόνος τὸ κενόν;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Γλυκεῖα Κύπρις θεραπεύει τὰ κακά.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Καὶ πρὶν συνάψης γάμον πῶς ἐτρέφεσο;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ὅτε μὲν ἐτρεφόμην, ἄλλοτε δ' οὐχί.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Δὲν σ' ἐβοήθουν οὐδ' οἱ φίλοι τοῦ πατρός;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Οὐδεὶς ὑπάρχει φίλος ὅταν δυστυχῆς.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Δὲν σὲ ἐξῆρεν οὔτε ἡ εὐγένεια;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τροφήν δὲν δίδει τὸ στερεῖσθαι κάκιστον.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Οὐδὲν ὑπάρχει τῆς πατρίδος φίλτερον.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ὁ ἔρωσ, ὃν ἐμπνέει εἶνε ἄφατος.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Πῶς δὲ μετέβης εἰς τὸ Ἄργος; Τί σκεφθεῖς;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Χρησὸν τοῦ Φοῖβου ἔλαβεν ὁ Ἄδραστος.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Χρησὸν δὲ ποῖον; λέγε, δὲν σ' ἐννοῶ.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Γαμβρούς νὰ λάβῃ κάπρον τε καὶ λέοντα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Πρὸς τί θηρίου σοὶ ἐδόθη ὄνομα;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Μοιραίως οὕτως ὁ θεὸς μ' ὠνόμασε.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Σοφὸν τὸ θεῖον. Πῶς τοῦ γάμου ἔτυχες;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Εἰς τοῦ Ἀδράστου ἦλθον νύκτωρ τὰς ἀδελφάς.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Θηρεύων γάμον ἢ φυγὰς πλανώμενος;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ὡς πλάνης ἦλθε δ' ἄλλος μετ' ἐμὲ φυγὰς.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Τίς οὗτος; Πάντως ἀθλιὸς τις καὶ αὐτός.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τυδεὺς ὁ ἐξ Οἰνέως γεννηθεὶς πατρός.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Καὶ πρὸς θηρία πῶς σὰς παρωμοίασε;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ἴδὼν ἡμᾶς παλαιόντας περὶ στρωμνῆς.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Κ' ἐνόει τότε τὸν χρησὸν ὁ Ἄδραστος;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Καὶ κόρας δύο εἰς τοὺς δύο ἔδωκεν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Εἰπέ μοι, εἶσαι ἐν τῷ γάμῳ εὐτυχῆς;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Δὲν ἔχω μέχρις ὥρας ἀφορμὰς μομφῆς.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Πῶς δ' ἐπεισεσ ἐκείνον κατὰ τῶν Θηβῶν
νὰ ἐκστρατεύσῃ μετὰ σοῦ;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ὁ Ἄδραστος

εἰς ἀμφοτέρους τοὺς γαμβρούς του ὡμοσε

νὰ μᾶς ἐπαναγάγῃ εἰς τὰς χώρας μας,

ἐμὲ δὲ πρῶτον. Καὶ πολλοὶ καὶ ἔξοχοι

τῶν Δαναῶν καὶ Μυκηναίων χάριν μου

ἀκολουθοῦσι· χάριν ἀναγκαίαν μὲν

ἀλλ' ἥτις λύπην ἄφατον μοι προξενεῖ,

διότι ἄκων κατὰ τῆς πατρίδος μου

τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐπεχείρησα·

ναί, ἄκων, ἄκων, ἐπομνύω τοὺς θεοὺς

τὰ ὄπλα αἴρω κατὰ τῶν γονέων μου.

Εἰς σὲ ἡ λύσις τούτων, μῆτερ, τῶν κακῶν
ἀπόκειται· τοὺς ἀδελφοὺς διάλλαξον·

ἐλλάσον τῶν πόνων καὶ ἐμὲ καὶ σὲ
καὶ σὺμπασαν τὴν πόλιν. Καὶ ἐλέγχθη μὲν
πολλάκις τοῦτο, ἀλλ' ἐπιτραπήτω μοι
καὶ τὸ ἐπαναλάβω· εἶνε τιμιώτατος
ὁ πλοῦτος παρ' ἀνθρώποις, τὴν μεγίστην δὲ
τῶν ἀνθρωπίνων πάντων ἔχει δύναμιν·
ἐμὲ δὲ τοῦτον ἦλθον μυριάριθμον
στρατὸν ἐνταῦθα συνεπάγων, ἐπειδὴ
οὐδὲν σημαίνει πένης ὢν ὁ εὐγενής.

ΧΟΡΟΣ

Ἄλλ' ἔρχεται ἐνταῦθα ὁ Ἐτεοκλῆς
καὶ δὲ, ὦ μῆτερ, τὰ προσήκοντα εἰπέ,
δι' ὧν θὰ διηλλάττοντο τὰ τέκνα σου.
Ἐτεοκλῆς, Ἰοκάστη, Πολυνείκης, Χορὸς

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Προσῆλθον, μῆτερ· ἦλθον δὲ πρὸς χάριν σου.
Τί τὸ πρακτέον; Τίς θ' ἀρχίσῃ διμιλῶν;
Διότι τοὺς πολίτας πέριξ τῶν τειχῶν
κατάξω κατὰ λόγους ἀσχολούμενος
διέκοψα τὸ ἔργον, ὅπως τὰς κοινὰς
προτάσεις σου ἀκούσω καὶ τὰ αἴτια,
ὧν ἕνεκα δεχθεῖσα τοῦτον μ' ἐπεισας
ὑπόσπονδος νὰ ἔλθῃ ἐνδὸν τῶν τειχῶν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Μὴ σπεύδῃς τέκνον· ἡ ταχύτης καὶ σπουδὴ
ἀντίκεινται πολλάκις πρὸς τὸ δίκαιον·
τὸ δ' ἐσκεμμένως καὶ βραδέως διμιλῶν
σοφὸν τε ἅμα καὶ τελεσφορώτερον.
Μὴ βλοσυρῶς προσβλέπῃς· παῦσον τῆς ὀργῆς
καὶ φοβερὰς ἐξάψεις· κεφαλὴν Γοργοῦς
δὲν ἔχεις ἐναντί σου, ἀλλὰ κεφαλὴν
τοῦ ἀδελφοῦ σου. Σὺ δὲ, ὦ Πολυνείκης,
τὸ πρόσωπόν σου, στρέψον πρὸς τὸν ἀδελφόν·
προστατεῖζον τοῦτον καὶ καλλίτερον
θὰ ὀμιλήσῃς κ' εὐμενέστερον πολὺ
τοὺς λόγους τοῦ θ' ἀκούσης. Συμβουλὴν σοφὴν
σὰς δίδω ταύτην· ὅταν φίλος ὀργισθεὶς
κατὰ τινος τῶν φίλων καὶ εὐρῶν αὐτὸν
περυστατεῖσῃ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον,
καθόλου πρέπει νὰ μνησικακῆ, ἀλλὰ
τὸν λόγον μόνον, τέκνα μου, νὰ σκέπτηται
δι' ὃν συνῆλθον. Ἦδη, ὦ Πολυνείκης,
πρῶτος λέγε· ἐπειδὴ τῶν Δαναῶν
καὶ ἡμίτες φέρων τὸν στρατὸν, ὡς ἄδικα
παθῶν, ὡς λέγεις. Εἶθε δὲ τις τῶν Θεῶν
κατὰ τῆς νὰ γίνῃ, τὰ κακὰ ἀποσοβῶν.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ἄλλ' ὦ μῆτερ, εἶνε ἡ ἀλήθεια,
ἐν γὰρ χρεῖσει δ' ἀναπτύξεως λεπτομεροῦς
τὸ δίκαιον, διότι ἔχει οἴκοθεν
καὶ ὅ,τι τὸ χρεῖωδες καὶ τὸ καίριον.
Ὁ ἄδικος δὲ λόγος, φύσει νοσηρὸς,
ὅπως πρὸς θεραπείαν φάρμακ' ἀπαιτεῖ.
Περὶ τῶν πατρικῶν μας προνοῶν ἐγὼ
ἐσκέφθην οὕτω· θέλων ν' ἀποφύγωμεν

κ' ἐγὼ καὶ οὗτος τὴν κατάραν, ἣν ποτε
κατ' ἀμφοτέρων ὁ πατήρ ἐξήνεγκεν,
ἐξώσθη ἐκουσίως τῆς πατρίδος μου,
παραχωρήσας εἰς αὐτὸν δι' ἔτος ἕν
τὴν βασιλείαν, ὅπως ἐξ ὑπαμοιβῆς
δι' ἴσον χρόνον βασιλεύσω καὶ ἐγώ.
Ἐσκέφθην ταῦτα, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν
εἰς ἔχθραν καὶ εἰς φθόνον καὶ, ὡς γίνεται
συχνά, κακὸν τι πράξωμεν ἢ πάθωμεν.
Αὐτὸς δὲ συναινέσας καὶ εἰς τῶν Θεῶν
τὸ ὄνομα ὁμόσας, οὐδὲν ἔπραξεν
ἐξ ὧν ὑπεσχέθη καὶ κατακρατεῖ
τὰ σκῆπτρα καὶ τὸν οἶκον, τὰ ὅποια νῦν,
κατὰ τὴν συμφωνίαν, μοὶ ἀνήκουσι.
Καὶ τώρα εἶμαι ἔτοιμος, ἅμα λαβὼν
τὸ δίκαιόν μου, ν' ἀποπέμψω τὸν στρατὸν
ἐκτὸς τῆς χώρας, ἔχων δὲ κατὰ σειρὰν
τὸν θρόνον δι' ἕν ἔτος, πάλιν εἰς αὐτὸν
δι' ἴσον χρόνον ν' ἀποδώσω· ἐπειδὴ
δὲν θέλω τῆς πατρίδος τὴν καταστροφὴν,
νὰ προσαρμόσω τῆς ἐφόδου. Ἄλλ' ἐὰν
δὲν τύχω τοῦ δικαίου μου θ' ἀναγκασθῶ
νὰ πράξω τοῦ δικαίου μου θ' ἀναγκασθῶ
νὰ πράξω τοῦτο. Τοὺς Θεοὺς ὡς μάρτυρας
προσάγω ὅτι, ἐν παντὶ τὸ δίκαιον
ποθήσας, ἀνοσίως ἀποβάλλομαι
ἐκ τῆς πατρίδος καὶ παρὰ τὸ δίκαιον.
Αὐτὰ καὶ μόνον λεγῶ, ἄνευ μὲν πολλῆς
λογοκοπίας, ὅμως καὶ εἰς τοὺς σοφοὺς
καὶ εἰς τοὺς φαίλους, ὡς νομίζω, νόμιμα.

ΧΟΡΟΣ

Ἐγὼ βεβαίως, καὶ τοὶ ἀνετράφημεν
μακρὰν τῆς χώρας ταύτης τῆς ἑλληνικῆς,
εὐρίσκω ὅμως συνετοὺς τοὺς λόγους σου.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἄν παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις τὸ αὐτὸ
σοφὸν, ὦ μῆτερ, καὶ καλὸν ἐκρίνετο,
δὲν θὰ ὑπῆρχον μεταξύ των ἔριδες.
Γνωμῶν ταυτότης καὶ ἰσότης σήμερον
ὄνόματι ὑπάρχει, ὄχι πράγματι.
Ἐγὼ, ἀνυποκρίτως τὸ ὁμολογῶ,
Ἐὰν ποτέ μοι ἦτο τοῦτο δυνατὸν,
εἰς τοῦρανοῦ θ' ἀνέβαινον τὰς κορυφὰς
καὶ εἰς τῆς γῆς τὰ βάθη θὰ κατέβαινον
διὰ νὰ ἔχω τὴν μεγίστην τῶν Θεῶν,
τὴν βασιλείαν. Τοῦτο τὸ ἀξίωμα
δι' ἐμαυτὸν νὰ διασώζω προτιμῶ
παρὰ εἰς ἄλλον, μῆτερ, νὰ παραχωρῶ.
Διότι εἶνε ἀνανδρία ὅσα, τις
τὸ μεγαλεῖον ἔχων τοῦτο ἐκχωρῆ
καὶ ἐκουσίως γίνηται κατώτερος.
Αἰσχύνομαι πρὸς τούτοις οὗτος ὁ ἔλθων
μετὰ στρατοῦ καὶ ὄπλων καὶ λεηλατῶν
τὴν χώραν μας νὰ λάβῃ ὅσα ἀπαιτεῖ.
Θὰ ἦτο ὄντως εἰς τὰς Θήβας ὄνειδος
ἂν τῶν Ἀργείων τὸν στρατὸν φοβούμενος

παρὰ χωρήσω εἰς αὐτὸν τὰ σκήπτρά μου.
Διαλλαγὴν ἂν ἐπεζήτει, ἔπρεπε
νὰ πράξει τοῦτο ὅχι ἔνοπλος ἐλθὼν·
διότι καὶ ὁ λόγος εἶνε ἰκανὸς
νὰ πράξει ὅσα καὶ τὸ ξίφος τῶν ἐχθρῶν.
Ἄλλ' ἂν μὲν θέλῃ ἄλλως πῶς νὰ κατοικήῃ
τὴν χώραν ταύτην, ἔστω ἄλλ' οὐδέποτε
θὰ ἐπιτρέψω εἰς ἐμὲ αὐτὸν,
ἐνῶ νὰ βασιλεύω εἶνε δυνατὸν,
ἐκὼν τοῦ Πολυνείκου δούλος ν' ἀποβῶ.
Κατόπιν τούτων, πῦρ καὶ μάχαιρα ἐμπρός·
ζευγητήσαν οἱ ἵπποι, ἅς πληρώσῃσι
τὰς πεδιάδας ἄρματα πολεμικά.
Οὐδέποτε τὰ σκήπτρα καὶ τὸν οἶκόν μου
θὰ παραδώσω εἰς αὐτὸν, οὐδέποτε.
Ἡ ἀδικία ἂν ποτ' ἐπιβάλληται,
περὶ μὲν σκήπτρων κάλλιστον τὸ ἀδικεῖν
κατὰ δὲ τὰλλα πρέπει τις νὰ εὐσεβῇ.

ΧΟΡΟΣ

Δὲν εἶνε πρέπον περὶ ἔργων μὴ καλῶν
καλοῦς τις λόγους νὰ μεταχειρίζηται,
διότι εἶνε τοῦ δικαίου προσβολή.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Δὲν εἶνε πάντα τὰ τοῦ γήρατος κακὰ
ἀλλ' ἔχει καὶ ἡ πῆρα του νὰ εἴπῃ τι
σοφώτερον τῶν νέων. Σ' ἐκυρίευσεν
ἡ φιλαρχία ἡ κακίστη τῶν Θεῶν·
μὴ, τέκνον, μὴ ἀδικωτάτη ἡ θεὰ
δι' ἣν τοσοῦτον μαίνεσαι, εἰς οἶκόν σου
πολλοὺς καὶ πόλεις εἰσελθούσα εὐτυχεῖς
ἐξῆλθε πάλιν ἐπ' ὀλέθρῳ πάντοτε
τῶν ἔραστῶν της. Μυριάκις κάλλιον
νὰ εὐλαβῆσαι τὴν ἰσότητά. Αὐτὴ
συνδέει φίλους μετὰ φίλων, ἀδελφοὺς
μετ' ἀδελφῶν καὶ πόλεις μετὰ πόλεων.
Αὐτὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους νόμον φυσικὸν
ἀποτελεῖ, καὶ τούτου ἕνεκα μισεῖ
τὸν ὑπεράνω ὄντα ὁ κατώτερος
καὶ ἐχθρὰν αἰωνίαν ἔχει κατ' αὐτοῦ.
Αὐτὴ τὰ μέτρα ἔταξε καὶ τὰ σταθμὰ,
αὐτὴ ἡ καθορίσασα τὸν ἀριθμὸν.
Καὶ τοῦ ἡλίου τὸ ἀκτινοβόλον φῶς
καὶ τῆς νυκτὸς τὸ σκότος ἐν ἰσότητι
βαδίζουσι τὸν κύκλον τοῦ ἐνιαυτοῦ,
καὶ ἐκεῖνο δὲ καὶ τοῦτο δὲν ὀργίζονται
ὑποχωροῦντα. Ἐπειτα, ἀφοῦ καὶ νύξ
καὶ ἡλιος ὑποχωροῦσι δουλικῶς,
σύ, Ἐτεόκλεις, ὦν θνητὸς, δὲν θ' ἀνεχθῆς
τὸ ἴσον ἔχων ν' ἀπονεύμῃς καὶ εἰς αὐτόν;
Καὶ τότε ποῦ τὸ δίκαιον; Καὶ διατὶ
τὴν βασιλείαν, ἀδικίαν εὐτυχῆ,
ὑπερτιμᾷς καὶ μέγα τοῦτο θεωρεῖς
τὸ νὰ ἐπιδεικνύῃς δόξαν καὶ τιμᾷς;
Ἄλλ' εἶνε τέκνον, πάντα ταῦτα μάταια.
Ἡ θέλεις τάχα ἔχων ἐν τῷ οἴκῳ σου

ὑπερπολλὰ καὶ ὑπερμέτρως νὰ μοιχθῆς;
Τί δὲ τὸ περιττεῦον; ὄνομα ἀπλοῦν.
Εἰς τοὺς ὀρθῶς φρονούντας εἶνε ἰκανὰ
τὰ ἐπαρκούντα διὰ τὰς ἀνάγκας των.
Οὐδὲν τῶν ὅσα ἔχουσιν οἱ ἀνθρώποι
δὲν εἶνε ἰδιῶν των, ἀλλὰ τῶν Θεῶν·
μᾶς τὰφαιροῦσι πάλιν, ὅταν θέλωσι,
καὶ φροντιστὰὶ ἐκείνων εἴμεθα ἁπλῶς.
Ὁ πλοῦτος εἶν' ἐφήμερος καὶ ἀσταθῆς·
Καὶ ἤδη ἂν, προτείνουσα δύο τινὰ,
σὲ ἐρωτήσω τί τῶν δύο προτιμᾷς
τὴν βασιλείαν ἢ τῆς πόλεως ἡμῶν
τὴν σωτηρίαν, θὰ ἐκλέξῃς ἄρα γε
τὴν βασιλείαν; Ἐὰν ὅμως νικηθῆς,
ἂν κατὰ τῶν Θεβαίων θριαμβεύσῃσι
τὰ ὄπλα τῶν Ἀργείων, τότε τῶν Θεβῶν
τὸ ἄστυ θέλεις ἴδει ἐκπορθούμενον,
θὰ ἴδῃς αἰχμαλώτους τὰς παρθένους μας
καὶ ἀτιμαζομένας ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν.
Ὁ πλοῦτος ἄρα, τὸν ὁποῖον, τέκνον μου,
ζητεῖς νὰ ἔχῃς, θ' ἀποβῆ ὀλέθριος
καὶ εἰς τὰς Θήβας καὶ εἰς τὴν φιλαρχίαν σου.
Πρὸς σὲ μὲν ταῦτα εἶπον· τώρα δὲ πρὸς σὲ
τὸν λόγον ἀποτείνω, ὦ Πολυνείκε.
Μωρὰς, ὦ τέκνον, σοὶ παρέσχε χάριτας
ὁ Ἄδραστος, ἀφρόνως ἦλθες δὲ καὶ σὺ
τὴν πόλιν νὰ πορνήσῃς. Πρὸς Θεοῦ, εἰπέ,
ἐὰν τὴν κυριεύσῃς, ὃ μὴ γένοιτο,
πῶς εἰς τὸν Δία θ' ἀναστήσῃς τρόπαια;
Ποίας θυσίας ὁ πατριδοκτόνος σὺ
θὰ προσενέγκῃς; Τί παρὰ τὸν Ἴναχον
θὰ ἐπιγράψῃς εἰς τὰ αὐτὰ λάφυρα;
«Ὁ Πολυνείκες, τῶν Θεβῶν πυρπολητῆς
εἰς τοὺς Θεοὺς τὰ ὄπλα ταῦτ' ἀνέθηκεν»·
Ἐὰν δέ, τοῦναντίον, ὁ Ἐτεόκλης
ὑπερισχύῃ κατὰ σοῦ καὶ νικηθῆς,
πῶς εἰς τὸ Ἄργος μετὰ μυριόνεκρον
θὰ ἐπιστρέψῃς ἦταν! Τί θὰ εἴπωσιν
οἱ ἐν τῷ Ἄργει; Ὡ κακὰ μνηστεύματα!
Καὶ θὰ προσθέσῃ ἕκαστος: Ὡ Ἄδραστε,
μῆς παρθένου γάμοι μᾶς ἀπώλεσαν!
Εἰς δύο, τέκνον, σπεύδεις νὰ ριφθῆς κακὰ,
καὶ ἐκεῖνα ν' ἀπολέσῃς, καὶ νὰ βυθισθῆς
ἐν μέσῳ τούτων. Τέκνα, τὴν ὑπερβολὴν
ἀφήσατε, παραιτηθῆτε, παύσατε.
Οὐδὲν ὑπάρχει φοβερότερον κακὸν
ἢ ὅταν δύο ἄγνοιαὶ συγκρούωνται

ΧΟΡΟΣ

Θεοὶ σωτήρες, ἀπαλλάξατε ἡμᾶς
δεινῶν τοιούτων καὶ εἰς τοῦ Οἰδίποδος
τὰ τέκνα δότε μέσον τι συμβιβασμοῦ.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Εἰς ἀγῶνα λόγων, μήτερος, μὴ κατατριβώμεθα
μάτην μεταξὺ ὁ χρόνος δαπανᾶται εἰς οὐδὲν
ὄφελει ἢ προθυμία, ἦν ἐπιδεικνύετε.
Οὐδεμίαν συμφωνίαν ἄλλην παραδέχομαι

παρὰ ὅ,τι πρὶν σᾶς εἶπον, νὰ κατέχω δηλαδὴ,
μῖνος τῶν Θεβῶν τὰ σκήπτρα, βασιλεύων διαρκῶς.
Τὰς μακρὰς σου νομισίας παῦσον, μήτερος, ἄφες με
καὶ σὺ ἔξω τῶν τειχῶν μας φύγε ἢ θὰ φονευθῆς.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Παρὰ τίνας; Τίς ὁ τόσον ἄτρωτος, ὅς τις ἐμὲ
θὰ φονεύσῃ, μὴ λαμβάνων καὶ αὐτὸς τὸν θάνατον;

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Πῶς! δὲν φεύγεις; πλησιάζεις; βλέπεις εἰς τὰς χεῖ-
[ράς μου;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Βλέπω· πλὴν δειλὸν ὁ πλοῦτος καὶ φιλόζων κακόν.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Καὶ πῶς τότε κατ' ἀνδρῶν ἦλθες σὺ μετὰ πολλῶν;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τοῦ θρασέος στρατηλάτου προτιμῶ τὸν ἀσφαλῆ

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Εἰς σπονδὰς ρυσιθανάτους πεποιθὼς κομπάζεσαι.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Σ' ἀπαιτῶ καὶ ἐκ δευτέρου, δός μοι τὸ ἀνήκόν μοι.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Κ' ἀπαιτῆς δὲν δικαιούσαι κατοικῶ τὸν οἶκόν μου.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Καὶ τὸν ἰδικόν μου ὅμως.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἔστω, ναί· ἀλλ' ἀπελθε.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ὡ Θεῶν βωμοὶ πατῶν!

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Τοὺς ὁποίους ἀπειλεῖς.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Σεῖς ἀκούσατέ με.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ποῖος νὰ ἀκούσῃ δύναται

τῆς πατρίδος τὸν ἀντάρτην;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ὡ Θεοὶ λευκόπολοι!

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Οἱ ὁποῖοι σὲ μισοῦσι.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τῆς πατρίδος μ' ἐξωθεῖ.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Νὰ μ' ἐξώσῃς σὺ δὲν ἦλθες;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ἄνοσίως, ὦ Θεοί.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Εἴη ἔδω, εἰς τὰς Μυκήνας τοὺς Θεοὺς ἐπικαλοῦ.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Εἶσαι ἀδικός.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἄλλ' ὄχι τῆς πατρίδος μου ἐχθρὸς

εἶσαι σὺ.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ἄν ἐκδιώκεις ἄμοιρον.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἐκ περισσοῦ

καὶ θὰ σὲ φονεύσω.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ὅσα πάσχω δὲν ἀκούεις, σύ,

πάτερ;

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἄλλ' ἀκούει ὅσα πράττεις.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Καὶ σὺ, μήτέρ μου;

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Τῆς μητρὸς δὲν δικαιούσαι νὰ προφέρῃς τὸνομα.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ὡ πατρίς μου!

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Εἰς τὸ Ἄργος φύγε καὶ ἐπικαλοῦ
τὰς Μυκήνας καὶ τὴν Λέρνην.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Φεύγω, μὴ ταράττεσαι.

σὲ δ' εὐχαριστῶ, ὦ μήτερ.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Τῶν τειχῶν ἐξέλθε.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Θὰ ἐξέλθω, σοὶ τὸ εἶπον· πλὴν πρὸ τούτου ἄφες με
τὸν πατέρα μου νὰ ἴδω.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Δὲν σοὶ ἐπιτρέπεται.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τὰς παρθένους ἀδελφάς μου ν' ἀσπασθῶ τοῦλάχιστον

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Οὐτ' αὐτάς ποτε θὰ ἴδῃς.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Φίλταταί μοι ἀδελφαί!

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Τί προφέρεις τὸνομά των σὺ, ὁ ἀποτρόπαιος;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Σὺ, ὦ μήτέρ μου, καὶν χαῖρε.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ἄξι' ἀληθῶς χαρᾶς

πάσχω, τέκνον μου.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Υἱός σου, φεῖ! δὲν εἶμαι τοῦ λοιποῦ.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Εἰς πολλὰ ἐγὼ ἀθλία ἐγεννήθην.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ἀὐθαδῶς

μᾶς ὑβρίζει οὗτος, μήτερος.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἄνθυβρίζομαι καὶ ἐγώ,

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ποῦ θὰ ἦσαι πρὸ τῶν πύργων;

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Διατί μὲ ἐρωτᾷς;

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Ἐννοῶ νὰ σὲ φονεύσω.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Τοῦτο καὶ ἐγὼ ποθῶ.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Τί θὰ πράξετε, ὦ τέκνα ; Ὡ ταλαίπωρος ἐγώ !

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Θὰ γνωσθῆ ἔκ τῶν πραγμάτων.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Δὲν θὰ ἀποφύγητε

Τὴν κατάραν τοῦ πατρὸς σας ;

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ναί, κατάρα ἐφ' ἡμᾶς
χώρα, οἶκος, θρόνος, γένος, ἄς χαθῶσιν ἅπαντα.

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ

Τὸ αἰμοδιψές μου ξίφος δὲν θ' ἀργήσῃ τοῦ λοιποῦ.
Τοὺς θεοὺς καὶ τὴν μητέρα γῆν, ἦτις μὲ ἔθρεψε.
μάρτυρας ἐπικαλοῦμαι ὅτι ἄτιμος, οἰκτρὸς,
ἐκδιώκομαι ἐντεῦθεν, ὡσεὶ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς
νὰ μὴ ἤμην καὶ ἐγὼ τέκνον καὶ ὡς δοῦλος εὐτελής.
Ὡ πατρίς, εἴαν τι πάθῃς, αἴτιος δὲν εἰμ' ἐγώ,
ἀλλ' αὐτός· διότι ἦλθον ὄχι ἐκουσίως μου,
ἀκουσίως δὲ καὶ πάλιν φεύγω διωκόμενος·
Καὶ σὺ, τῶν ὁδῶν προστάτα, χαίρε, Φοῖβε βασιλεῦ,
χαίρε, μέλαθρον πατρῶν, χαίρετε, ὀμίλιες,
χαίρετε, θυσιοδόχα τῶν Θεῶν ἀγάλματα.
Ἄν θ' ἀξιωθῶ καὶ πάλιν νὰ σᾶς ἴδω ἀγνωῶ·
ἀλλὰ δὲν ἐξέλιπ' ἔτι ἡ ἐλπίς, καὶ πέποιθα
τῶν Θεῶν τῇ βοήθειᾳ νὰ φονεύσω μὲν αὐτὸν
εἰς δὲ τῶν Θηβῶν τὴν πόλιν νὰ εἰσέλθω νικητής.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἐξέλθε τῆς χώρας· ὄντως κατὰ θεῖαν πρόνοιαν
τόνομα τοῦ Πολυνείκουσ ὁ πατὴρ σοὶ ἔδωκε
τῆς ἐν σοὶ φιλονεικίας πρόδηλον ἐπώνυμον.

ΧΟΡΟΣ

[Στροφή]

Κάδμος ὁ Τύριος ἦλθεν ἐνταῦθα·
τετράπους δάμαλις, μόσχος ἀδάμαστος,
εἰς τοῦτον δίδουσα χρησιμὸν ἀλάνθαστον,
ἔλθοῦσα ἔπεσεν ὅπου συνώμισεν
ὁ τῶν Καδμείων πρόγονος τὴν πόλιν του.
Κατὰ τὸν θεόφατον χρησιμὸν δ' ἐκλέγει
σιτοφόρους πεδιάδας, ὅπου καλλιπόταμα
καὶ ζωηφόρα ὑδάτων ἀρδεύουσι ρεῖθρα
γλοερὸς, εὐανθεῖς, βαθυπόρους τῆς Δίρκης ἀγρούς.
Ἐκεῖ ἐκ Διὸς ἡ Σεμέλη τὸν Βάκχον ἐγέννα,
οὐτινος ἅμα τεχθέντος εὐθύς
κατακομήσας τὰ νῶτα καλύπτει
δι' εὐσκίων βλαστῶν χλοηφόρον
πολύελικτος κισσὸς περιστετεμένος.
Δί Θηβαῖαι παρθέναι καὶ βάκχαι γυναῖκες αὐτὸν
ἐν τῇ χορῷ τῷ βακχεῖῳ ὡς σύμβολον φέρουσι.

[Ἀντιστροφή]

Ἐκεῖ τοῦ Ἄρεως ἦτο ὁ δράκων,
αἱμάτων ἀπληστος, φύλαξ ἀτέραμνος,

οὗ αἱ ἀκοίμητοι κόραι ἐπέβλεπον
ὑδάτων νάματα, ρεῖθρα χλοάζοντα.

Ἐλθὼν πρὸς νύσιν τῶν χειρῶν ἐφόνευσε

διὰ βραχίονος τοῦ θηροκτόνου

τὸν ὀλέθριον ὁ Κάδμος δράκοντα, εἰς μάστιγα

τὴν φονικὴν κεφαλὴν του πολλάκις συγκροτάσας

Τῇ βουλῇ δ' Ἀθηναῖς τῆς ἀμήτορος κόρης

χαμαὶ τοὺς ὀδόντας του στείρ' εἰς ἀγρούς

ὄθεν ἡ γῆ ὑπεράνω αὐτῆς [σπόρους

γένος πανόπλων ἀνδρῶν ἐπιφύει·

ἀλλὰ φόνος σκληρὸς κατ' ἄλλήλων

εἰς τὴν φίλην αὐτοὺς γῆν ἀποδίδει πάλιν·

καὶ τὸ αἷμα των ἀφθονον ρεῦσαν ἀρδεύει τὴν γῆν,

ἦτις αὐτοὺς εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐξήνεγκε.

[Ἐπώδός]

Σὲ δὲ τῆς προμήτορος

Τῆς Ἰοῦς τὸν ἔκγονον,

σὲ τὸν Ἐπαφον καλῶ,

σέ, ὦ τέκνον τοῦ Διός,

διὰ φωνῆς βαρβαρικῆς

διὰ βαρβάρου προσευχῆς.

Ἄρωγός τῆς χώρας ταύτης

σπεῦσον, σπεῦσον, πρόσελθε.

Οἱ ἀπόγονοί σου ταύτην

κτίσαντες συνώμισαν

ὅπου ἔκπαλαι κατόικουν

αἱ διώνυμοι Θεαί,

ἡ μεγάλη Δήμητρα,

ἡ τῶν πάντων ἄνασσα, πάντων δὲ τροφὸς

καὶ ἡ Περσεφόνη.

Τὰς δαδοφόρους ἀπόστειλε ταύτας Θεαί·

σὺ ἀντιλήπτω τῆς χώρας γενοῦ.

Εἰς τὴν θεῖαν δύναμιν εὐχερῆ τά πάντα.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἀμέσως τώρα ὕπαγε καὶ κάλεσον

τὸν Κρέοντα, τοῦ Μενoitέως τὸν υἱὸν

καὶ τῆς μητρὸς μου Ἰοκάστης ἀδελφόν·

εἰπέ τω, ὅτι θέλω, πρὶν συνάψωμεν

τὸν πόλεμον, ν' ἀνακοινώσω εἰς αὐτὸν

τὰς σκέψεις μου δι' ὅσα καὶ τὸν οἶκόν μου

καὶ γενικῶς τὴν πόλιν ἀποβλέπουσιν.

Ἀλλὰ τοῦ κόπου σὲ ἀπήλλαξεν ἐλθὼν·

ἴδου ἐκεῖνος.

ΚΡΕΩΝ

Τὸ σεπτὸν σου πρόσωπον

νὰ ἴδω θέλων, σὲ ἐξήτουν πανταχοῦ·

τὰς πύλας πάσας περιῆλθον τῶν Θηβῶν

καὶ τὰς φρουράς των ἐπεσκέφθην.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Καὶ ἐγώ

ἐξήτουν νὰ σὲ ἴδω. Λίαν ἐλλειπείς

τοὺς ὄρους κρίνω, ὅσους συνεφώνησα

μετὰ τοῦ Πολυνείκουσ.

ΚΡΕΩΝ

Ὅπως ἤκουσα,

περιφρονεῖ τὰς Θήβας καὶ πεποιθήσιν

ΚΡΕΩΝ

Πλὴν καὶ φορικτὸν εἴαν τις φεύγῃ ἠττηθεῖς.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἄν κατ' αὐτῶν δειπνούντων ἐφορμήσωμεν ;

ΚΡΕΩΝ

Ἀνάγκη νίκης καὶ οὐχὶ ἐκπλήξεων.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Βαθὺς ὁ ροῦς τῆς Δίρκης εἰς τοὺς φεύγοντας.

ΚΡΕΩΝ

Ἄριστον πάντων τὸ φυλάττεσθαι καλῶς.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Νὰ διατάξω ἔφοδον τοῦ ἵππικου ;

ΚΡΕΩΝ

Περίφραγμα ἀομάτων τοὺς περιφρουρεῖ.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Δὲν μένει ἄλλο ἢ νὰ παραδώσωμεν

εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν πόλιν.

ΚΡΕΩΝ

Ὅχι ἄπαγε !

Ἀλλὰ νὰ λάβῃς μέτρα συνετώτερα.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Καὶ ποῖα ταῦτα ;

ΚΡΕΩΝ

Οἱ Ἀργεῖοι ἔταξαν

ἑπτὰ, ὡς ἦκουσ' ἄνδρας.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Τί νὰ πράξωσιν

ἑπτὰ καὶ μόνον ἄνδρες ;

ΚΡΕΩΝ

Λόγους ἄγοντες

παρὰ τὰς πύλας νὰ στρατοπεδεύσωσι

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Καὶ τί λοιπὸν νὰ πράξω ; Ὡ ἀφόρητος

ἀμηχανία !

ΚΡΕΩΝ

Ἄνδρας ἔκλεσον καὶ σὺ

ἑπτὰ καὶ πέμψον κατ' αὐτῶν.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Μετὰ στρατοῦ

ἢ ὡς μονάδας ;

ΚΡΕΩΝ

Μετὰ λόγων, προτιμῶν

τοὺς μάλιστα ἀνδρείους.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ναί, ἐνόησα·

πρὸς ἄμυναν τοῦ τείχους.

ΚΡΕΩΝ

Καὶ ὑπάρχους δὸς·

δὲν βλέπει ὅλα εἰς ἀνήρ.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἐκλέγων δὲ

τὴν τόλμην ἢ τὴν σύνεσιν ;

ΚΡΕΩΝ

Ἄμφοτερά·

τὸ ἐν χωρὶς τοῦ ἄλλου εἶνε ἑλλιπές.

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Θὰ πράξω ταῦτα ὅπως συνεβούλευσας·

εὐθύς ὡς εἰς τὴν πόλιν τὴν ἐπτάπυργον
εἰσέλθω, θ' ἀντιτάξω, κατὰ τῶν ἐχθρῶν
ἴσους πρὸς ἴσους εἰς τὰς πύλας λοχαγούς.
Δὲν ὀνομάζω ἕκαστον χρονοτριβῶν,
δοπῶν ἀπειλοῦντες οἱ πολέμιοι
στρατοπεδεύου ἕπ' αὐτὰ τὰ τείχη μας.
Λοιπὸν ὑπάγω, διὰ νὰ μὴ μένωμεν
ἀργοὶ τὰς χεῖρας, εἴθε δὲ τὸν ἀδελφὸν
εὐρῶν ἀντίπαλόν μου, μὲ τὸ δόρυ μου,
ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς αὐτὸν μαχόμενος,
νὰ τὸν φονεύσω, ἀφοῦ τὴν πατρίδα μου
νὰ ἐκπορθήσῃ ἤλθε. Σὺ δὲ, φρόντισον,
ἐὰν ἀτύχημά τι εἰς ἐμὲ συμβῇ,
περὶ τῶν γάμων τοῦ υἱοῦ σου Λίμονος
μετὰ τῆς Ἀντιγόνης βεβαιῶ καὶ νῦν
κατὰ τὴν ἐξοδὸν μου ὅ,τι πρότερον
περὶ τῶν γάμων τούτων ἀπεφάσισα.
Τίς ἢ ἀνάγκη ἄλλως νὰ μακρηγορῶ,
ὦ Κρέον; Εἶσαι τῆς μητρὸς μου ἀδελφός,
τὴν Ἀντιγόνην χάριν σου καὶ χάριν μου
περίθαλπε ὡς πρέπει εἰς τὸ γένος τῆς.
Μωρίαν μὲν διέπραξε καθ' ἑαυτοῦ
τὰ ὄμματά του ἐκτυφλώσας ὁ πατήρ,
καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐπαινῶ ποσῶς·
ἀλλὰ καὶ θέλει καταρῶμενος ἡμᾶς
νὰ μᾶς φονεύσῃ, ἂν τῷ εἶνε δυνατόν.
Μᾶς μένει ὁμως ἔν τι ἀνεκτέλεστον,
ἐὰν τι ἔχη νὰ μᾶς εἴπῃ θέσφατον
ὁ μάντις Τειρεσίας, νὰ τὸ μάθωμεν.
Καὶ δι' αὐτὸ τοῦ πάππου τὸν φερώνυμον
υἱὸν σου Μενοικέα, φέροντα ἐδῶ
τὸν Τειρεσίαν, θ' ἀποστείλω, ἐπειδὴ
πρὸς σὲ μὲν εὐχαρίστως θὰ διαλεχθῇ,
κατ' ἐμοῦ δ', ὅστις ἤδη κατηγόρησα
τὴν μαντικὴν του τέχνην, ἔχει ἀφορμὴν
μνησικακίας. Εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς σέ,
ὦ Κρέον, παραγγέλλω, ἂν νικήσωμεν,
οὐδέποτε τοῦ Πολυνείκουσ ὁ νεκρὸς
εἰς τῶν Θηβῶν τὴν πόλιν ταύτην νὰ ταφῇ·
ἐὰν τις δὲ τὸν θάψῃ, νὰ θανατωθῇ,
κἂν ἔτι εἶνε φίλτατός τις εἰς ἡμᾶς.
Καὶ πρὸς ὑμᾶς δὲ λέγω, ὦ θεράποντες,
ἐμπρὸς τὰς πανοπλίας ἐξαγάγετε,
ἐνδύματα καὶ ὄπλα, ὅπως, ἔχοντες
τὸ νικηφόρον δίκαιον ὑπὲρ ἡμῶν,
εἰς τὸν ἀγῶνα ἤδη τὸν προκείμενον
ἀποδυθῶμεν· εἰς δὲ τὴν εὐλάβειαν
τῶν Θεῶν χρησιμωτάτην εὐχομαι
τὴν πόλιν ταύτην νὰ φυλάττῃ ἀβλαβῆ.

ΧΟΡΟΣ

[Στροφή]

ὦ πολυκάματε Ἄρη,
πρὸς τὰς τοῦ Βάκχου φαιδρὰς ἐορτὰς διατὶ πα-
[ραχόρδως]
αἶμα καὶ θάνατον πνέεις;
Διατὶ τοὺς πλοκάμους τῆς κόμης δὲν φέρεις λυτοὺς

ὅπως στέφωσι ταύτην καλλίχοροι στέφανοι
ἀνθηρᾶς καὶ ἀκμαίας νεάνιδος ὥρας·
Διατὶ πρὸς τὸν ἦχον δὲν μέλπεισ ἀλοῦ τῆς
τῶν χαρίτων, δι' ἧς οἱ χοροὶ συγκροτοῦνται
ἀλλ' ἐμπνέων κινεῖσ τὸν στρατὸν τῶν Ἄρη
ἐναντίον τοῦ γένους τοῦ Κάδμου
καὶ ἀπαίσιον, ἄχορον σύρεισ χορὸν ὄπλοισιν
Ἐπὶ τὸ κράτος τοῦ Βάκχου δὲν στρέφεις

[νυχας]

ὑπεξευγμένους εἰς ἄρματα τέθριππα
μεταξὺ χαλινῶν καὶ νεβριδῶν·
ἐκμανῶσ δ' ἵπασσι ἐπελαύνων
τοῦ Ἴσμηνοῦ περιτρέχεισ τὰ ρεῖθρα,
τῶν Σπαρτῶν ἐξοπλίσασ τὸ γένος τὸ ἄκμιο,
τὴν πυρρὴν χορεῦον εἰς τείχη λιθόδομητα.
Φοβερά τις βεβαίως ἢ Ἔρις θεᾶ,
εἰς τοὺς ἀνακτας ταύτης τῆς χώρας
πολυμόχθους υἱοὺς τοῦ Λαβδάκου
τὰ δεινὰ παρεσκεύασε ταῦτα.

[Ἀντιστροφή]

ὦ Κιθαιρῶν, θεσπεσία
χιονοτρόφε, δασύφυλλε νάπη, Ἄρτεμιδος ὄμμα
εἴθε ποτὲ τὸν Οἰδίπουν
ἐκτεθέντα εἰς θάνατον, τῆς Ἰοκάστης υἱόν,
νὰ μὴ ἔτρεφες βρέφος τοῦ οἴκου ἀπόβλητον,
περονῶν χρυσοδέτων τὰ στίγματα φέρον.
Νὰ μὴ ἤρχετο εἴθε ποτὲ ἡ πτερόεσσα Σφίγξ,
τοῦ δρυμῶνος τὸ τέρας, πρὸς πένθος τῆς χώρας
μετ' ἀμούσων φιδῶν. Ἡ τετράπους παρθένος
εἰς τὰ τείχη ποτὲ προελθοῦσα
ιοῦσκαδμειοὺς εἰσάβατον φῶσ ἐξαπέστειλ' ἄδης
Κατὰ τοῦ γένους τοῦ Κάδμου τὸ τέρας τὸ ἔργον

ὁ καταχθόνιος Ἄδης ἐξέπειμψεν.
Ἄλλὰ δαίμων καὶ ἄλλη κακίστη
τῶν Θηβῶν κατατρυχεῖ τὴν πόλιν
καὶ τῶν Οἰδίποδος παίδων τὸν οἶκον
βασανίζει ἀσπλάγγως· διότι οὐδέποτε
τὸ μὴ φύσει καλὸν εἰς καλὸν μεταβάλλεται
ἀλλ' οὐδὲ μιαιρᾶς συζυγίας καρποὶ, προελθόντες
ἐκ τῆς κοίτης πατρὸς ἀνταδελφον,
ἀποβαίνουσι νόμιμα τέκνα
τῆς μητρὸς καὶ αὐτῶν καὶ ἐκείνου.

[Ἐπὶ φῶδος]

Ἔτεκες, ὦ γῆ, ἔτεκές ποτε,
ὡς ἐν Φοινίκη ἀκούσασα ἔμαθον βάρβαρον φησὶ
καλλιστὸν κλέος Θηβῶν, γενεὰν ἐξ ὀδόντων σάσ
φοινικολόφου, θηροθρέπτου δράκοντος·
οἱ Θεοὶ τοῦρανοῦ εἰς τοὺς γάμους προσήλθον
τῆς Ἀρμονίας. Ἀμφίονος λύρα καὶ ἀμφίονος

κτιζομένου τοῦ τείχους Θηβῶν καὶ τῶν
ποταμῶν τῶν διδύμων ἐν μέσῳ τῶν ρεῖθρων τῆ
τῆς ἀρδευούσης τὰς περὶ τὸν Ἴσμητόν

ἠοεράς πεδιάδας·
ἡμεραφόρος προμήτωρ Ἰὼ
καὶ βασιλεῖς τῶν Καδμείων ἐγέννα.
Καὶ ἡ πόλις, ἡ τόσας τὸ πρὶν ἀγαθῶν μυριαδας
ἀπολαύουσα ἄλλας ἐπ' ἄλλαισ,
ἐπ' ἐχθρῶν περισφίγγεται νῦν
περιστάσας εἰς ἔσχατον κίνδυνον.

Τειρεσίας, Κρέων, Μενοικεύς, Χορὸς
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Ὁδήγει με, ὦ θύγατερ, διότι σύ
δὲ τὸν τυφλόν μου πόδα εἶσαι ὀφθαλμὸς,
καθὼς εἰς τοὺς ναυτίλους εἶνε ὁ ἀστήρ.
Ἐμπρὸς, προχώρει φέρουσα τὰ ἴχνη μου
ἐπ' ἰσοπέδου ὅπως μὴ προσκόψωμεν·
ἀδύνατος, ὡς βλέπεις, εἶνε ὁ πατήρ.
Εἰς τὴν παρθένον δὲ σου χεῖρα φύλαττε
τὰς μαντικὰς μου ψήφους, ὅσας ἔλαβον
παρασκοπήσας τὰς κινήσεις τῶν πτηνῶν
ἐν τῷ μαντεῖῳ, ὅπου οἰωνοσκοπῶ.
Σὺ δὲ, ὦ τέκνον Μενοικεῦ, τοῦ Κρέοντος
πῆ, εἰπέ μοι, πόση μέχρι τοῦ πατρὸς
καὶ πρὸς τὸ ἄστυ ὑπολείπεται ὁδὸς,
διότι ἤδη κάμπτονται οἱ πόδες μου,
καὶ μ' ὄλον ὅτι βαίνω βήματι γοργῷ
ἀλλ' ὁμως μόλις προχωρῶ.

ΚΡΕΩΝ

Ἦσυχασον,
ὦ Τειρεσία. Εἰς τὸ τέραμα ἔφθασες·
πλησίον ἤδη εἶσαι εἰς τοὺς φίλους σου.
Σὺ, Μενοικεῦ, τὸν μάντιν ὑποβάστασον·
τοῦ τρυφεροῦ παιδίου καὶ τοῦ γέροντος
ὁ ποῦς συνήθως ἀρωγὴν καὶ στήριγμα
παρὰ τῶν πέριξ φίλων ἀναμένουσι.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Ἰδοῦ, ὦ Κρέον, ἤλθον· τί μετὰ σπουδῆς
μ' ἐκάλεσας;

ΚΡΕΩΝ

Θὰ σοὶ τὸ εἶπω, ἀλλὰ πρὶν
ἀπὸ τοῦ κόπου ἀναπαύου τῆς ὁδοῦ
ἀναλαμβάνων πάσας τὰς δυνάμεις σου.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Ὁ κάματος τῷ ὄντι μὲ παρέλυσεν.
Ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Ἐρεχθιδῶν ἐδῶ
δύο ἡμέρας τώρα μεταφέρομαι.
Ἐκεῖ συνεκροτεῖτο πρὸς τὸν Εὐμολπον
ἄγων τις, τοῦ ὁποίου νικητὰς ἐγὼ
ἀνέδειξα τοὺς Κεκροπίδας· οὗτοι δὲ
ἐκ τῶν λαφύρων τῶν ἐχθρῶν ὡς ἀπαρχὴν
τὸν στέφανον, ὃν βλέπεις, μοὶ ἐδώρησαν.

ΚΡΕΩΝ

Τὸ νικηφόρον στέμμα σου εὐδοίωνον
ὑπολαμβάνω. Ὡς γνωρίζεις, καὶ ἡμᾶς
τοῦ δόρατος Ἀργείων κλύδων ἀπειλεῖ,
καὶ μέγας εἰς τὰς Θήβας πρόκειται ἀγών.
Καὶ ἤδη μὲν ὁ βασιλεὺς Ἐτεοκλῆς

ἐξοπλισθεῖσ ἀπῆλθε κατὰ τῶν ἐχθρῶν·
διαταγὴν δὲ μοὶ ἀφῆκε παρὰ σοῦ
ἐπερωτῶν νὰ μάθω τί ὀφείλομεν
πρὸς σωτηρίαν τῶν Θηβῶν νὰ πράξωμεν.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Ἐὰν μὲν μὲ ἠρώτα ὁ Ἐτεοκλῆς
θὰ ἔκλειον τὸ στόμα μὴ χρησιμολογῶν·
ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐρωτῶν με εἶσαι σύ,
θὰ ὁμιλήσω. Ἀσθενεῖ ἀπὸ πολλοῦ
ἡ χώρα αὕτη τῶν Θηβῶν, ἀφ' οὗ καιροῦ
ἐγέννα τέκνον παρακούσας τοὺς Θεοὺς
ὁ Λαῖος, Οἰδίπουν τὸν παντλήμονα,
υἱόν τε ἅμα τῆς μητρὸς καὶ σύζυγον·
βουλή δὲ θεῖα καὶ παραδειγματισμὸς
εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦσαν αἱ αἵματρηαὶ
ἀποτυφλώσεις τῶν ὀμμάτων. Ταῦτα δὲ
οἱ παῖδες τοῦ Οἰδίποδος θελήσαντες
διὰ τοῦ χρόνου ὅπως συγκαλύψωσι,
φρονοῦντες ὅτι δῆθεν θὰ διέφευγον
τὰς θεῖας ἀποφάσεις, ἡμαρτον δεινῶς.
Διότι τὸν πατέρ' ἀποστερήσαντες
τιμῶν τε καὶ ἐξόδου, ἐξηγγρίωσαν
τὸν δυστυχεῖ ἐκείνου· πνέων μένεα
δεινὴν κατάραν κατ' αὐτῶν ἐξήνεγκε,
καθὼ καὶ πάσχων καὶ ἀτιμαζόμενος.
Διὸ καὶ τὶ δὲν εἶπον, τί δὲν ἔπραξα;
Ἄλλὰ τὴν ἐχθρὰν μόνον τῶν υἱῶν αὐτοῦ
ἐφείλκυσα. Ἡ ὥρα ὁμως εἶν' ἐγγύς,
καθ' ἣν ὁ εἰς τὸν ἄλλον θὰ φονεύσωσι
πολλοί, δ' ὦ Κρέον, καταπίπτοντες νεκροὶ
ἐπὶ νεκρῶν ὑπὸ τὰ βέλη ἀναμῖξ
Ἀργείων καὶ Καδμείων, θρήνων καὶ κλαυθμῶν
τὴν Θηβαῖδα χώραν θὰ πληρῶσωσι·
καὶ σύ, δειλαῖα πόλις, θὰ καταστραφῆς
ἂν μὴ ὁ Κρέων εἰς τοὺς λόγους μου πεισθῇ.
Διότι πρῶτον πάντων ἐπεβάλλετο
οὐδεὶς νὰ εἶνε ἐκ τῶν τοῦ Οἰδίποδος
οὔτε πολίτης, οὔτε ἀναξ τῶν Θηβῶν,
ὡς δαιμονιῶντες πάντες καὶ ἀνατροπέες
τῆς χώρας ταύτης· ἀλλὰ ἀφοῦ τοῦ ἀγαθοῦ
ὑπερισχίει τὸ κακόν, δὲν μένει ἢ
ἐν μέσον σωτηρίας. Ὅμως, ἐπειδὴ
οὐδ' εἰς ἐμὲ νὰ εἶπω τοῦτο ἀσφαλές,
καὶ εἰς τοὺς εὐτυχοῦντας θὰ φανῇ πικρὸν
ἂν σωτηρίας εἰς τὴν πόλιν φάρμακον
παράσχωσι τοιοῦτο, φεύγω, χαίρετε!
Καθὼ ὑπάρχων εἰς ἐκ τῶν πολλῶν κ' ἐγὼ
θὰ ὑποφέρω ἂν ἀνάγκη παραστῆ,
τὸ μέλλον· τί νὰ πράξω ἄλλο δύναιμι;

ΚΡΕΩΝ

ὦ γέρον στήθι

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Ἄφες με

ΚΡΕΩΝ

Μὴ φεύγῃς, μὴ.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Σέ φεύγ' ἢ τύχη, ἀλλ' οὐχὶ ἐγώ.
ΚΡΕΩΝ
Εἶπέ
τὴν σωτηρίαν εἰς τὴν πόλιν.
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Θέλεις;
ΚΡΕΩΝ
Πῶς; δὲν θέλω ἢ πατρίς μου νὰ σωθῆ;
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Λοιπὸν
ν' ἀκούσης θέλεις καὶ βιάζεσαι;
ΚΡΕΩΝ
Εἰς τί
νὰ εἶνε μᾶλλον πρόθυμός τις δύναται;
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Θ' ἀκούσης τότε τοὺς χρησμούς μου· ἀλλὰ πρὶν
ἐπιθυμῶ νὰ μάθω ποῦ ὁ Μενοικεύς,
ὅς τις ἐνταῦθα μ' ἔφερεν, εὐρίσκειται.
ΚΡΕΩΝ
Δὲν ἐμακρύνθη· εἰν' ἐδῶ, πλησίον σου.
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Μακρὰν ἄς φύγη τοῦ χρησμοῦ μου.
ΚΡΕΩΝ
Ἄλλ' ἀφοῦ
υἱός μου εἶνε, θὰ φανῆ ἐξέμυθος.
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Αὐτοῦ παρόντος νὰ λαλήσω ἔννοεῖς;
ΚΡΕΩΝ
Τὴν σωτηρίαν ἂν ἀκούσῃ θὰ χαρῆ.
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Λοιπὸν ὦ Κρέον, τοὺς χρησμούς μου ἄκουε·
ἀφοῦ τὴν τύχην σὺ ὁ ἴδιος καλεῖς,
ἀνάγκη εἶνε ὁ υἱός σου Μενοικεύς
ὑπὲρ πατρίδος νὰ σφαγῆ.
ΚΡΕΩΝ
Ἦ γέρον, τί
τολμᾷς νὰ εἴπῃς;
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Τ' ἀληθῆ καὶ ὅσα σὺ
νὰ πράξης πρέπει.
ΚΡΕΩΝ
Ἦ πολλὰ εἰπὼν κακὰ
ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ.
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Διὰ σέ, ἀλλὰ
καλὰ διὰ τὴν πόλιν καὶ σωτήρια.
ΚΡΕΩΝ
Δὲν σὲ ἀκούω· τί ἢ πόλις πρὸς ἐμέ!
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε πλέον ὁ αὐτός·
μετανοεῖ.
ΚΡΕΩΝ
Δὲν θέλω τὰς μαντείας σου,
πορεύου εἰς εἰρήνην.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Ἡ ἀλήθεια
ἐχάθη, Κρέον, ἐπειδὴ σὺ δυστυχεῖς;
ΚΡΕΩΝ
Εἰς τὰς λευκάς σὲ ἐξορκίζω τρίγας σου
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Τί μοι προσπίπτεις; Εἶνε ἀναπόδραστα
τὰ κρίματα τῆς Ἄτης.
ΚΡΕΩΝ
Ἦ! σιώπησον
μὴ εἰς τὴν πόλιν εἴπῃς τούτους τοὺς χρησμούς.
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Εἰς ἀδικίαν μὲ ὠθεῖς· δὲν δύναμαι
νὰ σιωπήσω.
ΚΡΕΩΝ
Τί θὰ πράξης πρὸς ἐμέ;
Θὰ μοῦ φονεύσης τὸν υἱόν;
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Ἀπόκειται
εἰς ἄλλους αὕτη ἢ φροντίς· ἐγὼ δ' ἀπλῶς
θὰ ὁμιλήσω.
ΚΡΕΩΝ
Πόθεν τοῦτο τὸ κακὸν
ἐπῆλθεν εἰς τὸ τέκνον μου καὶ εἰς ἐμέ;
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
Ὅρθῶς ποιήσας περὶ τούτου μ' ἐρωτᾷς.
Ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὅπου δράκων γηγενής
εἰς τὰ τῆς Δίρκης νάματα ἐπέβλεπεν,
ἀνάγκη οὗτος νὰ σφαγῆ καὶ εἰς τὴν γῆν
τό ζέον του νὰ ρεῦσῃ αἷμα, ἔνεκα
τοῦ παλαίου κατὰ τοῦ Κάδμου πείσματος
τοῦ Ἄρεως, ποθοῦντος τὸν τοῦ δράκοντος
νὰ ἐκδικήσῃ φόνον. Τοῦτο πράττοντες
θὰ ἔχητε τὸν Ἄρη σύμμαχον· καὶ ἂν
καρπὸν ἢ μήτηρ λάβῃ γῆ ἀντὶ καρποῦ
καὶ αἷμα ἀντὶ αἵματος ἀνθρώπινον,
τὴν γῆν θὰ ἔχητ' εὖνουν, ἦτις τῶν Σπαρτῶν
τὸν στάχυν τὸν χρυσόκομον ἐβλάστησεν.
Ἄνάγκη δὲ τὸ θῦμα ἐκ τῆς γενεᾶς
νὰ εἶν' ἐκείνου, ὅστις ἐγεννήθη παῖς
ἐκ τῶν ὀδόντων τοῦ Διρκαίου δράκοντος.
Ἄλλ' ἐκ τοῦ γένους τῶν Σπαρτῶν οὐδεὶς πλὴν σου
καὶ τῶν υἱῶν σου, Κρέον, ὑπολείπεται
καὶ ἐκ μητρὸς καὶ ἐξ ἀρρένων ἀκραιφνής.
Καὶ ὁ μὲν Αἴμων, καθὼς ἤδη μνηστευθεὶς
καὶ μὴ παρθένος, τῆς σφαγῆς ἀπειργεταί
διότι, ἂν εἰς κοίτην τὴν συζυγικὴν
εἰσέτι δὲν εἰσῆλθεν, ἔχει σύννευον·
ὁ δὲ υἱός σου οὗτος, ἄγαμος, ἄγνός,
θὰ σώσῃ ἀποθνήσκων τὴν πατρίαν γῆν,
πικρὰν δ' εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ τὸν Ἄδραστον
τὴν εἰς τὸν οἶκον καθιστῶν ἐπάνοδον
καὶ θάνατον ἐπάγων μαῦρον εἰς αὐτούς·
τὰς Θήβας θὰ δοξάσῃ. Ἦδη ἔκλεξον
τὸ ἐν τῶν δύο· σῶσον ἢ τὸν παῖδα σου

ἢ τὴν πατρίδα. Πάντα ὅσα παρ' ἡμῶν
ἐξήρτητο, ὦ Κρέον, ἔχεις. Τέκνον, σὺ
δδήγησόν με οἶκαδε· ἀνωφελῆς
ἢ τέχνη εἶνε ἀληθῶς τοῦ μάντεως·
ἐὰν τυχὸν μαντεύσῃ τὰ μὴ κατ' εὐχὴν,
εἰς τοὺς μαντευσόμενους φαίνεται πικρός·
ἐὰν δ' ἐξ οἴκου εἴπῃ πρὸς αὐτοὺς ψευδῆ,
παρανομεῖ καὶ ἀσεβεῖ πρὸς τοὺς Θεούς·
ὁ Φοῖβος, ὁ μηδένα μὴ φοβούμενος,
αὐτὸς καὶ μόνος ἔπρεπε νὰ χρησιμωδῆ.
ΧΟΡΟΣ
Ἐκόπη, Κρέον, ἢ φωνῆ σου; σιωπᾷς;
Ναί, καὶ ἐγὼ ἐπίσης καταπλήσσομαι.
ΚΡΕΩΝ
Καὶ τί νὰ εἴπω; Δὲν τὸ ἐννοεῖτε σεῖς;
Οὐδέποτε εἰς τοιαύτην συμφορὰν ἐγὼ
θὰ φθάσω, ὥστε τὸν υἱόν μου σφάγιον
νὰ προσενέγκω εἰς τὴν πόλιν. Φυσικὸν
εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὸ φιλότεκνον,
οὐδεὶς δὲ στέργει τὸν υἱόν του εἰς σφαγὴν
νὰ παραδώσῃ. Εὐλογίας δὲν ζητῶ
ἀντὶ τοῦ φόνου τῶν ἰδίων τέκνων μου·
ἐγὼ δ' αὐτός, ὡς γέρον ἤδη ὄριμος
ὑπὲρ πατρίδος θῦμα ἰλαστήριον
προθύμως στέργω ν' ἀποθάνω. Ἄλλ' ἐμπρός,
ὦ τέκνον, πρὶν ἢ πόλις μάθῃ ἅπαντα,
τὰς ἀκολάστους ἐκλιπῶν τῶν μάντεων
χρησιμολογίας, φεύγε, φεύγε τάχιστα
ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης, ἐπειδὴ αὐτός
θὰ εἴπῃ πάντα ταῦτα εἰς τοὺς ἄρχοντας
καὶ εἰς τοὺς στρατηλάτας, ἅμα προσελθὼν
πρὸς τοὺς φρουράρχους λοχαγοὺς καὶ τὰς ἐπτά
τοῦ τείχους πύλας· καὶ ἂν μὲν προλάβωμεν,
ἐσώθῃς τότε, ἂν δὲ ὑστερήσωμεν,
ὦ τέκνον, θ' ἀποθάνῃς.
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Ποῦ νὰ φύγω, ποῦ;
εἰς ποίαν πόλιν ἢ εἰς ποῖον ξένον μας;
ΚΡΕΩΝ
Ὅπου θὰ ἦσαι ὅσον οἶόν τε μακρὰν
τῆς χώρας ταύτης.
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Σὺ λοιπὸν διάταττε
κ' ἐγὼ θὰ ἐκτελέσω.
ΚΡΕΩΝ
Τοὺς Δελφοὺς ἀφοῦ
περάσῃς
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Ποῦ, ὦ πάτερ, νὰ διευθυνθῶ;
ΚΡΕΩΝ
Εἰς Αἰτωλίαν.
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Καὶ ἐκεῖθεν;
ΚΡΕΩΝ
Εἰς τὴν γῆν
τῶν Θεσπρωτῶν.

ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Εἰς τὴν Δωδώνην τὴν σεπτὴν;
ΚΡΕΩΝ
Μ' ἐνόησας.
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Θὰ καταφύγω δ' ἔπειτα;
ΚΡΕΩΝ
Ὅπου σὲ φέρει ὁ Θεός.
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Καὶ χρήματα
πόθεν θὰ ἔχω;
ΚΡΕΩΝ
Θὰ σοὶ χορηγῶ ἐγώ.
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Ὅρθῶς, ὦ πάτερ, λέγεις.
ΚΡΕΩΝ
Τώρα ὑπαγε
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Τὴν ἀδελφὴν σου, ἦτις μὲ ἐθήλασεν
ὄτ' ἐμείνα, ὦ πάτερ, ὄρφανός μητρὸς,
τὴν Ἰοκάστην, ἄφες με νὰ ἀσπασθῶ
καὶ μετὰ τοῦτο φεύγω διὰ νὰ σωθῶ.
ΚΡΕΩΝ
Καλῶς· πλὴν φύγε, μὴ ἀργοπορῆς.
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
Καλῶς, γυναῖκες, διὰ λόγων δεξιῶν
ἐξαπατήσας τὸν πατέρ' ἀπήλλαξα
τοῦ φόβου, κατορθώσας ὅ,τι ἤθελον.
Μὲ ἔπειθε νὰ φύγω καὶ τὴν πόλιν μου
στερῶν τῆς σωτηρίας νὰ φανῶ δειλός.
Καὶ συγγνωστὰ μὲν ταῦτα διὰ γέροντα,
θὰ ἦτο ὅμως δι' ἐμὲ ἀσύγγνωστον
ἂν τῆς πατρίδος, ἦτις μὲ ἐγέννησε,
προδότης ἐγινόμην. Μάθετε καλῶς,
πορεύομαι νὰ σώσω τὴν πατρίδα μου
καὶ ὑπὲρ ταύτης ν' ἀποθάνω· ἐπειδὴ
αἰσχρὸν θὰ ἦτο ἂν οἱ μὲν ἐλεύθεροι
χρησμῶν θεσφάτων καὶ μὴ ὑποκύπτοντες
εἰς τὸ μοιραῖον, δὲν θ' ἀποκνήσωσι
πιστοὶ εἰς τὴν ἀσπίδα νάποθάνωσι,
μαχόμενοι ὑπὲρ πατρίδος ἐμπροσθεν
τῶν πύργων τούτων, τὸν πατέρα μου δ' ἐγὼ
τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὴν πόλιν προδιδοὺς
θὰ φύγω ἔξω τῆς πατρίδος ὡς δειλός,
ὅπου κἂν ζήσω ἄνανδρος φαινόμενος.
Ἄλλ' ὄχι, μὰ τὸν Δία καὶ τὸν φοινικὸν
θεὸν τῶν ὕπλων Ἄρη, ὅστις τοὺς Σπαρτοὺς,
τοὺς ἐκ τῆς γῆς ἀναφύεντας ἄλλοτε,
τῆς χώρας ταύτης βασιλεῖς ἀνέδειξε,
δὲν θὰ φανῶ τοιοῦτος· ἀλλ' ἀπέρχομαι
καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν ἐπάλξεων σταθεῖς
ἐκεῖ δὲ σφάξας ἐμαυτὸν κ' εἰς τὸ βαθύ
καὶ μέλαν ἄντρον τοῦ Διρκαίου δράκοντος,
καθὼς ὁ μάντις εἶπε, δούς τὸ αἷμά μου
τὴν χώραν θὰ ἐλευθερώσω. Εἶπον, ναί,

τετέλεσται. Ἀπέρχομαι πρὸς θάνατον·
θὰ δώσω εἰς τὴν πόλιν δῶρον τιμαλφές,
τὴν γῆν δὲ ταύτην θ' ἀπαλλάξω τῶν δεινῶν.
Διότι ἂν τις, ὅ,τι δύναται λαβὼν,
χρησίμως τοῦτο ἕκαστος προσέφερεν
εἰς τὴν πατρίδα ὡς κοινὸν ἀπόκτημα,
δεινοπαθοῦσ' αἱ πόλεις ὀλιγώτερον
θὰ διετέλουν τοῦ λοιποῦ εὐδαίμονες.

ΧΟΡΟΣ

(Στροφὴ)

*Ἥλθες, ὦ πτερόεσσα, ἦλθες, γέννημα τῆς γῆς
καὶ ἐχίδνης φοβεράς, ἦν ἐξήμεσεν ὁ Ἄδης·
ἦλθες, ὦ πολύφθορε ἄρπαξ τῶν Καδμείων,
τέρας μιζοπάρθενον, ἄγριον πολύφρον·
διὰ τῶν δρμητικῶν δέ ποτε πτερύγων σου
καὶ διὰ ποδῶν σκληρῶν καὶ ἀνθρωποκτόνων
νέους ἀφαρπάζουσα ἐκ Διοκαίων τόπου
μετ' ἀγρίας μουσικῆς καὶ καταχθονίου
εἰς τὰ ὕψη ἔφερες, ἔφερες πρὸς φόνον
πρὸς ὀδύνην ἄφατον τῆς πατρίδος ταύτης.
Ἦντο φονικὸς Θεὸς ἦν ὁ ταῦτα πράξας.
Τῶν μητέρων κοπετοί, τῶν παρθένων γόοι
τὰς οἰκίας τῶν Θηβῶν στεναγμῶν ἐπλήρωσαν
καὶ θρηνώδη ἔβαλλον γοερὰν κραυγὴν
πάντες ὀλολύζοντες, ἄλλος ἄλλο μέλος.
Οἰμωγὴ δὲ ἠχοβόλει πρὸς βροντὴν ὁμοία
ἢ πτερόεσσα ὀσάκις Σφιγξ ἐσπάρασέ τινα
ἄνδρα τῶν τῆς πόλεως

(Ἀντιστροφή)

*Ἦλθε μετὰ χρόνον δὲ, ἐκ Δελφῶν ἀποσταλεῖς,
εἰς τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν ὁ ταλαίπωρος Οἰδίπους
πρὸς χαρὰν τῶν τότε μὲν, ἔπειτα πρὸς λύπην·
καλλινίκως δὲ αὐτὸς λύσας τὰ αἰνίγματα
ἦλθεν εἰς ἀθέμιτον γάμον μετὰ τῆς μητρὸς
καὶ μολύνας ἅπασαν τῶν Θηβῶν τὴν πόλιν
τὴν βυθίζ' εἰς αἵματα, διὰ τῶν ἄρων του
ἐξωθῶν ὁ δειλαῖος τοὺς ἰδίους παῖδας
εἰς ἀγῶνα στυγερόν. Θαυμαστός ἐκεῖνος,
ὅστις πρὸς τὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς πατρίδος
τρέχει εἰς τὸν Κρέοντα καταλείπων πένθος,
ἀλλὰ τὰ ἐπτάπυργα τῶν Καδμείων τείχη
καθιστῶν καλλίνικα. Εἶθε οὕτως εὐτεκνοί
καὶ ἡμεῖς νὰ εἴμεθα, ὦ σεπτὴ Παλλάς,
ἦτις τὸν τοῦ δράκοντος κατειργάσθη φόνον
εἰς τὸ ἔργον παρορμῶσα τὰς Θηβαίων φρένας.
Ἐκ δὲ τούτου ὀργὴ θεία εἰς τὴν πόλιν ἔπεσε,
θύουσα ἀπολλύουσα

ΑΓΓΕΛΟΣ

*Ὡὲ, τὰς πύλας τοῦ μελάθρου τίς φρουρεῖ;
Ἄνοιξτε καὶ ἔξω ὀδηγήσατε
τὴν Ἰοκάστην. Δὲν ἀκούετε λοιπόν;
Βραδέως μὲν, ἀλλ' ἔξελθε καὶ ἀκουσον,
ἐνδοξοτάτη τοῦ Οἰδίου σύζυγε·
τοὺς ὀδυρμούς σου παῦσον καὶ τὰ δάκρυα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Θὰ ἦλθες φέρων ἀγγελίαν συμφορᾶς,

τὸν τοῦ Ἐτεοκλέους ἴσως θάνατον,
ἀφοῦ πλησίον τούτου μένεις πάντοτε
καὶ σὺ τὰ βέλη ἀποκρούεις τῶν ἐχθρῶν.
Τί νέον ἦλθες ἄρά γε ἀγγέλλων μοι;
Ζῆ ὁ υἱός μου ἢ ἀπέθανεν; Εἰπέ!

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ζῆ, δέσποινα, ἀπόβαλε τὸν φόβον σου.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Τί γίνονται τὰ τείχη τὰ ἐπτάπυργα;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἵρθα κ' ἐκεῖνα καὶ ἡ πόλις μένουσι

ΙΟΚΑΣΤΗ

Διέτρεξαν ἐκ τῶν Ἀργείων κίνδυνον;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τὸν ἔσχατον· ἀλλ' ἢ ἀνδρεία τῶν Θηβῶν
τὰ Μυκηναῖα ὄπλα κατενίκησε.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Πρὸς τῶν Θεῶν εἰπέ μοι ἂν τι ἔμαθες
περὶ τοῦ Πολυνείκους ἐπειδὴ πολὺ
νὰ μάθω θέλω ἂν καὶ οὗτος εἶνε ζῶν.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τὸ ζεῦγος τῶν υἱῶν σου μέχρι τοῦδε ζῆ.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Καλὸν νὰ ἔχης καὶ νὰ ἴσαι εὐτυχίης.
Καὶ πῶς ἀπὸ τῶν πύργων ἀμυνόμενοι
τοὺς Μυκηναίους τῶν πυλῶν ἐξώσατε;
Εἰπέ μοι ὅπως εἰσελθοῦσα οἴκαδε
χαροποιήσω τὸν τυφλὸν Οἰδίποδα
τὴν σωτηρίαν τῶν Θηβῶν ἀγγέλλουσα.

ΑΓΓΕΛΟΣ

*Αφοῦ ὁ χάριν τῆς πατρίδος ἑαυτὸν
προσενεγκὼν θυσίαν παῖς τοῦ Κρέοντος
κατὰ τὰ ἄκρα τῶν ἐπάλξεων σταθεῖς
ἐνέπηξε τὸ ξίφος τὸ μελάνδετον
εἰς τὸν λαιμόν του, ὁ υἱός σου, δέσποινα,
διαμοιράσας εἰς τὰς πύλας τὰς ἐπτά
ἐπτά καὶ οὗτος λόγους τε καὶ λοχαγοῦς.
Ἰππεῖς ἐφέδρους ἔταξεν εἰς τοὺς ἰππεῖς
κ' εἰς τοὺς πεζοὺς ὀπλίτας, ὅπως ἂν ποτε
τὸ τείχος πάθῃ, τάχιστα προσδράμωσιν
ἐπικυροῦντες. Ἀπὸ δὲ τῆς κορυφῆς
ἡμεῖς τῶν πύργων βλέπομεν τὸν λευκασπῆ
στρατὸν τῶν Μυκηναίων καταβαίοντα
ἀπὸ τοῦ ὄρους Τευμησοῦ· ὡς δ' ἔφθασαν
ἔγγυς τῆς τάφρου, εἰς τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν
ἐπέρχονται δρομαῖοι. Καὶ ἠκούετο
ἦχος παιάνων καὶ σαλπίγγων ἀναμῖξ
καὶ ἐξ ἐκεῖνων κ' ἐκ τοῦ τείχους παρ' ἡμῶν.
Εἰς τὰς Νηϊστας πύλας πρῶτος ἔφερε
τὸν δι' ἀσπίδων πεφραγμένον λόχον τῶν
Παρθενοπαῖος, ὁ υἱός τῆς κυνηγοῦ,
οἰκτεῖον σῆμα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του
τὴν Ἀταλάντην ἔχων καταβάλλουσαν
δι' ἐκηβόλων τόξων κάπρον Αἰτωλόν.
Εἰς τὰς Προϊτίδας πύλας δὲ προήλασαν

τὰ ἱερεῖα ἔχων ἐν τῷ ἄρματι
ὁ μάντις Ἀμφιάραος, μὴ φέρων μὲν
σημεῖα ἀγερῶχος ἐπιδεικτικά,
ἀλλὰ σοφρόνως ὅπλα ἄνευ σήματος.
Εἰς δὲ τὰς Ὀρυνίας πύλας ἔβαινε
ὁ Ἰππομέδων, ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του
τὸν Ἄργον ἔχων τὸν Πανόστην, πανταχοῦ
κατάστικτον ὑπὸ ὀμμάτων, ὧν τὰ μὲν
ἐκάμμων ἠλίον ἀνατέλλοντος,
τὰ δὲ ἠλίου δύοντος, ὡς ἔπειτα
αὐτοῦ θανόντος εἶδομεν ἡμεῖς αὐτοί.
Παρὰ τὰς πύλας τὰς Ὀμολοῖδας δὲ
ἀπήγε τεταγμένος ὁ Τυδεὺς, δορὰν
μετὰ πολλῆς τῆς χαιτῆς ἔχων λέοντος
ἐν τῇ ἀσπίδι· δεξιᾷ δὲ ἔφερεν
ὁ Προμηθεὺς λαμπάδα ὡς πρὸς ἐμπρησμόν
τῆς πόλεως. Ὁ δὲ υἱός σου, δέσποινα,
ὁ Πολυνείκης τὸν στρατὸν του ἔφερεν
εἰς τὰς Προϊταίας πύλας· Ποιτιάδες δὲ
δρομάδες ἵπποι ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του,
ἐπιτηδεῖς ἐνδοθεν κινούμεναι
διὰ στροφίγγων ὑπὸ τὴν λαβὴν αὐτῆς,
αἰμοδιφεῖς ἐσκίρτων ὡς μαινόμεναι.
Ὁ Καπανεὺς δ' ὁ ὄχι ὀλιγώτερον
τοῦ Ἄρεως εἰς μάχην μανικῶς ὀργῶν
τὴν φάλαγγά του εἰς τὰς πύλας ἔφερε
τὰς τῆς Ἡλέκτρας οὗτος· γίγας γηγενῆς
ἐγγεγλυμμένος ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του
ἐπὶ τῶν ὤμων πόλιν ὄλην ἔφερε
ἐκ βάθρων ἀνασπάσας, ὡσεὶ ἤθελε
νὰ καταδείξῃ τί ἡ πόλις τῶν Θηβῶν
νὰ πάθῃ μέλλει. Τέλος δὲ ὁ Ἄδραστος
πρὸ τῶν ἐβδόμων παρετάσσετο πυλῶν·
ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου τὴν ἀσπίδα του
ἐπλήρουν ὄλην αἱ τῆς Ὑδρας ἑκατὸν
δρακόντειοι καὶ ἐχιδνώδεις κεφαλαί·
τὸ μέγα τοῦτο ἰὼν Ἀργείων καύχημα
ἐν τῇ ἀριστερᾷ του ἔφερε χειρὶ·
ἐκ δὲ τοῦ μέσου τῶν τειχῶν ἀνῆρπαζον
ἀπὸ τῶν γνάθων τῶν Καδμείων τοὺς υἱούς
οἱ δράκοντες τῆς Ὑδρας. Τούτων ἕκαστον
νὰ ἴδω ἠδυνήθη ὅτε ἔφερον
εἰς τοὺς τῶν λόγων ἀρχηγούς τὸ σύνθημα.
Καὶ πρῶτον μὲν ἡ μάχη διεξήγετο
δι' ἀκοντίων, τόξων, λίθων, σφενδονῶν·
ἐνῶ δὲ ἐνικῶμεν, αἴφνης ὁ Τυδεὺς
καὶ ὁ υἱός σου βροντωδῶς ἀνέκραξαν·
«Πρὶν ἢ ἐξοτρωθῆτε, τέκνα Δαναῶν,
τί ἀποκνεῖτε καὶ δὲν ἐπιπίτετε,
ἄρματιλάται, πεζομάχοι καὶ ἰππεῖς
ἀθρόοι πάντες ἐναντίον τῶν πυλῶν;
Οὐδεὶς εἰς τὴν κραυγὴν των ἔμεινε ἀργός,
πολλοὶ δὲ τούτων ἐπιπτον αἰμοσταγεῖς·
ἀλλὰ καὶ πλείστους ἐξ ἡμῶν πρὸ τῶν τειχῶν
ἠδύνασο νὰ ἴδῃς κατὰ κεφαλῆς
κημηνιζομένους κάτω καὶ ἐκπνεόντας.

Ὁ δὲ υἱός τῆς Ἀταλάντης, ὁ Ἀρκὰς
καὶ μὴ Ἀργεῖος, πρὸς τὰς πύλας ὡς τυφῶν
ὀρμήσας, πῦρ, δικέλλας, βροντωδῶς ζητεῖ
ἵνα τὴν πόλιν κατασκάψῃ· ἀλλ' αὐτοῦ
ἀνέστειλε τὴν λύσσαν Περικλύμενος,
τοῦ Ποσειδῶνος ὁ υἱός, πελώριον
κατὰ τῆς κεφαλῆς του ἀπὸ τῶν τειχῶν
ἐξακοντίσας λίθον, ὅστις τὴν ξανθὴν
τοῦ νεανίου κεφαλὴν κατέρριψε,
καὶ τῶν ὀστέων τὰς ραφὰς διέερρηξε,
τὴν μόλις δ' ἐπανθοῦσαν σιαγόνά του
ἐπλήρωσεν αἱμάτων· οὔτε τοῦ λοιποῦ
θὰ ἴδῃ ζῶντα τὸν υἱὸν ἢ μῆτηρ του,
ἢ κόρη τοῦ Μαινάλου ἢ καλλιτόξος.
Τὰς πύλας ταύτας βλέπων πλέον ἀσφαλεῖς
εἰς ἄλλας ὁ υἱός σου σπεύδων ἤρχετο,
κ' ἐγὼ ἐκεῖνον ἠκολούθουν· βλέπω δὲ
τὸν Αἰτωλὸν Τυδεά μεθ' ὑπασπιστῶν
πολλῶν κατὰ τῶν πύργων ἀκοντίζοντας
διὰ τῆς λόγχης εἰς τ' ἀνοίγματα αὐτῶν,
εἰς τρόπον ὅστε τ' ἄκρα τῶν ἐπάλξεων
καταλιπόντες ἔφυγον οἱ φύλακες·
ἀλλ' ὁ υἱός σου πάλιν, δίκην κυνηγοῦ
ἀθροίσας τοῦτους εἰς τοὺς πύργους ἔστησε.
Τὸν κίνδυνον δὲ τοῦτον ἀποτρέψαντες
καὶ εἰς τὰς ἄλλας πύλας ἠπειγόμεθα.
Καὶ ἤδη πῶς νὰ εἴπω τὴν ἀνέκφραστον
τοῦ Καπανεὺς λύσσαν; Κλίμακα μακρὰν
κρατῶν αὐτὸς ἔχῳρει καὶ κομπολογῶν
ἐφῶναι ὅτι οὔτε τοῦ Διὸς τὸ πῦρ
νὰ τὸν παρακώλυση θὰ ἠδύνατο
τῆς ἐξ ἐφόδου τῶν Θηβῶν ἀλώσεως.
Καὶ ταῦτα λέγων καὶ πετροβολούμενος
ἀνεῖρπεν ἅμα, ὑπὸ τὴν ἀσπίδα του
τὸ σῶμα κρύπτων καὶ ἀναοριχόμενος
διὰ τῶν βάθρων τῆς ξυλίνης κλίμακος.
Ὡς δὲ τὰ γεῖσα ἤδη ὑπερέβαινε
τοὺς τείχους, πλήττει τοῦτον κεραυνὸς Διός·
ἢ γῆ ἐσεισθή· πάντες ἐκοβήθησαν·
τὰ μέλη χωρισθέντα ἄλλα ἀλλαχοῦ
ἐκ τῶν κλιμάκων ἐξεσφενδονίζοντο·
πρὸς οὐρανὸν αἱ τρίχες ἀνῆρπαζοντο
τὸ αἷμα κάτω ἔρρεεν, αἱ χεῖρές του
καὶ τᾶλλα ἄκρα ὡς τροχὸς Ἰξίονος
ἐστρέφοντο, τὸ σῶμα δὲ πυρκαϊαστοῦ
νεκρὸν καὶ ἄπνουν εἰς τὴν γῆν κατέπιπεν.
Ὁ Ἄδραστος δὲ βλέπων ὅτι δυσμενῆς
πρὸς τὸν στρατὸν του ἦν ὁ Ζεὺς, μετέστησεν
ἐκτὸς τῆς τάφρου τῶν Ἀργείων τὸν στρατὸν·
ἐξ ἄλλου δὲ ἰδόντες οἱ ἡμέτεροι
τὸ αἶσιον ἐκεῖνο θαῦμα τοῦ Διὸς,
ἰππεῖς τε καὶ ὀπλίται εἰς τὰ ἄρματα
εἰσέβαλλον καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοῦ
τῶν Μυκηναίων φέρουσι τὰ ὄπλα των.
Πανωλεθρία δὲ ἐπῆλθε φοβερά·
ἐκ τῶν ἀρμάτων πλείστοι ἐπιπτον νεκροί,

τροχοὶ ἐπήδων καὶ ἀνετινάσσοντο,
ἐπὶ ἀξόνων ἄξονες κ' ἐπὶ νεκρῶν
νεκροὶ ἀπαύστως συνεπεσφραύοντο.
Καὶ οὕτω μὲν τῆς χώρας ἡ καταστροφή
ἀπεσοβήθη μέχρι τοῦδε. Ἐὰν δὲ
καὶ εἰς τὰ μέλλον ἔσται αὕτη εὐτυχῆς,
εἰς τοὺς θεοὺς ἀνατεθήτω, ἐπειδὴ
ἐκ τῶν Θεῶν τις ἔσωσεν αὐτὴν καὶ νῦν.

ΧΟΡΟΣ

Καλὴ ἡ νίκη· ἂν δὲ γνώμην οἱ Θεοὶ
διὰ τὸ μέλλον καλλιτέραν ἔχωσι,
θὰ ἤμην τότε εὐτυχῆς ἐγώ.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Καλῶς
τὰ τῶν Θεῶν καὶ τὰ τῆς τύχης ἔχουσι,
διότι καὶ αἱ Θῆβαι ἀπηλλάγησαν
καὶ οἱ υἱοὶ μου ζῶσιν, ὥς δὲ φαίνεται,
ὁ Κρέων δίδει δίκην καὶ τῶν γάμων μου
καὶ τῶν κακῶν ὁ τάλας τοῦ Οἰδίποδος,
αὐτὸς τὸν παῖδα ἀπολέσας, εὐτυχῶς
διὰ τὴν πόλιν, δι' αὐτὸν δὲ δυστυχῶς.
Ἄλλὰ τὸν λόγον, ἄγγελε, συνέχισον·
τί μετὰ ταῦτα οἱ υἱοὶ μου ἦθελον
να πράξωσιν εἰπέ μοι.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἄφες τὰ λοιπά.
ὅτι νικῶμεν μέχρι τοῦδε σοὶ ἀρκεῖ.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ὅ,τι μοὶ εἶπες ὑποπτον μοὶ φαίνεται,
δὲν μοὶ ἀρκεῖ.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τῆς σωτηρίας τῶν υἱῶν
καλλιτερόν τι θέλεις;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ναί, ἂν ἔχωσι
καλῶς καὶ ἄλλα.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἄφες με· ὑπασπιστοῦ
στερεῖται ὁ υἱός σου.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Κρύπτεις τι κακόν.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Μεθ' ὅσα εἶπον ἀγαθὰ δὲν δύναμαι
κακὸν ν' ἀγγείλω.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ἄν δὲν πετασθῆς
εἰς τὸν αἶρα δὲν με φεύγεις.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Διατὶ
μ' ἠμπόδισας ν' ἀπέλθω ἄγγελος καλῶν,
ἀλλ' ἀπαιτεῖς ν' ἀγγέλω καὶ τ' ἀπαισία;
Κακὸν σκοποῦσιν οἱ υἱοὶ σου τόλμημα,
ἐπιθυμοῦντες νὰ μονομαχήσωσι
χωρὶς τῶν στρατευμάτων· δημοσίᾳ δὲ
πρὸς τοὺς Ἀργεῖους καὶ Θηβαίους εἶπον, φεῦ!
ὅ,τι εὐκταῖον νὰ μὴ ἔλεγόν ποτε.

Τὸν λόγον πρῶτος ὁ Ἐτεοκλῆς λαβὼν
ἐφώνει ἐπὶ πύργου σταθεῖς:

«Τῶν Δαναῶν λογάδες, ὅσοι ἤλθατε
ἐνταῦθα, καὶ τοῦ Κάδμου ἅπας ὁ λαός,
μὴ τὴν ζωὴν σας διακινδυνεύετε
ὑπὲρ τοῦ Πολυνεΐκου ἢ ὑπὲρ ἡμῶν·
διότι, τοῦτον ἀφ' ὑμῶν τὸν κίνδυνον
ἀποσοβήσας, μάχην πρὸς τὸν ἀδελφὸν
ἐγὼ καὶ μόνος θὰ συνάψω· καὶ ἂν μὲν
τὸν καταβάλω, εἰς ἐμὲ θ' ἀνήκωσι
τὰ σκήπτρα καὶ ὁ οἶκος· ἂν δὲ νικηθῶ
τὰ πάντα θέλω παραδώσει εἰς αὐτόν.

Καὶ σεῖς Ἀργεῖοι, τὸν ἀγῶν' ἀφήσαντες
καὶ τὸν ἐνταῦθ' ἀποφυγόντες θάνατον,
θὰ ἴδητε καὶ πάλιν τὴν πατρίδα σας,
ἀρκούσι δ' ὅσοι κεῖντ' ἐκ τῶν Σπαρτῶν νεκροῦ.
Τοσαῦτα εἶπεν, ὁ δὲ ἄλλος σου υἱός,
ὁ Πολυνεΐκης, ἐκδραμῶν τῶν τάξεων
ἐπήνει ταῦτα, πάντες δ' ἐπεκρότησαν,
οἱ τε Ἀργεῖοι καὶ τοῦ Κάδμου ὁ λαός,
δικαιοτάτην κρίνοντες τὴν πρότασιν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ σπονδὰς ποιήσαντες
συνῆψαν ὄρκους μετὰ τῶν στρατηλατῶν
ἐκτὸς τῶν μεταιχιμίων νὰ ἐμμεῖνωσι.

Τὰ δ' ὄπλα ἤδη τὰ χαλκᾶ ἐκάλυπτον
τὰ σώματα τῶν τέκνων τοῦ Οἰδίποδος·
τὸν μὲν τῆς χώρας ταύτης βασιλεύοντα
οἱ ἀριστεῖς ἐκόσμουσαν τῶν Σπαρτῶν, τὸν δὲ
οἱ τῶν Ἀργεῖων ἔσοχοι. Ἀτρόμητοί
καὶ χρωῖμα μὴ ἀλλάξαντες ἐστάθησαν,
τῶν φίλων δ' ἄλλος ἄλλοθεν ἐρχόμενοι
ἐθάρρυνον ἐκείνους, ταῦτα λέγοντες:

» Ἐκ σοῦ νῦν, ὦ Πολυνεΐκες, ἐξήρηται
νὰ ἀνορθώσης τοῦ Διὸς τὸ τρίπαιον,
παρέχων εἰς τὸ Ἄργος δόξης ἀφορμᾶς.»
Πρὸς τὸν Ἐτεοκλέα δὲ: «Τῆς πόλεως
τοῦ Κάδμου νῦν ὑπερμαχεῖς· τὰ σκήπτρα νῦν
κρατεῖς, ἐὰν νικήσης». Ταῦτα ἔλεγον
εἰς τὸν ἀγῶνα τούτους παροτρύνοντες.

Οἱ μάντιες δὲ τὰ ἱερεῖα ἔσφαζον
καὶ παρετήρουν τάκτρα, τὰ ἐντόσθια
τῶν καιομένων, ἔναντι ἰστάμενοι
τῶν ἐκρηγνυομένων ἐξ αὐτῶν ὑγρῶν,
καὶ τῆς φλογὸς τὸ ἄκρον τὸ δισημαντόν·
τὸ νίκης τε καὶ ἤττης ἐκδηλωτικόν.

Ἄλλ' ἐὰν ἔχης εἴτε δύναμιν τινα
εἴτε τῶν λόγων τὴν πειθῶ, ἢ φίλτρον τι
μυστηριῶδες, σπεῦσον, παρακόλυσσον
δεινοῦ ἀγῶνος τοὺς υἱούς σου, ἐπειδὴ
ὁ κίνδυνος μὲν μέγας, τὰ δὲ ἐπαθλα
δεινῶν δακρύων θὰ σοὶ εἶνε πρόξενον,
ἐὰν τὰ τέκνα ἀπολέσης σήμερον.

ΙΟΚΑΣΤΗ

ὦ Ἀντιγόνη, τῆς οἰκίας ἐξέλθε·
παρθενικὰς διακυσμήσεις καὶ χοροὺς

ἢ ἐνεστώσα θέσις σου δὲν συγχωρεῖ
ἀνάγκη, τέκνον, μετὰ τῆς μητρὸς σου νῦν
ἀνδρῶν ἀρίστων, τῶν κλεινῶν σου ἀδελφῶν,
ἀποκρινόντων σήμερον εἰς θάνατον,
τὴν ἀλληλοκτονίαν νὰ προλάβῃς.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Τί,

ὦ μήτηρ, νέον πρὸς τοὺς φίλους σου δεινὸν
βοῶσα ἀναγγέλλεις τραῦμα;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Θύγατερ,

τῶν ἀδελφῶν σου κινδυνεύει ἡ ζωὴ.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Πῶς εἶπες;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Θέλουν νὰ μονομαχήσωσι.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Τί λέγεις; Οἴμοι!

ΙΟΚΑΣΤΗ

Φρικαλέα, ἀλλ' ἐλθέ.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Τὸν παρθενῶνά μου ν' ἀφήσω; Ἄλλὰ ποῦ;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Εἰς τὸν στρατόν.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Αἰδοῦμαι.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Εἰς τὴν θέσιν σου

αἰδῶς δὲν μένει πλέον.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Καὶ νὰ πράξω τί;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Τῶν ἀδελφῶν τὴν ρῆξιν νὰ προλάβῃς.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Πῶς,

ὦ μήτηρ μου;

ΙΟΚΑΣΤΗ

Παρακαλοῦσα μετ' ἐμοῦ.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἐμπρὸς λοιπὸν, ὦ μήτηρ, μὴ βραδύνωμεν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

Ναί, σπεῦσον, σπεῦσον, Ἀντιγόνη, ἐπειδὴ,

πρὸς τοὺς υἱούς προλάβω πρὸ τῆς ρήξεως,

ἢ ζήσω τοῦ ἡλίου βλέπουσα τὸ φῶς,

ἢ δ' ἀποθάνω, θ' ἀποθάνω καὶ ἐγώ.

ΧΟΡΟΣ

(Στροφή)

Βαβαί, βαβαί

Πῶς τὴν καρδίαν μου τρόμος ἐκ φρίκης δεινὸς
[συνταράττει

καὶ τὸ σῶμά μου ὅλον ὁ οἶκος πληροῖ καὶ ὁ ἔλεος

πρὸς δειλαιὰν μητέρα υἱῶν ἀπανθρώπων!

Τῶν διδύμων τῆς τέκνων τίς ἀρά γε τίνες,

ὦ τῆς ὀδύνης! ὦ Ζεῦ καὶ ὦ Γῆ!

θὰ σπαράξῃ λαίμων ἀδελφοῦ,
τὴν ζωὴν ἀδελφοῦ θ' ἀφαιρέσῃ,
τὴν ἀσπίδα τραυῶν καὶ τὸν θώρακ' αὐτοῦ;
ὦ παναθλία, ἐγώ, παναθλία,
ἀράγε τίνα τῶν δύο πεσόντα νεκρὸν θὰ θρηγήσω;
(Ἀντιστροφή)

Φεῦ, γῆ, φεῦ, γῆ!

Δίδυμοι θῆρες, ψυχὰι φονικαί, αἰ ὡς κλῆρον τῆς
[λείας

ἀναπάλλουσαι δόρυ, ταχέως θὰ πέσητε πτόματα
αἱματοῦντα ἐκείνην. ὦ τάλανες, ὅτι
μονομάχος ἰδέα κατέλαβ' ἐκείνους!

Διὰ βαρβάρου φωνῆς κοπετόν
καὶ πολύδακρυον θρήνον ἐγώ,
εἰς νεκροὺς ὀφειλόμενον φόρον,
θὰ θρηγήσω. Ἡ τύχη τοῦ φόνου ἐγγύς.

Αὐτ' ἡ ἡμέρα θὰ κρίνῃ τὸ μέλλον.

Ἄμοιρος μοῖρα ὁ θάνατος ἔνεκα τῶν Ἐρινύων.
Ἄλλ' ἄς παύσωμεν τοὺς θρήνους, ἐπειδὴ τὸν Κρέ-

[οντα

βλέπω κατηφῆ ἐνταῦθα ἐν σπουδῇ ἐρχόμενον.

ΚΡΕΩΝ

Φεῦ! τί νὰ πράξω; Τίνα νὰ θρηγήσω νῦν;

Τὸν ἑαυτόν μου ἢ τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν,

ἢν περιβάλλει νέφος, ὅσον ἐπαρκεῖ

νὰ τὴν κατακρημνίσῃ εἰς τὸν Τάρταρον;

Ἐπεὶ πατρίδος ὁ υἱός μου τὴν ζωὴν

προσήνεγκε, γενναῖον, ἀλλ' ὀδινῶν

εἰς τὸν πατέρα, ἀποκτήσας ὄνομα.

Ἐκ τοῦ σπηλαίου τοῦ Διρκαίου δράκοντος

λαβὼν ὁ τάλας ταῖς ἰδίαις μου χερσὶν

ἐκόμισα ἐνταῦθα τὸν αὐτόχειρα.

Θρηνολογοῦσι πάντες ἐν τῷ οἴκῳ μου,

ἐγὼ δ' ὁ γέρον πρὸς τὴν γραῖαν ἀδελφὴν,

τὴν Ἰοκάστην, ἤλθον ὅπως λούσασα

ἐκθήσῃ ἔξω τοῦ υἱοῦ μου τὸν νεκρόν·

διότι πρέπον εἶναι ν' ἀποδίδωμεν

τιμὰς οἱ ζῶντες πρὸς τοὺς ἀποθνήσκοντας,

τοὺς ὑπογείους εὐλαβούμενοι Θεοὺς,

ΧΟΡΟΣ

Ἡ ἀδελφὴ ἀπῆλθε, Κρέων· σὺν δ' αὐτῇ

καὶ ἡ θυγάτηρ Ἀντιγόνη.

ΚΡΕΩΝ

Ἄλλὰ ποῦ

καὶ διὰ ποίαν δυστυχίαν;

ΧΟΡΟΣ

Ἦκουσε

μονομαχίαν ὅτι θὰ συνάψωσιν

ὑπὲρ τῆς βασιλείας οἱ υἱοὶ αὐτῆς.

ΚΡΕΩΝ

Τί; Τοῦ υἱοῦ μου περιέπων τὸν νεκρὸν

οὐδὲν νὰ μάθω τούτων εἶχον τὸν καιρόν.

ΧΟΡΟΣ

Ἡ ἀδελφὴ σου ἔφυγεν ἀπὸ πολλοῦ,

νομίζω δ' ὅτι ὁ περὶ ζωῆς ἀγὼν

τῶν τρισαθλίων τοῦ Οἰδίποδος υἱῶν
ἐπερατώθη ἤδη.

ΚΡΕΩΝ

Οἴμοι ! Βλέπω, καὶ
σημεῖον τούτων τὸ στυγνάζον πρόσωπον
καὶ ὄμμα τοῦ ἀγγέλου, ὅστις ἔρχεται
νὰ μᾶς ἀγγεῖλη πᾶν ὅ,τι ἐγένετο.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Φεῦ ! Τί νὰ εἶπω ; ὦ ταλαίπωρος ἐγώ !

ΚΡΕΩΝ

Οὐχὶ φαιδρὰ τοῦ λόγου τὰ προοίμια
ἐχάθημεν.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὦ τάλας, πάλιν ἐκφωνῶ,
διότι φέρω ἀγγελίας φοβεράς.

ΚΡΕΩΝ

Ἐκτὸς τῶν ὅσας συμφορὰς γινώσκωμεν
καὶ ἄλλας θ' ἀναγγεῖλης ;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Δὲν ὑπάρχουσιν,
ἐν τῇ ζωῇ ὦ Κρέων, πλεόν οἱ υἱοὶ
τῆς ἀδελφῆς σου.

ΧΟΡΟΣ

Οἴμοι ! ποῖα εἰς ἐμὲ
καὶ εἰς τὴν πόλιν φέρεις στυγερά δεινά !

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὦ τῶν μελάρων δώματα, ἠκούσατε
ποτὲ ὁμοίως πρὸς τὰς συμφορὰς, ἐξ ὧν
ἀπέθανον οἱ παῖδες τοῦ Οἰδίποδος ;

ΧΟΡΟΣ

Καὶ ταῦτα θὰ ἐθρήνουν ἂν ἠσθάνοντο.

ΚΡΕΩΝ

Οὐαὶ ὦ τάλας ! Φεῦ, ὁ δύστηνος ἐγώ !
Ὅποια, οἴμοι ! βαρυτάτη συμφορὰ !

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἄν καὶ τὰ ἄλλα μάλιστα ἐμάνθανες.

ΚΡΕΩΝ

Ἐπάρχει τούτων ἄλλο τι βαρύτερον ;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἀπέθανεν ἡ μήτηρ μετὰ τῶν υἱῶν.

ΧΟΡΟΣ

Στήσατε, στήσατε θρήνον
τὰς κεφαλὰς αἰ λευκαῖ σας ἄς τύπτωσι χεῖρες.

ΚΡΕΩΝ

Δειλαία Ἰοκάστη, ποῖα τελευτὴ
ζωῆς καὶ γάμων κ' αἰνιγμάτων τῆς Σφιγγός !
Πῶς δ' ἐτελέσθη ἡ κατάρα τοῦ πατρός ;
Πῶς τοῦ Οἰδίπου οἱ υἱοὶ ἀπέθανον ;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Γνωρίζεις μὲ τὴν πρὸ τῶν πύργων νίκην μας
διότι δὲν ἀπειχεν ὁ περίβολος
τοῦ τείλους, ὥστε ταῦτα πάντα ν' ἀγνοῆς.
Ἄφου δ' οἱ παῖδες τοῦ τυφλοῦ Οἰδίποδος

διὰ τῶν ὄπλων ἑαυτοὺς ἐκόσμησαν,
τοὺς δύο τούτους εἰς τὸ μέσον ἔστησαν
τοῦ μεταιχμίου συνοδεύσαντες αὐτοὺς
καὶ δύο στρατηλάται, ὡς εἰς ἔνοπλον
ἀγῶνα μονομάχων συνειθίζεται.

Ἰδὼν δὲ πρὸς τὸ Ἄργος, ταύτην τὴν εὐχὴν
ὁ Πολυνεΐκης εἶπεν : « Ἦρα πότνια,
ἀφου τὴν κόρην τοῦ Ἀδράστου νυμφευθεῖς
καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τούτου μένων εἶμαι σὺς,
ἀξιώσόν με τοῦτόν μου τὸν ἀδελφὸν
φρονεύσας νὰ βαπτίσω εἰς τὸ αἷμά του
τὴν δεξιάν μου νικηφόρον ». Ἄζηλον
ἔζητει οὕτω δόξαν, φόνον ἀδελφοῦ,
καὶ ἡ εὐχὴ του δάκρυα ἐπήνεγκεν
εἰς πλείστους ὄσους τῶν Θηβαίων, οὔτινες
μετὰ πικρίας πρὸς ἀλλήλους ἔβλεπον.
Καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἐτεοκλῆς στραφεὶς
πρὸς τὸν ναὸν Παλλάδος τῆς χρυσάσπιδος
ἠνύχηθη ταῦτα : « Κόρη τοῦ Διὸς σεπτῆ,
βοήθησόν μοι ὅπως εἰς τοῦ ἀδελφοῦ
τὰ στέρνα νικηφόρον τὸ ἀκόντιον
ἐμπήξῃ ἡ χεὶρ μου ἀφαιροῦσα τὴν ζωὴν
ἐκείνου ὅστις ἤλθε τὴν πατρίδα μου
νὰ ἐκπορθήσῃ ». Ἐν τῷ μεταιχμῷ,
ἀντὶ τοῦ ἤχου σάλπιγγος τυρρηνικῆς,
πυρρὸς ἀφῆθη σύνθημα τῆς φονικῆς
μονομαχίας. Τότε ἐφορμήσαντες
ραγδαῖοι κατ' ἀλλήλων συνεπλάκησαν,
καθὼς οἱ κάπροι τοὺς ὀδόντας τρίζοντες,
ἀφροῦ δὲ πλήρη ἔχοντες τὰ γένεια.
Καὶ ὄρων μὲν, τὰς λόγχας τῶν προτεινόντων,
τὸ σῶμα δ' ὑπὸ τὴν ἀσπίδα ἐκρυπτον
ὅπως προσκρούει κατ' αὐτῆς ὁ σίδηρος.
Ἄν δ' ἐκ τοῦ χεῖλους τῆς ἀσπίδος προῦκπει
ἡ ὄψις τοῦ ἑτέρου, κατὰ πρόσωπον
εὐθὺς τὴν λόγχην προὔτεινεν ὁ ἕτερος
ζητῶν νὰ τὸν προλάβῃ πρὶν ἢ καλυφθῆναι
ἀμέσως ὅμως τῆς ἀσπίδος ὀπισθεν
συνέκρυπτον τὰς ὄψεις, ὥστε ἡ πληγὴ
ἐματαιοῦτο. Πλείων δ' ἔβροχεν ἰδρῶς
ἐξ ἀγωνίας φιλικῆς τοὺς θεατὰς
ἢ τοὺς μονομαχοῦντας. Ὁ δ' Ἐτεοκλῆς,
λιθάριον ὑπὸ τὴν πτέρναν προσπεσὼν
μετακινήσας, ἔξω τῆς ἀσπίδος του
τὸν πόδ' ἀποκαλύπτει καὶ εὐθὺς ἰδὼν
ὁ Πολυνεΐκης λόγχης πρόχειρον πληγὴν
δορμῆ καὶ διὰ τοῦ Ἀργείου δόρατος
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κνήμην διεπέρασε·
τῶν δὲ Ἀργείων ὁ στρατὸς ἠλάλαξε.
Τοῦ Πολυνεΐκου ταῦτα διαπράττοντος
τὸν ὄμον γυμνωθέντα ὁ προπληγωθεὶς
ἰδὼν, κατὰ τῶν στέρνων τούτου μεθ' ὀρμῆς
τὴν λόγχην του κατήνεγκε καὶ τὴν χαρὰν
εἰς τοὺς πολίτας τῶν Θηβῶν ἀπέδωκε.
Τοῦ δόρατος δὲ ἀποδραύσας τὴν αἰχμὴν

καὶ ἀπορῶν τοιούτου, εἰς τὰ ὀπισθεν
ἐπαγορεῖ δλίγον καὶ ὀγκόλιθον
καὶ τὴν ἑξακοντίζει καὶ τοῦ ἀδελφοῦ
κατασυντριβεί μέσον τὸ ἀκόντιον.
Ἡσάλαοι δὲ ἦσαν ἀπολέσαντες
ἐπιπύκτεροι τὰς λόγχας ἀπὸ τῶν χειρῶν.
Μετὰ δὲ τοῦτο τῶν φασγάνων τὰς λαβὰς
ἀπολάσαντες βιαίως συνεπλέκοντο,
ἀποκρούσαντες δὲ τὰς ἀσπίδας καὶ ὁ εἰς
τὸν ἄλλον προσπαθοῦντες νὰ κυκλώσωσι,
πολλὰν προὔξενον πάταγον πολεμικόν.
Ἀναπολήσας τότε ὁ Ἐτεοκλῆς
τῶν Θεσσαλῶν τὸν δόλον ὑπεισήγαγεν
εἰς τὸ κρατοῦν τῆς χώρας ἔθιος· ἀποστάς
τῆς συμπλοκῆς, τὸν πόδα τὸν ἀριστερὸν
εἰς τὰ ὀπίσω φέρει, τὴν γαστέρα του
ἐρητῶν νὰ προφυλάξῃ, διὰ δὲ τοῦ δεξιῶ
ποδὸς προβάς τὸ ξίφος εἰς τὸν ὀμφαλὸν
καὶ μέχρι τῶν σπονδύλων κατεβύθισε·
καὶ κάμψας ἄμα καὶ γαστέρα καὶ πλευρὰ
ὁ Πολυνεΐκης πίπτει αἵματοσταγῆς.
Ὁ δ' ἄλλος, ὡς νικήσας τέλειον
τὸ ξίφος ῥίψας εἰς τὴν γῆν, ἐσκύλευσε
τὸν πεπτωκότα, οὐδαμῶς μὲν εἰς αὐτὸν
ἀλλ' εἰς τὰ σκύλα ἔχων ὄλον του τὸν νοῦν.
Αὐτὸ δὲ ἦτο καὶ τὸ μέγα σφάλμα του·
διότι, ἔχων ἔτι ἴχνος τι πνοῆς
καὶ ἐν τῇ πτώσει τῇ οἰκτρᾷ τὸν σίδηρον
κρατῶν εἰσέτι, μόλις μὲν ἀλλ' ἔτεινε
τὸ ξίφος καὶ τὸ ἦμαρ διετρύπησε
τοῦ ἀνακτος Ἐτεοκλέους ὁ πεσὼν
ἀρτίως Πολυνεΐκης. Καὶ ἀμφότεροι
διὰ τοῦ αἵματός των βράψαντες τὴν γῆν
ὁ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον πίπτουσι νεκροὶ,
οὐδεὶς δὲ τούτων ἀνεδείχθη νικητῆς.

ΧΟΡΟΣ

Σὲ ἐποικτεῖρω, ὦ Οἰδίπου, στένουσα
δὲ ὄσας, οἴμοι ! συμφορὰς ἐπήνεγκες.
Παθήκουσέ σου τὴν κατάραν ὁ Θεός.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἄλλὰ καὶ τὰ κατόπιν ἄκουε κακὰ·
ὅτε πεσόντες οἱ υἱοὶ ἀπέθνησκον,
ἡ μήτηρ καταφθάνει ἡ παντάλαινα
ποδὶ δρομαίῳ καὶ μετὰ τῆς θυγατρὸς.
Ἰδοῦσα δὲ τοὺς παῖδας φέροντας πληγὰς
θανατηφόρους, γοερῶς ἀνέκραξε :
« Βραδέως, τέκνα, νὰ σᾶς σάσω ἔρχομαι ».
Καὶ ἐναλλάξ πρὸς ἕκαστον προσπίπτουσα
τὸν πόνον ἐθρηνηθεῖ τῶν ὀδίνων τῆς·
καί τῳ δὲ θρηνοῦσα καὶ ἡ ἀδελφὴ
συμπαρισταμένη ταῦτα ἔλεγεν :
« ὦ γρηροκόμοι τῆς μητρὸς, ὦ τοὺς ἐμοὺς
καρδόντες γάμους, ἀδελφοί μου φίλτατοι ».
Ἐπὶ δ' ἀπ' τοῦ στήθους ὁ Ἐτεοκλῆς
κατὰ θανάτου ῥόγγον, τὴν μητέρα του

ὡς ἤκουσε, προτεινάς χεῖρα ἄτονόν,
φωνὴν μὲν δὲν ἀφήκεν, ἀλλὰ τὸ ὄμμα του
δακρύων πλήρες προσηγόρευσε αὐτὴν
μετὰ στοργῆς καὶ φίλτρου. Ὁ δ' ἕτερος,
ὁ Πολυνεΐκης, ὅστις ἦν εἰσέτι ζῶν,
πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ἰδὼν,
τοιαῦτα εἶπε : « Μήτηρ, ἀπολόμεθα·
οἰκτεῖρω σέ, ὦ μήτηρ, καὶ τὴν ἀδελφὴν
καὶ τὸν νεκρὸν μου ἀδελφόν· διότι, ἂν
ἐχθρὸς ὑπῆρξεν ἀδελφός, δὲν ἔπαυσε
νὰ ἦναι ἀδελφός μου. Θάψατε δ' ἐμέ,
σεπτὴ μου μήτηρ καὶ φίλτατῃ ἀδελφῇ,
ἐν γῇ πατρῴᾳ καὶ καταπραΰνατε
τὴν ὄργισμένην πόλιν, ὅπως τόσον κἂν
ἐκ τῆς πατρῴας τύχῳ γῆς τουλάχιστον,
ἀφου τὸν οἶκον καὶ τὸν θρόνον της ἀπώλεσα.
Τὰ βλέφαρά μου τῇ ἰδίᾳ σου χερὶ,
ὦ μήτηρ, κλείσον ».—καὶ αὐτὸς ἐπέθηκε
τὴν χεῖράν της ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του—« Χαίρετε,
θανάτου σκότος ἤδη με ἐκύκλωσε ».
Καὶ οὗτοι μὲν συγχρόνως ἐτελεύτησαν·
ἡ μήτηρ δὲ, ὡς εἶδε τοὺς υἱοὺς νεκρούς,
ἐξεστηκνῦα ἐκ τῆς λύτης, ἐξ αὐτῶν
ἀρπάσασα τὸ ξίφος ἠτύκτονησεν·
εἰς τὸν λαιμὸν τὸν σίδηρον βαθίσασα
θανοῦσα κεῖται μετὰ τῶν τέκνων της
περιβαλοῦσα ἀμφοτέρους. Ὁ στρατὸς
ὄρθωθη τότε, καὶ δεινὴ προέκυψε
λογομαχία· καὶ ἡμεῖς μὲν νικητὴν
τὸν βασιλέα τῶν Θηβῶν Ἐτεοκλῆ,
οἱ δὲ τὸν Πολυνεΐκην ἀνεκήρυσσον.
Οὐχ ἦττον καὶ οἱ στρατηλάται ἤριζον·
καὶ οὗτοι μὲν, ὁ Πολυνεΐκης, ἔλεγον,
διὰ τοῦ δόρατός του πρῶτος ἐπληξεν,
οἱ δ' ἄλλοι ὅτι, ἐπειδὴ ἀπέθανον,
ἡ νίκη δὲν ἐκρίθη. Ἐν τῷ μεταξύ
ἡ Ἀντιγόνη ὑπεξῆλθε τοῦ στρατοῦ.
Ἐπὶ τὰ ὄπλα ἤδη πάντες ἔσπευδον,
ἐκ δὲ προνοίας οἱ ὀπλίται τῶν Θηβῶν
πρὸς μάχην κατὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμοι.
Δὲν εἶχομεν προλάβει νὰ ὀρμήσωμεν
εἰς τῶν Ἀργείων αἴφνης τὸ στρατόπεδον
τὸ κεχαρακωμένον, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν
τὴν ἡμετέραν ἔφοδον ὑπέμεινε,
τὰς πεδιάδας δὲ ἐπλήρουν φεύγοντες,
μυρίων δὲ τὸ αἷμα ἔρρεε νεκρῶν
καταπιπτόντων ὑπὸ τὰ ἀκόντια.
Ὡς δ' ἐνικῶμεν, οἱ μὲν εἰδωλον Διὸς
ὡς τρόπαιον ἀνίστων, τὰς ἀσπίδας δὲ
σουλῶντες ἄλλοι τῶν πεσόντων Δαναῶν
τὰ σκύλα ἔσω τῶν τειχῶν ἐστέλλομεν,
καὶ ἄλλοι τέλος τῶν θανόντων τοὺς νεκρούς
μετὰ τῆς Ἀντιγόνης φέρουσιν ἐδῶ
πρὸς θρήνον τῶν φιλτάτων. Εἰς τὴν πόλιν
τοιουτοτρόπως οἱ ἀγῶνες εὐτυχεῖς
οἱ μὲν, οἱ δ' ἄλλοι δυστυχεῖς ἀπέβησαν.

ΧΟΡΟΣ

Οἴμοι! τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἢ λυγρὰ συμφορὰ
ἐξ ἀκοῆς δέν μοι ἔγεινε μόνον γνωστή·
πρὸ τῶν μελάνθρων θὰ ἴδωμεν ἤδη νεκρῶν
πτώματα τρία, θανάτῳ λαχόντων κοινῶ
τὸν σκόλιον βίον τοῦ Ἄδου.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Τὰς βοστρυγάδεις ἀβρὰς παρειὰς μὴ καλύπτουσα
μήτ' αἰδομένης παρθένου ἐρύθημα φέρουσα
τοῦτον τὸν φοίνικα, ὅστις τὰς ὄψεις μου βάφει,
ἔρχομαι βάρκη νεκρῶν,
Ἐκ τῆς κόμης τὰ κρήδεμνα ἔρριψα,
τῆς χλιδῆς τὴν στολὴν τὴν κροκίνην ἀπέβαλον,
τῶν νεκρῶν ποδηγέτις εἰμὶ πολυστένακτος.

Οἴμοι, ἢ τάλαινα!

Οἴμοι, ὦ Θῆβαι!

Ἦσ' Πολύνεικες, ἦσο τῶ ὄντι φερώνυμος!
Ὁ ἀγὼν σου δέν ἦτο ἀγὼν, ἀλλὰ φόνος
ἐπὶ φόνῳ τὸν οἶκον τοῦ Οἰδίπου ἀπώλεσε,
τελειωθείς δι' αἱμάτων δεινῶς δι' αἱμάτων οἴ-

Τίνα μουσὸληπτον ψάλτριαν [κτίστων.
συνθρηγῶδὸν νὰ καλέσω, ὦ οἴκε, ὦ γένος,
τοῦ κοπετοῦ, τοῦ κλαυθμοῦ, τῶν δακρῶν μου ὅταν,
τρία τοῦ γένουςμου σώματα φέρω, μητέρα καὶ τέκνα

Ἐρινύος χαρμόσυνον λείαν;

Ἡ ἀγρία αὐτὴ Ἐρινὺς
τοῦ Οἰδίπου τὸν οἶκον ἀπώλεσεν ἔκπαλαι, ὅτε
τῆς Σφριγγὸς τὸ δυσνόητον αἰνιγμα λύσας,
νοητὸν, ὦ ταλαίπωρε πάτερ, καθίστης,
αἰοδοῦ ἀπαισίας φονεύσας τὸ σῶμα.

Ποία ποτὲ Ἑλληνίς ἢ καὶ βάρβαρος κόρη,
τίς εὐγενὴς τῶν ἐξ αἵματος ἄλλος βροτείου
ἀμυθῆτους τοιαύτας ὀδύνας τοσοῦτων ὑπέστη δεινῶν

οἷας ἐγὼ θρηγῶδῶ;

Τίς καλλικέλαδος ὄρνις καθήμενος
ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῶν κλάδων δρυὸς ἢ ἐλάτης
τῶν ὄδουρων τῆς ἀμήτορος κόρης ἐμοῦ
συνθρηγῶδὸς μινυρίζων θὰ ἦναι;

Λέγω δ' ἐμοῦ τῆς δυσδαίμονος, ἦτις
μυρολογῶ γοερῶς τοὺς νεκρούς μου,
μόνη δὲ μόνη διάγουσα

τῆς ζωῆς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον
διὰ παντὸς θὰ θρηγῶ δακρυχέουσα.

Τῆς κεφαλῆς μου τὴν κόμην παρασσουσα,
ποῦ τὸ πρῶτον τὰς τρίχας νὰ ρίψω, εἰς ποῖον;
Εἰς τοὺς τῆς φίλης μητρὸς γαλακτούχους μαστοὺς
ἢ εἰς νεκρῶν ἀδελφῶν μου τὰ δύσμοιρα πτώματα;

Οὐαὶ μοι, οὐαὶ μοι!

Τῶν δωμάτων σου ἐξέλθε, πάτερ ταλαίπωρε,
ὁ τυφλὸν περιφέρων τὸ ὄμμα,
τὸ ἐπίμοχθον δεῖξόν σου γῆρας, Οἰδίπου
ὅστις βαλὼν εἰς τὰ ὄμματα σκότος Ταρτάρου
σύρεις κατ' οἶκον τὸ βάρος ζωῆς μακροτάτης.

Μὲ ἀκούεις, ὦ πάτερ; Ποῦ εἶσαι;

Ἐν τῇ αὐτῇ που πλανᾷ τὸν κλονούμενον πόδα,
ἢ ἐν στρωμνῇ κεκμηκῶς ἀναπαύεις τὸ σῶμα;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Τί διὰ πικρῶν δακρῶν ἐκτῶν σκοτεινῶν θαλάμων
τὸν τυφλὸν στηρίζων πόδα ἐπὶ βάρκρου νὰ ἴδωμαι
εἰς τὸ φῶς τὸ τῆς ἡμέρας, κόρη μὲ ἠνάγκασι;

κεκμηκῶτα γέροντα
ἀερῶδες φάντασμα,
φευγαλίον ὄνειρον
ἢ σκιάν ἐκ τάφου.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Δυστυχῆ ἀγγελίαν θ' ἀκούσης, ὦ πάτερ,
Οἱ υἱοὶ σου δέν ζῶσιν· ἀλλ' οὔτε ἢ συζυγοῦ
τὸν τυφλὸν θεραπεύουσα πόδα σου πάντοτ' ἰμῶν

Οἴμοι, ὦ πάτερ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ἦ τῶν φρικτῶν μου παθῶν!

Νῦν στεναγμῶν καὶ κραυγῶν καὶ δακρῶν
Κατὰ ποίαν δὲ μοῖραν, ὦ τέκνον, καὶ πῶς
τρεις ταυτοχρόνως ψυχαὶ
τοῦ ἡλίου τὸ φῶς ἐγκατέλιπον;

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Οὐτ' ὄνειδίζουσα, οὐτ' ἐπιχαίρουσα,
ἀλλὰ συμπάσχουσα ταῦτα σοὶ λέγω.
Ὁ βαρὺς καὶ ἀλάστωρ σου δαίμων
διὰ ξίφους, πυρὸς καὶ σχετλίου ἀγῶνος
εἰς τοὺς υἱοὺς σου ἐπέσκηψεν. Οἴμοι, ὦ πάτερ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Τάλας ἐγὼ!

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Οἱ στεναγμοὶ σου εἰς τί ὠφελοῦσιν;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ἦ τέκνα

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Σ' ἐκυρίευσεν ὅλον ἢ λύπη.

Ἄλλ' ἂν εἶχες εἰσέτι τὸ ὄμμα ἀνοικτὸν εἰς τὸ φῶς
ἀλλ' ἂν ἔβλεπες ἐτι ἰδίους σου ὄμμασι
τοὺς νεκρούς τῶν φιλάτων σου τούτους!

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Φανερὸν μὲν τῶν υἱῶν μου τὸ ὀλέθριον κακόν
ἀλλ' ἢ τάλαινα, ὦ τέκνον, μήτηρ μου καὶ ἀδελφῶν
πῶς ἀπέθανεν; εἰπέ μοι.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἐμφανῶς καὶ ἐνώπιον πάντων
γοερᾶ καταχέουσα δάκρυα
τοὺς μαστοὺς τῆς ἱκέτις προτεινούσα ἔφερε.

Τῶν πυλῶν τῆς Ἡλέκτρας πλησίον
ἐν ἀνθοῦντι λειμῶνι ἢ μήτηρ ἀνεῦρε τὰ τέκνα
μαχομένους ὡς λέοντας μάχην ἰσόπαλον,
κατ' ἀλλήλων καιρίας πληγὰς καταφέροντας,
μάχην θανάσιμον, αἵματος ἤδη ψυχρῶν
οὔσαν σπονδῆν, ἣν ὁ Ἄδης μὲν ἔλαχεν,
ἔδωρεῖτο δ' ὁ Ἄρης.

Ἐκ τῶν νεκρῶν τὸ χαλκήλατον ἔλαβε φάσμα
εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἐνέπηξε
καὶ πλησίον τῶν τέκνων, θρηγοῦσα τὰ τέκνα

Κατὰ τὴν δύστηνον ταύτην ἡμέραν, ὦ πάτερ.

πάντα ὁμοῦ τὰ δεινὰ συνεσώρευσεν
εἰς τὸν οἶκον ἡμῶν ὁ θεός,
ὅστις ἐτέλεσε ταῦτα.

ΧΟΡΟΣ

Ἡ μὲν ἡμέρα αὕτη πλείστας συμφορὰς
παρέσχεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Οἰδίποδος·
ἀλλ' εὐχομαι ὁ βίος εὐτυχέστερος
νὰ ἦναι ἐν τῷ μέλλοντι.

ΚΡΕΩΝ

Ἄφήσατε
τοὺς θρήνους πλέον. Ὡρα νὰ σκεφθῶμεν νῦν
περὶ ταφῆς. Σὺ δ', ὦ Οἰδίπου, ἀκουσον
καλῶς τοὺς λόγους τούτους. Ὁ Ἐτεοκλῆς
τῆς χώρας ταύτης τὴν ἀρχὴν μοὶ ἔδωκεν
ὡς προῖκα γάμων τοῦ υἱοῦ μου Αἴμονος
καὶ ὡς πατάδα νυμφικῆν τῆς κόρης σου.
Δέν θὰ σοὶ ἐπιτρέψω ἐν τῷ μέλλοντι
νὰ κατοικήῃς τὴν χώραν ταύτην, ἐπειδὴ
σαφῶς ὁ Τειρεσίας εἶπεν ὅτι, σοῦ
ἐνταῦθα διαμένοντος, ἀδύνατον
νὰ εὐτυχῆσ' ἢ πόλις. Ἀπελθε λοιπόν.
Δέν λέγω ταῦτα οὔτε καθυβρίζω σε
οὔτε διότι τρέφω ἔχθραν κατὰ σοῦ·
ἀλλὰ τοὺς δαίμονάς σου τοὺς ἀλάστορας
φοβούμενος κελύω τοῦτο, ὅπως μὴ
ἢ πόλις τῶν Καδμείων πάθῃ τι κακόν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Οὐδεὶς ποτ' ἄλλος τῶν θνητῶν ἐγένετο
τοσοῦτον οἴμοι! δυστυχῆς καὶ ἄθλιος
ὅσον ἐμὲ, ὦ μοῖρα, κατεδίκασας.
Πρὶν ἐκ κοιλίας τῆς μητρὸς μου εἰς τὸ φῶς
προέλθω, ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸν Λαῖον
ἐρημοδοτεῖ ὅτι τοῦ πατρὸς φονεὺς
θὰ ἐγίνομην, ὦ ταλαίπωρος ἐγὼ!
Ἀφοῦ δὲ ἐγεννήθην, πάλιν ὁ πατήρ,
ἐχθρὸν νομίσας τὸ τεχθὲν, διέταξε
τὸν θάνατόν μου, ἐπειδὴ ἐπέπρωτο
νὰ ἀποθάνῃ ἐξ ἐμοῦ· καὶ μ' ἔστειλε,
μαστῶν τροφὴν ποθοῦντα, βρέφος ἔκκετον,
βορᾶν θηρίων, εἰς ἐρημικὸν βουνὸν
ὅπου ἐσώθην. Εἴθε εἰς τὴν ἄβυσσον
Κυθαιρῶν τοῦ Ἄδου νὰ κατέπιπτε
ἀφοῦ ἀντὶ θανάτου μὲ διέσωσε!
Μὲ ἔδωκεν ἢ τύχη εἰς τὸν Πόλυβον
καὶ τοῦτον ὡς δεσπότην ἐθεράπευον.
Φονεύσας δὲ κατόπιν τὸν πατέρα μου
εἰς τῆς ταλαίνης ὁ πανάθλιος μητρὸς
τῆν κοίτην ὑπεισῆλθον, παῖδας δ' ἀδελφούς
ἐγεννησα καὶ τούτους, φεῦ! ἀπώλεσα,
τοῦτον κληρονομήσας τοῦ πατρὸς καὶ δούς
εἰς τοὺς υἱοὺς μου. Δέν θὰ ἤμην βέβαια
τοσοῦτον ἄφρων ὥστε ἂν τις τῶν Θεῶν
δέν με προῦθει, κατὰ τῶν ἰδίων μου
νὰ κακοεργήσω ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ζωῆς
τῶν τέκνων μου. Ἄλλ' ἔστω. Τί ὁ δειλαίος

νὰ πράξω τώρα; Τίς μου ἔσται συνοδός;
Τίς τὸ τυφλὸν θὰ ὀδηγῇ γερόντιον;
Ἡ Ἰοκάστη αὕτη; Θὰ τὸ ἔπραττε
βεβαίως ἐὰν ἔζη. Ἡ ἢ εὐγενὴς
δυὰς τῶν τέκνων; Ἀλλὰ, φεῦ! ἀπέθανον.
Κᾶν δ' ἐτι ἤμην νέος, πόρον ποῦ ζωῆς
θὰ εὕρισκον καὶ πόθεν; Κρέον, διατί
μ' ἐξολοθρεύεις, οἴμοι! τόσον ἀπηνῶς;
Ναί, μὲ φονεύεις, ἂν μ' ἐξώσης τῶν Θεῶν.
Δέν θὰ φανῶ ἐν τούτοις τόσον ἀνανδρὸς
ὥστε τὰ γόνάτά σου νὰ περιπτυχθῶ·
διότι νὰ προδώσω τὴν εὐγένειαν
τοῦ αἵματός μου δέν θὰ συγκατατεθῶ
οὐδ' ὅταν ἐτι εἶμαι τόσον δυστυχῆς.

ΚΡΕΩΝ

Καλῶς σὺ πράττεις θέλων νὰ μὴ μολυνθῆς
τὰ γόνάτά μου ψαύων· καὶ ἐγὼ καλῶς
δέν ἐπιτρέπω ἐν τῇ πόλει τοῦ λοιποῦ
νὰ διαμένῃς. Ἦδη τούτων τῶν νεκρῶν
τὸν μὲν εἰς τὰ ἀνάκτορα κομίσατε,
τὸν δ' ἄλλον τοῦτον, ὅστις τὴν πατρίδα του
μετ' ἄλλων ἤλθε νὰ πορθήσῃ, τὸν νεκρὸν
τοῦ Πολυνείκου ἐξω ἀποβάλετε
τῆς χώρας ταύτης τῶν Καδμείων ἄταφον.
Θὰ κηρυχθῇ δὲ πανταχοῦ τῆς πόλεως
τὸ θέσπισμά μου τοῦτο: Ὅστις φωραθῇ
τοῦ Πολυνείκου τὸν νεκρὸν ἢ στεφανῶν
ἢ ὑπὸ γῆν καλύπτων θὰ τιμωρηθῇ
διὰ θανάτου· ἄκλανστος καὶ ἄταφος
βορᾶ ὀρνέων ὁ νεκρὸς του θ' ἀφεθῇ.
Σὺ δ', Ἀντιγόνη, τῶν νεκρῶν τοὺς τριμερεῖς
ἀφεῖσα θρήνους εἰς τὸν οἶκον εἴσελθε
καὶ ὡς παρθένος διάγε ἐντὸς αὐτοῦ,
τὴν εὐτυχῆ ἡμέραν ἀναμένουσα
καθ' ἣν, τοῦ πένθους λήγοντος τῆς πόλεως,
σὲ ἀναμένει ἢ παστὰς τοῦ Αἴμονος.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Εἰς ποῖα, πάτερ, περιέστημεν δεινά!
Θρηγῶ καὶ κλαίω μᾶλλον σὲ ἢ τοὺς νεκρούς!
Δέν εἶνε τὰ δεινὰ σου τοῦτο μὲν βαρὺ
καὶ ἐλαφρὸν τὸ ἄλλο, ἀλλ' εἰς ἅπαντα
σκληρῶς ἢ τύχη σ' ἐπληξε! Καὶ ἦδη σὲ,
τὸν καινουργῆ μας βασιλέα, ἐρωτῶ:
Τῆς χώρας ταύτης διατί ὑβριστικῶς
ἀποδιώκης τοῦτον τὸν πατέρα μου
καὶ κατ' ἀψύχου πτώματος νομοθετεῖς;

ΚΡΕΩΝ

Ὁ διατάξας εἶνε ὁ Ἐτεοκλῆς.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Τὸ δόγμα ἄφρον, ὁ ἐκτελεστής μωρός.

ΚΡΕΩΝ

Ἡ ἐντολὴ δέν πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ;

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἐὰν κακῶς ἐδόθη, ὄχι.

ΚΡΕΩΝ Τί λοιπόν ;
Δέν πρέπει οὗτος εἰς τοὺς κύνες νὰ δοθῇ ;
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἐτιμωρία αὕτη εἶνε ἄνομος.
ΚΡΕΩΝ Ἄλλ' ἐκηρύχθη τῆς πατρίδος τοῦ ἐχθροῦ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἐτιμωρήθη ἀρετὰ ἀποθανῶν.
ΚΡΕΩΝ Καὶ ἐν τῷ τάφῳ δέον νὰ τιμωρηθῇ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Πατρῶν κληρὸν ἀπαιτῶν τί ἔπαισε ;
ΚΡΕΩΝ Δέν θὰ ταφῇ, σοὶ λέγω.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἄλλ' ἐγὼ αὐτὸν
θὰ θάψω παρὰ πᾶσαν ἀπαγόρευσιν.
ΚΡΕΩΝ Καὶ σὲ αὐτὴν θὰ θάψῃς τότε μετ' αὐτοῦ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Καλὸν νὰ συνταφῶσι δύο ἀδελφοί.
ΚΡΕΩΝ Λαβόντες ταύτην εἰς τὸν οἶκον φέρετε.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Μὴ μὲ ἐγγίξῃς δὲν θ' ἀφήσω τὸν νεκρὸν.
ΚΡΕΩΝ Δέν ἔκρινεν ἡ μοῖρα ὅσα θέλεις σύ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἄλλ' ἔκρινε τὸ θεῖον ὅτι οἱ νεκροὶ
δέν πρέπει νὰ ἀτιμᾶζονται.
ΚΡΕΩΝ Οὐδεὶς ποτε
θὰ θάψῃ σοὶ τὸ λέγω, τοῦτον τὸν νεκρὸν.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Εἰς τῆς μητροῦς μου Ἰσκάστης τὸνομα
σὲ ἐξορκίζω.
ΚΡΕΩΝ Μάτην μὲ παρακαλεῖς
δέν θὰ μὲ πείσης.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἄφες με τοῦλάχιστον
νὰ πλύνω τὸν νεκρὸν του.
ΚΡΕΩΝ Ὅχι καὶ αὐτὸ
ἀπηγορεύθη.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Τὰς χαινούσας του πληγὰς
νὰ ἐπιδέσω ἄφες.
ΚΡΕΩΝ Οὐδεμίαν σὺ
τιμὴν εἰς τοῦτον θ' ἀποδώσης.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ Φύλατε,
τὸ στόμα του τοῦλάχιστον θὰ ἀσπασθῶ.
ΚΡΕΩΝ Ἄπαισιος ὁ θρηῖνος εἰς τοὺς γάμους σου.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Πιστεύεις τάχα ὅτι εἶνε δυνατόν
νὰ λάβω ζῶσα τὸν υἱὸν σου σύζυγον ;
ΚΡΕΩΝ Ἀνάγκη πᾶσα ἄλλως ποῦ θὰ νυμφευθῆς ;
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἐνὸς τῶν γάμων θ' ἀναδείξῃ καὶ ἐμὲ
τῶν Δαναίδων μίαν.
ΚΡΕΩΝ Βλέπεις σὶ τολμᾷ
ἐλέγχουσα νὰ λέγῃ ;
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Τὸ δοκίμομαι
ἐπὶ τοῦ ξίφους.
ΚΡΕΩΝ Διὰ τὴν ἀπαλλαγῆς
τοῦ γάμου τούτου τόσον εἶσαι πρόθυμος ;
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Θὰ συνοδεύσω τὸν τυφλὸν πατέρα μου.
ΚΡΕΩΝ Ἐνναῖον σὺ τὸ κρίνεις, εἶνε δὲ μορὸν.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Καὶ περιπλέον θ' ἀποθάνω μετ' αὐτοῦ.
ΚΡΕΩΝ Λοιπὸν σωθῆτω ὁ υἱός μου, ὕπαγε.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Σοῦ ἐπαινῶ τὴν προθυμίαν, θύγατερ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἄν νυμφευθῶ θὰ φύγῃς μόνος, πάτερ μου.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Τὴν συμφορὰν μου στέργω, μένε εὐτυχῆς.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Τυφλὸν πατέρα τίς θὰ περιποιηθῇ ;
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Νεκρὸς θὰ πέσω ὅπου θέλ' ἡ μοῖρά μου.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ποῦ δ' ὁ Οἰδίπους, ποῦ δὲ τὰ αἰνίγματα ;
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Παρῆλθον μία ὥρα μὲ ἐδόξασε,
καὶ μία πάλιν μὲ κατέστρεψε.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Λοιπὸν
νὰ συμμετάσχω τῶν δεινῶν σου ἐννοῶ.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Εἰς κόρην εἶνε ἀπρεπὲς μετὰ τυφλοῦ
πατρὸς νὰ φύγῃ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ὅχι εἰς τὴν σάφρονα,
ἀλλὰ γενναῖον.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ Νῦν πρὸς τὴν μητέρα σου
δδήγησόν με νὰ τὴν ἀσπασθῶ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἴδου
τὴν χεῖρα ψαῦσον τῆς φιλάτης γηραιᾶς.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ ὦ τάλαινά μου μήτερ τε καὶ σύζυγε !
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Παθοῦσα πάντα τὰ δεινὰ κατάκειται.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Καὶ τῶν υἱῶν μου οἱ νεκροὶ εἰπέ μοι ποῦ ;
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἐκτάδην παρ' ἀλλήλους κείνται πρὸ ἡμῶν.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Ὅδηγησον τὴν χεῖρα τοῦ τυφλοῦ πατρὸς
τὰ δυστυχῆ των νὰ ἐγγίσῃ πρόσωπα.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἴδου ἐκεῖνοι, ψαῦσον.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Φύλαται νεκροὶ,
πατρὸς ἀθλίου ἄθλια βλαστήματα !
ΑΝΤΙΓΟΝΗ ὦ φίλατέ μοι ἀδελφὲ Πολύνεικες !
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Νῦν ἐκκληροῦται τοῦ Λοξίου ὁ χρησμός.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Ὅποιος ; Φεῦ ! Θὰ εἴπῃς νέον τι κακόν ;
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Φυγὰς καὶ πλάνης θὰ ταφῶ ἐν Ἀττικῇ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Καὶ ποῦ τῆς χώρας ταύτης ;
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Εἰς τὸν ἱερὸν
τοῦ Ποσειδῶνος χῶρον, εἰς τὸν Κολωνόν.
Καὶ νῦν, φιλάτη, ἄγωμεν συνοδευσον
καὶ ὑπηρετεῖ τὸν τυφλὸν πατέρα σου
ἀφροῦ τῆς ἐξορίας εἰσαι πρόθυμος
νὰ συμμετάσχῃς.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ναι, ὦ πάτερ γηραιέ,
σὲ συνοδεύω δὸς τὴν φίλην χεῖρά σου
ἐμὲ θὰ ἔχῃς ὀδηγόν σου τοῦ λοιποῦ,
καθὼς τὰ πλοῖα τοῦ ἀνέμου τὴν πνοήν.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Ἴδου, ὦ τέκνον, προχωρῶ γενοῦ μοι σὺ
ἀθλία ποδηγέτις.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ναι, τρισάθλια
ὑπὲρ ἀπάσας τὰς παρθένους τῶν Θεβῶν
εἰναίμεν τῷ ὄντι.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Ποῦ τὸν πόδα μου
τὸν γηραιὸν νὰ βάλω ; Δὸς μοι στήριγμα.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἐδῶ τὸν πόδα βάλε, πάτησον ἐδῶ
καὶ ὡς σκιά, ὦ πάτερ, κράτει με καλῶς.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ ὦ τῆς φοικτῆς φυγῆς μου ! Ἄς διώξωσιν
ἐκ τῆς πατρίδος τὸ γερόντιον ἐμέ.
ΑΛΛ' οἴμοι, οἴμοι ! ὦ πολυπαθῆς ἐγώ !

ΑΝΤΙΓΟΝΗ Τί ἐπαναλαμβάνεις τὸ πολυπαθῆς ;
Δέν βλέπ' ἡ Δίκη τοὺς κακοὺς, δέν τιμωρεῖ
τὰς ἀφροσύνας τῶν ἀνθρώπων, πάτερ μου.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Καὶ εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος, ὅστις τῆς Σφιγγὸς
τὸ αἰνίγμα τὸ ἀκατάληπτον εὐρὸν
ὑμνήθην καὶ ἐξήρθην μέχρις οὐρανοῦ !
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Τὴν δόξαν σου ἐκείνην τί ἀναπολεῖς ;
Τὰ παρελθόντα παῦσον ἐνθυμούμενος.
Σοὶ μένει τοῦτο τὸ μικρὸν ποτήριον
τοῦ ν' ἀποθάνῃς πλάνης καὶ ἐξόριστος
μακρὰν ποῦ τῆς πατρίδος. Εἰς τὰς φίλας μου
παρθένους πόθου δάκρυ καταλείπουσα
ἐκ τῆς πατρίδος φεύγω εἰς ἀπάρθενον
φυγὴν καὶ ἐξορίαν.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Ποία τῶν φρενῶν
χρηστότης, φεῦ !
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Εἰς τοῦ πατρὸς τὰς συμφορὰς
θὰ μ' ἀναδείξῃ ἐνδοξὸν τοῦλάχιστον.
Ταλάνισόν με διὰ τὴν ἀτίμωςιν
τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὅστις ἀταφος νεκρὸς
ἐκτὸς τοῦ οἴκου ρίπτεται πανάθλιος.
Πλὴν θὰ τὸν θάψω, καὶ ἂν ἔτι πρόκειται
κ' ἐγὼ νὰ ἀποθάνω.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Κατευθύνθητι
πρὸς τὰς ὀμηλικὰς σου.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἐβαρύνθησαν
τὰ δάκρυά μου.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Ὑπαγε εἰς τῶν βομῶν
τὰς λιτανείας.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Καὶ αὐτοὶ ἐχόρτασαν
τὰ βάσανά μου.
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Ὑπαγε τοῦλάχιστον
εἰς τῶν Βακχῶν τὸ ὄρος ὅπου τῆς μητρὸς
τοῦ Διονύσου ὁ ναὸς ὁ ἄβατος.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ Πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου ἄλλοτε ἐγώ,
διὰ νεβρίδος στολισθεῖσα βακχικῆς,
ἀνῆλθον εἰς τὸ ὄρος καὶ τὸν ἱερὸν
χορὸν, ὦ πάτερ, τῆς Σεμέλης ἔστησα,
εἰς τοὺς Θεοὺς διδοῦσα χάριν ἄχαριν ;
ΟΙΔΙΠΟΥΣ Ἴδετε, κλεινοὶ πολῖται, ὁ Οἰδίπους εἴμ' ἐγώ,
ὅστις μέγας ἐκηρύχθη, λύσας αἰνίγμα δεινόν.
Τῆς Σφιγγὸς ὁ μόνος τότε τὴν ἰσχὺν τὴν φοικτὴν
καταστρέψας, νῦν ἀτίμως καὶ τὸν οἶκτον ἐμποιῶν
ἐκδιώκομαι τῆς χώρας ! Ἄλλὰ τί ὀδύρομαι ;
Διὰ τὴν θρηγῶν ματαίως ; Καθὼ ἀνθρώπος θνητὸς
χρεωστῶ νὰ ὑποφέρω τὰς ἐκ τῶν θεῶν πληγὰς !
ΧΟΡΟΣ Εἶθε, σεμνοτάτη Νίκη, τὴν ζωὴν μου νὰ κατέχῃς
πάντοτε καὶ νὰ μὴ παύῃς στεφανώουσα αὐτήν.
ΤΕΛΟΣ

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΡΟΔΑΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΜΙΑ

ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Όταν κινήσης για να πᾶς, καλό μου καραβίκι,
Στὸ γαλανὸ κ' ἀσάλευτο λιμάνι τοῦ Οὐρανοῦ
Νὰ μὴ βροντᾶ τριγύρω σου τὸ ἀτέλειωτο φαρμῆκι
Τοῦ μαύρου Ὠκεανοῦ.

Καὶ νὰ μὴν ἔχης στ' ἄρμενα τὰ κλάυματα τὰ αἰώνια,
Στ' ἀγέρι ἕνα χαρμόσυνο τραγοῦδι νὰ κυλᾶς,
Νάχης στὴ πλώρη τῆς λευκῆς ἀμυγδαλιᾶς τὰ κλώνια
Καὶ τῆς τριανταφυλλιᾶς.

Καὶ νᾶεινε ἔμπρὸς καὶ γύρω σου οἱ γλάροι ἐρωτευμένοι
— Τὰ κάτασπρά σου ὄνειράτα, παρθενικὴ Ψυχῇ,
Καὶ τὸ λιβάνι τῆς καλῆς εἰρήνης ν' ἀνεβαίνῃ
Γαλήνια προσευχή...

Καὶ νὰ τραβᾶς τὸ δρόμο σου, καρᾶβι πονεμένο,
Νᾶεινε γιὰ σένα πάντοτε καλόβουλοι οἱ καιροί,
Καὶ τὸ λιμάνι τ' Οὐρανοῦ νᾶεινε γιὰ σὲ ἀνοιγμένο
Καὶ νὰ σὲ καρτερῇ...

ΓΛΥΚΑ ΜΟΥ ΜΑΤΙΑ

Πόσο θερμὰ κι' ἐγκάρδια σᾶς ἀγάπησα
Καὶ τί γιὰ σᾶς δὲν ἔχω ὄνειρεμένα,
Στῆς ὥρες ποῦ τὰ φῶτα ἀργοπεθαίνουνε
Ματάκια μου γλυκὰ κι' ἀγαπημένα !...

Ἄχ, νᾶηταν στῆς ζωῆς μου τὰ συντριμμάτα
Στὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς τὰ πληγωμένα
Πονετικά κι' ἀδιάκοπα νὰ λάμπατε,
Ματάκια μου γλυκὰ κι' ἀγαπημένα !

Ἄχ, νᾶηταν τὴν ὥρα ποῦ τὰ χέρια μου
Νεκρὰ θὲ νὰ γενοῦν καὶ παγωμένα,
Ἄχ, νᾶηταν νὰ γέροντε ἀπὸ πάνω μου
Ματάκια μου γλυκὰ κι' ἀγαπημένα.

Καὶ δίπλα στῆς λαμπάδες ποῦ θὰ φέγγουνε
Θαμπὰ καὶ μυστικά κι' ἀπελπισμένα,
Ἄχ, νᾶηταν νὰ κλαίγατε τὴ νειότη μου
Ματάκια μου γλυκὰ κι' ἀγαπημένα !...

ΜΑΥΡΟΦΟΡΑ

Κι' ἦρθες σὰν χέρι ἐξωτικό ποῦ ἀπλώνει κάποια νύχτα
Χαϊδευτικά κι' ἀνάλαφρα στὴν Ἄρπα τῆς καρδιᾶς,
Οἱ λογισμοὶ σ' ἐξήτησαν κι' ἐβάρυναν τὰ στήθη
Σὰν ὄνειρο παρᾶξενο στὸν ἴσκιο καρυδιᾶς...

Δὲν ἦσουν ἡ πρωτόφαντη καὶ ἡ γελαστή, κι' ἀκόμα
Κάποιες φροντίδες ὑφαιναν πέπλο βαρὺ γιὰ σένα
Κι' ἦταν στὰ μάτια σου τὰ δυὸ τὰ σύννεφα τῆς λύπης
Βαθειὰ καθρεφτισμένα...

Φτωχὴ ἀδελφῆ, πῶς θᾶθελα τὸν πόνο σου ν' ἀρμώσω
Πονετικά κι' ἀνάλαφρα στὴν Ἄρπα τῆς καρδιᾶς,
Καὶ στὸ βαρὺ σου μέτωπο νὰ φέρω τὴν γαλήνη
Μιᾶς ἀνοιξιᾶτικης βραδυᾶς...

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΣΤΡΟΦΕΣ

1

Τὸ αἷμα σου ποῦ ἐχύθηκε στὸ κάμπο, ὠραῖε λεβέντη,
Τῶπιεν ἡ γῆ ποῦ ἐδίψαγεν ἡ ἀλαίμαργη βαθειά,
Αὔριο θὲ νᾶρθῃ ἡ Ἄνοιξι νὰ φέρῃ ἀνθούς καὶ μῦρα
Νὰ φέρῃ τῶν ἀτρόμητων τὰ ὀλόγυμνα σπαθιά.

Καὶ σένα ἴσως στὸν τάφο σου ποῖος ξέρει ἂν δὲν βροντήσῃ
Καὶ σὲ ταράξῃ σύγκορμο τὸ κάλεσμα τὸ πλάνο,
Καὶ σὲ ἀνεμῶνες πορφυρὲς τὸ πλούσιον αἷμα ὀρμήσει
Στὸ χῶμα σου ἀπὸ πάνω !...

2

Καὶ νὰ ἡ Ἀγχίαλος, θὰ ὑψωθῇ στὰ μάτια σας ἀντίκρου
Φοβέρα καὶ περίγελο κι' ὡς ὄραμα λευκῆ,
Μὲ τὴ σεβάσμιαν ἐκκλησιὰ καὶ τὸ Σταυρὸν ἐπάνω
Ποῦ μιὰ νυχτιὰ τὴν κάψατε, ἀνίεροι καὶ κακοί !...

Ουδὸδὼς δύνανται νὰ μειώσωσι τὴν τιμὴν καὶ δόξαν, ἢ ὅποια ἐξ ὀλοκλήρου ἀνήκει εἰς τὸν Φούλτωνα, ὅστις διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἔδωκε νέαν ὠθησιν εἰς τὴν ναυτιλίαν, δύο ἑτεροὶ Ἀμερικανοί, οἵτινες προηγήθησαν αὐτοῦ, βαδίσαντες καὶ οὗτοι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Οἱ δύο οὗτοι ἐφευρέται, ὄχι μόνον ἐπενήσαν, ἀλλὰ καὶ ἐξετέλεσαν πειράματα, προσπαθήσαντες νὰ κινήσωσι πλοῖα διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ, δυστυχῶς ὅμως διὰ τὴν φήμην των καὶ τὰ συμφέροντά των δὲν ἐπέτυχον μέχρι τέλους, μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας, τὰς ὁποίας κατέβαλλον.

Κάποιος Ἰακώβος Ρώμσεϋ, γράφων τὴν πρώτην Ἰανουαρίου 1788 ἀπὸ τὸ Μπέρκλεϋ εἰς τὸ κοινὸν τῆς Βιργινίας, ἐπετίθετο διὰ σοφοῦ διακηρύξεώς του καθ' ἑνὸς Ἰωάννου Φίτς ἐκ τῆς πολιτείας Κονεκτικούτης. Ὁ Φίτς τότε ἠροχολεῖτο καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐφευρέσεως, δι' αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ Ρώμσεϋ διὰ τῆς διαμαρτυρήσεώς του ἐσκόπει νὰ προηγηθῇ αὐτοῦ καὶ φυλάξῃ δι' ἑαυτὸν τὰ προνόμια. Ὁ Φίτς ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐναντίου του διαμαρτυρήσεως ταύτης, εἶχεν ἀποκτήσῃ ἀπὸ τὸ ἔτος 1784 προνόμια ἐπὶ τῆς ἐφευρέσεώς του ὑπὸ δύο σεβαστῶν Συμβουλιῶν, τὰ ὅποια ὁ Ρώμσεϋ προσεπάθει νὰ προσβάλλῃ.

Ἡ ὅλη προειδοποίησις εἶνε ἀξιοπερίεργος ὡς ἐκ τῶν πλήρων ἐπεξηγήσεων, τὰς ὁποίας ὁ Ρώμσεϋ συνώδευε διὰ σχεδιαγραμμάτων, ἅτινα ἐκ πρώτης ὕψεως ἐδείκνυον τὴν μεγάλην εὐφυίαν τοῦ ἐφευρέτου καὶ τὰ καταπατούμενα δικάια του, διὰ καλλιτέρας ὅμως παρατηρήσεως ἐφανερῶτο τὸ ἀνόμιον καὶ ἀντιφατικόν, τὸ ὅποιον πολλοὶ ἴσως καὶ νὰ μὴ ἀντελαμβάνοντο.

Ἡ ἅσα ἀρχὴ ἐννοεῖται μεγάλης ἐφευρέσεως ἐξαρτᾶται περισσότερο ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας παρὰ ἀπὸ τὰ τεχνάσματα ἀγυρτῶν τινῶν, οἱ ὅποιοι κεχωρισμένως καὶ διὰ δακτυλογραφικῶν ἀπατῶν μᾶς παρουσιάζουσι τὰ πάντα ὡς κατορθωτὰ καὶ εὐκόλα. Πολλοὶ δὲ πρὸς ἀπόκτησιν προνομίων ἐπιλαμβάνονται ἔργων, τὰ ὅποια φροντίζουσι νὰ εἶνε ἡγγυημένα καὶ ὑποστηρίζονται ὑπὸ ἀξιοπίστων προσώπων.

Ὁ Ρώμσεϋ λοιπὸν εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ προσελκύσῃ τὴν εὐνοίαν, τὴν ὑποστήριξιν καὶ συνδρομὴν μιᾶς μερίδος ἐξόχων ἀνδρῶν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα διὰ τῆς ἐπιβολῆς του νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς δημοσίας γνώμης. Μεταξὺ τῶν διαπρεπῶν ὑποστηρικτῶν του ἦσαν, ὁ στρατηγὸς Γ'καίτς, ὁ Βενιαμίν Φραγκλίνος, πρὸς μεγάλην του δὲ εὐτυχίαν καὶ δόξαν αὐτὸς ὁ Οὐάσιγκτων. Ὁ τελευταῖος ἦτο αὐτόπτης μάρτυς μιᾶς δοκιμῆς γενομένης ἐπὶ πλοιαρίου τοῦ Ρώμσεϋ εἰς ἓνα ποταμὸν τῆς Βιργινίας, ἔμεινε δὲ τέσον εὐχαριστημένος, ὥστε ἔδωκεν ἑγγράφον πιστοποιήσιν περὶ τῆς εὐχαριστήσεώς του, ἢ ὅποια κατέληγεν εἰς θερμότερον ἔπαινον.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ Ρώμσεϋ εἰς οὐδὲν θετικὸν ἀποτέλεσμα κατέληξεν, πρὸς δικαιολόγησιν του δὲ ἤρχισε νὰ προβάλλῃ παρουσιασθέντα ἐμπόδια, ἔλλειψιν χρημάτων καὶ παντοῖα προσκόμματα καὶ δυσκολίας. Εἰς μίαν ἐπιστολὴν του ὁ Ρώμσεϋ, μεταξὺ ἄλλων ἔγραψεν: «Ἄν καὶ αἱ στενοχωρία ὑπῆρξαν μεγάλαι, ἐν τοῦ τοις ὑπέφερα μεθ' ὑπομονῆς τὰς πικρίας, ὡς ἐκ τῆς ἀμα-

θείας καὶ μογηθρίας, μερικῶν ὑποῦλων δολοφονῶν, ποῖοι προσεπάθησαν νὰ προσβάλλωσι τὴν ὑπόληψιν τοῦ Ἐξοχότητος (ὁ Οὐάσιγκτων ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε πρέεδρος) καὶ ἄλλων κυρίων, διότι παρηκολούθησαν πειραματά μου καὶ ἐπιστοποίησαν αὐτά».

Οἱ ὑποῦλοι οὗτοι δολοφόνοι, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Ρώμσεϋ, διὰ τῶν κατηγοριῶν των ἐσκόπουν κυρίως μαυρώσωσι τὴν καλὴν φήμην τοῦ προέδρου καὶ ὡς μὴ ἐλάμβανον τὸ ὑπ' αὐτοῦ δοθὲν πιστοποιητικὸν ἐπὶ τῷ Ρώμσεϋ, ὅστις ἐν ταῖς προσπαθείαις του, ὅπως προηγουμένως εἰρήσθη, ἐπέδειξε τὸ δικαίωμα τῆς ἐφευρέσεως φαίνεται ὅτι ἔκαμν κατάχρησιν τῆς μνείας τοῦ ἀμέμπτου ὀνόματος τοῦ Οὐάσιγκτων.

Ἐν σπουδαία ἀλληλογραφία, ἢ ὅποια διετηρήθη μετὰ τὴν σήμερον, παρατηρεῖ τις, ἂν καὶ ἀνακριδῶς ἐννοεῖται ἐπιτίθηται μέρη τινὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὅτι ἀμφότεροι οἱ συναγωνιζόμενοι εἶχον κατορθώσῃ τέλος κατὰ τὴν ὑπῆρξαν φιλόπονοι καὶ ὅτι ἠδύνατο μετὰ περισσῆς εὐκολίας νὰ χειρίζονται τὴν γραφίδα ἐν τῷ τέλει: δὲ ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἔρις ὑπῆρξε σοφοῦ καὶ ἀμφοτέρω τὰ μέρη εἶχον ἀποκτήσῃ θιασώτας. Ὁ Ρώμσεϋ μάλιστα ὑπερέβη τὸν Φίτς κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ὠφελήθη ἀρκετά. Ἐν Φιλαδελφείᾳ εἶχεν ἰδρυθῆ ἑταιρεία, σκοπὸν ἔχουσα νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ Ρώμσεϋ καὶ τὴν ὅποιαν ὀνόμασαν «Ρώμσειαν» πρέεδρος δὲ οὗ τῆς ἐγένετο ὁ περίφημος Βενιαμίν Φραγκλίνος. Ἡ ἑταιρεία αὕτη δὲν ἀνέλαβε μόνον τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐπιστηνικῶν ἐργασιῶν τοῦ Ρώμσεϋ, ἀλλ' ἐπεθύμει ν' ἀσχοληθῆ εὐρέως ἐπὶ σπουδαίων ἐργασιῶν, ἰδιαιτέρως δὲ πρὸς ἀποκτησιν προνομίων παρὰ τῆς νομοθετικῆς ἀρχῆς τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐν τῇ αἰτήσεϊ τῶν «Ρωμσειανῶν» ἢ ὅποια εὐρίσκειται ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Ἄλβαν, παρατηρεῖ τις τὴν πεποιθῆσιν τῶν μελῶν ἐπὶ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ Ρώμσεϋ.

Ἐν τοῖς ἀρχείοις τούτοις εὐρίσκονται ἑγγράφα, ἀπὸ ἀναφέρουσιν ὅτι ἐκτὸς τοῦ Φίτς καὶ Ρώμσεϋ εἶχον καταργίην καὶ δύο ἄλλοι, ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐφευρέσεως, ὀνομασθέντες Βόιτ καὶ Στέβενς, οἱ ὅποιοι μάλιστα εἶχον κάμη καὶ αἰτήσιν περὶ δικαιώματος ἐφευρέσεως, ἀλλὰ τοῖς ἠρτήθησαν τὴν παραχώρησιν τοιούτου, διότι ἀντεποιούντο τὴν ἐργασίαν προγενεστέρων ἐφευρετῶν. Τοῦτο ἴσως νὰ ἐπιβενετο καὶ δι' ἄλλον λόγον, μᾶλλον ἕνεκα διαφορᾶς πνεύματος μεταξὺ τῆς Βιργινίας καὶ Πενσυλβανίας.

Φαίνεται ὅμως ὅτι διαρκούσης τῆς ἐρίδος ταύτης, ὁ Φίτς εἶχε προχωρήσῃ μετὰ ζήλου καὶ εἶχε κάμη ἀρκετὰς προόδους ἐν τῇ ἐφευρέσει του, διότι: καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του (1798) ὁ Φούλτων εὐρίσκει δεινούς πολεμιστοὺς οἱ ὅποιοι δὲν ἤθελον νὰ παραδεχθῶσιν, ὅτι ὁ Φίτς μὲ τὸν θάνατόν του εἶχεν ἀπολέσῃ πλέον καὶ πᾶν δικαίωμα εὐρεσιτεχνίας, τοσοῦτον δὲ ἐπέμενον οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ὥστε καὶ κατὰ τὰ τέλη ἀκόμη τοῦ ἔτους 1846, δι' ἐνός δημοσιεύματος ὑπερημύνοντο τῆς προτεραιότητος αὐτοῦ. Ἡ διατριβὴ αὕτη ἐπιτιλοφορεῖτο ὡς ἐξῆς: «Τιμὴ εἰς ἐκείνον τοῦ ὅποιου ἀνήκει». Ἡ ὅλη διαμαρτυρήσιν ὑπῆρξεν ἑσπέρως εἰρηνικὴ καὶ συστατικὴ διὰ μίαν μερίδα φαρμακοποιῶν, κατέληγε δὲ ὡς ἐξῆς: «Ὁ κόσμος εἶνε ὑποχρεωθεὶς πρὸς εὐσεβείας εἰς τὸν ἐκ τῆς Κονεκτικούτης Ἰωάννην Φίτς».

την ἰδέαν τῆς ἀτμήρους ναυτιλίας, καὶ εἰς τὸν ἐκ Πενσυλβανίας Ροβέρτον Φούλτωνα, τὸν ἐφευρέτην, ἐπιμονὴν καὶ ἄσκον προσπάθειάν του ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ καὶ ἠθικὴν ὑποστήριξιν πρὸς τὸν δεύτερον ἐφευρέτην.

Σύμφωνα μὲ τὰ γραφόμενα τῆς ἐφημερίδος ταύτης, ὁ Φούλτων ἐπέδειξε τὸ σύστημά του πολὺ ἑνωρῖς, ἀπὸ τὸ ἔτος 1793. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν πλοῖον ὠθούμενον ὑπὸ τροχοειδῶν κωπῶν καὶ διευθυνόμενον ὑπ' αὐτοῦ

Τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον τοῦ Φίτς

τῆς Νέας Ὑόρκης. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἦτο μία κοινὴ λέμβος ὡς καὶ μακρὰ ἀκάτια, περίπου 18 ποδῶν μήκους καὶ ἐξ πλάτους ἑκυβερνᾶτο ἐν τῇ πρῶτῃ διὰ μιᾶς κώπης, ἐν ᾗ ἀνεγέρνως ἠδύνατο τις νὰ θέτῃ τὸν ἑλικά εἰς κίνησιν δι' ἐπιβίωσιν τοῦ κωπηλάτου. Ὁ ἑλίκας ἦτο ἐκ τῶν συνήθων, δέκα ἢ ἑκατὰ γαλόνιων χωρητικότητος, μὲ ἐν δυνατὸν δρῦνον τῶμα, οἱ δὲ κύλινδροί του ἦσαν κατεσκευασμένοι καθαρῶς ἐκ σκληροῦ ξύλου.

Ὁ συντάκτης τοῦ δημοσιεύματος τούτου, ὁ ὁποῖος ἦτο κάποιος Ἰωάννης Χούτσις, ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος—

ἦτο δὲ νέος ἀκόμη—ἐβοήθησε τὸν Φίτς ἐν τῇ πηδαλιούχίᾳ τοῦ πλοίου καὶ ἐπεστάει εἰς τὰς μηχανάς, ὁ δὲ Φούλτων καθὼς καὶ ὁ καγκελλάριος Λίβινγκστον ἦσαν παρόντες εἰς ἓνα τῶν δοκιμαστικῶν ἐκείνων πλοίων, μεταξὺ τοῦ πλήθους, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Φίτς ἐξῆγε: τὴν μέθοδον τῆς ἐργασίας του καὶ τὰ τῆς συσκευῆς ἐν γενεῇ. Ὁ Φούλτων, ἔλεγεν ὁ Χούτσις, ἐδείκνυε μέγα ἐνδιαφέρον κατὰ τὰς δοκιμὰς ταύτας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν αἱ πρῶται, διότι καὶ πρὸ τινος χρόνου ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τελάουερ μετεχειρίσθη καὶ πάλιν τὸν ἀτμὸν, ἵνα κινήσῃ ἐν πλοιαρίον.

Τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον τοῦ Φίτς δὲν εἶχεν οὔτε τροχοὺς οὔτε ἑλικά, ἀλλὰ κώπας, τοποθετημένας ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τινος στρόφιγγος. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἂν καὶ ὀνομάσθη «Καρτερία» πολὺ ταχέως ἐγκατελείφθη, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὴν σῆψιν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἐνθα ἐγένοντο αἱ δοκιμαίαι.

Μεταξὺ ὄλων τῶν συναγωνισθέντων διὰ τὴν δι' ἀτμοῦ κίνησιν τῶν πλοίων, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Ρώμσεϋ καθὼς καὶ ὁ Φίτς ἐφθασαν εἰς κάποιον ἀποτέλεσμα διὰ τῶν πειραμάτων των, ὁ Ροβέρτος Φούλτων ὅμως, εἴτε δι' ὅτι ἐστηρίχθη εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἰδικῶν του δοκιμῶν ἢ διότι παρηκολούθησε καὶ ἐξεμεταλλεύθη τὰς ἐργασίας τῶν ἄλλων, ἐπέτυχε μέχρι τέλους, ὥστε διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ νὰ καταστήσῃ εὐκόλον καὶ ταχὺν τὸν πλοῦν τῶν θαλασσῶν καὶ ποταμῶν Ὁ κόσμος τὸν τιμᾶ ὡς μέγαν ἐφευρέτην καὶ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ τιμᾶ αὐτὸν διὰ τὸν θρίαμβόν του, τοῦ ὁποίου μία ἑκατονταετηρίς συμπληροῦται κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ τοῦ WILLIAM J. ROE

ΟΥΓΓΡΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Η ΚΑΤΑΡΑ

[Διήγημα τοῦ V. RACOSY — Μετάφρασις Θρ. Ζωιοπούλου]

Μίαν ἡμέραν ὄταν εὐρισκόμην εἰς τὸ Ναδζῦ-Ζέβεν πλοῖον νὰ παρευρεθῶ εἰς κάποιον ρουμανικὴν εορτήν. Ἐνας ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους ἐκεῖ μᾶς ἐκίνησε ἐπὶ περιέργειαν. Εἶχεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του, τοῦ ἀλλοκυτῶτος μελαψοῦ, ἓνα σημάδι ἀπὸ σπαθιά, διακρινόμενον καθαρῶτατα.

— Βλέπεις αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον; μοῦ εἶπεν ὁ πλοῖος μου.

— Μάλιστα, ἔχει ἐνδιαφέρουσαν φυσιολογίαν.

— Ἀλήθεια, ἀλλὰ γιὰ κύτταξε καὶ τὸ σημάδι ὅπου ἔχει στὸ πρόσωπον...

— Θὰ εἶνε βέβαια ἀπὸ σπαθιά; ἠρώτησα.

— Ὅχι, εἶνε ἀπὸ κατάρα!

— Ἐννοεῖς παρρητήρησα στοὺς ὀφθαλμοὺς. Ἐκεῖνος μοῦ εἶπε:

— Πηγαίνωμεν ἔξω; Ὅθι κάμωμεν τὸν γυρον τοῦ πλοίου καὶ θὰ σοῦ διηγηθῶ μίαν περιεργὴν ἱστορίαν.

— Πηγαίνωμεν τὰ σιγάρα μας καὶ ἤρχισε νὰ διηγήται:

— Κατὰ τὸ ἔτος 1849 οἱ αὐτοκρατορικοὶ μετὰ

τῶν Ρουμάνων, ἐπολιόρχουν μίαν μικρὰν Ουγγρικὴν πόλιν, τὴν ὅποιαν ὑπερῆσπιζε μία δρᾶξ Χανδῆβ μαζὶ με τοὺς κατοίκους της.

Ἡ ἀντίστασις των αὐτῇ ἐξώργισε πολὺ τὸν αὐστριακὸν ἀρχηγὸν καὶ ἀπεφάσιεν ἕσους ἄνδρας συλλάβειν με τὸ τουφέκι στὸ χέρι νὰ τοὺς θανατώσουν.

Ἡ πόλις ἐκυριεύθη καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἐκράτησε τὸν λόγον του. Ἡ πάλῃ ὑπῆρξε τρομερὰ, ἀπελπιστικὴ. Τέλος μεταξὺ τῶν κραυγῶν τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ ἀλαλαγμοῦ τῶν στρατιωτῶν, ἀπὸ τὸ τελευταῖον σπῆτι ποῦ ἔμεινεν ἀκυρίευτον, ἐξῆλθαν τὰ παλληκάρια ποῦ τὸ ὑπερῆσπιζαν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἓνας χωρικός, νέος ἀκόμη, τὸν ὅποιον ἠκολούθει ἓνα παιδάκι τριῶν ἐτῶν—τὸ παιδί του...

Μετ' ὀλίγον τὰ δύο θύματα εἶχον ἀκουμβῆσαι τὴν ράχην εἰς τὸν τοῖχον.

Ἐνας ἀξιωματικὸς ἐπῆγε κοντὰ καὶ παρρητῆρι τὸ εὐμορφον καὶ ζωηρὸν παιδάκι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰ μάτια ἐβγαίναν φλόγες.

— Σταθήτε, επρόσταξε τος στρατιώτας, που ήσαν έτοιμοι να άδειάσουν τά έπλα των. Αυτό τὸ παιδί έπολεμοῦσε μαζί τους ;

— Μάλιστα, άπειρήθησαν εκείνοι, τούς έδοθηθούσε. Τους έφερνε τροφάς, πολεμοφόδια, νερό...

— Παράξενο, έψιθύρισε ο άξιωματικός, παρατηρών μετά πόνου τὸ δυστυχισμένο μικρό, που έκρατοῦσε τὸ χέρι τοῦ πατέρα του.

— Κύριε, τοῦ είπεν ο πατέρας, βλέπω πῶς έχετε καλή καρδιά. Πριν με τουφεκίσετε, κάμετέ μου μία χάρι. Θέλω να στείλω ὀλίγα χρήματα που έχω τῆς γυναίκας μου. Βρίσκεται κάπου έδῶ κοντά σε άσφαλές μέρος...

Κατὰ τὴν ιδίαν στιγμήν ήλθεν ο ταγματάρχης, με ὀλίγους άξιωματικούς και με τὸν Ρουμάνο δήμαρχο.

Ο πατέρας εξήγησεν εκ δευτέρου να τοῦ δώσουν τὴν άδειαν.

— Με ποιὸν θά τὰ στείλης; τὸν ήρώτησεν ο ταγματάρχης.

— Μά, με τὸ παιδί μου.

Οί άξιωματικοί έμουρμούριζαν. Ο πατέρας ήθελε βεβαίως να σώση τὸ παιδί του.

Παρετήρουν ἔλοι τὸν μικρὸν ήρωα που τὰ φορέματά του ήσαν σχισμένα και έλεινε από τὴν σκόνην.

— Λογαριάζετε πῶς θέλω να σώσω τὸ παιδί μου; τούς είπεν ο πατέρας. Κάνετε λάθος. Θά ξανάρθη πάλι.

— Θά ξανάρθω, κύριε άξιωματικέ, εφώναξε και εκείνο τὸ καυμένο, με σταθερὰ φωνήν. Μή νομίσετε πῶς θά φύγω!...

— Καλά, είπεν ο ταγματάρχης, πάρε τὰ χρήματα και κάμε γλήγορα...

* *

Τὸ παιδάκι έλαβε τὰ χρήματα και έφυγε δρομαίως. Οί άξιωματικοί με δακρυσμένους ὄφθαλμούς ακολουθοῦσαν δια τοῦ βλέμματος τὸ ξανθὸν άγοράκι. Έως οτου έγενεν άφαντον. Μόνον ο δήμαρχος ήτον ὄργισμένος ως ὄνειον που βλέπει πῶς τοῦ ξεφεύγει τὸ θυμα από τὰ νύχια του.

Οί άξιωματικοί έμπήκαν εἰς τὸ γειτονικὸν καπηλεῖον και άφησαν τὸν δήμαρχο με τούς ανθρώπους του έξω.

Έθεσε λοιπὸν αὐτὸς εἰς πρᾶξιν τὴν διαταγήν που είχε, και είκοσι πυροβολισμοί ήκούσθησαν τὴν ιδίαν στιγμήν. Η ζωὴ τοῦ δυστυχισμένου πατέρα εκόπη δια παντός.

— Κρίμα ν' άφίσετε αὐτὸν τὸν μάγκα να φύγη, εφώναξεν ένας βοσκός.

— Πάσσε, είπεν ένας άλλος. Αὐτὴ εἶνε δουλειὰ τῶν άξιωματικῶν.

— Μπά! Για ιδέτε, κύριε δήμαρχε, ο μικρὸς ξαναγυρίζει!...

Οί ὄφθαλμοί τοῦ δημάρχου ήστραψαν. Τὸ καυμένο τὸ παιδάκι, με τὴν πνοή στο στόμα, έτρεχε πρὸς τὸ μέρος όπου έγινε τὸ δράμα. Ο ἰδρῶς έδρεχε τὸ προ-

σωπάκι του, τὰ μαλλιά του τὰ δλόξανθα εκείνου στο μέτωπόν του.

Επέρασε δια μέσου τῶν εκπληκτων ρουμάνων, κοντὰ εἰς τὸν τοῖχο και είδε τὸ φοβερὸν θέαμα.

— Α! πατεράκι μου! Καλέ μου πατέρα, γιατί με' επερίμενες; εφώναξε με δάκρυα και λυγμοὺς κόμοιρο τὸ παιδί.

Και έπεσεν επάνω εἰς τὸ πτώμα τοῦ πατρός του πλημμυρισμένον από αίμα...

Τὸ πρόσωπον τοῦ δημάρχου ήλλοώθη, ως να σπαινε τρομερὰ πάλη εντός του, μαζί με τὰ αισθήματα τὰ ὁποῖα τοῦ ενέπνεε ή τὴσ δραστηριότης και δύναμης που ενυπήρχεν εἰς τὸ άσθενές εκείνο παιδί σῶμα. Έξαφνα ὁμως έκοκκίνησεν από θυμὸν και εφώναξε με άγρίαν φωνήν:

— Τουφεκίστε το!

Εἴκοσι πυροβολισμοί ήκούσθησαν. Τὸ πᾶν έτελείωσε. Τὸ κορμάκι τοῦ άθώου παιδιοῦ, διάτρητον από τὰς φονικὰς σφαιρας εκείτο επί τοῦ σώματος τοῦ πατρός του ενφ τὸ θάρρος, ή δύναμις, ή τιμή, που εκλειεν ή ψυχὴ του επέταξαν μαζί τῆς εἰς τούς οὐρανοὺς.

Μετ' ὀλίγον οί άξιωματικοί έδηγήκαν από τὸ καπηλεῖον. Ο ταγματάρχης ως να ενεθυμήθη κατ' εκκίνησιν τὴν στιγμήν έπροχώρησε πρὸς τὸν δήμαρχο.

— Τὸ παιδί εγύρισε; τὸν ήρώτησε.

— Μάλιστα...

— Εγύρισε! εφώναξεν εκπληκτος ο ταγματάρχης.

— Μάλιστα, σὰς λέγω...

— Και τί τὸ έκαμες;

— Οτι ήταν άποφασισμένον. Τὸ έτουφεκίσαμε...

Ο ταγματάρχης έκαμε δύο βήματα πρὸς τὸ ὄπισθόν ως να είχε πατήσει: έχιδναν, και με φωνήν τρομακτικὴν εφώναξεν:

— Ατιμε!...

Συγχρόνως με τὴν μάστιγα που έκρατοῦσε εντόπησεν δυνατὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Ρουμάνου. Επειτα από ὀλίγον τοῦ εφάνη, ένα αίματωμένον σημάδι...

* *

— Λοιπὸν αὐτὸς ο άνθρωπος ήτο ο δήμαρχος; ήρώτησα τὸν διηγούμενον τὴν ιστορίαν αὐτήν.

— Όχι, αὐτὸς εἶνε πολὺ νέος.

— Μὰ τότε δὲν εννοῶ...

— Εἶνε τὸ παιδί τοῦ δημάρχου...

— Ἀλλὰ τὸ σημάδι που έχει στο πρόσωπον;

— Τὸ παιδί του έγεννήθη με αὐτὸ.

Εφρικίασα.

Και μετὰ βραχείαν σιωπὴν είπα:

— Εἶνε βεβαίως τὸ εκδικητικὸν χέρι τοῦ Θεοῦ. Εμεινε σηματοδευμένος με τὸ αίμα τοῦ μικροῦ μαρτυρος...

— Αὐτὸ εἶνε, συνεπέρανεν εκείνος. Η κατάρτισε σ' αὐτὸν τὸν δυστυχισμένον και δὲν παντρεύεται γιατί καμμιά γυναίκα δὲν θέλει να κάμη παιδί με τὸ καταραμένον αὐτὸ σημάδι...

V. RACOSY

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΛΑΜΠΡΥΝΙΔΟΥ

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ ΑΠΟΤΥΧΟΥΣΑ

(3-4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1821)

Η από τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1821 άρξαμένη πολιορκία τῶν φρουρίων τοῦ Ναυπλίου και ή επί οκτάμηνον μάχη αὐτῆς, κατόπιν μάλιστα τῆς τελευταίας επιτυχίας τῶν πολιορκουμένων ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου «Ποσειδῶν» και τῆς αποτυχούσης αποπείρας τοῦ φιλιέλληνος Γάλλου συνταγματάρχου Βουτιέ πρὸς ἄλλωθεν τοῦ Ἐπιθλασίου φρουρίου, έπεισε τὸν Ἀρχιστράτηγον τῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων Δημήτριον Κ. Ὑψηλάντη να άποδεχθῆ τὸ ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος εκ Γενούης πλοίου Δανία υποβληθὲν αὐτῷ σχέδιον αλώσεως τῶν φρουρίων τοῦ Ναυπλίου δι' εφόδου.

Τῆς επιτυχίας τοῦ σχεδίου τούτου εξαρτωμένης και εκ τῆς ενεργείας τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ο Δημήτριος Κ. Ὑψηλάντης άπηθύθυεν ἐξ Ἀργους πρὸς τούς Προσφίτους τῆς νήσου Σπετσῶν, ὧν τὰ πλοῖα ὑπὸ τὴν διαίτησιν τῆς Λασκαρίνας Μπουμπουλίνας έπετήρουν ἐν κατὰ θάλασσαν άποκλεισμόν τοῦ Ναυπλίου, τὴν ἡτοιμαμένην επιστολήν, έχουσαν οὕτως:

«Φιλογενέστατοι Ἐφοροί και Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν και πάντες οί γενναῖοι κάτοικοι».

Με τὴν ανδρείαν και τὴν φιλογενειάν Σας εκάματε τὸν υπερήφανον τύραννον να σὰς τρέμη και ἔλον τὸν πλάσμον να σὰς θαυμάζη. Οί ανανδροί Ἀνατολίται δὲν ήξώθησαν να πετήσουν τὸ ποδάρι τους εἰς τὴν Ελλάδα. Δύω φοραῖς εβγήκε ή τυραννική Ἀρμάδα με φαντασίαν να εξολοθρεύση ἔλα τὰ νησιὰ τῆς Ἀσπιδος θαλάσσης και δύο φοραῖς τὴν εκάματε να γυρρησῆ πίσω εντροπιασμένη. Μόλα ταῦτα δὲν πρέπει να ακηλμεθα ήσυχοι και ανενέργητοι, διότι, ὅσα μεγα-

στρατεύματα και ἔλοι οί Καπεταναῖοι: έχουν εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην επιχείρησιν μεγάλην προθυμίαν και ενθουσιασμόν. Οί Ἰντσενέρο: άπεφάσισαν δι: τὸ πάρσιμόν του εἶνε δυνατὸν εἰς τούς Ἑλληνας.

«Γενναῖοι Σπετσιῶται! Μή υποφέρετε να μείνετε άμέτοχοι τῆς δόξης ταύτης! μόνον πεντακῶσοι: εἰσθε άρκετοί, έχοντες συμμάχους και τούς αδελφούς Σας Ἰδραίους και Πελοποννησίους, να εξουσιάσετε εἰς ὀλίγας ὥρας τὸ περίφημον τοῦτο φρούριον και να άποκτήσετε ένα λιμένα, εἰς τὸν ὁποῖον ή τοποθεσία του και ή ανδρεία και ή αξιοτις Σας δὲν θέλει άφήσει: ποτε να πλησιάση ο τύραννος και αν ήθελε έχει δύο φοραῖς τόσα καρδιά, ὅσα έχει τὴν σήμερον. Φιλότιμοι Σπετσιῶται! τώρα εἶνε καιρὸς να δείξετε δι: ήξούρετε να κυριεύετε και πέτρινα κάστρη, καθὼς και να καίετε και να ασαλτάρετε τὰ ξύλινα. Ἐς άκουσθῆ εντός ὀλίγου δι: τὸ Ναύπλιον και ο λιμὴν του εἶνε εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σπετσιωτῶν και Ἰδραίων. Ἐς ὀπάγη ὀγλήγορα ή φοβερὰ αὐτῆς εἰδησις εἰς τὸν υπερήφανον θρόνον τοῦ Σουλτάνου δια να πληροφορηθῆ ακόμη περισσότερο δι: εἶναι άμετάθετος άπόφασις τοῦ Θεοῦ να φύγη από τὴν Καθέδραν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ή να άφανισθῆ μέσα εἰς αὐτήν. Σπετσιῶται! Σὰς προσμένω να συνδοξάσωμεν τὸν οὐράνιον μας Σύμμαχον και να συμφάγωμεν μετ' ὀλίγας ήμέρας μέσα εἰς τὸ Παλαμήδι!

»Εξ Ἀργους τῆ 8ῃ Νοεμβρίου 1821.
»Ο Πατριώτης
»Δημήτριος Ὑψηλάντης Πληρεξούσιος»

Τὸ σχέδιον τοῦ φιλέλληνος Δανία ο Δημήτριος Κ. Ὑψηλάντης υπέβαλε πρὸς τὸν Γενικὸν Ἀρχηγὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην και τούς διευθύνοντας τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου Νικήταν Σταμπελόπουλον και Παπαρσένον Κρέσταν, οἵτινες εξετάσαντες επιμελῶς ενέκριναν αὐτὸ καθολοκληρίαν. Τὴν εγκρίσιν και άποδοχήν τοῦ υποβληθέντος αὐτοῖς σχεδίου τῆς ἐξ εφόδου αλώσεως τοῦ Ναυπλίου άνεκοίνωσαν πρὸς τὸν Δημήτριον Κ. Ὑψηλάντην οί ειρημένο: άρχηγοί τῆς πολιορκίας δια τῆς ἀπὸ 18 Νοεμβρίου 1821 αναφορᾶς αὐτῶν, ἐν ἣ προσέθετον τὰ ἐπόμενα: «Δόξα μεγίστη εἰς ήμᾶς αν συνοδούσωμεν με τούς δῦπειθεῖς στρατιώ-

»τας μας τὸν Ἀρχιστράτηγον τῶν πολεμικῶν δυνά-
»μεων τῆς Ἑλλάδος νικητὴν εἰς τὰ τόσον ἀναγκαῖα
»φρούρια τῆς Ναυπλίας.»

*
**

Ἀποφασισθείσης οὕτω κατ' ἀρχὴν, κοινῇ πάντων
συγκαταθέσει, τῆς ἐξ ἐφόδου ἀλώσεως τοῦ Ναυπλίου,
διετυπώθη κατὰ πρῶτον τὸ ἐπόμενον σχέδιον ἐκτε-
λέσεως :

«Διὰ τὴν ὀλιγοστεύουσα ἀριθμὸς τῶν εἰς Ναύπλιον
»εὐρισκομένων ἐχθρῶν καὶ τὴν εὐκολοῦνθ' ἢ ἐξ ἐφόδου
»ἄλλωσις τῶν φρουρίων Παλαμηδίου, Βαρουσίου (τῆς
»πόλεως Ναυπλίου), καὶ Καστελίου.»

«Κρίνομεν»

Α'. «Ἡ σκηνὴ τοῦ Πρίγκηπος (Ἰψηλάντου) νὰ
»στηθῆ κατ' ἐμπροσθεν τοῦ Ναυπλίου, ὅπου νὰ περι-
»έρχονται τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα δύο ἡμέρας».

Β'. «Οἱ παλαιοὶ τῆς πολιορκίας στρατιῶται, εἰδή-
»μονες ἀκριβῶς τῶν περὶ τὸ Ναύπλιον θέσεων, νὰ μέ-
»νωσιν εἰς αὐτὰς ἐξακολουθοῦντες τὰ συνήθη κινή-
»ματα των».

Γ'. «Περὶ τὰς ἑνδεκα τῆς νυκτὸς τῆς τρίτης ἡμέρας
»ἕνας ἀριθμὸς χιλίων στρατιωτῶν με ἐνδυμασίας καὶ
»σημαίας τουρκικὰς ν' ἀρχίσῃ πόλεμον ψευδῆ κατὰ
»τὸ Κουτσοπέδιον, ὅθεν ἀρχεταί ἢ πρὸς τὴν Ἀργο-
»λίδα ὁδὸς τῆς Κορίνθου».

Δ'. «Περὶ τὴν μίαν ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας νὰ χα-
»λασθῆ ἡ σκηνὴ τοῦ Πρίγκηπος καὶ μετὰ ταῦτα μέ-
»ρος ἐκ τῶν παλαιῶν στρατιωτῶν νὰ καύσῃ τὰς
»καλύβας τοῦ στρατοπέδου καὶ ἔπειτα νὰ διευθυνθῆ
»φανερὰ εἰς τὸ Κουτσοπέδιον, ὅπου ἤθελε φαίνεται
»ἢ ψευδῆ συμποκὴ καὶ αἱ τουρκικαὶ σημαῖαι, κη-
»ρύττον τὸ φθάσιμον τῶν ἔξω Πασάδων, οἱ ὅποιοι ἐ-
»περιμένοντο ὥραν τὴν ὥραν».

Ε'. «Οἱ αἰχμαλωτισθέντες εἰς τὸν ὀλοστερινὸν πό-
»λεμον δύο Τούρκοι νὰ ἀφεθῶσι με ἐπιτήδειον τρό-
»πον ἐκείνην τὴν στιγμὴν μόλις δοθῆ ἢ φωτιά. Αὐτοί,
»καταφεύγοντες εἰς Ναύπλιον, θέλουσι πληροφορήσει
»ἀναμφιβόλως, ὡς θὰ ἀντιληφθῶν, ὅτι τὸ πολιορκοῦν
»στρατόπεδον, τὸ μὲν διελύθη φυγόν, τὸ δὲ ἀφῆκε τὰς
»θέσεις του κινήσαν νὰ ἀπαντήσῃ τὴν πλησιάζουσαν
»βοήθειαν τῶν Πασάδων.»

Σ'. «Χίλιοι Ἑλληνες ἐκλεκτοὶ νὰ κρυβῶσιν, ὅπου
»ἤθελε τοὺς διορίσει ὁ Ἀρχηγὸς τῆς πολιορκίας, καὶ
»εὐθὺς ὅπου οἱ Ναυπιῶται, ἐξαπατηθέντες ἀπὸ τὰ
»τοιαῦτα κινήματα καὶ τὰς πληροφορίας τῶν αἰχμα-
»λώτων, ἐξέλθωσι, μὴ ὄντες βέβαια ὀλιγώτεροι τῶν
»τετρακοσίων, καὶ προχωρήσωσιν ὀλίγον, αὐτοὶ μὲν νὰ
»καὶ οἱ εἰς τὸ Κουτσοπέδιον κατὰ πρόσωπον καὶ οὕτω
»νὰ ἀφανίσωσιν ὅλους χωρὶς ἐξαιρέσεως.»

Ζ'. «Ἐξολοθρευθείσης τοιοιουτρόπως τῆς ἡμισείας

»σχεδὸν δυνάμεως τοῦ φρουρίου, νὰ δοθῆ μετέπει-
»τ' ἡ ἐφοδος πανταχόθεν (ξηρᾶς καὶ θαλάσσης)
»αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλην ἡμέραν χωρὶς ἀνθίστάσεων
»νατῶν καὶ κινδύνων μεγάλων.»

Τὸ σχέδιον τοῦτο, ὅπερ ὑπεβλήθη τῇ 19ῃ Μα-
»βρίου πρὸς τὸν Ἀρχιστράτηγον Δημήτριον Κ. Ἰψη-
»λάντην διὰ τοῦ Νικήτα Σταματοπούλου, καίτοι
»κτικώτερον καὶ ἤττον κινδυνῶδες, βασιζόμενον ἐν
»τῶν προσδοκίῶν τῶν πολιορκουμένων Τούρκων πε-
»λεούσεως ἐπικουριῶν, δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὸν ἀπὸ
»τούτου προετιμῆθη ἢ συμφωνοῦν πρὸς τὸ ἀρχικὸν
»σχέδιον τοῦ φιλέλληρος Δανία ἄμεσοι ἐφοδοί, διὰ τὴν
»ὁποῖαν, πλὴν τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, παρατη-
»σαντος ὅτι τὸ ἀσάλτο ἦτο δύσκολον διὰ τὸ ἄτακτον
»στρατιωτῶν, πάντες οἱ λοιποὶ Ἀρχηγοὶ τῆς κατὰ τὴν
»ῤαν πολιορκίας καὶ οἱ Κυβερνήται τῶν πλοίων καὶ
»θαλασσίου ἀποκλεισμοῦ ἔμειναν τέλος συμφωνοῦν
»πρόθυμοι εἰς τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν.

*
**

Στρατὸς ἐκ 4,000 ἀνδρῶν συνεκεντρώθη ἐξωθεν
τῆς πολιορκουμένης πόλεως, ἢ ἀναγκαῖα ναυπη-
»μοῖρα ἐκ 12 πλοίων καὶ 40 κανονοφόρων τρεχαντι-
»ρίων, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Λασκαρίνας Μπουμπου-
»λίνας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, κατέπλευσεν εἰς τὸ
»μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, πᾶσα δὲ ἡ ἄλλη προ-
»μήθεια τῶν ἀναγκαίων, κλιμάκων κ.λ.π. παρεσκευάσθη.

Ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης, θέλων νὰ προλάβῃ πᾶ-
»σαν τυχὸν παρεκτροπὴν τῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν
»ἐφοδον, ἐξέδωκε τὴν ἐπομένην Διαταγὴν τῆς ἡμέρας

«Πρὸς τοὺς Στρατιώτας,

»Διὰ τὴν μὴ ἀκολουθήσουν κινήματα ἄτακτα εἰς τὴν
»ἐφοδον τοῦ Ναυπλίου.

»Διὰ τὴν μείνωσιν ὅλοι εὐχαριστημένοι καὶ τὸ Πα-
»μεῖον τοῦ Ἐθνους νὰ ὠφελήθῃ.

»Καὶ τέλος πάντων διὰ τὴν ἀξιοθῆ καθεὶς τὴν ἀνά-
»λογον ἀξίαν τῆς ἐκδουλεύσεως καὶ τῆς ἀνδρείας του.

»Διορίζομεν :

»Α'. Οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θα-
»λάσσης, ὅσοι εἰσπηδήσωσι (κάμωσιν ἀσάλτο) εἰς τὸ
»Κάστρον τοῦ Ναυπλίου καὶ τὸ κυριεύσωσιν, ἔχουσι
»νὰ λαμβάνωσι λάφυρα, ὅσα κινήτὰ πράγματα εἴπω
»ἰδιάτερα τῶν Τούρκων ἤγουν χρήματα, ὄπλα ἔξω
»των, φορέματα, οἰκιακὰ σκεύη καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐν
»τούτων τὸ ἐν τρίτον μέρος θέλει εἶνε τοῦ Ἐθνους
»νὰ τὰ μεταχειρισθῆ εἰς κοινὰς ἄλλας χρεῖας.

»Β'. Ὅσα δὲ εἶναι τοῦ φρουρίου, καθὸ πολεμικῶν
»φύδιον καὶ ἀκίνητον πρᾶγμα, καὶ οἱ αἰχμαλωτισ-
»Τούρκοι, ὅλα ταῦτα μένουσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς
»Πατρίδος· ὅθεν οἱ στρατιῶται δὲν ἔχουσι δικαίωμα

»περὶ ἑξῆς τι ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ χρεωστοῦν νὰ τὰ ἀ-
»βλαθῶσιν, ὡς κοινὰ κτήματα τοῦ Γένους.

Γ. Οἱ Ἀρχηγοὶ καὶ Καπετανεῖοι θέλουσιν ὀδηγεῖ
»τοὺς στρατιώτας εἰς τὴν ἐφοδον. Αὐτοὶ νὰ παραστή-
»σωσιν ἐγγράφως καὶ ἀπροσωπολήπτως τὴν ἀξίωσιν
»τῶν ἀνδραγαθήματα τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν ἀνά-
»λογον ἀνδραγαθήσαντες τὸ ἀνάλογον ἀξίωμα.

»Ἐν Ἀργεὶ τῇ 29ῇ Νοεμβρίου 1821.»

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἡμερησίας ταύτης Δια-
»ταγῆς ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης, ὅπως ἐμπυχούσῃ
»τὴν ἐφοδον, κυριῶς δὲ ὅπως ματαιώσῃ τὴν ἐπα-
»ρρησίαν τῶν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπόλεως γενο-
»μένων παρεκτροπῶν, ἐπεσκέφθη αὐτοπροσώπως τὸ
»στρατόπεδον τῆς πολιορκίας, ἐστημένον παρὰ τὸ ἐγγὺς
»τοῦ Ναυπλίου, ἐπισθεν τῆς Ἀρείας, χωρίον Μερζέ
»μετὰ τῶν Θεοδ. Κολοκοτρώνη, Πετρόμπεη καὶ Κυρια-
»κούλη Μαυρομιχάλη, Π. Γιατράκου, Π. Σέκερη, Π. Ζα-
»ραμπούλου καὶ Τζανέτου Χριστοπούλου, καὶ ἐκεῖ, ἐ-
»πίτητον τῶν παρατεταγμένων τετρακισχιλίων περίπου
»Ἑλλήνων στρατιωτῶν καὶ τῶν Φιλελλήνων, ἐποίησατο
»ἐνθουσιάζουσα προσφώνησιν, παρακινῶν καὶ ἐνθαρρύνων
»τοὺς ἀγωνισθησόμενους. Μετὰ τοῦτο, χοροστατούντων
»τῶν ἐρχομένων ἱερέων Θεοδοσίου Μπούσκου ἐκ Τζα-
»φάρα καὶ Γεωργίου Βελίνη ἐκ Πλατανίτι, ἐγένετο
»κατανυκτικὴ πρὸς τὸν Ὑψιστον δέησις ὑπὲρ εὐοδώ-
»σεως τοῦ ἀγῶνος, μετὰ τὴν ὁποῖαν ὁ ἐνθους ἱεροκῆρυξ
»Ἰωάννης ὁ Βυζάντιος προσεφώνησεν ἐνθέρμως τοὺς
»στρατιώτας, προσθεὶς ἐν τέλει ὅτι: ὅτιοις λαβωθῆ ἢ
»ἀποσπῆ ἢ παύσῃ θὰ τὸν ἀνταμείψῃ ἐπαξίως. Συγ-
»χρόνως ὁ Διδάσκαλος τοῦ Γένους Νεόφυτος Βάμβας,
»κρατῶν ἐν χερσὶ τεμάχιον λίθου, ὅπερ σφαῖρα πυροβό-
»λου, βλήθεισα τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἐκ τῆς Καρα-
»πέμπας (τοῦ προμαχώνος «Θεμιστοκλέους») τοῦ Πα-
»λαμηδίου, εἶχεν ἀποσπάσει ἐκ τοῦ βράχου ὑπὲρ τὴν
»κεφαλὴν αὐτοῦ καθημένου, ὠμίλησεν ἐπίσης ἐνθαρρυν-
»τικῶς ὅπως ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς στρατιώτας τὴν προσή-
»κουσαν ἀπάναντι τοῦ ἐχθροῦ γενναϊότητα καὶ ἀφοβίαν.

Τὴν θρησκευτικὴν ταύτην πανήγυριν ἐπηκολούθη-
»σαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ συγχρότησις πολεμικοῦ συμ-
»ποσίου ἐκ τῶν στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν τῆς πολιορ-
»κίας, τῶν φιλελλήνων, ἀξιωματικῶν ἀπομάχων κατὰ
»τὸ πλῆθος τῆς στρατιᾶς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος,
»τῶν Κυβερνητῶν τῶν πλοίων καὶ τῶν παρόντων μελῶν
»τῆς Περουσίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Δημ. Ἰψηλάν-
»του, οἵτινες ὁμοφώνως ἐκανόνισαν τὰ τῆς ἐφόδου ὡς
»ἑξῆς :

»Μὲ γνώμην συμφωνῶν τῶν Πολιτικῶν καὶ Στρατι-
»ωτικῶν ἀπεφασίσθη νὰ εἰσπηδήθῃ τὸ φρούριον Ναυ-
»πλίου διὰ τὴν πρὸ ὀλίγου ἐφοδιάσιν του ἀπὸ τροφᾶς
»καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν νὰ προκύψῃ ἀργοπορίαν τῆς
»πυροβολίας του.
»Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ Παλαμηδίου ἐθεωρήθη δύσκολον

»νὰ κυριευθῆ ἐξ ἐφόδου, εἰς δὲ τὸ Βαρούσι (τὸ φρούριον
»τῆς πόλεως), δυνάμενον νὰ πολεμηθῆ κατὰ γῆν καὶ
»κατὰ θάλασσαν, εὐρίσκονται οἱ σημαντικοὶ τῶν Τούρ-
»κων, τὰ πράγματα καὶ αἱ ζωοτροφαί των καὶ

»Ἐπειδὴ διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται νὰ εὐρεθῆ ἢ πόλις
»ἀδυνατωτέρα, πρῶτον δὲ νὰ προηγηθῶσι τὰ πλοῖα διὰ
»τὸ ἀμφίβολον τοῦ ἀέρος, ἐνεκρίθη νὰ γείνη ἡ ἐφοδος
»ὡς ἀκολούθως :

»Α'. Ἡ ἐφοδος νὰ δοθῆ κατὰ τὴν νύκτα (τῆς 3ης
»πρὸς τὴν 4ην) πρὸ δύο ὥρῶν τοῦ ξημερώματος.

»Β'. Τὰ στρατεύματα τῆς ξηρᾶς νὰ διαιρεθοῦν εἰς
»τρία μέρη· καὶ ὁ μὲν Κολοκοτρώνης, ἔχων τοὺς Κα-
»ρυτινοὺς, τοὺς Σπαρτιάτας (Μανιάτας), τοὺς Τριπολι-
»σιώτας ὑπὸ τὸν Σέκερη, καὶ τοὺς Ἀργεῖους ὑπὸ
»τὸν Στάικον καὶ Τσόκρην νὰ ἀναβῆ πρὸ μιᾶς ὥρας
»καὶ νὰ παραμονεύῃ ἔξω τοῦ Παλαμηδίου· ὁ δὲ Ἰψη-
»λάντης ἔχων τὸν Τακτικὸν, φέρον τὰς κλίμακας, ὑπὸ
»τὸν Βαλέσταν, τὸν Νικήταν, τὸν Κρέσταν, Χριστόπου-
»λον, Ζαφειρόπουλον καὶ Ἀποστόλην Κολοκοτρώνην
»μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν των, νὰ προχωρήσῃ πρὸς
»τὴν Πόρταν τῆς ξηρᾶς καὶ κατὰ τὸ μέρος τῆς Κιουπ-
»τάπιας, κειμένης ἀντικρὺ τῆς κλίμακος τοῦ Παλαμη-
»δίου καὶ νὰ περιμείνῃ τὴν ὥραν τῆς ἐφόδου, ὁ δὲ Για-
»τράκος με τοὺς Μισθιώτας νὰ μείνῃ ἐπισθεν αὐτοῦ
»διὰ νὰ βοηθήσῃ ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ὁ δὲ Κυριακούλης
»καὶ Γενναῖος νὰ ἐμβαρκαρισθῶσι με τετρακοσίους εἰς
»τὰ πλοῖα διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν διὰ θαλάσσης
»ἐφοδον με τοὺς ἑξακοσίους Κρανιδιώτας καὶ Κάτω-
»Ναχαγητάς, τοὺς ὁποῖους φέρουσι τὰ Τρεχαντήρια».

»Γ'. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, δεκατρία τὸν ἀριθμὸν
»ὄντα, ἅμα ἴδωσι δεξιὸν τὸν ἄνεμον, νὰ ὑψώσωσι φα-
»νοὺς εἰς τὰ κατάρτια των καὶ νὰ σηκωθῶσιν εἰς τὰ
»πανιά· τότε δὲ ἢ ἐν ταῖς κορυφαῖς τοῦ λόφου τοῦ
»Προφήτου Ἡλίου διωρισμένη σκοπιὰ βλέπουσα τοὺς
»φανοὺς τῶν πλοίων νὰ ἀνάψῃ ἀμέσως τρεῖς φωτιάς.

»Δ'. Ὁ Κολοκοτρώνης τότε πρῶτος νὰ ἀρχίσῃ τὸν
»πυροβολισμὸν τοῦ Παλαμηδίου καὶ προσποιημένην ἐ-
»φοδον, διὰ νὰ τραθηχθῆ οὕτως ἢ προσοχὴ τῶν Τούρ-
»κων εἰς τὸ Παλαμηδίου· τὰ δὲ πλοῖα νὰ κανονοβολῶσι τὸ
»Καστέλι· καὶ τὰ Πέντ'—Ἀδέρφια· αἱ δὲ σκαμπαβία
»καὶ τὰ τρεχαντήρια νὰ εἰσχωρήσωσιν ὑπὸ τὸ Βα-
»ρούσι· καὶ νὰ ἀρχίσωσι τὴν ἐφοδον οἱ Κρανιδιώταις,
»Κυριακούλης, Γενναῖος καὶ οἱ λοιποὶ Ἰδραϊοσπετσιῶ-
»ταις· ὁ δὲ Βαλέστας, Νικήτας καὶ λοιποὶ νὰ ἀναβῶσι
»τὸ πρὸς τὴν Ἀρβαντιῶν τεῖχος τῆς πόλεως καὶ εὐ-
»θὺς νὰ ἀνοίξωσι τὴν Πόρταν τῆς ξηρᾶς.»

Διευθετηθείσης οὕτω τῆς ἐφόδου, ἅμα ὡς ἐπῆλθεν
»ἢ νύξ τῆς 3ης πρὸς τὴν 4ην Δεκεμβρίου, ὁ Θεόδ. Κο-
»λοκοτρώνης μετὰ 400 ἀνδρῶν κατῴρθωσεν ἀπαρατή-
»ρητος, ἀναχωρήσας ἐξ Ἀρείας, νὰ πλησιάσῃ εἰς ἀπό-

στασιν δλίγων βημάτων από των ανατολικών τειχών του Παλαμηδίου μέχρι της θέσεως, ένθα ήν λεύκη τις και να κρυδη έν τω μέσφ των έκεί τουρκικών τάφων, έτοιμος διδομένου του σημείου να αρχίση την προσβολήν ο Νικηταράς άφ' έτέρου προσήγγισε προς την Πύλην της ξηράς και έπέθηκε τάς κλίμακας επί του προς δεξιάν αυτής τείχους του φρουρίου της πόλεως.

Οί φιλέλληνες Γερμανοί και τακτικοί υπό τον Βαλέαταν και τον Βρυτεμβέργιον λοχαγόν Λίνσιγκ (Linsing) έπέθηκαν άλλας κλίμακας εις τον άπέναντι της κλίμακος του Παλαμηδίου ανατολικομεσημβρινόν προμαχώνα (Κιούπ-Τάμπια), και πάντες άνέμενον τό έκ του Προφήτου Ηλιού σύνθημα της έκ της θαλάσσης έπιθέσεως κατά τά διατεταγμένα, όπως διά των κλιμάκων έπιβώσι των τειχών της πόλεως, ών οί Τούρκοι φρουροί έκάθευδον. Άτυχώς κατά την έρριθεισαν προς έναρξιν της έφόδου στιγμήν, άνεμος άντιθέτως πνεύσας δέν επέτρεψε την έγκαιρον προσέγγισιν των πλοίων, ήν οί έκ της ξηράς έναγωνίως άνέμενον.

Η κατάσταση αυτή της άπραξίας παρετάθη μέχρι σχεδόν της έπελεύσεως της ήμέρας, ότε οί Έλληνες κινδυνεύοντες να γίνωσιν έμφανείς, ήναγκάσθησαν να αρχίσωσι την προσβολήν διά των δπλων έξ όλων των σημείων χωρίς να αναμείνωσι την έκ της θαλάσσης έπιθεσιν, κατανοήσαντες ότι οί Τούρκοι, άμα ως άντελαμδάνοντο της έφόδου, ήθελον προσβάλλει αυτούς όπωσδήποτε. Οί Τούρκοι, έξεγερθέντες του ύπνου έκ τυχαίας έκπυρσοκροτήσεως όπλου Έλληνός τινος στρατιώτου όλισθήσαντος, τό πρώτον μέν καταταράχθησαν έκ της άπροσδοκήτου αυτής προσβολής και έτρεχον από προμαχώνος εις προμαχώνα όλολύζοντες και πυροβολούντες άσκόπως· πλην μετ' όλ(γον, προϊούσης της ήμέρας, συνελθόντες εις έαυτούς, ήρξαντο διευθύνοντες τακτικόν πυρ έξ όλων των πυροβολείων της πόλεως, της Άκροναυπλίας, και του Έποθαλασσιου φρουρίου και του Παλαμηδίου κατά των άποπειρωμένων να αναβώσι τό προς την Πύλην της ξηράς τείχος κυλίοντες μάλιστα νατ' αυτών όγκώδεις λίθους και ρίπτοντες σιδηρούς τριβόλους έκ του πρानουδ του δρους Παλαμηδίου μέχρις ου ήνάγκασαν τους έφορμήσαντας μετ'α τετράωρον άπεγνωσμένον άγώνα να άποχωρήσωσι, καθ' ήν στιγμήν, μόλις πνεύσαντος έλαφροδ βοηθητικού άνέμου, έπεάνησαν τά πλοία και ήρξαντο πυροβολούντα την πόλιν· πλην λίαν όφέ. Τήν θαλασσίαν έφοδον διήθύβουν αυτοπροσώπως ή ένδοξος Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα, ήτις έπιβαίνουσα της ιδιοκτήτου αυτής Κορβέτας «Άμαμέμνονος», και εις χείρας κρατούσα τριμπόνιον πεπληρωμένον έξώθει τους ναύτας εις την έπιθεσιν· έξαλλος δ' έξ όργής διά την έναντιότητα του άνέμου έφώναζεν: «έμπρός παιδιά· μήπως ήσαστε γυναίκες και όχι άνδρες!»

Κατά την άποτυχούσαν ταύτην έφοδον έφρονέθη-

σαν έκ των Έλλήνων περι τους πενήντονα, εν και δεκαεπτά φιλέλληνες μετ' του Βρυτεμβέργιον Λοχαγού Λίνσιγκ, ου άπεκόπησαν οί δύο πόδες της σφαιρας πυροβόλου, και του σηματοφόρου αυτων Λοχαγού. Ο σηματοφόρος των τακτικων Χαράλαμπος Έγγλέσης έπληγώθη θανασίμως, ο δε αξιωματικός Γκουβερνάντης έλαφρότερον. Σφαιρα πυροβόλου έπεφεν εις δύο παρα τό πλευρόν του Δημητρίου Τηλεμαχίου τον σωματοφύλακα αυτου Πουλην. Οί Τούρκοι μετ' την άπομάκρυνσιν των Έλλήνων ανεισαν τάς πύλας των φρουριων έξώρμησαν αλαλάζοντες, όπως σκυλεύσωσι τους νεκρούς. Ο Νικητας μόλις έκφυγε την αιχμαλωσίαν μετ' δυσκολίας δε διασωθη και ο νεκρός του Λοχαγου Λίνσιγκ. Τρεις βαρύνοντες πληγωμένοι, εν οίς και ο έκ Γερακίου αξιωματικός Κελεπερής, του όποιου, ευρισκομένου εις τό άκρον του γεφύρας της Πύλης της ξηράς, ειχεν άποκοπή ο έκ των ποδων υπό σφαιρας πυροβόλου, έσύρθησαν επί των Τούρκων έντος της πόλεως και παρεδόθησαν εις τους Έβραίους, οτινες, άφου παντοιοτρόπως έδασάνησαν αυτους, διεμέλισαν τά σώματα και έρριψαν τα μέλη αυτων έκτος των τειχων· ένός δε μάλιστα των των ζώντος έτι άπέκοψαν τό ους διά των δδόντων και έμάσησαν αυτό. Αί κεφαλαί των νεκρων, άποχωρησθεισαι των σωμάτων, άνηρτήθησαν επί δοράτων και περιεφέροντο ανά την πόλιν και τους προμαχώνας ως έν θριάμβφ.

* *

Εις των μετασχόντων της έφόδου ταύτης φιλέλληνων, ο Γάλλος συνταγματάρχης Βουτιέ, όπως έκείθησιν τά κατ' αυτήν εν τοίς βραδύτερον έκδοθεισών απομνημονεύμασιν αυτου περι της Έλληνικής Έπικρασίας:

»Τήν 1ην)13 Νοεμβρίου άνεχώρησεν (ο Ύψηλάντης) διά τό Άργος μετ' των προεχόντων όπλαρχηγων και πλείστων πληρεξουσίων έλθόντων έκ των άποπειρωμένων. Διελθόντες διά Δολιανών, Κακής Σκάλας και άφίσαντες άριστερά τον Άχλαδόκαμπον άφ' ήμερος εις Άργος, ένθα μετ' ένθουσιασμοδ έγενόμεθα εκκοί, καταλύσαντες εις τουρκικάς τινα οικίας, όπως ειχον άπομείνει μετ' την επί Κεχαγιά-μπεη καταστροφήν. Ένταυθα ο Ύψηλάντης, λαβών έπιστολήν του Σικελου συνταγματάρχου πρίγκηπος δε Σαλαμίνας άγγέλλοντος την εις Καλάμας έλευσιν αυτου μετ' τεσσαράκοντα άλλων αξιωματικων διαφόρων έθελοντων και βαθμων, έπεμψε πλοιον όπως μεταφέρη τούτους ένταυθα.

»Ο Πιεμοντέζος συνταγματάρχης Ταρέλλα και ο Γάλλος όπλαρχος Δανία (Γενουήσιος την καταγωγήν) άφίχθέντες πρό τινων ήμερων και μαθόντες την έπιχειρήσιν κάθοδον του Ύψηλάντου εις Άργος, περιεμείναν ένταυθα εις την πολιορκίαν του Ναυπλίου

και παρουσιάσθησαν εις τον Ύψηλάντην, άμα άφίχθησαν, προς τον όποιον ο Δανίας έν ιδιαιτέρα συνεντεύξει έσπευσε να υποβάλη σχέδιον έφόδου προς την πόλιν του Ναυπλίου.

Απήλθεν επί τόπου, όπως βεβαιωθώ περι του δυτικού του τοιούτου έγχειρήματος πλην έξετάσας τά μέτρα έπισταμένως και λαβών τάς αναγκαίας πληρωμας έπέστην ότι ή κατάστασης ήμων δέν επέτρεπε να έπιχειρήσωμεν τοιούτον έργον. Οί στρατιώται άπέβησαν όπισμένοι, μη έπαρκώς γεγυμνασμένοι και άνευ πειθαρχίας, δέν μοι έφαινοντο κατάλληλοι έφοδον κατά φρουρίου, ίκανήν έχοντας φρουράν και ο Δανίας μάλλον τό θάρρος ή την φρόνησιν έχων έπείθετο, έπέμενεν ισχυρίζόμενος ότι έδει να έπωφεληθώμεν της άνυψώσεως του έκ της άλώσεως της Τριπόλεως διεγερθέντος φρονήματος του στρατου. Άπεπεισθη έπομένως ή άμεσος κατά τε ξηράν και θάλασσαν προσβολή του Ναυπλίου. Η Ύδρα και αι άλλεςσιν διετάχθησαν να προμηθεύσωσι δώδεκα πλοία και τεσσαράκοντα κανονοφόρα τρεχαντήρια, φέροντα άσχηλούς άνδρας και να προμηθεύσωσιν έκείθεν καταλλήλους κλίμακας, ήμεις δ' έν τή μεταξύ έξηκολούθημεν έγκυμνάζοντες τό στρατευμα· πλην ο Βαλέατας έλλείψε: χρημάτων δέν ήδυνήθη να συμπληρώση τό ενταγμα αυτου.

Η στόλος κατέπλευσεν· αι κλίμακες έκομίσθησαν και γενομένης δεύσεως ή έφοδος ώρίσθη διά την 4 Δεκεμβρίου.

Η νύξ διήλθεν έν ευθυμία και άσμασιν, εις των άνοητων της Μπουμπουλίνας παρουσιάσθη εις τον Ύψηλάντην μετ' πολλων μουσικων. Η μουσική αυτη ευφρανία ειχεν, άγνωδ, τί τό παράδοξον· πλην ήρρεσε τά μάλα εις τους στρατιώτας. Ηρώτησα τον άναν τουτον περι της αιτίας της μουσικής ταύτης συνουσίας· ουτος δε μοι άπήνητησε μετ' πολλής ζωηρότητος: «ώμερον· γνωρίζομεν τί θα γίνη αυθημερον· Ας διασκεδάσωμεν λοιπόν μέχρι της τελευταίας στιγμής, ήτις μās μένει!

Ο Κολοκοτρώνης ειχεν αποφασισθη να κάμη εις την προσβολήν κατά του Παλαμηδίου, ένφ άλλος θα έτοποθέτου τάς κλίμακας παρα την Πύλην του φρουριου της πόλεως. Τό σώμα, υπερ υπό τον Νικηταράν έπολιόρκει από πολλου τό Ναύπλιον, δέν ήθελε να καταλίπη εις άλλους την δόξαν όπως εισέλθη πρώτον εις τό φρούριον και ένεκα τούτου τό τακτικόν σώμα ανέλαβε να υποστηρίξη την έφοδον.

Έξήλθομεν του στρατοπέδου δύο ώρας πρό της άποπείρας του ήλιου· καταλάβομεν έν σιγή τάς καταλλήλους θέσεις και οί φέροντες τάς κλίμακας προέβησαν. Πάντες ειχον έστραμμένα τά βλέμματα προς τον φάρον Ηλιον. Τό σημειον της έφόδου ήτο φως επί της οφθαλμους του στρατοπέδου.

Πό ως τέλος εφάνη ο Κολοκοτρώνης άρχεται την προσβολήν, ήτις άμέσως καθίσταται γενική. Οί στρατιώται έρχομενοι έκ των κατά τάς τελευταίας ήμέρας ήμερων ήμων (έν Παλαμηδίφ) ήσαν εις τάς θέσεις

αυτων και έτοιμωσ και μετ' θάρρους άπέκρουσα την προσβολήν. Οί Έλληνες ποτηθέντες έστάθησαν και ή πολυτιμος εκείνη στιγμή άπωλέσθη. Έξηκολούθησαμεν έν τούτοις τους πυροβολισμούς· ίνα περισπάσωμεν την προσοχήν της φρουράς και διευκολύνωμεν την προσέγγισιν των πλοίων· πλην ταυτα ένεκα νηνεμίας καθυστέρησαν. Παρήλθεν ήδη μία ώρα από της έπελεύσεως της ήμέρας, ότε άπεφασίσθη ή υποχώρησις, ήτις έμωσ δέν ήτο έφικτή άλλοθεν ή διά της τάφρου, προσβαλλομένης υπό έπτά πυροβόλων και υπό της φρουράς του Παλαμηδίου. Ως ή επί του ύδατος πίπτουσα χάλαζα, ουτως ύψουον πρό των ποδων ήμων την κόριν αι πίπτουσαι σφαιραι. Έθαύμασα τους στρατιώτας φέροντας έν τή μέσφ τηλικούτου κινδύνου επί των όμων ου μόνον τους πληγωμένους συναδέλφους αυτων, αλλά και τους νεκρούς έτι.

Ένθαρρυνθέντες έκ του άποτελέσματος οί πολιορκούμενοι έξήλθον του φρουριου και έπεχείρησαν προσβολήν έναντίον ήμων.

Η τοιαυτη άποτυχία έπεισεν ήμās ότι δέν ήτο έπιτετραμμένον να έπιχειρήσωμεν έφεξης έτέραν έφοδον κατά του Ναυπλίου· έφ' ή και άπήλθομεν καταλιπόντες εκείσε μόνον τάς άπαιτουμένας διά την τήρησιν της πολιορκίας δυνάμεις.»

* *

Μετ' την άτυχη ταύτην έφοδον ο Δημήτριος Ύψηλάντης, τάξας εις τάς διαφόρους πρό του Ναυπλίου έπικαίρους θέσεις τάς αναγκαίας προς διατήρησιν της πολιορκίας φρουράς, έπανήλθε μετ' τό κυριον σώματος του σταρτου εις Άργος, ένθα έθαψε μετ' μεγάλης εκκλησιαστικής και στρατιωτικής πομπής τον νεκρόν του άνδρειου Βρυτεμβέργιου λοχαγου Λίνσιγκ· εκείθεν δε μετ' του Θεοδωρου Κολοκοτρώνη και των λοιπων όπλαρχηγων άπεφάσισε να μεταβή εις Κόρινθον όπως έπισπεύση την άλωσιν της Άκροκορίνθου.

* *

Αί σχετικώς ουχι μεγάλαι άπώλειαι των Έλλήνων κατά την παρακεκινδυνευμένην ταύτην έφοδον όφείλονται έξ ένός εις την άκραν άδεξιότητα των Τούρκων πυροβολητων του Ναυπλίου και έξ έτέρου εις την πρόνοιαν του Θεοδωρου Κολοκοτρώνη, οστις δέν έπαυεν δδηγών τους στρατιώτας πως να προφυλάττωνται έκ των σφαιρων των πυροβόλων και ιδία των βομβων. Κατά την διάρκειαν των πυροβολισμων παρετηρήθη ότι εις των προμαχωνων του Ναυπλίου έβαλλεν ευστόχως κατά των Έλλήνων ο Θεοδ. Κολοκοτρώνης, οστις άντελήφθη τουτο έγκαίρως, έξέλεξε δέκα καλούς σκοπευτάς, εις ους παρήγγειλε να σκοπεύσωσιν εις ώρισμένον σημειον προς την κανονοθυρίδα, να πυροβολήσωσι δε άμα ως έδιδεν αυτοίς τό σύνθημα. Μετ' τινες στιγμάς, ευθύς ως ο Θ. Κολοκοτρώνης διέκρινεν ότι ο διευθύνων τά πυροβόλα του προμαχωνος τούτου διήρχετο πρό του ανοίγματος της κανονοθυρίδας, διέταξε πυρ.... Ο άρχιπυροβολητής, οστις ήν Άγγλος έκ του πληρώματος του άρτι καταπλεύσαντος εις τον λιμένα του Ναυπλίου Άγγλικου σισαφόρου Ίωσήπου, βλγβεις υπό πλειόνων της μιās σφαιρων έπεσε νεκρός και τό πυρ του προμαχωνος τούτου εισίγησεν έκτοτε.

Η ΝΕΡΑΪΔΑ ΤΟΥ ΜΕΣΗΜΕΡΙΟΥ

Υπό ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΑΝΑΓΡΑ

Τὸ μηχανοκίνητον ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπροχώρει, καὶ ἐπλησίαζε παλαιὸν καὶ ξεθωριασμένον τεπόζιτον τὸ ὅποιον ἐσάλειε ὡσάν κουρασμένον εἰς τὸν οὐρανὸν τὰ ὑψηλά του κατάρτια.

Ὁ πυρωμένος ἥλιος ἔχυνε πλέον ὡσάν κακὸν φίλτρον τὸ ἀσπλαχνὸν του ἀκτινοβόλημα, τοῦ ὁποίου διέκοπτε τὴν νάρκην μόνον ὁ μονότονος κρότος τῆς μηχανῆς.

Μεσημέρι ἐπάνω κάτω θὰ ἐπλησίαζε. Καὶ ἔξαφνα τραγουδοὶ παράδοξον ἔφθασεν ἕως τοὺς σπογγαλίεις.

Ὁ ἦχος του μακρυνὸς καὶ πνιγμένος ἐφάνη εἰς ἔλους ὅτι προήρχετο ἀπὸ τὸ μέρος τῆς βρατσέρας, ἐκεῖνο ὅμως ὅπου ἔχυσε κάποιαν ἀνατριχίλαν εἰς τὰς ψυχὰς, ἦτο ἡ φωνή, φωνὴ ἀσυνάρτητος καὶ κοιμένη, βραχνή καὶ ἐναγώνιος ὡσάν νὰ ἐδραίνε ἀπὸ ἄνθρωπον ποῦ ἐδάρυε εἰς τὸν ὕπνον του ἐφιέλτης φοβερὸς καὶ ἡ ὁποία δὲν ἤξευρε κανεὶς ἂν ἦτο τραγουδοὶ ἢ μοιρολόγι.

Οἱ σπογγαλίεις ἐκυττάθησαν μὲ ἀπορίαν.

— Μωρὲ χαρὰ στὸ κέφι... ἀστειεύθη ὁ Ψαριανὸς, ἤυρε τὴν ὥρα αὐτὸς ὁ χριστιανὸς νὰ βγάλῃ τὸ μεράκι του!

— Θὰ τὸ ἐτράβηξε λιγάκι παραπάνω ὁ καπετὰν Διαμαντῆς... ἐγνωμοδότησεν ὁ Ὑδραῖος, σκιάζων μὲ τὴν παλάμην τὸ μέτωπον καὶ σκόπτων πρὸς τὴν βρατσέραν, θὰ ἤυρε φαίνεται κανένα παλῆδ μακαντάση καὶ θυμήθησαν τὰ ντέρτια των...

— Δὲν μπορεῖς νὰ πῆς ὅμως πῶς δὲν ἔχει ἔμμορφη φωνή... ἐγέλασεν ὁ Συμαῖος.

— Σὺν νὰ ποῦμε νὰ κλαίῃ ὁ διάλογος τῆ μάνα του... ἐπεσφράγισεν ὁ Ψαριανός.

Ἐπέρασαν τότε ὀλίγα: στιγμὰ ὅπου ἔλοι ἔστησαν τὴν ἀκοήν ν' ἀρπάσουν καμμίαν λέξιν διὰ νὰ ἐννοήσουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

Καὶ ὁ μὲν Συμαῖος διΰσχυρίζετο ὅτι ἦτο ἄμανεὶς, ὁ Ἄθερινὰς ἐνόμιζε ὅτι διέκρινε τὸν ἦχον τοῦ «Γιαροῦμπι», ὁ Καθουρίνος ἀκόμη ἐτόλμησε νὰ εἰπῇ πῶς ἐμοιάζε σὺν «Χερουβικό», τὸ ὅποιον καὶ τοῦ ἐπροκάλεσε ἕνα γιανὰ ἐκ μέρους τοῦ Ψαριανοῦ, οἱ περισσότεροι ὅμως ἔμειναν σύμφωνοι ὅτι ἦτο κατὰ σὺν ἀμανέας.

Τότε ὅμως καὶ ὁ Ὑδραῖος ὁ ὅποιος ἔμενε ἀκόμη ἐκυμμένος προσέχων, ἀνεσηκώθη.

— Δὲν εἶνε αὐτὴ, εἶπε μὲ βεβαιότητα, ἡ φωνὴ τοῦ καπετὰν Διαμαντῆ.

— Μὰ ποῖος διάλογος νὰ εἶνε τότε! ἀπόρησεν ὁ Κουλιουρούδης.

— Τί νὰ σὰς πῶ βρὲ παιδιὰ, ἀνεκατεῦθη τότε καὶ ὁ μπάρμπα Θανάσης, ἐμένα δὲ μοῦ φαίνεται τραγουδοὶ μεθυσμένου αὐτοῦ... σὺν κατ' ἄλλο τρέχει... Μὴν εἶνε κανεὶς ἄρρωστος;

— Χα! χα! χα! ἐξεκαρδίσθη ὁ Ψαριανός, ἄρρωστος ποῦ τραγουδοῦνε ἄμανέ!... τ' εἶν' αὐτὰ ποῦ μὰς λές μπάρμπα Θανάση ἐδῶ!... δὲν μένει πρὸς νὰ πέρωνται πειὰ καὶ ρετσίνα γιὰ κινίνο.

— Καλὰ λείει ὁ μπάρμπα Θανάσης, διέκοψε τότε καὶ ὁ Καθουρίνος, πέρσιν ποῦ πέθανε ἕνας μπάρμπα μου, παλῆδς καρβοναύτης σ' τὴν Αἴγινα, ἔτσι τραγουδοῦσε ἕνα μερόνυχτο προτοῦ νὰ ξεψυχίση...

— Ἄε ρὲ ὄρνιο... μαπακομπέστια... ἐπαιρίταξέ ἡ παραμυθολόγος, τώρα θὰ μὰς πῆς σιγὰ σιγὰ πῶς εἶχε καὶ τὰ βιολιὰ καὶ πῶς ἔθαζε καὶ μιὰ δὲκὰ στὰ δύο...

— Νὰ μὲ κόψ' ἡ Παναγία... Νά! 'στὰ μάτια μου ὠρκίσθη ὁ μικρὸς... ἡ γερόντισσος μάλιστα ἔλεγε, πῶς τάχα παιδεύετο ἔτσι: γιατί εἶχε πολλὰς ἄμαρτίαις καὶ δὲν μποροῦσε ἡ ψυχὴ του νὰ 'βγῇ...

— Καὶ τὸ λές παιδεύεμα μωρὲ γκόγκα αὐτό!... Ἄμανε λείει, κρεβδάτι, ξάπλωμα... ἄμ' δὲ μοῦ λές ἐμένα νὰ ψυχομαχάω ἔτσι: σ' ἔλη μου τῆ ζωῆ!

Οἱ σπογγαλίεις ἐγέλασαν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως τὸ μηχανοκίνητον εἶχε πρὸς τὴν ῥῆσιν περισσότερον καὶ ἡ φωνὴ ἠκούσθη πλέον καθαρά, ὡστε τὰ γέλοια διεκόπησαν καὶ οἱ σπογγαλίεις ἐγύρισαν πρὸς τὴν βρατσέραν ἀγριευμένοι.

— Μωρὲ καλὰ ἔλεγε ὁ μπάρμπα Θανάσης, ἔθυσεν ὁ Ἄθερινὰς, αὐτὴ δὲν εἶνε φωνὴ μεθυσμένου.

Πράγματι δὲ ὁ τόνος τῆς ἔφθανε τόσον ἀσυνάρτητος καὶ ἀγωνιώδης, τόσον πνιγμένος καὶ πένθιμος ὡστε δὲν ἠμποροῦσε ν' ἀμφιδάλλῃ κανεὶς.

Ἦτο κατὰ ἔπος τὰ ἄγρια τραγουδιὰ τῶν χλωρὸν φορμισμένων ποῦ ἀκούει κανεὶς εἰς τὰς ἀβυσσοὺς ἐγχειρήσεων, ὡσάν τὰ μακρυνὰ παράφωνα τῶν πνιγμένων ποῦ κρατοῦν αἰγμάλωτους εἰς τὰ βάθη τῶν σπηλαίων ἢ Νεράιδες τοῦ μεσημεριοῦ, καὶ σφαιροθηροῦν ἀπ' ἐκεῖ τὸν κόσμον ὅπου ἔχασαν καὶ τὸν ἑαυτοῦ.

Ὅλοι τότε ἔρθοι ἔμειναν μὲ τὸ βλέμμα πρὸς τὴν βρατσέραν καὶ τὸ στῆθος σφιγμένον ἀπὸ κάποιον ἄγνωστον αἶμα.

τρόμον, ὁ ὁποῖος ἀνεσήκωνε τὰς τρίχας των. Καὶ αὐτὸς ὁ Ψαριανὸς ἀκόμη ἔκλεισε τὸ στόμα του.

* *

Εἰς τοῦτοις ψυχὴ ζῶσα δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸ κατὰ τῆς βρατσέρας.

Ἡ φωνὴ κανεὶς, ὅτι ἦτο ἐντελῶς ἔρημος, καὶ ὁ ὅποιος τὴν ἐπλημμύριζε μὲ σιωπηλὸν καὶ ἀκρόν φῶς, ἔκαμνε ἀκόμη μεγαλειτέραν τὴν νεανική αὐτὴν ἐντύπωσιν, ὡσάν νὰ ἦτο κανὲν ἀπὸ τὰ κατηραμένα ἐκεῖνα πλοῖα τῶν παραμυθιῶν, ὅπου ἀφανίζονται καμμίαν φορὰν εἰς τοὺς ναυτικούς προσηλοὶ θανάτου, κατοικημένον μόνον ἀπὸ τὴν πένθιμον αὐτὴν φωνὴν ἢ ὁποία ἐχύνετο ὡσάν βογγητὸν τὸν λαυρισμένον ἄερα.

— Παναγίτσα μου! ἐψιθύρισε σταυροκοπούμενος περίτρομος ὁ Καθουρίνος, θὰ εἶνε κανένας ναύτης ποῦ τὸν ἤσαν μόνον καὶ τὸν πνίγουν ἡ Νεράϊδες τοῦ μεσημεριοῦ...

Οἱ σπογγαλίεις ἐκυττάθησαν τρομαγμένοι, μερικοὶ μάλιστα ἐκιτρίνησαν, καὶ μόνον ὁ κρότος τῆς μηχανῆς ἐξηκολούθησε ἀκόμη δυνατώτερος ἀπὸ τὴν συκίνησιν καὶ τὴν ἠσυχίαν.

— Αἰ τ' ἀδέρφι... ἔκραξε τότε φέρων τὰ χέρια εἰς τὸ ἔλεος ὡσάν σάλπιγγα καὶ προσπαθῶν νὰ διακόψῃ τὴν ἐπίδρασιν αὐτὴν ὁ Ψαριανός. Δὲν παίρνεις χαμηλότερα τὸν ἄμανέ... μὰς ἐλίγωσες τόσην ὥρα!...

Κανεὶς ὅμως δὲν ἀπήντησε. Τὸ τραγουδοὶ μόνον ἐξηκολούθησε ν' ἀκούγεται περισσότερον πένθιμον καὶ βογγημένον.

Ἦτο ἐν συνεπισημένον τεπόζιτον σαρακοφαγωμένον καὶ ξεθωριασμένον ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, τοῦ ὁποίου τὰ παλαιὰ μαδέρια καὶ τὰ ξεφτισμένα ἄρμενα κατὰ τὴν προσεπάθει ὁ ἥλιος μὲ τὸ ζωηρόν του φῶς νὰ ἀναστήσῃ.

Κανὲν ἐμπύχον ὅν δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸ κατὰστρωμά του. Ἀπὸ τῆς πρύμνης εἰς τὴν πύραν ἐβασίλευε ἡ αἰετῆ ἐρήμωσις καὶ νεκροφάνεια, τὴν ὁποίαν ἐτάραττε μόνον τὸ ἐλαφρὸν τρίξιμον τῶν ἐξαρτίων, σαλευομένων ἀπὸ τὸν ἐλαφρὸν κυματισμόν.

Ἐν τοῦτοις ἔλα ἦσαν εἰς τὴν θέσιν των ὡσάν πρὸς τὴν αἰετῆ ἐρήμωσιν: νὰ εἶχαν ἀφήσῃ τὸ σκάφος. Πινακιστοὶ μισοπλυμμένα, σπόγγοι περασμένοι εἰς μακροὺς ἔξυτους, μπουγάλα γεμάτα θάλασσαν, εἰς τὸ μισοπνιγμένον ἀκόμη, τὸ καζάνι μὲ τὰ φασόλια τοῦ μεσημεριοῦ ἀχνίζεν ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὰ μισοσβύττα καὶ κῆρα.

Καὶ μόνον ἀποφορὰ ἀπερίγραπτος, ἀποφορὰ μὴ ἐκφραστούσα μὲ καμμίαν ἀλλήν, κατὰ ὡσάν μίασμα θνητῶν καὶ ἀποσυνθέσεως ἐμόλυνε μὲ ἀνυπόφορον ἐντυπωσιν τὸν ἄερα.

Εἰς τὸ ἀνοικτὸν χάσμα τοῦ ἀμπαριοῦ, τὸ ὅποιον ἐφώτιζεν ἕως τὴν τελευταίαν γωνίαν ὁ ἥλιος, ἀνάμεσα εἰς τὰς πτωχικὰς κασσέλας καὶ τὰ πενιχρὰ χράμια τῶν σπογγαλιέων, μέσα εἰς σύννεφον ἀπὸ μύϊγας, ἐν ἄσκαρον φάντασμα, τὸ ὅποιον θὰ εἶχεν ἄλλοτε ἄνθρωπίνην φυσιογνωμίαν, βυθισμένον εἰς βαθὺ παραμίλημα ἐκτυπᾶτο καὶ παράδερνε, ὡσάν νὰ τὰ εἶχε μὲ κάποιον ἀόρατον ἐχθρόν.

Χονδραὶ σταλαγματιαὶ ἰδρωτός, αὐλάκωναν τὸ ἀποσκελετωμένον του πρόσωπον, κυλιόμενα ἐπάνω εἰς τὰ ἀξόριστα γένεια του καὶ τὰ ἄτακτα καστανὰ μουστάκια.

Τὰ χέρια του ἐκτύπων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰ γυμνὰ στραβόξυλα, τὸ στῆθος του ἀνεσηκώετο ὡσάν φουσερόν, καὶ τὰ ἀνασυρμένα χεῖλη ὅπου ἄφιναν νὰ φαίνωνται φοβερὰ καὶ κατάλευκα τὰ δόντια, ἀνοίγοντο ν' ἀγκομαχήσουν τὰς πνιγμένας φράσεις τοῦ τραγουδιοῦ, αἱ ὁποῖαι εὐχαιναν μὲ ἀγωνίαν, νὰ εὐχουν ἀκόμη δυνατώτερα, ὡσάν νὰ τὰς ἐσφιγκε κάποιος φοβερὸς ἐφιέλτης.

Καὶ εἰς τὸ συνεσπασμένον αὐτὸ πρόσωπον ὅπου ἔλα ἦσαν ἀγωνία καὶ ἀπειλή, φρικαστικὴν ἐντύπωσιν ἔκαμναν τὰ δύο ὑελώδη του βλέμματα, τῶν ὁποίων τὸ λευκὸν μόνον ἐφαίνετο κάτω ἀπὸ τὸ παραπέτασμα τῶν βλεφάρων μὲ τὴν κρυερὰν λάμψιν τῶν βλεμμάτων ποῦ ἀντίκρυσαν τὸ αἰώνιον κενόν.

Ὁ μεσουρανοῦ ἥλιος ἀντηνακλάτο ἐπιμόνως εἰς τὸ ἀχνίζον μέτωπον τοῦ ἐτομοθανάτου καίων μὲ τὴν ἀσπλαγχνον φλόγα του τὸ δέρμα, φωτίζων τὰ ξηρομαχημένα στραβόξυλα καὶ πυρώνων τὰς παλαιὰς κασσέλας ὅπου ὁ σάραξ ἔτριξε τὸ μονότονον τραγουδοὶ του.

Καὶ εἰς τὸ παραζαλιστικὸν αὐτὸ φλογοβόλημα σύννεφον ὀλόκληρον ἀπὸ μύϊγας, σύννεφον βομβοῦν, θορυβοῦν, ὀργιάζον, ἀνασηκωνόμενον εἰς κάθε κίνησιν, ἐγέμιζε τὸν ἄερα μὲ τὸν βόμβον του, μαυρίζον εἰς τὸ μέτωπον, τὰ χεῖλη, τὰ βλέφαρα, ἰδίως εἰς τὸ τριμμένον πανταλόνι τοῦ σπογγαλιέως, τὸ ὅποιον ἐν ἀπαίσιον κίτρινωπὸν ὑγρὸν, ἡ πηγὴ τοῦ μιάσματος ἐμούσκευεν ἐδῶ καὶ 'κεῖ κατὰ μεγάλας βούλας.

Ἡ κακὴ Νεράϊδα τοῦ μεσημεριοῦ ἢ Ἐμπουσα τῆς γαγγραίνης, ἔστην ἀπόλυτος εἰς τὴν ἐρημίαν τοῦ ἀμπαριοῦ, τὸ φοβερόν τῆς βασιλείου!...

Καὶ εἰς τὸ πλαῖσιον αὐτὸ ὅπου ἡ ἀποφορὰ τῆς ζωτανῆς σήψεως διπλασιαζομένη ἀπὸ τὴν φοβερὰν ζέστην ἐπνίγε τὸν ἄερα ὡσάν βαρὺ δηλητήριον, τὸ παραλήρημα τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἐξηκολούθει πάντοτε τὸ ἴδιον, ἐκόπαζεν εἰς τὸ πένθιμον τραγουδοὶ τὸ ὅποιον ἐχύνετο γύρω, ὡσάν ἀγκομαχίμα τῆς πάλης του μὲ τὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος ἠγωνίζετο νὰ χωρίσῃ ἀπὸ τὸ σῶμα τὴν ἀπηλπισμένην τοῦ ψυχῆν.

Καὶ ὁ ἥλιος ἀπ' ἐπάνω ἔκαε πάντοτε περισσότερον.

* *

Δέν ήτο ζμως μόνον ό έτοιμοθάνατος μέσα εις την έρημον βρατσέραν.

Με τας πρώτας φωνάς των σπογγαλιέων εν άλλο σώμα χωμένον εις μίαν γωνιάν τής πρώρας ήπου ήρχετο όλιγωτέρα ή άποφορά, άνεκινήθη και έφάνη να έξυπνᾷ από την νάρκην του.

Και τό σώμα αυτό έφάνη ν' άνασκίρτῃ και μετ' όλίγον να σύρεται: με άγωνίαν άγκιστρωνόμενον με τά χέρια του εις έτι: εύρισκε, ώσαν τά πόδια του να μή τό έδοήθουν να μετακινήθη.

Ήτο νέος ναύτης, παιδί σχεδόν άκόμη, δεκαέξ έως δεκαεπτά έτων, μόλις με τας πρώτας λάχνας τής έφήςου ήλικίας, άληθινός θαλασσινός Έρμής τό κάλλος, με μαύρα σγουρά μαλλιά και λεπτόν πρόσωπον, τό όποιον έφώτιζαν δύο μεγάλα φοβισμένα μάτια γεμάτα έκφρασιν και ζέσιν.

Παλαιά φανέλλα με άσπρας και γαλάζιας γραμμάς, τριμμένη ζμως και μαυρισμένη, ώστε να μή διακρίνεται πλέον τό πρώτον χρώμά της, προσεπάθει να ένδύσῃ τόν κορμόν του.

Κάτω ζμως από τό ράκος αυτό, ώσαν άνθος κρυμμένον εις την κοπρίαν, επρόβαλλε και έξωγραφίζετο μία έξάνθησις σώματος θαυμαστή, άρραδών άκμής και άρμονίας, όπως τά πανεύμορφα σώματα των έφήςων του Παρθενώνος, όποια δέν έπαυσε ποτέ να παράγη ή έλληνική γή.

Άλλ' εις τό εύπλαστον εκείνο σώμα τό έλον νεότητα και υποσχέσεις, τά πόδια δέν έξων πλέον. Έκρέμαντο παράλυτα και νεκρά.

Έπρεπε διά να κινηθῇ απ' έδω έως εκεί τά χέρια και μόνα να σύρουν τό άλλο σώμα, τό όποιον εκείνα ήκολούθουν ώσαν κάτι ξένον, άχρηστον και θλιθερόν.

Α! ή Νεράιδα των θαλασσιών βυθών δέν συγχωρεί εύκολα εκείνους ποῦ πατοῦν τά μυστικά της...

* *

Μόλις από την κουπαστῆν ό νέος θαλασσινός διεκρίνε τό μηχανοκαΐκιον, λάμπις χαράς έφώτισε τά μεγάλα μαύρα μάτια του, και ήρχισε να κινή άμέσως εις τόν άέρα τόν πλεκτόν κτιρινωπόν του σκούφον.

— Καπετάν Κανέλλο...Καπετάν Κανέλλο !... ήκούσθη κομμένη από συγκίνησιν ή φωνή του.

Εις τό μηχανοκαΐκιον ή έκπληξις και ή περιέργεια διά την έμφάνισιν αυτήν υπήρξε μεγάλη.

— Έσένα φωνάζει καπετάν Τζερεμέ...είπεν ό Συμαίος.

— Έμένα φωνάζεις βρέ...ήρώτησε τότε και ό γέρον σπογγαλιεύς, τί τρέχει; ...ποιός είσαι σύ;...

— ... 'Ο Μιστόκλης...ό Μιστόκλης τής κυρά Μπήλιως...δέν με θυμάσαι; καπετάν Κανέλλο;...

— Ποιανής κυρά-Μπήλιως;...

— Νά ! τής κυρά-Μπήλιως ποῦ κάθεται απ' όπι από την Μυρτιδιώτισσα... 'Ο Μιστόκλης δέ με θυμάσαι;...

— Α! ! και τί θέλεις; ...τί τρέχει; έξηκολούθησε ό καπετάν Τζερεμέ.

— Από τό Θεό και στά χέρια σου, καπετάν Κανέλλο μου, έχω τρεις βδομάδαις ποῦ χτυπήθηκα, καί ό καπετάν Διαμαντής με φοβερίζει πώς θα με πείσει σε κανένα κάθο αν του τρώγω έτσι: άδικα τό φωνάζεις...

Απ' τό Θεό και στά χέρια σου καπετάν Κανέλλο μου, πάρε με μαζί σου και σαν γυρίσωμε στο Ύδρα τό πουκάμισό μου να πωλήσω για τό καλύτερό...

— Τι λέει αυτός !...δέν εινε στα καλά του ! έμοι μούρισεν ό καπετάν Τζερεμέ.

— Και τ' εινε αυτό τό τραγουδι μωρέ...ποιός τραγουδάει; έτσι: άγαρμπα;... έξηκολούθησεν ό Ψαριανός...

— Νά ! ό Παναγάρας...ψυχομαχάει από πεινά και δέ μπορεί άκόμη να τελειώσῃ...

— 'Ο Παναγάρας ψυχομαχάει ! Τι λές μωρέ, άνεκραξε με λυπηράν έκπληξιν ό Ψαριανός.

— Έχει δύο μήνες ποῦ χτυπήθηκε, μα δύο τριβδομάδες τώρα τόν έφαγεν ή γκάγκραινα και σάπια έλο τό κορμί του...

— ...Κι' αυτός εινε μωρέ ποῦ τραγουδάει; έτσι;... έξηκολούθησε συγκεκινημένος ό σπογγαλιεύς.

— Να, μέσ' τό βύθος του σήμερα έλο τραγουδάει...Αχ ! Κάνε τό ψυχικό σου καπετάν Κανέλλο...

— Και δέ μπορεί κανείς μωρέ να του κάνῃ τίποτα;...έτσι: θα πάει ό φουκαράς;...

— Αμ' τί να του κάνῃ κανείς πεινά...να τόν κομμάτια πέφτουν από πάνω του και μέσα στής γάγκ κρεναις βρυάζει τό σκουλήκι...Αχ ! σαν κι' αυτόν θα γίνω και γώ... Χριστέ μου ! Παναγία μου Μυρτιδιώτισσα... έσταυροκαπήθη με δάκρυα ό μικρός...

— Και ποῦ εινε μωρέ ό καπετάν:ος σου, έξηκολούθησε ό Ψαριανός, ό μάγιστρας...οι σύντροφοι...μόνο σ' έβχουν άφίσει: εκεί;...

— Πάνε να σηκώσουν παραγάδια ... απήγησεν ό νέος, έπειτα ή βροῦμα εινε τόση έδω ποῦ όσο μπορούν μένον μακρυνά... καπετάν Κανέλλο, στα παιδιά σου να συχωρεθουν τά πεθισμένα σου πάρε με μαζί σου χρυσό θα με πληρώσῃ ή μάννα μου.

Άλλ' ό καπετάν Τζερεμέσ χωρίς ν' άκούσῃ περσοότερα ειχεν επιστρέψῃ εις την θέσιν του.

Σαράντα χρόνια σφουγγαράς αυτός είχεν μάτια του !...

Δέν ήταν στα καλά του τό παιδί...

— Λυπήσου με καπετάν Κανέλλο, έξηκολούθησε τό παιδί με τά κατσαρά μαλλιά. Αν μείνω λίγαις ημεραις έδω άκόμη πάει μ' έξέκαμε ό καπετάν Διαμαντής. Πέντε φορές μ' έβούτηξε έτσι: ποῦ είμαι;... με μωρω πεινά να πάρω τά πόδια μου ... Κάμε τῆ

...σου...γλύτωσέ με από τά χέρια του και σου να γίνω.

— Αλα... αλα παληομόρτη!... απήγησε βαναύχολαουζιέρης, ποῦ έχεις να πῆς και για τόν καπετάν Διαμαντή... "Όταν την έδερνες την μάννα σου Ύδρα, για να σου δώσῃ παράδες να γλεντήσῃς, κανε καλά... Τώρα έχεις και μούτρα να μιλάς..."

— Δέν με πιστεύετε... δέ με πιστεύετε λοιπόν έξηκολούθησεν απηλπισμένος ό νέος.

— Αβέρα... αβέρα ακαμάτη!... τόν απήλπισε άπαθώς ό κολαουζιέρης, να μάθῃς να έκτιμᾷς τό πουκάμισό σου...

— Αχ ! μάννα ! μάννα !... έκλαυσε ό κατσαρομάλλης, δάκρυων βλέμματα γεμάτα δάκρυα εις τόν ουρανόν.

— Ναί φωνάζε την να την άργάσῃς λιγάκι; άκόμη... έκλαυσε σκληρως ό κολαουζιέρης. Λίγο άργά την άργάστηκες...

— Αχ ! πέστε της χαρητίσματα και να μή με ξεχάσῃ... έκλαυσε με σπαρακτικήν φωνήν ό νέος ναύτης. Πως θα ξαναπατε στην Ύδρα... Εγώ δέ θα τῆς πωλήσω πεινά... Αχ ! μάννα... μάννα...

— Ρε παιδιά δέν ξεμακραίνομε λιγάκι !... έψιθύρισεν ό Ψαριανός: αυτό τό τεπόζιτο μου πλακώνει την καρδιά.

Την στιγμὴν ζμως αυτήν ένα θαρκάκι με τέσσαρας πέντε άνδρας έφάνη έρχόμενον προς τό τεπόζιτον, εις την θέαν του όποίου, τό κατσαρομάλλον απηλπισμένον κεφάλι: έχάθη άμέσως όπισω από την κουπαστῆν και έχώθη περιφοδον εις την πρώτην θέσιν του

κοντά εις τά σιδηρικά τής μπόμπας. Ήτο ό καπετάνιος του τεπόζιτου επιστρέφων από τό ψάρεμά του.

Έντὸς όλίγου τό θαρκάκι έπλησίασε και γιγαντόκορμος θαλασσινός με λαϊμόν ταύρου και πυκνά μαύρα γενεα φθάνοντα έως τό στῆθος, έσηκώθη να δώσῃ τό χέρι εις τόν κολαουζιέρη και εις τόν καπετάν Τζερεμέ.

Οί τρεις άνδρες άντήλλαξαν όλίγα λόγια με χαμηλήν φωνήν, ώμίλησαν έπειτα όλίγον δια τά σφουγγάρια πώς επήγαινε ή δουλειά κθενός και έπειτα πάλιν τό θαρκάκι έξεμάκρυνε και τό μηχανοκαΐκιον έξηκολούθησε τό ψάρεμά του.

* *

Ό άσπλαχνος ήλιος του μεσημεριού έστελλε πάντοτε απ' επάνω τό ναρκωτικόν του φλογοδόλημα, σηκώνων έλαφρους λευκούς άτμούς γύρω εις τόν όρίζοντα, άκτινοβολών θαμβωτικως εις την στακτόχρωμον θάλασσαν, και θαρύνων με την ζάλην του φύσιν και ανθρώπους.

Κοπάδια από κατακόκκινα χελιδονόφαρα έπτερουγίζαν παίζοντα επάνω εις τά κύματα, ταράσσοντα την σιωπήν με τά έλαφρά πλαταγίσματά των. Δύο τρία δελφίνα άλληλοκυνηγούμενα γύρω εις τό μονοκάικιν έδειχναν την γυαλιστεράν ράχιν των.

Και μόνον από μακράν, από τό μέρος τής βρατσέρας έφθανε πάντοτε τό τραγουδι του έτοιμοθανάτου πένθημον και άνατριχιαστικόν !...

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΑΝΑΓΡΑΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΣΙΜΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΣ ΜΕΤΟΧΟΣ Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Άργυροῦν δωρεῖον εις τὴν Ἐκθεσὴν τοῦ Βορδῶ — Ἐπίσημα στυλιωτικά τοῦ Ἱατροῦνεβρίου καὶ τῶν Δημάρχων Λουτρακίου καὶ Ἀνδρου

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ έκμετάλλευσις τῶν ὑδάτων Λουτρακίου, Κυλλήνης καὶ Ὀσσης (Τσαγέζι) ὑδάτων Σαοίζης Ἀνδρου.

Ὁ Δῆμαρχος Ἀνδρου πιστοποιεῖ, ὅτι μόνον ἡ Ἀνώνυμος Ἐταιρία πληροῖ τὰς φιάλας ἐν τῇ πηγῇ Σαοίζης. Ὅλα αἱ φιάλαι τῆς Ἐταιρίας πληροῦνται εις τὰς πηγὰς ὥστε νὰ διατηροῦνται τὰ συστατικά των.

ΑΠΟΦΕΥΓΕΤΕ τὰς δαμιζάνας, εις τὰς ὁποίας τὸ ὕδωρ χάνει τὰ συστατικά του. Ἀποφεύγετε ἄλλα ὕδατα Λουτρακίου ἀπλούμενα ἐκ φρεάτων συρορευνῶτων με βόθρους. Προτιμᾶτε τὰ ὕδατα τῆς Ἐταιρίας νωπότερα, ἀποτελεσματικώτερα καὶ εὐθηνότερα τῶν Ἐθρωπαικῶν.

14—ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ—14

Ο ΔΑΒΙΔ ΩΣ ΣΥΝΘΕΤΗΣ

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ μουσικὴ τέχνη εἰς ὅλα τὰ κράτη εὐρίσκετο ὄχι μόνον εἰς τὴν πρωτογενῆ αὐτῆς κατάστασιν, ἀλλ' ἦτο ἴσως τὸ ὄνειρον καὶ ἡ μέριμνα ἀπωτάτης καὶ μελλούσης ἀναπτύξεως καὶ πολιτισμοῦ, ἐν ἔθνος, τὸ Ἑβραϊκὸν ἔθνος, περιποιοῖτο αὐτὴν κατὰ τρόπον ἀξιοθαύμαστον.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ὑπῆρξαν ἀνεκάθευ κατ' ἐξοχὴν φιλότεχνοι καὶ πρὸ πάντων φιλόμουσοι.

Πρὸς τῇ ἀρχιτεκτονικῇ καὶ λεπτοουργικῇ αὐτῶν τελειότητι, ἣς τρανώταται ἀποδείξεις ἦσαν τὰ κατὰ χρυσα λεπτοουργήματα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, αἱ πολυτελῶς κεκοσμημένα: καὶ κομψῶς γεγλυμμένα Λυχνίαι τῶν Ἀγίων τῆς Σκηνῆς καὶ τέλος τὸ μεγαλοῦργημα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν φαντασίας ὁ κολοσσαῖος Ναὸς τοῦ Σολομῶντος, φαίνεται ὅτι καὶ ἡ Μουσικὴ ἐβάδιζε παραλλήλως ὅλης αὐτῆς τῆς ἀναπτύξεως.

Ὁ Ἡσαίας μᾶς πείθει ὅτι ἡ ᾠδὴ καὶ μουσικὴ ἦτο λίαν διαδεδομένη παρ' Ἑβραίοις, ἀποτελοῦσα στοιχεῖον ἀναπόσπαστον εἰς τὰ συμπόσια, τοὺς γάμους, τὰς χαρὰς, τὰς λύπας καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἀκόμη. Ἐκτὸς τούτου εἶχον καθιερωσθῆ καὶ ἀπαξ τοῦ ἔτους μεγάλην πανήγυριν, καθ' ἣν περιήρχοντο τὴν πόλιν ψάλλοντες τῇ συνοδείᾳ ὀργάνων.

Ἐν τούτοις εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Δαβὶδ χρόνους, μολονότι ἡ Μουσικὴ ἦτο τόσον προσφιλὴς εἰς τοὺς Ἑβραίους, φαίνεται ὅτι ἐπεκράτει μία μουσικὴ σύγχευσις, μία μουσικὴ ἀοριστολογία μᾶλλον, ἢ ἀρμονία τακτικὴ ὑποκειμένη εἰς ὅρους καὶ εἰς κανόνας.

Ἀναμέσον δὲ ὅλου αὐτοῦ τοῦ μουσικοῦ κυκεῶνος ἀνεφάνη μέγας καλλιτέχνης, ρυθμιστὴς καὶ ἐξυψωτὴς τῆς τε μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως ὁ Δαβὶδ. Ὁ Δαβὶδ ὑπῆρξεν ὁ Βάγνερ τῆς Ἑβραϊκῆς μουσικῆς, ὑπῆρξε σταθμὸς αὐτῆς ἀξιοσημείωτος.

Τὸ πρῶτον ἐπάγγελμα τοῦ Δαβὶδ ἦτο ὁ ποιμενικὸς βίος. Ἦτο παῖς ἔτι. Ἀλλὰ προϊούσης τῆς ἡλικίας ὁ παῖς ἤρρισε νὰ αἰσθάνεται τὰ πρῶτα ἀπαλὰ θωπεύ-

ματα τῶν Μουσῶν. Ἐσπέραν τινὰ καθ' ἣν κατόπι ἀνευπαύετο ἀνακεκλιμένος εἰς τινα ὑπώρειαν ἀπολαμβάνων τὴν γοητείαν τοῦ δύνοντος ἡλίου διὰ μέσου τῶν εὐανθῶν ἐκτάσεων τῆς Ἰουδαίας, ἡ ὑπνώττουσα μέγιστοῦδὲ ποιητικὴ φαντασία ἐξηγέρθη. Ἡσθάνθη ὁ Δαβὶδ μίαν ἄρρητον φρικίαν νὰ διαδράμῃ τὸ σῶμά του καὶ ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ ἀνέρχεται εἰς τὰ χεῖλα καὶ τὰς φωνητικὰς χορδὰς του νὰ ἐκπέμπουν τόνους ἀσυνειδήτους. Τὸ καλλιτεχνικὸν ἠφαιστίον ἦτο ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ. Τὴν ποιμενικὴν ράβδον διαδέχεται τὸ ψαλτήριον. Τὸ ποίμνιον διαδέχεται ἡ Μοῦσα.

Ὁ κ. Θεόδωρ. Σακελλαρίδης

Ἡ μουσικὴ ἰδιοφυΐα εἰσελθοῦσα ἤδη εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ἀνεζήτει, διανύει αὐτὴν ἐκαλπασημῶ. Ὁ Δαβὶδ ἔφηβος ἀρχίζει νὰ κατακτῇ καλλιτεχνικῶς. Ἡ φήμη του ὡς μουσικοῦ διατρέχει ἀπὸ ἀκροῦ εἰς ἄκρον τοῦ κράτους. Φθάνει μέχρι τοῦ βασιλέως. Ὁ βασιλεὺς Σαοὺλ κατατροχόμενος ὑπὸ μελαγχολίας καὶ πικριῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἐπίφθονος βασιλικὴ πορφύρα καὶ ὁ ἀκανθόσπαρτος θρόνος συχρότατα ἐφ' ἐπιλοδύρουσαν, ἀγωνιωδῶς ἐζήτει νὰ εὕρῃ ἄσυλον καὶ βάλσαμον εἰς τὴν παρηγορίαν τῶν τόνων.

Τὸ ἀντιστάθμισμα τῆς ψυχικῆς του ἀνισορροπίης δὲν ἤρρησε νὰ εὕρεθῇ καὶ μίαν ἡμέραν ὁ Δαβὶδ προσκαλεῖται ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὅπως ᾄδῃ καὶ κροῦσῃ τὸ ψαλτήριον ἐπουλώνη τὰς ἡθικὰς του πληγὰς.

Ὁ νεαρῶτατος ψαλμῳδὸς θριαμβεῖ. Κατακτῇ τὰ ὄψα τοῦ βασιλέως. Παρηγορεῖ τὴν ψυχὴν του καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπὸ ἀπλοῦς μουσικὸς προάγεται εἰς ἰδιαίτερον βασιλικὸν ἀκόλουθον.

Ἐκτοτε ἀρχεται δι' αὐτὸν βίος πλήρης δυνάμεων κρισιμωτάτων περιστάσεων. Φθόνοι, μίση, πάθη, πόλεμοι, πολιτικαὶ διαμάχαι, οἰκογενειακαὶ ἀτυχία περὶ θάλλον τὸν Δαβὶδ.

Ἀλλ' οὔτε τὸ ἀρτίον μένος, οὔτε αἱ περικυκλούσας αὐτὸν παντοῖαι Ἐρινύες ἠδυνήθησαν νὰ καταπνέσῃ τὸ βαθύτατα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐρριζωμένον καλλιτεχνικὸν αἶσθημα, τὸ ὅποιον παρέμεινε παρθένον, ἔτσι

ὡς ἄναφνῃ πάλιν εἰς πρῶτην ἀπομάκρυνσιν τῆς τρυφῆς καὶ τεραστίας ταύτης βιωτικῆς του παρεν-

Ἀναλθῶν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ὁ Δαβὶδ, διερχόμενος τὴν μέχρι τότε ἄμορφον καὶ ἄτεχνον μουσικὴν εἰς σύστημα τεχνικόν. Ὄρισε μουσικὴν γραφὴν, ὅρισε τὴν φωνητικὴν μουσικὴν κατὰ χοροὺς καὶ κατὰ κινήματα. Ἄφεικε καὶ ὀρχήστραν. Αἱ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ γινόμενα μεγαλοπρεπέστατα: ἐκτελέσεις τῶν ψαλμῶν του ἐνεῖχόν τι τὸ ἰδεῶδες. Οἱ ψαλμοὶ ἦσαν πάντα ποιήματα ἅτινα ἐξετελοῦντο δι' ᾠδῆς καὶ ὀργανικῆς μουσικῆς.

Ἀπὸ τοῦτο τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως ψαλμὸς σημαίνει τὸ ᾄδειν μεθ' ὀργανοῦ, διαφέρει δὲ ὁ ψαλμὸς τῆς ᾠδῆς. Ὁ Μ. Βασιλεὺς ἐκφράζεται ἐπὶ τοῦ τελειότερου ἐπὶ τοῦ ὀρισμοῦ τῶν δύο τούτων λέξεων. «Ψαλμὸς ἐστὶν ὁ μετὰ συνηχίσεως τοῦ ὀργάνου ᾄσμα πρὸς τὸν Θεόν, ᾠδὴ δὲ ὁ διὰ φωνῆς μόνον καὶ ἄνευ ὀργάνου». Τὸπος τῶν ἐκτελέσεων τῶν ψαλμῶν ἦτο ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ βραδύτερον ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος, ἡ δὲ μουσικὴ διάταξις ἦτο διεσπασμένη ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ ὡς ἑξῆς:

Ἦρχον τρεῖς ἀρχιμουσικοί, ὁ Ἀσάφ, ὁ Αἰμάν καὶ ὁ Ἰεδουβού, ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶχε ἴδιον τμήμα ᾄδων, οἵτινες ἐκκλούντο «υἱοί». Ἐνεκα τούτου λέγομεν εἰς τὰς ἐπικεφαλίδας τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ συχρᾶς τὴν ἀφιέρωσιν «τοῖς υἱοῖς Ἀσάφ» ἢ «τοῖς υἱοῖς Αἰμάν», σημαίνουσαν ὅτι οἱ ψαλμοὶ ἐκεῖνοι ἦσαν γεγραμμένοι εἰδικῶς δι' ἕκαστον τῶν τριῶν ἀνωτέρω ᾠδικῶν τμημάτων. Τὰ «Παραλειπόμενα» μὲν λέγουσι ὅτι ἕκαστον τμήμα μουσικὸν ἀπετελεῖτο ἐξ ἑκατὸν πενήντα τεσσάρων ἀοιδῶν καὶ ὀργανοπαίδων. Τὰ τρία δὲ ταῦτα τμήματα ἐλάμβανον μέρος ἐς τὸν ναὸν ἐκ περιτροπῆς καθ' ἑβδομάδα, πλὴν τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν, καθ' ἃς ἐλάμβανον μέρος καὶ τὰ τρία τμήματα, ἔτι δὲ καὶ ὁ χορὸς τῶν ἱερέων (λευϊτῶν) καὶ συνεποσοῦντο ἀοῖδοι, λευῖται καὶ ὀρχήστρα εἰς ὑποκισχίλους!

Ἡ ὀρχήστρα τοῦ Δαβὶδ ἦτο πλήρης. Ὅπως δὲ

σήμερον διακρίνομεν εἰς τὴν σύγχρονον ὀρχήστραν τὰς διαφορὰς οἰκογενείας τῶν ἐγγύρων, τῶν πνευστῶν καὶ τῶν κρουστῶν ὀργάνων, οὕτω καὶ ὁ Δαβὶδ εἶχε ὀρίσῃ τὰς οἰκογενείας τῶν ἐγγύρων ἢ ἐντατῶν, τῶν πνευστῶν καὶ τῶν κρουστῶν ἢ τυμπάνων. Δυστυχῶς τὸ ἰδιορρυθμὸν τῶν ὀργάνων ἐκείνων καὶ ἡ ἀνομοιότης αὐτῶν πρὸς τὰ παρ' ἡμῶν ἐν χρήσει μᾶς δυσκολεῖ νὰ κάμωμεν ἐπιτυχῆ παραβολὴν αὐτῶν πρὸς τὰ σημερινά. Ἀρκοῦμεθα δὲ νὰ περραθῶμεν μόνον τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Καὶ πρῶτον ἐγγύρῳ ἢ ἐντατῇ ἦσαν τὸ Κινῶρ (κινύρα), τὸ Νέβελ δεκάχορδον, τὸ Σαββεκά (σαμβύκη) τετράχορδον τριγωνικόν, Ψαλτήριον (ψαλτήριον) ἴσως λύρα, Γιτιθ (ἄγνωστον) καὶ Μαχαλάθ (ἴσως κιθάρα). Πνευστὰ δὲ ἦσαν τὰ: Οὐγάβ (μόνυλος), Σουμπὼν (δίαυλος), Μασρωκιδά (συριγῆ), Χαλιλ (ἴσως τὸ σύγχρονον Οὐδὺ), Χατωσερά (σάλπιγξ), Σωφάρ (κέρας). Καὶ τέλος κρουστὰ τὰ: Τῶφ, Τσελσελλι, Μενανίμ ἅτινα ἀντιστοιχοῦσιν ὀπωσδήποτε πρὸς τὰ σύγχρονα Timpani, Piatti, Tamburo, Tamburino καὶ Castagnette. Ὁ Δαβὶδ εἶχε πρὸς τούτους ὀρίσῃ καὶ τὸ διάβαγμα, τὸ ὅποιον οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ τὸ σημερινὸν Intermezzo.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ ἀριστοτεχνικὴ ἐκείνη ἐκτέλεσις τῶν ψαλμῶν δὲν ὑπελείπετο πολὺ κατ' οὐσίαν τῶν σημερινῶν Ὁρατορίων. Εἶνε λυπηρὸν δὲ ὅτι δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν σημεῖα τῆς μουσικῆς ἐκείνης γραφῆς, ἄλλως ἠθέλομεν εἶχε σαφεστάτην ἰδέαν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ὁποίου θεμελιωτὴς καὶ ἐξυψωτὴς ὑπῆρξεν αὐτὸς οὗτος ὁ φιλότεχνος βασιλεὺς Δαβὶδ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις ἡσθάνθη ὅτι ὁ Θεός, ὡς τελειότης, ἀπαιτεῖ διὰ τῆς τελειότητος νὰ ὑμνήται, καὶ ὁ ὁποῖος εἶχε ὡς πρόγραμμα τοῦ βίου του τὸ αἰνεῖν τὸν Θεόν ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ, ἐν ἤχῳ σάλπιγγος, ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ, ἐν κυμβάλοις εὐήχοις.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ "ΑΘΗΝΩΝ"

L' OEILLET-ROUGE

[Τὸ γαρόφαλλον]

ΒΑΛΛΙΣΜΟΣ ΑΔΟΜΕΝΟΣ

Μουσική τοῦ Μπερζέ (Rodolphe Berger) — Στίχοι ὑπὸ Φερωδὺ (Maurice de Féraudy)

[Εἰς ἀπὸ τοὺς νεωτάτους καὶ ἄραιοτέρους βαλλισμούς προσαρμοζομένης τῆς μουσικῆς τοῦ εἰς ἄσμα εἶνε καὶ ὁ ἐν τῷ παραρτήματι τούτῳ δημοσιευόμενος. Ἡ μουσική του ἐγράφη ἀπὸ τὸν σήμερον ἐπονομαζόμενον « βασιλέα τῶν βάλς » μουσικοσυνθέτην Μπερζέ. Τοὺς στίχους ἔχει γράψει ὁ γνωστὸς καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐταῖρος τῆς Γαλλικῆς κωμωδίας κ. Φερωδύ.]

L' OEILLET-ROUGE

(Refrain)

J' ai retrouvé dans un coffret
c' est oeillet rouge endormi sous des roses
D' où vient-il ? est-ce un gage amoureux et discret ?
Hélas ! mon cœur reste muet !
Je cherche en vain parmi tant d' autres choses
Quel ami caché put m' offrir un jour
Cette fleur d' amour

1
Est-ce autrefois à quel âge ?
Avant ? après mon mariage ?
Oh c' est après... bien certainement
Là juste au moment
Où je fus si jolie
Et si c' était... oh ! folie...
Pourquoi faut-il que l' on oublie ?
Le cœur devrait pouvoir retenir
Ce dont est fait un souvenir.

(Au Refrain)

2
Chacun de nous porte en son cœur
Des espoirs fous et des folles pensées
Mais que faire ? à qui croire
Au bonheur, au malheur ?

Qu' importe un jour l' oubli moqueur
Rend peu à peu les choses effacées
Notre pauvre cœur n' est plus à son tour
Qu' un tombeau d' amour.

(Au Refrain)

ΑΔΟΜΕΝΟΣ ΒΑΛΙΣΜΟΣ

L' OEILLET-ROUGE

(Valse-Chantée)

Στίχοι MAURICE DE FÉRAUDY — Μουσική RODOLPHE BERGER

ΔΙΑ ΚΛΕΙΔΟΚΥΜΒΑΛΟΝ ΚΑΙ ΑΣΜΑ

PIANO

The musical score is written for piano and voice. It begins with a piano introduction in 3/4 time, marked 'PIANO'. The piano part features a simple harmonic accompaniment with chords and moving lines in both hands. The voice part enters with the lyrics 'J'ai re-trou-ve' and continues with 'dans un cof-fret, Cet œil-let rou-ge endormi sous des ro-ses. D'ou vient'. The score includes dynamic markings such as 'M. D.' (Moderato) and 'rall.' (rallentando). The tempo is marked 'a tempo'. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

- il ? est-ce un ga - ge a - mou - reux et dis

- cret ? Hé - las ! mon cœur res - te mu - et ! Je cherche en

vain, par - mi tant d'au - tres cho - ses, Quel a - mi ca - ché put

m'ol - frir un jour Cet - te fleur d'a - mour

Pour finir
d'a - mour.

Est-ce au - tre - fois - à quel a - ge ? A - vant ? a - pres

mon ma - ri - a - ge ? Oh ! c'est a - près ... bien cer - tai - ne - ment Là

juste au mo - ment Où je fus si jo - li - e ; Et si c'é - tait...

oh ! fo - li - e ... Pourquoi - faut - il que l'on - ou - bli - e ?

Le cœur te vrait pou - voir re - te - nir Ce dont est fait un sou - ve - nir.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΑΙ

[Περίληψεις ἐκ τῶν ξένων Περιοδικῶν]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΙΑ

«ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΗΣ» [Παρίσιος]. — Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ρολλὲν πραγματεύεται τὰ τῶν στρατιωτικῶν πληροφοριῶν καὶ τῆς στρατιωτικῆς κατασκοπείας. Πᾶσα προνοητικὴ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ ἔχη ὅση τὸ δυνατόν ἀσφαλεῖς καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίες, ἐπὶ τῇ προόψει ἐνδεχομένων συρράξεων, περὶ τῶν μέσων ἐνεργείας, ἃ διαθέτουσι τὰ διάφορα Κράτη. Ἐν ὧρ εἰρήνης πρέπει νὰ καταβάλλεται φροντίς πρὸς διαφύλαξιν τῶν μυστικῶν τοῦ Κράτους καὶ ἀνακάλυψιν τῶν μυστικῶν τῶν ἀντιζήλων αὐτοῦ χωρῶν. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ρολλὲν, ὁμιλῶν εἰδικώτερον περὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν πληροφοριῶν παρὰ τοῖς Γάλλοις καὶ τοῖς Γερμανοῖς, λέγει τὰ ἑξῆς : «Ἐκεῖνο, ὕπερ δίδει τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πληροφοριῶν ἐν Γερμανίᾳ εἶνε ἡ μεθοδικότης, ἡ ἐν συνεχείᾳ ἐνέργεια καὶ ἡ ἐπιμονή, μεθ' ὧν διενεργοῦνται αἱ ἀναζητήσεις πληροφοριῶν, ἡ πρόθυμος καὶ ἐκούσια συνδρομή, ἣν παρέχουσιν οἱ ἐν τῇ ξένη ἔγκατεστημένοι ἢ ταξειδεύοντες γερμανοὶ ὑπήκοοι, ἡ παρεχομένη παρ' ἀπάντων τῶν κλάδων τῆς Κυβερνητικῆς Μηχανῆς προστασία καὶ ἡ αὐστηρὰ μυστικότης, ἣτις τηρεῖται προκειμένου περὶ Στρατιωτικῶν Πληροφοριῶν».

ΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΟΥ ΒΙΝΤΣΙ

«Ο ΕΡΜΗΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ» (Παρίσιος). — Ὁ κ. Πελοντάν, γράφων περὶ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Λεονάρδου ντὲ Βίντσι, τοῦ γνωστοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου (1452—1519) τοῦ διεκδικήσαντος τὰ πρωτεῖα πρὸς τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ Μιχαὴλ Ἀγγελον καὶ Ραφαήλ, λέγει, ὅτι τῆς πειραματικῆς μεθόδου, ἣτις τόσας ἐπέτελεσε προόδους διὰ τοῦ Κρούκες, τοῦ Μπερτελῶ καὶ τοῦ Κιούρρυ, πρῶτος ὀπαδὸς καὶ εἰσηγητῆς ὑπῆρξεν ὁ Βίντσι. Ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ σημειοῦται, ὅτι ὁ ἥλιος δὲν κινεῖται εἶνε γνωστὸν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος συνέλαβε τὴν ἰδέαν κατασκευῆς καταδυτικῆς μηχανῆς καὶ μηχανῆς ἀεροπλάνου. Ὁ Οὐμπολδ διεκλήρυσεν ἄλλοτε, ὅτι ὁ μέγας Φλωρεντινὸς ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος φυσικὸς τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, καὶ ὁ κ. Πελοντάν, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν τελευταίων χειρογράφων αὐτοῦ διακηρύσσει, ὅτι ὁ Γαλιλαῖος, ὁ Πασκάλ, ὁ Οὐίγκενς, ὁ

Κιουβιὲ ἀνεκάλυψαν νόμους φυσικοὺς καὶ ἄλλους, αὐτοῦ 1480—1518 διατυπωθέντες ὑπὸ τοῦ Λεονάρδου Βίντσι.

Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 1907

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ» (Παρίσιος). — Ὁ κ. Μολινάρι, ἐν τῇ ἀπολογισμῶ αὐτοῦ τοῦ ἔτους 1907, παρατηρεῖ, ὅτι τὸ μὲν Συνέδριον τῆς Εὐρώπης ἐν Χάγη δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίαις τῶν φίλων τῆς εἰρήνης, τὸ δὲ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ἤρξατο διαφευδὸν τὰς ἐπ' αὐτοῦ στηριχθείσας ἐλπίδας. Πάντες εἶχον συμφωνήσῃ εἰς τὴν γνώμη, ὅτι τὸ σύστημα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας θάπέθαιε τὸ μόνον φάρμακον πρὸς κατάπαυσιν τῶν δεινῶν πολέμων καὶ τῶν Κυβερνήσεων. Καὶ ὅμως ὅπου τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεκράτησε, τὰ ἔθνη, ἀντὶ νὰ ἴδωσιν ἑαυτὰ κυβερνώμενα ὀλιγοδαπανώτερον, εἶδον ἀντιθέτως ἀξανομένους τοὺς φόρους καὶ ὀγκούμενα τὰ χρέη αὐτῶν. Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς Γαλλίας ἄλλοτε, ὅτε ἐκλογεῖς αὐτῆς ἦσαν μόνον 200,000, δὲν ὑπερέβαινε τὸ ἐν δισεκατομύριον, ἤδη δὲ, ὅτε οἱ ἐκλογεῖς αὐτοῦ ἀνέρχονται εἰς 10,000,000, ἀνήλθεν εἰς 4 δισεκατομύρια, ἐξ ἄλλου, αἱ λαϊκαὶ τάξεις, ἐν ᾗ διεκδικεῖται τὴν πολιτικὴν ἐνηλικίτητα αὐτῶν, ἦν θέλουσι νὰ ἀναρῶσιν ἄνευ περιορισμῶν, τείνουσι νὰ ταχθῶσι μικρὰ κατὰ μικρὸν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Κράτους προκειμένου περὶ τῶν ἐργατικῶν ζητημάτων, εἰ καὶ πᾶσι ὑπὸ ταιαύτην κηδεμονίας ἐννοιοῦν παρεχομένη εἰς τὸν ἐργάταν ἐγγύησις ἐπιβαρύνει τὰ ἡμερομίσθια αὐτοῦ. Εἶνε βέβαιον ὅτι οἱ ἐργάται ἤσκησαν τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναγνωρισθέντα δικαιώματα κατὰ τῶν διαφόρων περιστάσεων διὰ τῶν ἐπανειλημμένων ἀπεργιῶν. Ἐν τῇ ἐκείνῃ τοῦ πλήθους ἀνάμειξις ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν Κοινωλυτηρῶν ἔσχεν ἀποτελέσματα. Τὸ περιωρισμένον ψηφοφορίας σύστημα ἔχει τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς ἀλείψεις του, ἀλλὰ καὶ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας τὸ σύστημα ἔχει τὰς ἰδικίας του, αἱ ὁποῖαι εἶνε καὶ σαφὲς ῥώτεροι. Ἀρκεῖ νὰ ἴδῃ τις τὰ ἐκτυλισσόμενα ἐν τῇ Κοινοβουλίᾳ, ἵνα πεισθῇ ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς διεξαχθέντων θορυβωδῶν καὶ ἀγόνων συζητήσεων ὅποσον ἐπιπτώσιν καὶ παρακμὴν ὑπέστη τὸ ἐν λόγῳ σύστημα. Ἐν τῇ παρατηρεῖ ὁ κ. Μολινάρι, ὅτι, ἐάν ἡ βίολη

ἔξακολουθῇ ἀναπτυσσομένη καὶ ἀξάνουσα τὸν πλοῦτον, οὐδὲν ἦτον ὁ πλοῦτος οὗτος ἀποκρίσσει. Ἡ γενομένη ἐν ἔτει 1907 διςπαθήσις τοῦ οικονομικοῦ πλοῦτου, ἐξίχθησιν εἰς ἄγνωστα μέτρα ὅσα εἶρα, διεπίστωσε μέχρι ποίου βαθμοῦ ὕστερον ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ πρόοδος τῆς ὕλικῆς πρόο-

δνευ ἐξαιρέσεως εἶνε τὰ ἀθώωτερα καὶ ἀπλούστερα ὄντα, προκειμένου περὶ τῶν διεθνῶν ὑποθέσεων, ἡ περὶ ὧν ἀγνοία τῶν εἶνε ἐκπληκτικὴ».

ΟΙ ΡΩΣΣΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ

«Viestnik Vospitania» [Πετρούπολις]. Ὁ κ. Ἐρριμαν ἐν τῇ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον περιοδικῶ περιγράφει τὴν ζωὴν τῶν ρώσων φοιτητῶν ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ τὰ βάρβαρα, ἃ ἐκεῖ ὑφίστανται. «Τὰ ἄγχι ἐλευθεριάζοντα ἦθη των, ὁ ἐνθουσιώδης καὶ θορυβώδης χαρακτήρ των διαθέτουσι δυσμενῶς τοὺς κατοίκους τῆς συμπολιτείας μέχρι βαθμοῦ, ὥστε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν λειρῶν τοιχοκολλῶνται εἰδοποιήσεις, λέγουσαι: τὰ ἑξῆς: » Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Ρώσους νὰ κόπτωσιν ἄνθη». Οἱ ἰδιοκτῆται ἐπιπλωμένων δωματίων κλείουσιν εἰς αὐτοὺς τὴν θύραν, λέγοντες: «Δὲν ἐνοικιάζομεν δωμάτια εἰς τοὺς ρώσους». Καὶ ἡ ἀκαδημαϊκὴ νεολαία, δυσηρεστημένη ἐκ τῆς συρροῆς τῶν ρώσων φοιτητῶν, διεξάγει δημοσιογραφικὴν πολεμικὴν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐναντίον αὐτῶν, ὡς συρρεόντων εἰς τὰς αἰθούσας τῶν διαφόρων σχολῶν καὶ μὴ ἀποτιόντων τὰ τέλη τῆς ἐγγραφῆς.» Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἄλλαι ἐφημερίδες κατακρίνουσι τὴν ἑλλειψιν ταύτην ἀλληλεγγύης καὶ ὑπερασπίζονται τοὺς ρώσους, ἀλλ' εἶνε ἐπίσης ἀληθές, ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ διάμονῇ ἐξορίστων ἢ φυγάδων παρουσιάζει πολλὰ τὰ ἔκτροπα, διότι οὗτοι, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ δράσωσι πρακτικῶς, ἐπιδίδονται εἰς μελέτας θεωριῶν λεπτολόγων, διαφόρους ἀντιθέτους ἰδέας μορφῶσι καὶ διὰ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν συντελοῦσιν εἰς τὴν διάσπασιν καὶ τὴν κατάρτησιν τῶν ἐν Ρωσίᾳ σοσιαλιστικῶν δυνάμεων.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΙ

«OBRAZOVANIE» [Πετρούπολις]. — Αἱ ἐπαναστατικαὶ περίοδοι προκαλοῦσι τὴν ἀπαραφροσύνην καὶ τὰς πολιτικὰς αὐτοκτονίας, αἵτινες κυρίως ἐκδηλοῦνται παρὰ τοῖς ἀπλοῖς θεαταῖς, συγκινουμένοις ἐκ τῶν αἰματηρῶν συρράξεων, ἐκ τῶν στάσεων καὶ τῶν λαμβανόμενων καταθλιπτικῶν μέτρων, καὶ οὐχὶ παρὰ τοῖς ἐργάταις τῆς ἐπαναστάσεως, διότι οὗτοι, οἱ τελευταῖοι, εἶνε ἠθικῶς παρεσκευασμένοι καὶ ἀδιαφοροῦσι διὰ πᾶσαν βίαιαν ἢ αἰματηρὰν τροπὴν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ φόβος τῶν αἰματηρῶν συρράξεων, τῆς φυλακῆς, τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως προκαλεῖ παρὰ πλείστοις ἀπαραφροσύνην καὶ παρ' ἄλλοις πολιτικὴν αὐτοκτονίαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπαραφροσύνην καὶ αὐτοκτονούντων διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἐν Ρωσίᾳ ἐκπληκτικῶς ἀξάνει καθ' ἐκάστην. Οἱ τέσσαρες πρῶτοι μῆνες τοῦ 1906 ἀνέγραψαν 214 πολιτικὰς αὐτοκτο-

[Συνέχεια εἰς σελ. 112]

ΤΟ ΠΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑΣ

«ALBANY REVIEW» (Λονδίνον). — Ὁ κ. Havellock Ellis, φρονῶν ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶνε ἐν παρούσῃ διερωτάται ὅποσον ἔσεται ἀνὰ μέσον τῆς ὅσην ἡμερᾶ ἐκδηλουμένης παρακμῆς, τὸ μέλλον τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Κατὰ τὸν κ. Ellis τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον θὰ παραμείνῃ πιθανῶς οἶον εἶνε, ἀλλ' ἡ θέσις τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας δὲν παρουσιάζεται ἐξ ἴσου σταθερὰ, διότι οἱ ἐκείθεν τῶν θαλασσῶν ἐκφυθέντες Ἀγγλοσάξωνες δὲν θὰ κατορθώσωσι ν' ἀναρῶσιν ἐν ταῖς ἀποικίαις μεθ' ὧν οὐδεὶς δεσμὸς κωνῆς καταγωγῆς τοὺς συνδέει, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἐνεργητικότητα, ἣτις διακρίνει τὴν φυλὴν, εἰς τὴν ἀνήκουσιν. Οὐδεὶς ἄρα δύναται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἀποικία αὐταὶ δὲν θὰ μεταβληθῶσιν ἐν προσεχέι μέλλοντι εἰς ἐχθρούς. Ἡ Ἀγγλία ἔχει ἀρκετὰ ἐφόδια εἰς τὴν ἐπιτήρησιν, τέχνης, καινῶν ὁργανώσεως, καὶ ἐπιπέδου ἐν μὲν λέξει, ἵνα δυνηθῇ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐξαιρετικὴν αὐτῆς θέσιν. Ἀλλὰ πέραν τῆς Εὐρώπης ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε διάφορος, ὡς συμβᾶναι καὶ δι' ἕλας τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις. Νέα δυνάμεις ἐδημιουργήθη, ἡ δὲ δύναμις αὐτῆ ἀναγκαίως θὰ δυσχεράνη, ἐάν δὲν ἀνακόψῃ, τὰς πέραν τῆς Εὐρώπης προόδους αὐτῆς. Ἡ Ἰαπωνία ἀνακύπτει ὡς ἀσχυρὸς, ὅν δὲν δύναται τις νὰ παρίδῃ τὴν ἐπιβίωσιν αὐτῆς εἰς τὴν Ρωσίαν κτύπημα προὐκίσεως ὄθησιν πρὸς τὰ ὀπίσω δι' ἕλην τὴν Εὐρώπην, ἣτις πιθανῶς δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπανακτήσῃ πλέον τὸ παγκόσμιον αὐτῆς κύρος.

Ἡ ΓΕΡΜΑΝΟΦΟΒΙΑ

«ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Λονδίνον). — Ἡ σύμφορος τῆς εἰς Λονδίνον μεταβάσεως τοῦ Γερμανοῦ ἀποκράτορος μετὰ τῆς ὑποβολῆς εἰς τὸ Γερμανικὸν Κοινοβούλιον τοῦ νέου ναυτικοῦ προγράμματος τῆς Βρετανίας προὐκάλεσε νέαν ἐκδήλωσιν Γερμανοφοβίας ἐν Λονδίῳ. Ὁ σὲρ Ὀράτιος Ρούμπολδ γράφει, ὅτι ὁ Κάιζερ καὶ ὁ Καγκελάριος αὐτοῦ παίξουσιν ἀποκλειστικὰ πᾶσι γινόμενα καὶ ὅτι μόνῃ ἡ ἀγγλογαλλικὴ συνεννόησις θὰ ἀσφαλίσῃ τὴν εἰρήνην. Ὁ κ. Μανσο ἐξ ἄλλου παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Κάιζερ μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ἵνα ἐκτελέσῃ ταχυδακτυλουργικὰ πειράματα ἐνώπιον τῶν ἀγγλοσάξωνων πολιτικῶν, «οἵτινες

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 6.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΠΟΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΠΟΙΕΙΑ
της 'Εταιρίας εν Μύλοις 'Αθηνών,
'Ελευσίνι, Νέφ Φαλήρω, Πάτραις,
Καλάμαις, Πύργω, Κύμῃ, Πάρω, και
τοις κυριωτέροις οινοφόροις κέν-
τροις της 'Ελλάδος.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ :

ΑΡΙΣΤΟΘΟΥΛΟΣ ΖΑΝΟΣ
ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΦΩΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΑΤΗΡΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Διαρκής έκθεσις ειδών φωτισμού, θερμάνσεως και κινήσεως εν ὄδῳ Σταδίου και Κολλοκοτρώνη.
Πρατήρια, εν οἷς πωλοῦνται εἶδη φωτισμοῦ και θερμάνσεως, ὡς και οινόπνευμα μετουσιωμένον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, εὐρίσκονται ἐν 'Αθήναις μὲν, παρὰ τῇ Κεντρικῇ 'Αποθήκῃ, ὁδὸς 'Οφθαλμιατρείου ἀριθμὸς 2, Κυδαθηναίων ἀριθμὸς 17, Τριπόδων και Θεσπίδος, Μεγάλου 'Αλεξάνδρου, Χαλκοκονδύλη 30, διασταύρωσις Σόλωνος και 'Ιπποκράτους, Πειραιῶς 17, 'Ερμού 86, Πλατεία 'Εξαρχείου, Πατήσια, 'Αγιον Λουκᾶν. 'Εν Πειραιεὶ ὁδὸς Παρθεναγωγείου 3.

ΠΩΛΗΣΙΣ

Ἡ τιμὴ τοῦ μετουσιωμένου οινοπνεύματος ὁρίσθη εἰς λεπτά 80 κατὰ σταθμικὴν ὀκτῶν (ὀκτῶν βάρους) ἐπιβαρυνομένη εἰς τὰς ἐπαρχίας (ὅπου δὲν ὑπάρχουσι ἡμέτερα ἐργοστάσια) διὰ τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς και διατυλίον τελῶν. Καθίσταται δὲ ἐνταῦθα γνωστὸν, ὅτι μεγάλη διαφορά ὑπάρχει μεταξὺ μετρικῆς και σταθμικῆς ὀκτῶν οινοπνεύματος, λόγῳ τοῦ μικροῦ εἰδικοῦ βάρους αὐτοῦ (0,83). Οὕτως ἡ συνήθης ὀκτῶ τοῦ οἴνου δύναται νὰ περιλάβῃ μόνον 332 δράμα οἴνοπνεύματος.

ΧΡΗΣΙΣ ΜΕΤΟΥΣΙΩΜΕΝΟΥ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ἡ 'Εταιρία ἡμῶν παράγει τὸ μετουσιωμένον οινόπνευμα, ἀποβλέπουσα εἰς τρεῖς ἀνάγκας τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ, ἤτοι τὸν **φωτισμὸν**, τὴν **θερμάνσιν** και τὴν **κίνησιν**.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΧΡΗΣΙΝ ΤΟΥ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ἡ χρῆσις τοῦ οινοπνεύματος εἶνε βεβαίως ἐντελῶς ἀκίνδυνος, ἀρκεῖ νὰ λαμβάνωνται στοιχειώδεις τινὲς προφυλάξεις, αἱ ὁποῖαι συνοψίζονται εἰς τὸ θεμελιώδες παράγγελμα : Μὴ πλησιάζετε εἰνόπνευμα εἰς φωτιάν.

1ον Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνομεν τὰ δοχεῖα τοῦ οινοπνεύματος ἀβούλωτα, διότι και ἐξατμίζεται τοῦτο και ἀπορροφᾷ ἕγρασιάν, ὅπότεν και κατέρχεται κατὰ βαθμῶν.

2ον Διὰ κανένα λόγον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ρίπτετε οινόπνευμα εἰς ἀναμμένην λάμπαν, μαγειρεῖον, καμινέτο κτλ., διότι ἄλλως διατρέχετε τὸν κίνδυνον νὰ ἀνάψῃ τὸ οινόπνευμα τοῦ δοχείου, νὰ ἀπάσῃ τὸ δοχεῖον και νὰ χυθῇ ἐπάνω σας ἀναμμένον. Τὸν αὐτὸν κίνδυνον διατρέχετε και μετὸ πετρέλαιον, μετὸ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι τὸ οἶνοπνευμα σβῖνει εὐκολώτατα μετὰ νερὸ και μάλιστα μετὸ ὀλίγον. Μόλις τὸ νερώσετε παύει νὰ καίῃ.

3ον Πρέπει νὰ φροντίζετε νὰ γεμίσετε τὴν λάμπαν, καμινέτο, μαγειρεῖον κτλ. πρὶν τὰ ἀνάψῃτε. Ἄν δὲ παρουσιασθῇ, ἀνάγκη νὰ ρίψετε και ἄλλο οινόπνευμα, σβύσατε πρῶτον και ἄφου βεβαιωθῆτε, ὅτι εἰσβυσε, τότε ρίψατε και ἄλλο.

4ον Μὴ ἐπιτρέπεται νὰ μεταχειρίζονται οινόπνευμα διὰ προσάναμμα καρβούνων, διότι πολλοὶ πολλὰκις δὲν προσέχουν και ρίπτουν τοιοῦτον σὲ μισοαναμμένα κάρβουνα, ὅπότεν διατρέχετε τὸν κίνδυνον νὰ ἀνάψῃ τὸ δοχεῖον και νὰ γίνῃ δυστύχημα.

5ον Μὴ γεμίζετε ξεχειλιστὰ οὔτε λάμπαν, οὔτε μαγειρεῖον, οὔτε κανὲν ἐν γένει εἶδος. Τὸ οινόπνευμα πρέπει νὰ μένῃ ἕνα τοῦλάχιστον δάκτυλον κάτω τοῦ στομίου, διότι μετὸ τὴν θερμότητα διαστελλέται (φουσκώνει) και πέπει νὰ ἔχῃ τόπον, ἄλλως θὰ χυθῇ ἀπέξω και θὰ ἀνάψῃ.

7ον Ἐάν γεμίσαντες ἐν εἶδος οινοπνεύματι τὸ περιβρέξῃτε μετὸ οινόπνευμα, κατὰ λάθος, σκουπισατέ το ἀμέσως πρὶν τὸ ἀνάψῃτε, μετὸ ὅ,τι δῆποτε ὑφασμα. Τὸ οινόπνευμα οὔτε λερώνει, οὔτε βρωμᾷ.

8ον Ἄν κατὰ λάθος εἰς τὸ ἀνάμμα τῆς λάμπας ἐτρομπάρατε περισσοτέρας, ἀπὸ ὅ,τι πρέπει φορᾶς και βγῆσει ἡ λάμπα ἐπάνω ἀπὸ τὸ γυαλί μεγάλας φλόγαις, μὴ ἀνησυχίσετε. Θὰ κατεβῶν μόναι τους και ἡ λάμπα οὐ θὰ ἀνάψῃ κανονικᾶ.

Τὰ εἶδη μας εἶνε τελειότατα, ἐάν δὲ ἀκολουθήσετε τὰς ἀνωτέρω ὁδηγίας οὐδέποτε δύναται νὰ συμβῇ τὸ παραμικρὸν.

Α. Κ. ΔΑΜΒΕΡΓΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ 564

ΤΑΚΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ

ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

— EN ΑΘΗΝΑΙΣ —

Μέγαρον Πεδμαζόγλου. (Ἐναντι Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης)

Ἐκτελέσεις ἰατρικῶν συνταγῶν μετ' ἐλέγχου. — Χημικαὶ ἀναλύσεις και ἐξετάσεις ἐδοδίων και ποτῶν, ποσίων και ἰαματικῶν ὑδάτων κλπ. — Ἐξετάσεις μικροσκοπικαὶ και μικροβιολογικαί. — Ἐξετάσεις ὀργανικῶν συστημάτων δι' εἰδικῶν μηχανημάτων. — Ἀπολυμάνσεις οἰκημάτων. — Ἀποστειρώσεις ἐργαλείων και ἐπιδησικῶν ειδῶν. — Ἀκτινογραφίαι. — Ἐλεγχος νεκροφανεῖας. — Ταρχειύσεις νεκρῶν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΞΙΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ

- Ἀλεξίκαπνον.** — Ἀποτελεσματικὸς ὑγιεινὸς βάμβαξ διὰ τοὺς καπνίζοντας.
- ANODYNE.** — Διὰ τὴν ἀνώδυνον ἐξαγωγήν τῶν ὀδόντων.
- ANTICORS.** — Κατὰ τῶν τύλων.
- ANTISCLEROSIN.** — Κατὰ τῆς ἀρτηριοσκληρώσεως.
- BAUME DENTAIRE.** — Κατὰ τῶν ὀδονταλγιῶν.
- BEIERSDORF.** — Ἐμπλαστρα. Κατὰ τῶν ἐκ θηλασμοῦ διογκώσεων τῶν μαστῶν, κατὰ τοῦ κοκκύτου, κατὰ τῶν δοθηῶν και κατὰ τῶν τύλων.
- BORNYVAL και VALOFIN.** — Κατὰ τῶν ὕστερισμῶν.
- BOROLITHINE.** — Ἐξάαιρετον κατὰ τῆς ψαμμιάσεως και λιθιάσεως φάρμακον.
- CALMYREN.** — Ἄριστον κατὰ τῶν ὕστερισμῶν.
- CRÈME HYGIENIQUE.** — Ἀκίνδυνον ἄριστον κοσμητικόν.
- DIABETSERIN.** — Κατὰ τοῦ διαβήτου.
- DISPNSION.** — Κατὰ τῶν δυσπνοιῶν φάρμακον.
- EMULSION à l' huile de foie de murue aux hypophosphites.** — Γαλάκτωμα ἐξ ἐλαίου τοῦ ὄνισκου τῆς Νορβηγίας μετὰ ὑποφωσφορωδῶν ἀλάτων.
- HAEMATOGÈN ROLAND.** — Τὸ ἄριστον τῶν αἱμοποιητικῶν και τονωτικῶν φαρμάκων εἰς ὑγρὸν και εἰς δισκία μετὰ σοκολάτας.
- HAEMONEUROFÈNE.** — Κατὰ τῆς νευρασθειείας και ὑπερκοπώσεως.
- HAEMOSTAN.** — Ἐξάαιρετον κατὰ τῶν αἱμορραγιῶν.
- HAMAMELIS SALBE.** — Ἀλοιφὴ θανατοουρῶς κατὰ τῶν αἱμορροῖδων.
- KONILLA, LARYLINE, ANTITUSSIN.** — Ἐξάαιρετα κατὰ τοῦ κοκκύτου φάρμακα.
- LAXINE, PURGINE, PURGYL, PURGEN, REGULIN.** Κατὰ τῆς καθ' ἕξιν δυσκοιλιότητος.
- LEVURETINE.** — Κατὰ τῆς δοθηρῶσεως.
- NIVEA.** — Ἐξάαιρετος σάπων τοῦ προσώπου.
- REBECO.** — Ἐξάαιρετος ὀδοντόπαστα.
- POLYFORMATE GRANULÉ.** — Κατὰ τῆς ἐξαντλήσεως τοῦ μυϊκοῦ συστήματος.
- POLYGLYCEROPHOSPHATE GRANULÉ.** — Κατὰ τῆς νευρικής ἐξαντλήσεως.
- POUDRE LAXATIVE.** — Ἐγγυστον ἡπιον καθαρτικόν.
- RHEUMASAN.** — Ἀλοιφὴ κατὰ τῆς ἀρθρίτιδος και τῶν ρευματισμῶν.
- SIROP CALMANT.** — Ἄριστον καταπραυντικόν.
- SIROP HYPORHOSPHITES COMP.** — Ἐξάαιρετον τονωτικόν.
- Σταγόνες Ἰνδικαὶ ἀντιπυρετικαί.** — Κατὰ τῶν ἐλῶδων πυρετῶν και τῆς ἐκ τούτων καχεξίας.
- TERPINE GRANULÉ και TANOSAL.** — Ἐπὶ χρονίων παθήσεων τῶν βρόγχων.
- TINCTURA FERRI ATHENSTAEDET.** Ἐγγυστον ἡδύποτον σιδηροῦχον ἐξάαιρετον κατὰ χλωρώσεων ἀναιμιῶν και γενικῆς ἐξασθενήσεως.
- TRIDIGESTIF.** — Ἐπὶ δυσπεριῶν και στομαχικῶν παθήσεων.

ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΛΟΥΤΡΑ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

Ἐν τῷ Φαρμακείῳ Δαμβέργῃ εὐρίσκονται εἰς φιάλας ἑτοιμα διαλύματα ἀλάτων ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ συστατικά τῶν ἰαματικῶν πηγῶν τῆς **Αἰδηψοῦ**, τοῦ **Λουτρακίου**, τῆς **Κύνου**, τῶν **Μεθάνων**, τῆς **Κυλλίνης** και τῆς **Υπάτης**. Τὰ διαλύματα ταῦτα εἶνε κατάλληλα πρὸς παρασκευὴν λουτρῶν κατ' οἶκον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἢ διὰ τοὺς ἀδυνατοῦντας νὰ μεταβῶσιν ἐν ὥρᾳ θεροῦς εἰς τὰς πηγὰς. Προσέτι εὐρίσκονται ἐν τῷ φαρμακείῳ τούτῳ τὰ **Μαν ἐνοχυτικά** διὰ τὰ νεῦρα **λουτρά τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος** ὡς και τὰ **λίαν ἐνδυναμωτικά λουτρά ἐξ ἐκχυλίσματος πεύκης και ἐλάτης** ὡς και ἐξ ἐκχυλίσματος ἀρωματικῶν φυτῶν.

νίας και άλλα τόσα κρούσματα παραφροσύνης. Και ελοι, οι της αυτοκτονίας τον θάνατον και της παραφροσύνης τον θάνατον αποθνήσκοντες, εινε ησυχιοι αστοι, ουχι δ' επαναστάται.

ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ

«ROUSSKOIE BOGATSTVO» (Παρίσιοι). Πολλοι πιστεύουσι, ότι αι φρικαλεότητες των εν Ρωσία αντιδρώντων κατά του επαναστατικού κινήματος εινε πρωτοφανεις εν τη ιστορία των εθνων, άλλ' αποκτώνται. Αυτή εινε η γνώμη του κ. Kourdine, οστις, ενα το αληθές του ισχυρισμού του αποδείξει, παραθέτει ολοκλήρους σελίδας εκ του έργου του κ. Vaulabelle περι της «Ιστορίας των δύο Παλινορθώσεων». Η τακτική του Λουδοβίκου ΙΗ' υπήρξεν ομοία προς την της σημερινής ρωσικής κυβερνήσεως.

Αι αυται «Μαυραι Συμμορίες», εκμεταλλεόμεναι τον φανατισμόν των μεσημβρινών γάλλων, αι αυται σφαγαί, οι αυτοι κακοῦργοι νόμοι και τα αυτα στρατιωτικά δικαστήρια προς κατάπνιν της επαναστάσεως. Ο ρώσος εργάτης σήμεραν εινε πολυ ανώτερος του της εποχής του Ναπολέοντος εργάτου, εν οι πόλεμοι του στρατηλάτου εκείνου εινον αποκτηνῶσαι. Του ρώσου εργάτου την διάνοιαν διήνοιξαν μακρά σοσιαλιστική προπαγάνδα και αι ητται κατά τον ρωσσοιαπωνικόν πόλεμον. Η ησυχία και η απάθειά του εινε προσωρινά. Δέν αφίσταται πολυ η εποχή, και ην θ' αναληφθῆ παλιν επαναστατικός αγών. Ο κ. Kourdine, εν τη περι ης πρόκειται μελέτη του, ην επιγράφει: «Μαθήματα εκ της Ιστορίας», ομολογει, ότι η ανώτερα εν Ρωσία τάξις υστερεί της εν Γαλλία κατά την Παλινορθωσιν. Οι γάλλοι της τάξεως ταύτης ησαν αξιοπρεπέστεροι και πολιτικώτεροι.

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ ΓΕΝΟΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Παρίσιοι). Το ανθρώπινον γένος επετέλεσε πράγματι προόδους; Είς το ερώτημα αυτό απαντᾷ ο κ. Alfred-Kussel Wallace εν συγγραφῇ, ην εξέδωκεν επ' εσχάτων περι της εξέλιξεως της ανθρωπότητος. Κατά τον συγγραφέα, υπό διανοητικήν εποψιν, ουδεμία επετελέσθη πρόοδος, ως μαρτυροῦσιν η ιστορία και τα αρχαία μνημεία. Επ' ίσης η ιδέα περι των ελλείψεων της διανοητικής μηχανῆς παρά τοις αγρίοις εινε σφαλερά. Εφ' οσον μελετᾷ τις, άνευ προκαταλήψεων, τα πράγματα, πείθεται, ότι οι άνθρωποι: τύποι των αγρίων ουδόλως διαφέρουσι των άλλων τύπων της μεγάλης οικογενείας της ανθρωπότητος. Και αυτοι ακόμη οι αγριοι Αυστραλοι, οι μάλλον απολίτιστοι: τύποι του ανθρωπίνου γένους, εχουσι τα αυτα και ημεις συστατικά προσόντα. Δέν εχουσι φιλοσόφους και άλλους διδασκάλους ως ημεις, άλλ' εχουσι τας αυτας διανοητικὰς ελλείψεις, ἄς και ημεις, εάν μη ολιγωτέρας. Είς ανωτέρους του Ειρηνικού τύπου, κατατασσομένους και τούτους εις των αγρίων την τάξιν, συναντᾷ τις ανθρώπους φυσικῶς, διανοητικῶς και ηθικῶς ομοίους, εάν μη καλλίτερος ημῶν. Η ελλείψεις γραπτῆς γλώσσης, ητις παρατηρεῖται παρά πλείστοις νησιώταις του Ειρηνικού, δέν αποτελεῖ σοβαράν απόδειξιν διανοητικής πλημμελείας. Άλλως τε

εινε γνωστόν, ότι οι σύγχρονοι της Λιθίνης Έποχῆς εινον τας αυτας διανοητικὰς και ηθικὰς ιδιοτητας ἄς εχουσι σήμεραν και οι μάλλον ανεπτυγμένοι. Ὡστε πρόοδος, κατά την κυρίαν σημασίαν της λέξεως δέν επετελέσθη. Ἄλλὰ θα εξακολουθήσῃ η κατάσταση αὕτη; Ο σοφὸς εθνογράφος, φρονει, ότι διὰ τας μεταρρυθμίσεις της ανθρωπίνης ἀγωγῆς και διὰ τας εφαρμογῆς των νόμων της φυσικῆς τελειοποιήσεως του εἶδους πολλὰ εινε δυνατόν νὰ επιτευχθῶσι.

ΑΙ ΓΑΛΛΙΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ

«ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Λονδόνιον).— Ἰακωβος Μπαρντοῦ γράφει, ότι η αποικιακή ἐπέκτασις της Γαλλίας ἀποτελεῖ ἕνα παράγοντα σοβαρῶν τον προόδου, διότι διὰ ταύτης και διὰ της ἀφυπνίσεως της Βιομηχανίας θα κατανεχθῆ δεινὸν κτύπημα εἰς συγκεντρωτικὸν και αὐθαίρετον διοικητικὸν σύστημα, ὃ διέπλασαν οι Ἰακωβίνοι και οι Βοναπαρτικοί. Πρὸς τὸς Γαμβέττας διεκήρυξεν, ότι αι λυπηραὶ ἀναρρυθμισεις του 1870 ἠδύναντο ν' αποπλυθῶσι δι' ἀποικιακῆς πολιτικῆς διεγειροῦσῆς την πρωτοβουλίαν καὶ ἀφυπνίζουσῆς την δραστηριότητα της χώρας. Το πρόγραμμα τουτο, ἀναπτυχθὲν ἀκολούθως ὑπὸ του Γουλιου Φερρῦ και ἐπιβληθὲν εἰς την χώραν, παρά τας ἐκδηλωθείσας λυσσώδεις ἀντιδράσεις, πολλὰς συνετέμισε προόδους. Διὰ της κατοχῆς της Τύνιδος (1881) του πολέμου του Τογκίνου (1882-1885), διὰ τῶν Σουδάν, Δαχομέη, Μαδαγασκάρη, Κεντρώα Ἀφρικῆς κλπ. πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων (1880-1900) ἀπέκτησε Κράτος Ἀποικιακὸν, ὅπερ ἔχει σήμεραν ἔκτασιν 412000 τετραγων. χιλιομέτρων μετὰ 58,890,000 κατοίκων, ἐν ᾧ ἐν ἔτει 1870 εἶχεν ἔκτασιν ἐνὸς ἑκατομυρίου τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, μετὰ ἐννέα ἑκατομυρίων κατοίκων μόνον.

ΣΟΚΟΛΑΤΑ ΚΑΙ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΑ

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» [Παρίσιοι].— Η τιμή της σοκολάτας ηὔξησε. Καὶ διὰ τί; Διότι ηὔξησε και η τιμή των δούλων κατὰ τὰ δυτικά παράλια της Ἀφρικῆς. Η αξία ἐνὸς ἀνθρώπου—ἐνὸς ἀνθρώπου μαύρου—ἀπὸ 16 λίρας στερλίνας ἀνήλθεν εἰς 35 και 40 (ἢ ἀπὸ 400 φράγκα εἰς 1000). Ὡς γνωστόν οι δούλοι ἀγοράζονται εἰς πρώτην ἀγοράν ἐν τῷ Ἐλευσίῃ Κράτει του Κογκῶ, ἕνα χρησιμοποιηθῶσιν ἀκολουθῶν ἐν ταῖς Πορτογαλικαῖς νήσοις του Ἁγίου Θωμᾶ και του Πρίγκηπος και ἐν τῷ Ἀγκόλζ διὰ τὰς φυτεῖς του κακάου. Κατ' ἔτος οι γαιουκτημόνες των φυτεῶν ἀγοράζουσι: τέσσαρας ἕως πέντε χιλιάδας δούλους. Κατὰ τὸ ἔτος 1901 ἐχρησιμοποίησαν ἐν τῷ Ἁγίῳ Θωμᾶ 22,000 μαύρων. Η θνητότης αὐτῶν εἶνε μεγάλη και οὕτω ηὔξηθη η τιμή του ἀνθρωπίνου κρεῖτος. Ἄς ἐλπίσωμεν, ότι θα ἐκλείψῃ τὸ ἄτιμον αὐτὸ ἐμπόριον και ότι αι παρά τῷ βασιλεῖ Λεοπόλδῳ ἡγεμόνι και Κυριάρχῳ του Κογκῶ, παραστάσεις τῆς Ἀγγλίας, ὑπομνησκούσης τὰς διατάξεις του Πρῶτου τοκόλλου των Βρυξελλῶν, θα καταπαύσωσι τὸ ἀπρακτόμενον αὐτὸ αἴσχος. Ἄς ἀυξηθῆ δὲ η τιμή τῆς σοκολάτας.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΔΙΑ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

[Ολοι αι μέχρι τέλους σελίδες ἀφιερῶνται εἰς ὄλην διὰ τὰς οικογενείας, ἐπομένως ἀποσπώμεναι του τεύχους δύνανται ν' ἀποτελέσωσιν ἰδιαίτερον περιοδικὸν χρήσιμον ὡς παιδαγωγία, ὡς πληροφοροῖαι και ὡς ὁδηγία.]

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ο ἀνήρ θα καταστῆ και ἐν τῇ μάλλον προκεχωρημένῃ ηλικίᾳ, οἶον τὸν ἐδημιούργησαν κατὰ τὸν παιδικὸν αὐτοῦ βίον.

(Παιδαγωγικὸν ἀξίωμα)

ΤΟ ΧΑΙΤΕΜΕΝΟΝ ΠΑΙΔΙ

Τὸ χαϊδεμένον παιδί! Καὶ ποῖος δὲν ἠσθάνθη, ἐν τῇ ξένη ἕμῳ πάντοτε ἀπογενεῖα—διότι ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἢ στοργῇ καθιστᾷ μῦθος τοὺς γονεῖς πρὸς τὰ ἐλαττώματα των τέκνων—ἢ νῦν δυσάρεστον ἐντύπωσιν, ἢν παράγει ἐν χαϊδεμένῳ παιδί!

Ἐκα μέρος της μελέτης και των παρατηρήσεων εἰς των παιδαγωγῶν του αἰῶνος ἀφιερῶθη εἰς την ἀνατροπὴν των παιδων κατ' οἶκον και εἰς την ἐπίδρασιν, ἢν δύναται νὰ ἔχῃ ἀνατροπὴ τοιαύτη ἐφ' ὀλοκλήρου του μετέπειτα βίου του παιδίου τουτοῦ. Ἐν ἀπὸ τὰς ἐπιστραφῶν διὰ τὴν τύχην των παιδίων διδάγματα εἶνε τα παρακάτω «χαϊδία». Τὸ «χαϊδεμένο παιδί» ὑπῆρξε πάντοτε ὁ δυστυχέστερος ἐν τῷ βίῳ ἀνθρωπος και ἡ ἀσθένεια των οἰκείων ὑπῆρξεν ὁ κακὸς δαίμων και ὁ χείριστος ἐχθρὸς των μετέπειτα μεγάλων τῆν ἡλικιών.

Τὸ χαϊδεμένον παιδί, μαγεύει πολλάκις ἐν πρώτῃ συναντήσῃ και διὰ της ζωηρότητος του πνεύματός του και διὰ της εὐγενείας των τρόπων του. Η εὐγένεια του ἀφυπνίζεται ἐνωρίς, ἀλλὰ συγχρόνως και η ἀποδοξία αὐτοῦ. Ἄσυλλογιστοι εὐμένειαι καθιστῶνται ἐν αὐτῷ φυσικὰς ἕξεις, τὸν δεσποτισμὸν, τὴν παρρησίαν και τὴν ὀργήν. Η συνεχῆς τρυφερότης δι'

ἦς τὸ περιβάλλουσι καθιστᾷ τὸ παιδίον ἐγωιστὴν ἐκθεθεμένον εἰς ὄλας τὰς θλίψεις της ζηλοτυπίας και της κενοδοξίας.

Διὰ νὰ διορθώσωμεν τὰς ἕξεις και τὴν ἀνατροφὴν ἐνὸς τοιούτου παιδίου πρέπει ν' ἀσκῶμεν ὄλην τὴν ἀντίδρασιν ἡμῶν μετὰ καλωσύνης και μετριότητας.

Μετὰ τοιούτων παιδίων, θα ἐπιτύχῃ τις ὀλιγώτερα διὰ του ἀυστηροῦ τόνου και της ἀκρας ἐπιβολῆς. Ἐπιτυχῆς ἢ ἀποθῆ ἢ διδασκαλία διὰ της ἡρέμου ἀνακλήσεως του παιδίου εἰς τοὺς καλοὺς τρόπους και τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις.

Μὴ προσβάλλετε τὴν φιλαυτίαν του, ἀλλὰ προσπαθήτε νὰ κατανοήσῃ ποῦ ἐγκεῖται τὸ καθήκόν του, δίχως νὰ ἐπιζητῆτε μετὰ σκαιότητος τὴν ὑπακοήν.

Ἐὰν ὅμως τὸ πείσμα κυβερνᾷ τὸ παιδίον, ὑπομνήσατε αὐτῷ πρῶτον, ότι ἡ ὑπακοή εἶνε πράξις δικαία και δύναται μάλιστα ν' ἀποθῆ και ἐκδήλωσις καλωσύνης. Τέλος ἀπαιτήσατε διὰ της ἐπιβολῆς τὴν ὑπακοήν.

Ο μέγας παιδαγωγὸς Δυπανλοῦπ εἰς ὀλοκλήρον μελέτην του περι «χαϊδεμένων παιδίων» γράφει μετὰ τῶν άλλων και τὰ ἐξῆς ἀξία μελέτης και προσοχῆς εἰς πάντα γονεά:

ΑΓΓΛΙΚΟΙ ΝΕΟΥ ΣΥΣΤΗ
ΜΑΤΟΣ ΘΕΡ

ΜΟΣΙ-
ΦΩΝΕΣ
8
ΑΘΗΝΑΙ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΥΠΕΙΝΗΣ
Χ. ΚΟΥΡΑΚΟΥ

ΑΙ ΠΡΟΣΔΟΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ
ΕΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΞΙΟΣΥΣΤΑΤΩΝ

Δυνάμεθα να κάμωμεν εὔφημον μνείαν τοῦ πο-
σοῦ καὶ πάντοτε ἀριστα ἐφοδιασμένου καταστήμα-
τος Ἰωάννου Κασιδιᾶ 15 ὁδὸς Σταδίου (ἀντικρὶ τῶν
Σταύλων). Τὸ κατάστημα τοῦτο ἰδρυθὲν τὸ ἔτος 1870
ἐπρομήθευσεν καὶ προμηθεύει πάντοτε, τὸν καλλισ-
τον κόσμον τῶν Ἀθηῶν καὶ τῶν Ἑλαρχῶν.
Διὰ τῶν ἐνιαυσίων ἀπὸ τὴν Ἑυρώπην ταξειδίων καὶ
διευθυντοῦ αὐτοῦ, εἶνε πάντοτε ἐνήμερον τῶν πε-
ταίων νεωτερισμῶν. Ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ
τοῦ κατάστημα τοῦτο εἶχεν ὡς ἀρχὴν, νὰ ἐφοδισθῆται
μὲ τὰ προϊόντα τῶν ἀρίστων ἐν Ἑυρώπῃ ἐργοστασίων.
Δι' αὐτὸ αἱ ὀνομαστότεροι ἐυρωπαϊκαὶ Marques συμ-
λαύνουν ἐν αὐτῷ ἀδιακόπως. Ἐν αὐτῷ πωλοῦνται
πάντοτε τὰ καλλισθητὰ καπέλα τῶν ἀγγλικῶν κα-
ταστημάτων Lincoln et Bennett καὶ Glyn et Co. Ἐπίσης
τῶν δύο ἀρίστων ἐν Βιέννῃ ἐργοστασίων Habig καὶ
Heinrich Ita. Ἐπίσης τὰ ἐλαφρότατα καπέλα Ἐλβετῶν
τοῦ Γάλλου κατασκευαστοῦ Rousselet, ὡς καὶ τὰ μαλακά
καπέλα τοῦ παγκοσμίου φήμης ἐργοστασίου
Borsalino. Τὰ πωλούμενα ἐν τῷ καταστήματι χι-
τῶνα προέρχονται ἐκ τῶν πρώτης τάξεως ἐργοστα-
σίων Vallier τῆς Grenoble, Zacharias τῆς Βιέννης καὶ
Ranniger τοῦ Altenbourg. Καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ἀπὸ
εἶδη ἅπανα πωλεῖ τὸ κατάστημα, ἥτοι λαϊμοδέτες, σα-
κάμια, φρικὰ, κάλτσες, ὀμπρέλες, μπιστούνια, γι-
λέτες, κομβία εἶνε πάντοτε μὲ καλλισθητὰν διαλεγμένα.

ΣΕΛΙΣ ΔΙΑ ΤΑΣ ΚΥΡΙΑΣ

Ο ΣΥΡΜΟΣ

Ἡ ἐποχὴ τὴν ὁποίαν εἰς τὰς ἀπο-
σκευὰς συγκεντρώσεις καὶ εἰς μικροὺς φιλικούς
ἐσπερίδων μετέχουν καὶ κορασιδες μέχρι τοῦ

Τὸ περικόρμιον κόπτεται εἰς σχῆμα μπλούζας πτυ-
χουμένης ὡς ὁ ναυτικὸς χιτῶν.
Αἱ «φάσες» αἱ ὁποῖαι φαίνονται ἐπὶ τῆς εἰκόνας
γίνονται ἐκ τοῦ ἰδίου ὑφάσματος.
Δαντέλλα ἀπὸ φιλέ κεντημένη ἀνάλογος πρὸς τὸν
χρωματισμὸν τοῦ ὑφάσματος συγκερατομένη ἀπὸ δύο
«φάσες» ἐκ μαύρου ἀτλαζίου μετὰ χρυσοῦν κομβίων.
Ἐπιστήθιον ἀπὸ μουσελίην ἢ τοῦλι κρέμ.
Ζώνη ἀπὸ ταφτᾶν ἢ λιμπερτί τῆς ἰδίας ἀποχρώσεως.
Ἐσθὴ σκέτη μὲ «φάσες» ὁμοίας πρὸς τὰς τοῦ
περικορμίου ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῇ εἰκόνι.

ΤΟ ΚΑΛΛΥΝΤΗΡΙΟΝ

[Βαφὴ τριχῶν]

Τώρα μὲ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ καιροῦ καὶ τὰς μεγάλας
βροχὰς, ὅσοι βάφονται μὲ τὰς συνήθεις βαφὰς δια-
τρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ ἴδουν τὰ μαῦρα τῶν μαλλιά
ἀσπρίζοντα καὶ μαυρίζον τὸ πρόσωπόν των. Ἄλλ'
ὑπάρχει θαυματουργὸς συνταγὴ τὴν ὁποίαν εὐχαρί-
στως μεταδίδω εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου, καίτοι θε-
ωρῶ ὅτι μία ἀπὸ τὰς ἐξωτερικεύσεις τῆς ἀνθρωπί-
νης μορίας εἶνε καὶ ἡ βαφὴ τῶν τριχῶν. Ἡ συν-
ταγὴ ἔχει οὕτω.

- Encre de Chine 60 gr.
- Gomme adragante 100 gr.
- Eau de rose 1 1/2 litre
- Alcoolat de Verveine 200 gr.

Μὲ τὴν συνταγὴν αὐτὴν βάφονται θαυμασιῶς τὰ
μαλλιά τῇ βοηθείᾳ μιᾶς βούρτσας, ἀφοῦ ὅμως προ-
ηγουμένως πλυνθῶν μὲ τὸ ἐξῆς φάρμακον.

- Bicarbonate de soude 15 gr.
- Eau distillée 1 litre

Καὶ ἡ λευκοτέρα κόμη θὰ μαυρίσῃ περισσότερο
καὶ ἀπὸ τὸ πτερόν τοῦ κόρακος. Διὰ τὴν ἀντοχὴν
τῆς ἐγγυῶμαι διὰ τρεῖς μῆνας.

[Ροδοκόκκινα πρόσωπα]

Δὲν πρόκειται περὶ ἀπλοῦ καὶ ἀκόμην ψιμμυ-
θίου. Τὸ μυστικὸν νὰ εἶνε τὸ πρόσωπον ροδοκόκκι-
νον, φυσικῶς ὅμως ροδοκόκκινον, ἐλάχισται ἀπθίδες
τὸ κατέχουν. Θὰ προδώσω ὅμως ἐγὼ τὸ μυστικὸν αὐτὸ
διότι μοῦ ἀρέσει νὰ σκορπίζω ὡραῖα χρώματα. Αὐτὰ
τοῦλάχιστον ἔχουν κάποιον προορισμὸν. Ἴδου ἡ συν-
ταγὴ.

- Dissolution d' éosine 30 gr.
- Gomme arabique 30 gr.
- Eau de rose 1/2 litre
- Eau de néroli 1/3 litre
- Glycerine neutre 1 litre

Ἀπὸ τὸ μίγμα αὐτὸ χύνετε ὀλίγον εἰς τὴν παλά-
μην σας καὶ ἀλείφετε ὀλόκληρον τὸ πρόσωπον. Προ-
σοχὴ ὅμως νὰ μὴ ἀλείψητε καὶ τὸν λαϊμόν, διότι
θὰ παρουσιάσετε ἀηδὲς θέαμα. Ἐπειτα πλύνετε τὰς
χεῖρας διότι αὐταὶ πρέπει νὰ εἶνε λευκαὶ καὶ ὄχι ρο-
δοκόκκινοι.

Ἡ ἐποχὴ τῆς ἡλικίας των, πρὶν ἢ ἀκόμη κάμουν τὴν
ἐπιπέδωσιν των εἰς τὸν κόσμον. Ἐπομένως ἡ παρά-
θεσις τοῦ τελευταίου συρμοῦ διὰ
τὰς νεάνιδας αὐτὰς εἶνε χρησιμω-
τάτη τώρα. Αἱ δημοσιευόμεναι εἰ-
κόνας δίδουν πλήρη ἰδέαν τῆς ἀμ-
φιέσεως, ἥτις κατασκευάζεται ἐμ-
προσθεν μὲν ὡς ἡ μεγάλη εἰκὼν
δεικνύει, ὀπισθεν δὲ ὡς τὸ παρατι-
θέμενον σχῆμα.

Ἡ ἐνδυμασία αὕτη γίνεται ὀ-
λόκληρος ἀπὸ τὰ ἐξῆς ὑφάσματα:
Ἡ ἀπὸ λεπτὴν τσόχαν «π' τι-ντρά» ἢ ἀπὸ «βονάλ»
πρώτος πάντοτε ἀνοικτοῦ.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΨΙΛΙΚΩΝ

ΕΙΔΩΝ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ

ΚΑΙ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΠΙΔΩΝ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ ΤΜΗΜΑ

ΕΙΔΩΝ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΪΑΣ

ΚΑΙ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΗΣ

X. Δ. ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΥ
16 ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΪΔΟΣ 16

ΤΙΜΑΙ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΙΑΤΡΙΚΑ ΔΕΛΤΙΑ

[ΑΙ ΧΙΟΝΙΣΤΡΑΙ]

Τὸ ψῦχος τῶν ἡμερῶν αὐτῶν μὲ πείθει ὅτι κίλων εἶνε νὰ παραθέσω τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον προλαμβάνει κανεὶς ἢ θεραπεύει τὰ φοβερὰ καὶ ἀπαισία χεῖμετλα, τὰς φρικαλέας χιονίστρας, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν δυστυχεῖς καὶ τοὺς εὐδαιμονεστέρους τῶν θνητῶν. Πρῶτον οἱ ἐπιρροεῖς εἰς χιονίστρας πρέπει νὰ περιβάλλουν ἀφ' ὅτου ἀρχίσῃ τὸ ψῦχος τὰ εὐπρόσβλητα μέρη - χεῖρας καὶ πόδας - μὲ μάλλινα περικαλύμματα - χειροκτία καὶ περικημίδας - καὶ νὰ μὴ πλησιάζουν τὰς πυράς, ὅπως ἐπίσης νὰ μὴ ἐξέρχονται ποτὲ ὅταν βρέχῃ χωρὶς γαλόσσας. Ἄν ὅμως πάθουν χιονίστρας τότε τοὺς συμβουλεύω διὰ μὲν τοὺς πόδας ποδόλουτρον μὲ καλοβρασμένα καρυδόφυλλα — μόνον τοὺς πόδας, διότι τὰ καρυδόφυλλα ἔχουν τὸ μειονέκτημα νὰ μαυρίζουν τὸ δέριμα - διὰ δὲ τὰς χεῖρας τὸ ἐξῆς φάρμακον.

- Glycerine 50.— gr.
Kau de rose 50.— gr.
Tannin 0.50 gr.

Μὲ τὸ μῆγμα αὐτὸ τρίβετε τὰς μὴ ἐκτραγείσας χιονίστρας καὶ κατόπιν ἐπιθέτετε τὴν ἐξῆς κόκκιν :

- Salicylate de bismouth 10 gr.
Amidon 90 gr.

[ΑΙ ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑΙ ΤΗΣ ΡΙΝΟΣ]

Πρὸς ταχεῖαν ἐπίσχεσιν τῆς αἱμορραγίας τῆς ρινὸς συμβουλεύω τὴν ἐπομένην ὁδηγίαν τοῦ ἀμερικανοῦ ἱατροῦ Κλησον.

« Ἄμα ὡς ἐπέλθῃ ἡ αἱμορραγία τῆς ρινὸς, ἀνοίγομεν καὶ κλείομεν ἐπανειλημμένως τὸ στόμα ὅπως ὅταν μασσῶμεν, ἢ καλλίτερον μασσῶμεν βῶλον ἀπορροφητικοῦ χάρτου (στου ιοχάρτου) μετὰ δυνάμει πιέζοντες τοὺς ὀδόντας. Ἡ αἱμορραγία ἀφεύκτως θὰ παύσῃ.»

Ἴσως γελᾶσθαι κανεὶς ἀναγινώσκων τὸ ἀπλοῦστατον φάρμακον. Ἀπεδειχθῆ ὅμως ἐκ τοῦ πειραματισμοῦ ἀλάνθαστον καὶ λόγῳ τῶν συστολῶν αἵτινες γίνονται διὰ τοῦ μασσήματος, καὶ τῆς ιδιότητος τοῦ στουποχάρτου.

Ι. ΑΤΡΕΪΔΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

(Κατὰ τοῦ σάρακος)

Ὁ σάραξ ὅστις καταστρέφει τὰ ἐπιπλα ἰδίως δὲ τὰς βιβλιοθήκας, καταστρέφεται διὰ φορμολῆς ἢ θειάνθρακος, ἐπιπαζομένου τοῦ ἤδη καταστραφέντος μέρους ἀφθόνως ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας διὰ τῆς ἐν λόγῳ κόνεως.

[Ἐξάλειψις λεκέδων]

Πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἐξ ἐλαίου ἢ λίπους κηλίδων ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων, δηλαδὴ τῶν λεκέδων, συμβουλεύω νὰ λάβετε χολῆν βοείαν, νὰ τὴν διαλύσετε ἐν ὕδατι 2 ὀκάδων, καὶ νὰ κτυπήσετε τὸ ὕδωρ καλῶς

μέχρις ὅτου σχηματισθῇ ἀρκετὸς ἀφρός. Εἶτα διὰ τὴν θαρᾶς ψήκτρας τρίβετε καλῶς τὰ κηλιδωμένα καὶ τ' ἀποπλύνετε διὰ καθαροῦ ὕδατος. Ἡ συνταγὴ αὕτη ἐφαρμόζεται εἰς τὰ ἐνδύματα ἐξ ἐριούχου καὶ μετάξης.

[Ἡ Κόλλα]

Ἡ καλλίτερα κόλλα πρὸς προσκόλλησιν ἐπιπέδων ἐπὶ τῆς πορσελάνης καὶ ἄλλων ὑελωδῶν παρασκευάζεται ἐάν λάβῃ τις 120 γραμμάρια ἀραβικοῦ κόμμι καὶ 30 γραμμ. κόμμιως Ἀδραγάτης καὶ ἀναμειγνύσῃ ἐν ὀλίγον ὕδωρ. Προστίθενται εἶτα 120 γραμμάρια κερίνης καὶ 2 1/2 γραμμ. θυμελαίου. Τέλος τὸ ἀναμειγνύεται εἰς ὕδωρ μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς τὴν σφύρα μιᾶς λίτρας. Τὸ κασκευάσμα δύναται διατηρηθῆ ἐπὶ μακρὸν εἰς φιάλας ὑελίνους καὶ κλειστωματισμένας.

[ΑΙ ΜΕΛΙΣΣΑΙ ΜΑΝΤΕΥΟΥΝΤΙ]

Βεβαίως οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν ὅτι ἐάν εἴπω, τὸ ἀγνοεῖ ὅμως ὁ πολὺς κόσμος διὰ τὸν ὅτι γράφω καὶ δι' αὐτὸ τὸν συμβουλεύω, ἂν δεῖται γνωρίζῃ κατὰ πόσον ὁ χειμὼν θὰ εἶνε βαρὺς καὶ κατατηρήσῃ μιᾶν κυψέλην. Ἄν αἱ μέλισσαι ἐξαπονοίξῃ μικρὰν ὀπὴν τότε ὁ χειμὼν θὰ εἶνε βαρὺς. Ἄν τουναντίον εἶνε σχετικῶς μεγάλη τότε ὁ χειμὼν θὰ εἶνε ἀνεκτός.

Ο ΤΕΧΝΙΤΗΣ

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

- Υπάρχουσιν αἰσθήματα ἐνδυναμούμενα ἐκ τοῦ χωρισμοῦ (Χριστιανός)
Ολιγώτερον λυπηρὸς εἶνε ὁ χωρισμὸς, τὸν δὲ προξενεῖ ὁ θάνατος παρὰ ἢ ἀδιαφορία.
[Σαιμάρκος - Γιραρδίνος]
Ἡ ὑπερηφάνεια ἀρμόζει εἰς τὴν δυστυχίαν, ἢ ἐπὶ ναμῶνι τὸ θάρρος. [Σεγκιῶ]
Ἡ ἀγνωστος ἀρετὴ ἀρμόζει εἰς ἀθῶν ἐρωτα. [Σ. Γιραρδίνος]
Τὸ γῆρας ζῆ δι' ἀναμνήσεων. [Σκριππ]
Αἱ ἀναμνήσεις εἶνε ἢ εὐτυχία τῶν γερόντων. [Βερανζέρος]
Ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐγκρατεῖται ἀφροσύσει. [Σεβαλιέ]
Ἡ φιλοσοφία εἶνε ἢ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν. [Σαρματιν]
Ἡ ἐπιστήμη εἶνε ἢ γνωριμία τῆς ἀληθείας καὶ ἐπιλογικῆς. [Ἄλφ]
Ἡ ἐπιστήμη εἶνε μόνον μνήμη. [Λα-Βέρ]
Ἡ ἀντίστασις νικᾷ τὴν δυστυχίαν. [Μασσέ]
Ἡ ἐπιστήμη ἀνίκει εἰς τὸν ἐπιστήμονα, ἢ λογικὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἐπιστήμη εἶνε διὰ μερικῶν, ἢ λογικῶν τοὺς πάντας. [Λακορδά]
Ἡ ἐπιστήμη εἶνε εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἐν τῇ ζωῇ. [Ε. Ζιγαρό]

ΜΙΚΡΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ

Εἰς τὰ κατωτέρω κενὰ τετραγωνίδια θέσον τοὺς ἀριθμοὺς ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι 49 ἀριθμοὺς οὕτως, ὅπως τὸ ἀθροισμα ἐκάστης στήλης ὀριζοντίου, κατωτέρου καὶ τῶν δύο διαγωνίων νὰ εἶνε 175.

Table with 6 columns and 6 rows. Numbers are placed in specific cells: Row 1: (1,5)=10, (1,6)=4; Row 2: (2,4)=17; Row 3: (3,6)=36; Row 4: (4,2)=31, (4,4)=25; Row 5: (5,4)=1, (5,6)=20; Row 6: (6,2)=40, (6,3)=9.

Τὸ πρῶτον λύτη θὰ δοθοῦν 100 εἰκονογραφημένα δελτία. Τὸ δεύτερον λύτη ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπισης ἑκατὸν.

Β'. Νὰ εὑρεθῇ τρισύλλαβος λέξις ἣτις ἀναγινωσκόμενη ἐκ δεξιῶν ἢ ἀριστερῶν δὲν μεταβάλλει προφορᾶν. Εἰς τοὺς δύο λύτας θὰ δοθοῦν ἀνὰ πεντήκοντα δελτία.

ΔΗΜΩΔΗ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

- 1 Χιλιετούπητο λαγῆν καὶ ἕς τὴν πόλι πάει νερό.
2 Ἐχω το, ἔχεις το α(ν) δὲν τὸ πῶ, δὲ βρίσκεις το.
3 Στραβολαιμιασμένη μάνα καὶ μαλαματένια κόρη καὶ δαιμονισμένη ἐγγόνη.
4

Ποῖο εἶν' ἐκεῖνο τὸ πουλί ὁποῦ γεννᾷ ἄχ τὴ μύτη, πῶχει φτερά καὶ δὲν πετᾷ κ' ὁπῶχει μαῦρο σπῆτι; Τρεῖς τὸ κρατοῦν ὄντας γεννᾷ, μ' ἀλήθεια πρῶτα πίνει καὶ τὰ πουλάκια ὁποῦ γεννᾷ ὀπίσω του τᾶφινει καὶ τὰ πουλάκια ὁποῦ γεννᾷ ἀνθρωπινὰ μιλοῦνε. Ἄλλοι τ' ἀκοῦν ὄντας μιλοῦν κ' ἄλλοι δὲν τὰ γροικοῦνε.

Εἰς τοὺς τρεῖς πρώτους λύτας θὰ δοθοῦν ἀνὰ 52 ταχυδρομικὰ δελτία εἰκονογραφημένα.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΠΕΡΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΚΑΙ

ΑΝΑΡΡΩΝΟΝΤΩΝ

Ο "ΓΑΛΗΝΟΣ,"

Ἐν Πατησίοις παρὰ τὸν Ἅγιον Λουκᾶν

Δὲν γίνονται δεκτοὶ οἱ πάσχοντες δέξαι ἢ χρόνια μολυσματικὰ νοσήματα

ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ Ο' ΓΑΛΗΝΟΣ, Κ. ΤΣΙΜΗΝΑΚΗ & Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΤΩΝ EN GERMANIA NERVENHEILANSTALTEN

ὑπὸ τὴν Ἱατρικὴν Διεύθυνσιν

ΚΩΝΣΤ. ΤΣΙΜΗΝΑΚΗ

ΚΑΙ

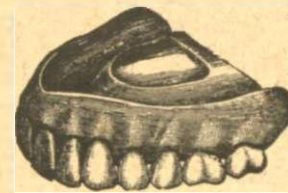
ΜΙΛΤ. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗ

Ἱατρικῶν τῆς Νευρολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

Βοηθὸς ἱατρὸς παραμένει ἐν τῇ Κλινικῇ διαρκῶς

Πληροφορίαι ἰδιαιτέραι ὡς καὶ ὁ κανονισμὸς παρέχονται παρὰ τοῖς διευθύνουσιν ἱατροῖς Κ. Τσιμηνάκη 8-11 π. μ.—ὁδὸς Πειραιῶς ἀρ. 25 καὶ Μ. Οἰκονομάκη 2-5 μ. μ. Ὁδὸς Χαριλάου Τρικούπη (πρὸφῃν Πινακωτῶν) ἀρ. 18.

Ν. Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ

46 - Ὁδὸς Ἐρμού - 46

Ἀνόδυνος ἐξαγωγή ὀδόντων.—Ἐμφράξεις αὐτῶν διὰ χρυσοῦ, πλατίνης, ἀμαλγάματος κ.τ.λ.—Καθαρισμὸς ὀδόντων διὰ τῆς ηλεκτρομηχανῆς.—Τεχνητοὶ ὀδόντες ἀπαραμίλλου φυσικότητος.—Τεχνητὰ κορῶναι ἐκ χρυσοῦ, ὡς καὶ βιδωτοὶ ὀδόντες στήριζόμενοι ἐπὶ τῶν φυσικῶν ὀδῶν. 9-12 π.μ. καὶ 2-6 μ.μ.

RUGGERI

ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΙΜΙΑΣ

Ήχρότης του προσώπου, των χειλέων και των ούλων. Κεφαλαλγία, άνορεξία, γαστραλγία, καρδιακοί παλμοί και άναπνοή άγωνιώδης κατά πάσαν άνοδον κλίμακος (κτλ.). Άδυναμία των κάτω άκρων.

Προσέτι δέ παρά τη γυναικι επιβράδυνσις της τακτικής εμφάνισης, ελάττωσις ή έλλειψις ή άφθονος τοιαύτη.

Δόσις. — Λαμβάνονται έν γένει τρία σφαιρίδια άμέσως μετά τό γεύμα και τρία άμέσως μετά τό δείπνον.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΣΧΟΝΤΑΣ

Πάντες οί πάσχοντες έξ δλιγοαιμίας, οΐτινες θέλουσι κάμει χοήσιν του φαρμάκου τούτου θέλουσι πάραυτα πει-

σθῆ, ότι δέν ύπάρχει έτερον φάρμακον έν τῷ κόσμῳ έχον την δύναμιν νά θεραπεύη την πάθησιν ταύτην, έν διαστήματι δέκα πέντε ημερών. Οίσοδήποτε πάσχων έξ βαρείας άναιμίας συναισθάνεται επί τη χορήσιν αυτού βελτίωσιν, ήν ουδέποτε ήσθάνθη διά των άλλων φαρμάκων. Διά των σφαιριδίων τούτων άνακατάται ή τε όρεξις και ή δύναμις, αί παρειάι γίνονται εύτραφέστεραι και έρυθραίνονται. ο πονοκέφαλος, οί καρδιακοί παλμοί, ή δύσπνοια και ή γαστραλγία καταπαύουσι. — Διά τās άναιμικάς νεανίδας τά σφαιρίδια του Ruggeri είνε θαυμάσια. Έν τούτοις μετά την βελτίωσιν της καταστάσεως δέν πρέπει νά αρχήται τις εις έν μόνον κυτίον, καθ' ότι πολλοί συναισθανόμενοι καλλιτέρευσιν θεωροῦσιν εαυτούς ήζικώς θεραπευμένους έν φ' μετά πάροδον ένός ή δύο μηνών ή άναιμία αυτών ύποτροπιάζει. Έν γένει δύο μέχρι πέντε κυτίων επιφέρουσι την τελείαν θεραπείαν του έξ άναιμίας πάσχοντος άτομου.

Τά σφαιρίδιά μου κατεσκευασμένα δι' ειδικής μεθόδου, ήτις άρχι τοῦδε έτηρήθη μυστική, δέν βαρύνουσι ουδόλως τον στόμαχον και δύναται νά ληφθῶσι και ύπ' αυτών των παιδιών (τρία δι' ημέρας). Τά κοράσια και οί έφηβοί λαμβάνουσι έξ δι' ημέρας, ήτοι τρία κατά τό γεύμα και τρία κατά τό δείπνον άμέσως μετά τό φαγεῖν. Έάν ή άναιμική είνε έγκυος, δέν ύφίσταται φόβος έκπτώσεως. Μετά δέ τον τοκετόν, εάν επέλεθη άναιμία, τά σφαιρίδια ταῦτα οῦ μόνον αναπλάσσουν τό αίμα, αλλά και επανξάνουσι την εκκρισιν του γάλακτος. Τό φάρμακόν μου είνε επίσης κατάλληλον διά τās γυναικάς εκείνας, αίτινες έχουσι άφθονον τακτικήν. Τά σφαιρίδια ταῦτα δύναται νά ληφθῶσι διαρκούσης αυτής και καθ' όλας τās ώρας του έτους, ίδια δέ κατά τό θέρος.

Προσεκτέον. Μή παρέχετε πιστιν εις εκείνους, οΐτινες σās λέγουσι νά λάβητε δλιγώτερα κυτία, άλλ' εμμείνατε εις τās οδηγίας μου. Οί εύποροῦντες δύναται νά υποβοηθῶσι την θεραπείαν αυτών λαμβάνοντες τροφήν θρεπτικήν. Ο πάσχων δύναται νά τρώγη λαχανικά, όπωρας, φαγητά όξινα, σαλατικά και έν γένει πάν ό,τι άρέσκει αυτῷ.

Τά σφαιρίδια λαμβάνονται αυτοῦσια, όπως έχον δηλαδή, αλλά δύναται και νά λειοτριβηθῶσι και καταποθῶσι έντός άξύμων ή και έν διαλύσει έντός ύδατος.

Πρός τούς δοκιμάσαντας τά σφαιρίδιά μου άπευθύνω την έξῆς παράκλησιν, νά διαδίδωσι δηλ. εις τούς συγγενείς και φίλους αυτών τό φάρμακον τούτο οὐχι τόσον έξ εύγνωμοσύνης προς έμέ όσον προς εύεργεσίαν εκείνων, οΐτινες άγνωοῦσι τούτο.

Συνιστῶ δέ θερμότατα εις τούς πάσχοντας εκείνους, οΐτινες έπειραματίσθησαν όλων των άλλων γνωστών θεραπευτικῶν μέσων άνευ άποτελέσματος, νά λάβωσι τά σφαιρίδιά μου και θέλουσιν ίδη, ότι ταῦτα είνε πράγματι α λ ά ν θ α σ τ α και θ α υ μ α τ ο υ ρ γ ά.

Έκαστον κυτίον τιμάται δρα. 6 (έξ). — Πάσα παραγγελία δέον νά συνοδεύηται ύπό ταχυδρομικής επιταγῆς έκ δρα. έξ, επί πλέον δέ 50 εκατοστῶν διά ταχυδρομικά τέλη.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

11 — Όδός Γερανίου — 11

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ

ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ, ΖΑΧΑΡΙΟΥ & ΣΙΑ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Όδός Χαλκοκονδύλη 37 — Άριθ. τηλεφώνου 321

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΤΣΙΜΕΝΤΟ (Τιτάν) άρίστης ήγγυημένης ποιότητος, καθ' όλα κάμλλον των Ευρωπαϊκῶν και διη των καλλιτέρων και ως τοιοῦτον άναγνωρισθέν παρά:

- Τῆς Διευθύνσεως των Δημοσίων Έργων.
- Τῶν Υπουργείων Στρατιωτικῶν και Ναυτικῶν.
- Τῆς Σχολῆς τῆς Γεφυροποιίας και Όδοποιίας των Παρισίων.
- Τῆς Άνωτέρας Πολυτεχνικῆς Σχολῆς του Βερολίνου.
- Τῆς Έταιρείας των Έλληνικῶν Σιδηροδρόμων.
- Τῆς Διμενικῆς Έπιτροπῆς Πειραιῶς κτλ. κτλ.

ΔΙΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ, ΤΙΜΑΣ, ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΑΝ ΑΛΛΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΝ

Άπευθυντέον εις τό έν Αθήναις Γραφεῖον

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑΣ "ΓΟΥΔΗ,,

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΤΕΤΑΡΤΗΝ	ΩΡΑΝ 8 Μ. Μ.	Διά Σύρον, Τήνον και Μύκονον.
	» 7 Π. Μ.	Δι' Αΐγινα, Μέθανα (κατά τό θέρος), Πόρον, Ύδραν, Σπέτσας, Χέλιον, Λεωνίδιον, Άστρος και Ναύπλιον.
ΤΕΤΑΡΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗΝ	Μεσημβριαν	Διά Μήλον, Ηράκλειον, Ρέθυμνον και Χανία.
	ΩΡΑΝ 7 Μ. Μ.	Διά Λαύριον, Άλιβεριον, Χαλκίδα, Λάρυμνα, Αϊδηψόν (κατά τό θέρος), Λιμνιν, Αταλάντην, Στυλίδα, Ώρεοῦς, Βόλον και Άλμυρόν.
ΤΕΤΑΡΤΗΝ	» 8 Μ. Μ.	Διά Καβάλιον, Έλνῆ, Γύθειον, Γερολιμένα, Λιμένιον, Σελίνιτσαν, Καρδαμύλην, Καλάμας και Νησίον.
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ	» 7 Μ. Μ.	(Διά του Ίσθμου). Διά Πάτρας, Μεσολόγγιον, Κυλλάνην, Ζάκυνθον, Κατάκωλον, Κυπαρισδιαν, Άγ. Κυριακήν, Μάραθον, Πύλον, Μεθώνην, Κορώνην, Νησίον, Καλάμας, Καρδαμύλην, Σελίνιτσαν, Λιμένιον, Γερολιμένα, Γύθειον και Πειραιά.
ΣΑΒΒΑΤΟΝ	» 7 Μ. Μ.	Διά Χαλκίδα, Αϊδηψόν (κατά τό θέρος), Βόλον, Θεσσαλονίκην, Δαρδανέλλα, Δεγεαγάς και Κωνσταντινούπολιν.

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΙΜΙΤΕΤ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ — ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Έν Κερκύρα, Κεφαλληνία, Ζακύνθος, Πάτρας, Πειραιεϊ, Τριπόλει
Πρακτορείον: έν Ναυπλίω

ΣΚΟΡΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Είς Τραπεζογραμμάτια

2 1)2 ο)ο	ετησίως	επί αποδόσει	εις πρώτην ζήτησιν	διά ποσά	μέχρι δρ. 100.000
1)2 ο)ο	»	»	»	»	» πέραν τών »
3 ο)ο	»	»	μετά 3 μήνας	»	»
3 1)2 ο)ο	»	»	» 6 »	μέχρι 2 ετών	»
4 ο)ο	»	»	» 2 έτη	» 4 »	»
4 1)2 ο)ο	»	»	» 4 »	καί επέκεινα.	»

Είς Χρυσόν

2 ο)ο	ετησίως	επί αποδόσει	εις πρώτην ζήτησιν	διά ποσά	μέχρι δρ. 100.000
1 ο)ο	»	»	»	»	» πέραν τών »
2 1)2 ο)ο	»	»	μετά 3 μήνας	»	»
3 ο)ο	»	»	» 6 »	μέχρι 1 έτους	»
3 1)2 ο)ο	»	»	» 1 έτους	καί επέκεινα.	»

ΤΙΤΛΟΙ ΠΡΟΣ ΦΥΛΑΞΙΝ

Η Ιονική Τράπεζα Limited δέχεται τίτλους προς φύλαξιν αντί ελαχίστου δικαιώματος φυλάκτων
1)4 ο)ο ετησίως (ελάχιστον όριον (Δρ, 1) επί της αξίας τών τίτλων υπολογιζομένης εις την τρέχουσαν
τιμήν της ημέρας της καταθέσεως.

Η ΑΜΟΙΒΑΙΑ

Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΖΩΗΣ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

45—Όδος Σταδίου—45

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ι. Α. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ	Π. ΣΚΟΥΖΕΣ
Α. ΖΑΪΜΗΣ	Γ. ΣΤΡΕΪΤ
Δ. ΒΟΡΕΣ	Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ	Γενικός Διευθυντής

ΚΕΦΑΛΑΙΑ

ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΑ

25,000,000

ΑΠΟΘΕΜΑ

εις ασφαλείς τίτλους
και χρεώγραφα

1,000,000

ΛΑΪΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ

ΚΑΙ

ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΙΣ

ΚΑΤΑΒΟΛΑΙ ΑΠΟ 5 ΔΡΑΧΜΑΣ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΚΑΙ ΑΝΩ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΙΔΗΡ. ΑΤΤΙΚΗΣ

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΙΣΧΥΟΝ ΑΠΟ 1ης ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1907

Γραμμή Κηφισίας

Έξ Αθηνών	Έκ Κηφισίας	
	Στροφύλι	Παλαιός Σταθμός

Πρό μεσημβρίας

6.—	6.55'	7.10'
8.—	—	9.10'
10.—	—	11.10' κατ'εὐθείαν
12.— κατ'εὐθείαν	—	—

Μετά μεσημβρίαν

2.—	2.55'	4.20' κατ'εὐθείαν
4.—	—	5.10'
6.—	6.55'	7.10'
8.—	—	9.10'
10.— κατ'εὐθείαν	—	10.40'

Κυριακὰς και έορτάς προστίθενται

2.30 μ. ταχεία | 4.10' μ.μ.

Λαϊκαί άμαξοστοιχίαι κατά πάσαν Τετάρτην
Άμαξοστοιχία νυκτός κατά Σάββατον ἐξ
Αθηνών διά Κηφισίαν ώρα 12 μεσονύκτιον.

Γραμμή Λαυρίου

Έξ Αθηνών	Έκ Λαυρίου
8.45' π.μ.	7.10' π.μ.
3.50' μ.μ.	4.15' μ.μ.

Σ.Π.Α.Π.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΝ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ

6.30 π. μ.	Διά Κόρινθον, Ναύπλιον, Τρίπολιν, Μεγαλόπολιν, Κυπαρισσίαν, Καλάμας.
6.50 »	Διά Κόρινθον, Καλάβρυτα, Πάτρας, Κυλλήνην, Πύργον, Όλύμπια.
8.30 »	Τοπική διά Κόρινθον.
11.30 »	Διά Κόρινθον, Ναύπλιον, Πάτρας.
1.20 μ. μ.	Ταχεία διά Πάτρας, κατά Δευτέρα, Τετάρτην και Σάββατον.
7.10 π. μ.	Διά Κόρινθον, Ναύπλιον, Αθήνας.
8.15 »	Ταχεία δι' Αθήνας, κατά Τρίτην, Πέμπτην, Παρασκευήν.
11.35 »	Διά Καλάβρυτα, Κόρινθον, Αθήνας.
6.30 »	Δι' Όλύμπια, Κυπαρισσίαν, Καλάμας.
3.45 »	Διά Πύργον Όλύμπια.
7.00 π. μ.	Διά Κυπαρισσίαν, Πύργον, Πάτρας, Μεγαλόπολιν, Τρίπολιν, Αθήνας.
8.20 »	Διά Μεγαλόπολιν, Τρίπολιν.
2.50 μ. μ.	Ταχεία εκ Πατρών (τρεις ώς άνω).
4.40 »	Έκ Πατρών, Τριπόλεως, Ναυπλίου.
6.15 »	Τοπική εκ Κορίνθου.
7.10 »	Έξ Όλυμπίων, Κυλλήνης, Πατρών, Καλαβρύτων.
8.20 »	Έκ Καλαμών, Κυπαρισσίας, Μεγαλόπολεως, Τριπόλεως, Ναυπλίου.

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗΣ ΑΤΜΟΣΠΟΤΑΣ
Α. ΔΙΑΚΑΚΗ

Άναχωρήσεις εκ Πειραιώς :

ΔΕΥΤΕΡΑΝ	ώραν 7 μ. μ. διά Λαύριον, Αλιθέριον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αϊδηψόν (τό θέρος), Στυλίδα, Ώρεοῦς και Βόλον.
ΤΡΙΤΗΝ	ώραν 7 μ. μ. διά Χαλκίδα, Αϊδηψόν (τό θέρος), Βόλον και Θεσσαλονίκην.
ΤΡΙΤΗΝ	ώραν 8 μ. μ. διά Μονεμβασίαν, Αγίαν Πελαγίαν, Νεάπολιν, Γύθειον, Πορτοκάγιον, Γερολιμένα, Λιμένιον, Σελινίτσαν, Καρδαμύλην, Καλάμας και Νησίον.
ΠΕΜΠΤΗΝ	ώραν 8 μ.μ. διά Σύρον, Πάρον, Νάξον, ΊονΟίαν και Θήραν.
ΣΑΒΒΑΤΟΝ	ώραν 7 μ. μ. διά Λαύριον, Αλιθέριον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αϊδηψόν (τό θέρος), Στυλίδα, Ώρεοῦς και Βόλον.
ΚΥΡΙΑΚΗΝ	ώραν μεσημβρίαν ακριβώς κατ'εὐθείαν δι' Αλεξάνδρειαν.
ΚΥΡΙΑΚΗΝ	ώραν 8 μ. μ. διά Σύρον, Τήνον, Άνδρον, και Κόρθιον.
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ :	Έν Αθήναις όδός Σταδίου 66 Τηλέφωνον 252.— Έν Πειραιεϊ Πλατεία Καρσιόκακη. Τηλέφωνον 94.

[Έκ της Διευθύνσεως]

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Νικ. Π. Καλογερόπουλος, Πρόεδρος — Μιλτ. Μαρίνος, Ἀντιπρόεδρος, — Κ. Ι. Ψαχαρόπουλος,
Δ. Σαμιωτάκης, Μ. Καμάρας, Σεέφ. Π. Ράλλης, Σύμβουλοι
Κ. Ι. Ψαχαρόπουλος, Διευθύνων Σύμβουλος

ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Δίφρυς	τόνων	5,100	Ἰωνία	τόνων	1,600
Αἰών	»	4,400	Θράκη	»	1,600
Παντιᾶς Α. Ράλλης	»	4,000	Ἀλβανία	»	1,600
Σαπφώ	»	2,600	Σάμος	»	1,250
Σκαραμαγκᾶς	»	2,100	Θεσσαλία	»	800

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΤΑΚΤΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

- 1) Γυθείου — Καλαμών — Κατακόλου — Πατρῶν — Κερκύρας — Τεργέστης (ἀναχώρησις ἐκ Πειραιῶς κατὰ Δευτέραν, μεσημβρίαν).
- 2) Χίου — Σμύρνης — Μιτυλήνης — Δαρδανελλίων — Κωνσταντινουπόλεως — Ἀμισοῦ — Ὀρδοῦ — Κερασούντος — Τραπεζούντος (ἀναχώρησις ἐκ Πειραιῶς κατὰ Πέμπτην μεσημβρίαν).
- 3) Σίφνου — Χανίων — Γεωργιουπόλεως — Ρεθύμνου — Πανόρμου — Ἡρακλείου — Χερσονήσου — Σεισίου — Ἀγίου Νικολάου — Σητείας (ἀναχώρησις ἐκ Πειραιῶς κατὰ Σάββατον πρωίαν).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Παρουσιαζομένης ἀνάγκης ἢ ἐκ Πειραιῶς ἀναχώρησις γίνεται μίαν ἡμέραν πρότερον.
— Συνάντησις εἰς Πάτρας μετὰ τοῦ Σιδηροδρόμου κατὰ τὴν ἀνοδὸν καὶ κάθοδον.
— Ἀναχώρησις ἐκ Τεργέστης μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Σιδηροδρόμου Βιέννης.
— Ἐκ Πειραιῶς τὸ ἴδιον ἀτμόπλοιο, τὸ ἐκ Τεργέστης ἀφικθὲν ἀναχωρεῖ διὰ τὴν γραμμὴν τοῦ Εὔξεινου καὶ τὰνάπαλιν.
— Τὰ ἀτμόπλοια καταπλέοντα εἰς λιμένα πρὸ τῆς ὀρισμένης ὥρας ἀναχωροῦσιν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐργασίας.

DEUTSCHE LEVANTE-LINIE

HAMBURG

Ε. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΡΑΚΤΩΡ ΔΙ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗΝ
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ—Λεωφόρος Αιγέως

ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑ ΠΛΩΑΣ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Paros	τόνων	5850	Galata *	τόνων	3500	Naxos	τόνων	3100
Tenedos	»	5200	Pera *	»	3500	Tinos	»	2950
Seriphos	»	4650	Stambul *	»	3500	Pyrgos	»	2950
Chios	»	4550	Lipsos	»	3400	Lesbos	»	2750
Milos	»	4300	Thasos	»	3400	Rhodos	»	2750
Skyros	»	4100	Volos	»	3400	Samos	»	2750
Pylos	»	3900	Enos	»	3400	Andros	»	2600
Lemnos	»	3800	Patmos	»	3400	Athos	»	2450
Imbros	»	3650	Delos	»	3300			
Kythnos	»	3500	Kypros	»	3100			

Τὰ Galata, Pera, Stambul, θαλαμηγὰ καὶ ταχέα ἀτμόπλοια εἰδικῶς μεταφέροντα περιηγητάς.

Γενικὴ Διεύθυνσις ἐν ΑΜΒΟΥΡΓῳ — LEVANTEHAUS DOVENFLEET 18/21.

Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις : VANTELE

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΕΡΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗΣ

Μετὰ Ἀμβούργου, Ροττερδάμης, Ἀμβέρσης, Νιουκάστελ, Βορδῶ, Λισσαβῶνος, Ἀλγερίου, Τύνιδος, Μελίτης καὶ ἄλλων λιμένων Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Μεσογείου.

Μετὰ Σμύρνης, Θεσσαλονίκης, Κωνσταντινουπόλεως, Πύργου, Βάρνης, Κωνσταντίας, Γαλαζίου, Βραΐλας, Ὀδησοῦ, Μαριουπόλεως, Ταϊγανίου, Νικολάιεφ, Νοβορωσίσκης, Βατοῦμ καὶ ἄλλων λιμένων Μαύρης Θαλάσσης.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ & ΓΡΑΦΕΙΑ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑΝ : Ε. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐκτὸς τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐν Σύρῳ, Πάτραις, Καλάμας καὶ Βόλω.

Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις : ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ διὰ Πειραιᾶ, Σύρον, Καλάμας καὶ Βόλον.

Διὰ τὰς Πάτρας : ΕΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

16-20 — ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ — 16-20

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1870

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

Φακέλλων, Καταστήχων, Φωτογραφικῶν Χαρτονίων, Πενθίμου Χάρτου και Φακέλλων

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ ΧΑΡΑΚΤΙΚΗΣ

Διὰ Σφραγίδας, Ἐπιγραφὰς θυρῶν και πᾶσαν ἄλλην Χαρακτικὴν ἐργασίαν ἐπὶ ξύλου και μετάλλου

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΙ

Σφραγίδες ἐλαστικοῦ και Ἐπιγραφαὶ διὰ θύρας ἐκ πορσελάνης (Plaques émaillées)

ΕΚΤΥΠΟΥΝΤΑΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΩΣ ΩΣ ΚΑΙ ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ

ΜΕΓΑΛΑΙ ΑΠΟΘΗΚΑΙ ΧΑΡΤΟΥ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

ΧΑΡΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΟΙΝΟΣ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

Τῶν Φωτογραφικῶν πλακῶν και χάρτου τοῦ μεγαλειτέρου ἐν τῷ κόσμῳ Ἐργοστασίου

LUMIERE & FILS

Και τοῦ Φωτογραφικοῦ Χάρτου Celloidine τῆς Δρέσδης

ΑΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΙ

Τοῦ τε Ἐσωτερικοῦ και Ἐξωτερικοῦ ἐκτελοῦνται μετὰ μεγίστης ἀκριβείας και ταχύτητος

ΠΩΛΗΣΙΣ ΔΙΑΝΙΚΩΣ ΚΑΙ ΧΟΝΔΡΙΚΩΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΤΗΣ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1907

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἐν τῷ ταμείῳ	Δρ. 47812.73	
Εἰς χρεώγραφα	» 1149994.70	1197807.43
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ		1009985.61
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ		58718.25
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ		2628014.81
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ		370904.01
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ		700000.—
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ		239143.55
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ		311958.40
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ		39365.15
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ		254304.73
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ		341215.83
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ		109824.60
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ		13695.15
Σύνολον		Δρ. 7474939.52

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν Κεφάλαιον	Δρ. 7500000.—	
Μήπω κυκλοφορήσασαι μετοχαί	» 2250000.—	5250000.—
Τακτικὸν Ἀποθεματικὸν παρελθόντων ἐτῶν	» 21001.50	
τρέχοντος ἐτους	» 50000.—	71601.50
Ἀποθεματικὸν Προνοίας		200000.—
Ταμείον νοσηλείας		34395.71
Πιστωταί		1363182.55
Προσωρινοὶ Ἀσμοὶ		17705.50
Ἀνοικτοὶ Ἀσμοὶ Ἐργατῶν		67028.07
Προμηθευταὶ Διάφορα		60885.17
Μερίσματα παρελθόντων ἐτῶν		791.—
Τὰ διαφερόμενα διὰ τὸ 1907		300751.85
Κέρδη και ζημίαι ὑπόλοιπον εἰς νέον		108598.12

Δρ. 7474939.52

ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΑΙ

ΧΡΕΩΣΙΣ

Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ	57569.35	
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ	7565.70	
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ	13452.60	
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ	9082.—	
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ	Δρ. 43917.72	
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ	» 10000.—	
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ	» 24928.31	
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ	» 15779.75	
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ	» 56169.40	150795.18
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ		50000.—
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ		200000.—
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ		300751.85
Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ		108598.12
Σύνολον		Δρ. 897814.80

ΠΙΣΤΩΣΙΣ

Ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικοῦ	175162.90
Ἐπιχειρήσεις ἐσωτερικοῦ	722651.90

Δρ. 897814.80

ΔΙΑΝΟΜΗ ΚΕΡΔΩΝ

Δραχμὰς 4 κατὰ μετοχὴν ἐπὶ 70,000	Δρ. 280,000.—
Φόρος Δημοσίου 5 ο) ἐπὶ Δρ. 300,751.85	» 15,037.60
Χαρτόσημον μερίσματος 2 ο) ἐπὶ Δρ. 285,714.25	» 5,714.25
Σύνολον	Δρ. 300,751.85

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9ῃ Ἰανουαρίου 1908.

Διευθύνων Σύμβουλος
Ε. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
Ι. ΚΑΛΑΜΑΡΗΣ

Ὁ Διαχειριστής
Γ. ΜΑΝΔΡΑΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΥΡΟΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ

Ο ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΣ ΦΟΙΝΙΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1860—ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ

Κεφάλαια εταιρικά και αποθεματικά Πύρος—Ζωής κορώνται 84,000,000

Ένεργεί ασφαλείας κατά πυρκαϊάς επί οικοδομών, επίπλων, έμπορευμάτων κλπ.— Κλάση Ζωής : Πολλοί και ποικίλοι ασφαλιστικοί συνδυασμοί, ασφαλιστρα και θροί λίαν συμφέροντες, ανεπίδοτα συναγωνισμοῦ.— **Ἡ μόνη Ἑταιρεία ἥτις ἐγγυᾶται ἐν τοῖς συμβολαίοις τῆς ὡς ἐλάχιστον ὄριον πόντου 3 0)0.**— Δάνεια ἐπὶ τῶν συμβολαίων τῆς.— Τὰ συμβόλαια ἑλληνιστί.

Εἰδικὴ Διεύθυνσις διὰ τὴν Ἑλλάδα, Κρήτην κλπ. ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Σταδίου 6
Διευθυντῆς Ζ. Παδχαλίγκος Διηγόρος

ΛΑΧΕΙΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝ. ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1908

4 Μεγάλα κέρδη ἔξ	100,000	δραχ.	400,000
4 Κέρδη..... ἔξ	25,000	»	100,000
4 Κέρδη..... ἔκ	10,000	»	40,000
12 Κέρδη..... ἔκ	5,000	»	60,000
20 Κέρδη..... ἔκ	1,000	»	20,000
1644 Κέρδη..... ἔξ	100	»	164,400
2312 Κέρδη..... ἔκ	50	»	115,600
4000 ἐν ὄλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....			900,000

Μέχρι τῆς πρώτης κληρώσεως (27/10 Ἀπριλίου 1908) θὰ ἐκδοθῶσι μόνον 300,000 τετραδράχμων γραμματίων, ὑπ' ἀριθ. 1—300,000. Μόνον οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι θὰ τεθῶσιν ἐντὸς τῆς κληρωτίδος, κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην. Κατόπιν, θὰ ἐκδοθῶσι μονόδραχμα γραμματία, ἰσχύοντα διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων, ὑπ' ἀριθ. 300,001 ἄχρις 1,000,000 θὰ προστεθῶσι δὲ ἐντὸς τῆς κληρωτίδος καὶ οἱ ἀντίστοιχοι ἀριθμοί.

Γραμματία πωλοῦνται πρὸς δραχμὰς τέσσαρας ἑκαστον, ἰσχύον διὰ τὰς τέσσαρας κληρώσεις, καὶ πρὸς δραχμὴν ΜΙΑΝ ἑκαστον γραμματίον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, εἰς Ἀθήνας.

Ἡ πώλησις τῶν γραμματίων ἤρχισεν ἀπὸ τῆς 1)14 Ἰανουαρίου 1908

Ὁ Διευθὼν Τμηματάρχης
Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΘΑΝΟΣ Α. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἴατρος

εἰδικῶς ἐπὶ τετραετίαν ἐν Παρισίοις
σπουδάσας

Νοσήματα Μεταδοτικά, Δερματικά καὶ
τοῦ τριχωτοῦ τῆς κεφαλῆς.

Τελειοτάτη Κλινικὴ ὁδὸς Βουλῆς ἀρ. 4
10—12 π. μ. καὶ 4—6 μ. μ.

Ο ΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΟΣ - ΩΤΟΛΟΓΟΣ

ΙΑΤΡΟΣ Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Τέως chef-de-clinique τῆς ἐν Παρισίοις κλινικῆς τοῦ καθηγητοῦ κ. Fauvel.

Εἰδικὸς νοσημάτων Λάρυγγος, Ὠτῶν,
Ρινὸς, Λαιμοῦ.

Τελειοτάτη Κλινικὴ παρὰ τὴν πλατεῖαν Ἁγίου Γεωργίου ἀριθ. 4, ἀντικρὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Συλλόγου Παρνασσῶ.

Ἦραι ἐπιδέκτες 10—12 καὶ 3—5
Πλατεία Ἁγ. Γεωργίου ἀρ. 4.

ΕΚΑΣΤΟΝ ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πωλούμενον χωριστὰ τιμῆται :

Ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ δραχ. 2 καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ φρ. χρ. 2.50

Ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν